

BIG BAZAAR
Grocery, Sweets & Catering
*Fresh Vegetables Every Thursday
*Book your catering now.
Baljinder S. Ben
Ph: 317-640-2400
Like our Facebook page:
BigBazaarIndianGrocery
5425 E. Thompson Rd., Indianapolis IN 46237

Mela
INDIAN RESTAURANT • PUB
ਮੇਲਾ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਦਾ ਖਾਣਾ ਇਕ ਵਾਰ ਖਾਓਗੇ, ਵਾਰ ਵਾਰ ਆਓਗੇ
Baljinder S. Ben
Ph: 317-869-2400

Regal Jewels
2025 W. Devon Ave. Chicago
22kt Gold, & Diamonds
Best Jewelry Selection in the Midwest
SEE HOW YOU CAN SECURE YOUR FUTURE.
ਕਿਸ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹੁਣ
24KT GOLD
ਦੁਨੀਆ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵਾਇਦੀਏਮੈਂਟ ਇਨਵੈਸਟਮੈਂਟ
TALK TO OUR GOLD SPECIALIST
Rajveer Singh Gill
847-907-1525
www.RegalJewels.com
ਤੁਹਾਡੇ ਆਪਣੇ ਲੋਗ, ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ, ਆਪਣੇ ਸਟੋਰ

Buying/Selling in Michigan
All types of Residential & Commercial properties. Gas Stations, Liquor Stores, Hotels, Plazas, Truck Terminals etc.
exp REALTY
40600 Ann Arbor Rd., Suite# 150, Plymouth, MI 48170
Call: 734-751-4455
rajsshergill@yahoo.com
Raj S. Shergill
Associate Broker

Twenty-Third Year of Publication ਮਿਡਵੈਸਟ ਐਡੀਸ਼ਨ Price 50¢ Email: punjabtimes1@gmail.com
ਸ਼ਿਕਾਗੋ, ਸੈਨ ਫਰਾਂਸਿਸਕੋ ਅਤੇ ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਤੋਂ ਇਕੋ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹਫਤਾਵਾਰ www.punjabtimesusa.com
ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼
Punjab Times, Vol 23, Issue 23, June 4, 2022 20451 N. Plum Grove Rd., Palatine, IL 60074 Ph: 847-359-0746, Fax: 847-705-9388

ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਚੁਲਾਂ ਹਿੱਲੀਆਂ

ਸੂਬੇ ਅੰਦਰ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਵਸਥਾ ਵੱਡੀ ਵੰਗਾਰ ਬਣਨ ਲੱਗੀ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਇਕ ਸਿੱਧੂ ਮੂਸੇਵਾਲਾ ਦੀ ਰਾਹ ਜਾਂਦੇ ਦਿਨ-ਦਿਹਾੜੇ ਹੱਤਿਆ ਨੂੰ ਜਿਥੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਵਸਥਾ ਉਤੇ ਸਵਾਲ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ, ਉਥੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸੂਬੇ ਵਿੱਚ ਗੈਂਗਸਟਰ ਗਰੁੱਪਾਂ ਦੀਆਂ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਦਾ ਸ਼ੀਸ਼ਾ ਵੀ ਦਿਖਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਮੂਸੇਵਾਲਾ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਲਈ ਰੂਸ ਵਿੱਚ ਬਣੇ ਜਿਸ ਆਧੁਨਿਕ ਹਥਿਆਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਉਸ ਨੇ ਵੱਡੀ ਫਿਕਰਮੰਦੀ ਖੜ੍ਹੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਪੁਲਿਸ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਹਥਿਆਰ ਸਰਹੱਦ ਪਾਰੋਂ ਆਉਂਦੇ ਹਨ।

ਦੋ ਕਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਆਏ ਸੱਤ ਬਦਮਾਸ਼ਾਂ ਨੇ 40 ਦੇ ਕਰੀਬ ਫਾਇਰ ਕਰਕੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਖੋਫ ਦੇ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਆਸਾਨੀ ਨਾ ਫਰਾਰ ਹੋ ਗਏ। ਘਟਨਾ ਦੇ ਕੁਝ ਘੰਟੇ ਪਿੱਛੋਂ ਹੀ ਲਾਰੈਂਸ ਬਿਸ਼ਨੋਈ ਗੈਂਗਸਟਰ ਗਰੁੱਪ ਨੇ ਇਸ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਲੈ ਲਈ। ਕੁਝ ਸ਼ੱਕੀਆਂ ਨੂੰ ਹਿਰਾਸਤ ਵੀ ਲਿਆ ਹੈ ਤੇ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਨਾਮ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਵੀ ਪਾਈ ਹੈ ਪਰ ਸੂਤਰ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਹੱਥ ਹਾਲੇ ਹਵਾ ਵਿੱਚ ਹੀ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਉੱਤਰਾਖੰਡ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਸਾਂਝੇ ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਤਹਿਤ ਦੇਹਰਾਦੂਨ ਤੋਂ ਪੰਜ ਜਣਿਆਂ ਨੂੰ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਵੀ ਸੀ। ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਮਾਨਸਾ ਜਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਵੈਪਈ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਉਧਰ, ਗੈਂਗਸਟਰ ਲਾਰੈਂਸ ਬਿਸ਼ਨੋਈ ਦਾ ਪੰਜ ਦਿਨ ਦਾ ਪੁਲਿਸ ਰਿਮਾਂਡ ਲੈ ਕੇ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਦਰਅਸਲ, ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਲਈ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ 'ਚ ਬੈਠੇ ਗੈਂਗਸਟਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸੂਬੇ ਵਿੱਚ ਤਾੜੇ ਦੇ ਕਾਤਲਾਂ ਰਾਹੀਂ ਚਲਾਈਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ

ਅਪਰਾਧਿਕ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਨੂੰ ਨੱਥ ਪਾਉਣਾ ਵੱਡੀ ਚੁਣੌਤੀ ਬਣਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਮੂਸੇਵਾਲਾ ਦੇ ਕਤਲ ਦੀਆਂ ਤਾਰਾਂ ਲਾਰੈਂਸ ਬਿਸ਼ਨੋਈ ਗਰੁੱਪ ਨਾਲ ਤਾਂ ਜੋੜ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਅਸਲ ਕਾਤਲਾਂ ਨੂੰ ਹੱਥ ਪਾਉਣਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੋਇਆ ਪਿਆ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਮੁਹਾਲੀ

ਸਥਿਤ ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ ਵਿੰਗ ਦੀ ਇਮਾਰਤ 'ਤੇ ਗ੍ਰੈਨੇਡ ਦਾਗਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਦੂਜੀ ਘਟਨਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਨਿਕਲਣ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਰਦਾਤ ਵਿੱਚ ਵੀ ਹਾਲੇ ਤੱਕ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਹੱਥ ਖਾਲੀ ਹਨ। ਮੂਸੇਵਾਲਾ ਦੇ ਕਤਲ ਉੱਤੇ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਗੱਲੋਂ ਵੀ ਘਿਰੀ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਹਮਲੇ ਤੋਂ ਇੱਕ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇਸ ਗਾਇਕ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਈ ਗਈ ਸੀ। ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਤੋਂ

ਬਾਅਦ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਦੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਲੀਕ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀ ਵਾਹ-ਵਾਹ ਖੱਟਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਸਿੱਧੂ ਮੂਸੇਵਾਲਾ ਨੂੰ 4 ਪੁਲਿਸ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਰਮੀ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਦੋ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਵਾਰਦਾਤ ਸਮੇਂ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਬਾਕੀ ਦੋ ਪੁਲਿਸ

ਚੁੱਪ ਵੱਟੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਆਪ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਬਣਨ ਪਿੱਛੋਂ ਮਾਤੀ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਵਸਥਾ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਭਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰਾਂ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਹੈ ਕਿ 'ਆਪ' ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਦੋ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਲ ਦੌਰਾਨ 27 ਕਤਲ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ, 24 ਕਿਸਾਨ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਅਤੇ 62 ਨੌਜਵਾਨ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਭੇਟ ਚੜ੍ਹ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਉੱਤੇ ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਗੰਭੀਰ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਇਸ ਗੱਲੋਂ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਮਹੀਨੇ ਬਣਾਈ ਗੈਂਗਸਟਰ ਵਿਰੋਧੀ ਟਾਸਕ ਫੋਰਸ ਬਾਰੇ ਅਜੇ ਤੱਕ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਹੀ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਿਆ ਜਦੋਂ ਕਿ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਵੱਡੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੱਸਦੇ ਹੋਏ ਆਪਣੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਪਿੱਠ ਥਾਪਤੀ ਸੀ।

ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ 'ਆਪ' ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਗਠਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਨੇ ਐੱਟੀ ਗੈਂਗਸਟਰ ਟਾਸਕ ਫੋਰਸ (ਏ.ਜੀ.ਟੀ.ਐਫ.) ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਸੂਤਰਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਏ.ਜੀ.ਟੀ.ਐਫ. ਦੇ ਗਠਨ ਦਾ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਅਜੇ ਤੱਕ ਸਿਰੇ ਨਹੀਂ ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੈ। ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਮੁਤਾਬਕ ਅਜਿਹੀ ਫੋਰਸ ਦੇ ਗਠਨ ਸਬੰਧੀ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਏ.ਜੀ.ਟੀ.ਐਫ. 'ਚ ਅਫਸਰਾਂ ਦੀ ਤਾਇਨਾਤੀ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਫੋਰਸ ਨੂੰ ਅਸਲਾ, ਗੱਡੀਆਂ ਆਦਿ ਦੀ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਦੇ ਨਿਯਮ ਬਣਨ। ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਮੁਤਾਬਕ ਸੂਬੇ ਵਿੱਚ ਪਿਛਲੇ ਦੋ ਕੁ ਸਾਲ ਤੋਂ

ਕੈਨੇਡਾ ਪੁਲਿਸ ਕੋਲ ਗੋਲਡੀ ਬਰਾੜ ਦਾ ਕੋਈ ਅਪਰਾਧਕ ਰਿਕਾਰਡ ਨਹੀਂ

ਵੈਨਕੂਵਰ: ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਇਕ ਸਿੱਧੂ ਮੂਸੇਵਾਲਾ ਦੇ ਕਤਲ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਗੋਲਡੀ ਬਰਾੜ ਦਾ ਕੈਨੇਡਾ ਪੁਲਿਸ ਕੋਲ ਕੋਈ ਅਪਰਾਧਕ ਰਿਕਾਰਡ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਮ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਬਾਰੇ ਕਿਧਰੇ ਵੀ ਕੋਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜਾਂ ਹਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਇਸ ਨਾਮ ਦੇ ਚਰਚਾ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿੱਚਲੇ ਜਾਣਕਾਰਾਂ ਤੇ ਹੋਰ ਸੂਤਰਾਂ ਕੋਲੋਂ ਉਸ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਾ। ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਇੱਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਬਰਾੜ ਗੋਲਡੀ ਚਾਰ ਕੁ ਦਰਜਨ ਨਾਂ ਪੁਲਿਸ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਹਨ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਕਿਸੇ ਦਾ ਨਾਮ ਗੋਲਡੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਅਸਲ ਨਾਮ ਕੁਝ ਹੋਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਗੈਂਗਵਾਰ, ਕਤਲੋਗਾਰਤ ਜਾਂ ਫਿਰੋਤੀ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਾਪਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਕੈਨੇਡਾ, ਫਿਲਪੀਨਜ਼, ਥਾਈਲੈਂਡ ਅਤੇ ਯੂਰਪ ਦੇ ਕੁਝ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿੱਚ ਬੈਠੇ ਗੈਂਗਸਟਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਹੀ ਚਲਾਈਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਦਰਜਨ ਦੇ ਕਰੀਬ ਅਜਿਹੇ ਗੈਂਗਸਟਰ ਹਨ ਜੋ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ 'ਚੋਂ ਹੀ ਭਾੜੇ ਦੇ ਅਪਰਾਧੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਸੂਬੇ ਵਿੱਚ ਲੁਕਵੀਆਂ ਅਪਰਾਧਿਕ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ (ਬਾਕੀ ਸਫਾ 6 'ਤੇ)

India Palace Restaurant
And Banquet Hall
Restaurant-Fine Indian Cuisine
4213 Lafayette Road, Indianapolis, IN
(Ph:317-298-0773)
Banquet Hall Available Up to 550 People
Amber Indian Restaurant
Restaurant-Fine Indian Cuisine
12510 N. Meridian St., Carmel, IN
Ph: 317-580-0828
We do private party's & catering at your home or business.
Call, Lakhvir S. Johal
Ph: 317-709-7800
www.indianpalaceindy.com
www.AmberIndianRestaurantCarmel.com

Singh Auto Group
3983 ST RD 38E
Lafayette, IN 47905
Ph: 765-607-1300
www.singhautosgroup.com
Best Buy Motors
1805 Elmwood, Lafayette, IN 47904
Ph: 765-449-0490
www.bestbuymotorsin.com
University Motors
3312 Klondike Rd, West Lafayette, IN 47906
Ph: 765-497-1100
www.universitymotors1.com
Serving Indian American community over 30 years in Midwest for their auto needs.
ਕੋਈ ਵੀ ਗੱਡੀ ਖਰੀਦਣ ਜਾਂ ਵੇਚਣ ਲਈ ਕਾਲ ਕਰੋ:
Jaspal S. Ghotra: 765-337-5151

Blue Diamond
ਬਲੂ ਡਾਇਮੰਡ ਬੈਂਕੁਇਟ ਹਾਲ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਯਾਦਗਾਰੀ ਬਣਾਓ
ONE STOP SHOP
• Brand new Hall, 600+ people gathering
• Fresh In-house catering (from Mela Indian Restaurant)
• 2-Built in Bars (Beer, Wine, Liquor)
• High Ceilings
• Big Dance Floor, Big Parking lot
• DJ with LED screens, cold sparklers, wall up lights, moving heads & dry ice fog machine
• Photo, Video, Dholi, MC
• TV screen + Projector screen
• Live Streaming, Decoration
• 360 Video Booth
• Much more stuff
5425 E Thompson Road, Indianapolis-46237
CALL to book us today : 317 604 9924

Regal Jewels
Best Jewelry Selection in the Midwest
www.RegalJewels.com
24kt Gold, 22kt Gold, & Diamonds
Store Hours:
11 am to 8 pm
Contact:
Rajveer Singh Gill
Cell: 847-907-1525
Store: 773-262-4377
ਤੁਹਾਡੇ ਆਪਣੇ ਲੋਗ, ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ, ਆਪਣੇ ਸਟੋਰ

ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੇ ਮਨਾਈ ਪਿਕਨਿਕ

ਸ਼ਿਕਾਗੋ (ਬਿਊਰੋ): ਸਥਾਨਕ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਵਾਲੀਬਾਲ ਟੀਮ ਦੇ ਗਰੁੱਪ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਬਸੀ ਵੁੱਡਜ਼ ਫਾਰੈਸਟ ਪ੍ਰੀਜ਼ਰਵ ਵਿਚ ਪਿਕਨਿਕ ਮਨਾਈ, ਇਸ ਪਿਕਨਿਕ ਵਿਚ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਪੰਜਾਬੀ

ਪਰ ਬਹੁਤੇ ਯਮਲੇ, ਦੀਦਾਰ ਤੇ ਚਮਕੀਲੇ ਆਦਿ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਵਾਲੇ ਸਨ।
“ਤੇਰੇ ਬਿਨ ਕੋਈ ਪਲ ਅਨਮੋਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ”, “ਫਿਸਕੀ ਦੀ ਬੋਤਲ ਵਰਗੀ”, “ਨਹੀਂ ਭੁੱਲਣੀਆਂ ਮੱਜਾਂ”, “ਜਿਵੇਂ ਬੰਦ ਕੋਟਕਪੂਰੇ ਦਾ

ਪਿਕਨਿਕ ਕੀ-ਇਹ ਤਾਂ ਪੂਰਾ ਮਿਨੀ ਮੇਲਾ ਸੀ। ਮੇਲਾ-ਗੇਲਾ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਹੈ। ਇਕ ਟੋਲੀ ਵਿਚ ਤਾਂ ਦਵਾਈਆਂ ਦੀ ਤੇ ਮਲਟੀ ਵਿਟਾਮਿਨਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਚੱਲ ਪਈ ਇਕ ਜਣਾ ਚਟਖਾਰੇ ਲਾ ਕੇ ਸੁਣਉਣ ਲੱਗਾ, ‘ਬਈ ਇਹ ਵਿਟਾਮਿਨ ਦਾ

ਵੈਰ, ਨਾ ਵਿਰੋਧ, ਹੈ ਨਾ... ਸਭ ਕੁਝ ਸਾਫ... ਤਾਂ ਫਿਰ ਇਹਦੇ ਇਕ-ਦੋ ਚਮਚ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਦੇ ਬਰਫ ਵਾਲੇ ਠੰਡੇ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਘੋਲ ਕੇ।
ਇਸ ਮੌਕੇ ਤਾਸ਼ ਖੇਡਣ ਦੇ ਸ਼ੌਕੀਨਾਂ ਨੇ ਤਾਸ਼ ਦੀਆਂ ਬਾਜ਼ੀਆਂ ਵੀ ਲਾਈਆਂ। ਤਾਸ਼ ਖੇਡਣ

ਚੁਣੌਤੀ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੀ ਤੇ ਜਾ ਡਟੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਤਿਲਕਦੇ, ਡਿਗਦੇ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਜੋਰ ਲਾ ਕੇ ਖੇਡਿਆ ਤੇ ਗੇਮ ਦੇ ਸੈਟ ਪੂਰੇ ਖੇਡੇ। ਇਹ ਟੀਮਾਂ ਆਏ ਮਹਿਮਾਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਮਿਲ ਕੇ ਬਣਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ, ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਖਿਡਾਰੀ

ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਸ਼ਿਕਰਤ ਕੀਤੀ।
ਮਹਿਮਾਨਾਂ ਲਈ ਖਾਣੇ ਦਾ ਖਾਸ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸੀ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਮਹਿਮਾਨਾਂ ਨੇ ਚਿਕਨ, ਦਰਜਨ ਫਲੇਵਰ ਦੇ ਚਿਪਸ, ਬਿਸਕਟ, ਕੋਕ, ਕੋਲਡ ਡ੍ਰਿੰਕਸ, ਜੂਸ, ਵੈਜੀ ਮਨਚੂਰੀਅਨ, ਪਾਸਤਾ, ਫਲ ਆਦਿ ਦਾ ਖੂਬ ਆਨੰਦ ਮਾਣਿਆ। ਚਾਹ ਦੇ ਸ਼ੌਕੀਨਾਂ ਲਈ ਚਾਹ-ਸਮੋਸੇ, ਡੋਨਟ ਤੇ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਸਵਾਦਿਸ਼ਟ ਚਟਣੀਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸੀ। ਪਿਕਨਿਕ ਦੇ ਨਾਂ ‘ਤੇ ਵਿਆਹ ਵਰਗਾ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਸੀ। ਪਿਕਨਿਕ ਦੇ ਮਹਿਮਾਨਾਂ ਨੇ ਆਪੋ-ਆਪਣੀ ਪਸੰਦ ਦੇ ਖਾਣੇ ਦਾ ਖੂਬ ਅਨੰਦ ਲਿਆ। ਮੌਸਮ ਠੀਕ ਹੀ ਰਿਹਾ ਹਾਲਾਂਕਿ ਬੋਝੀ ਤਪਸ਼ ਸੀ, ਪਰ ਫਾਰੈਸਟ ਵਿਚ ਹਲਕੀ ਹਲਕੀ ਰੁਮਕਦੀ ਪੌਣ ਰਾਹਤ ਦੇਂਦੀ ਰਹੀ। ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੇ ਵੀ ਪਾਣੀ ਦੀਆਂ ਬੋਤਲਾਂ, ਬਰਫ ਦਾ ਵਾਯੂ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕਰ ਰੱਖਿਆ ਸੀ। ਮਹਿਮਾਨਾਂ ਲਈ ਨਿੰਬੂ ਪਾਣੀ ਤੇ ਸ਼ਕੰਜਰੀ ਵੀ ਹਾਜ਼ਰ ਸੀ।

ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਢਾਣੀ ਦਾ ਨਜ਼ਾਰਾ ਵੀ ਕਿਸੇ ਪਿੰਡ ਦੀ ਸੱਥ ਨਾਲੋਂ ਘੱਟ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸੀਪ ਦੀ ਬਾਜ਼ੀ ਚੱਲ ਰਹੀ ਸੀ, ‘ਬਈ ਹੋ ਲੈ ਹੋ ਚੱਲਿਆ ਸੀ ਕੌਮ, ਮੈਂ ਗਲਤੀ ਨਾਲ ਬੇਗਮ ਬੱਲੇ ਸੁੱਟਣ ਲਗਾ ਸੀ ਹੱਥ ਵਿਚ ਹੀ ਰਹਿ ਗਈ।’ ‘ਤੂੰ ਬੇਗਮ ਬੱਲੇ ਸੁੱਟਣੀ ਸੀ ਆਪਾਂ ਨੇ ਇਹ ਨੌਂ ਦੋ ਗਿਆਰਾਂ ਪੱਤੇ ਹੁਕਮ ਦੇ ਗੁਲਾਮ ਨਾਲ ਚੁੱਕ ਤਿੱਤਰ ਹੋ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਤੂੰ ਬੇਗਮ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਖੇਡਿਆ ਕਰ ਇਕ ਵਾਰ ਡਿੱਗ ਪਈ ਤਾਂ ਸਾਰੀ ਬਾਜ਼ੀ ਹਾਰ ਜਾਣੀ ਏ ਨਾਲੇ ਬੇਗਮ ਚਲੀ ਗਈ ਤਾਂ... ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਵੀ ਗਈ ਸੀਪ ਵੀ ਲੱਗ ਜਾਣੀ ਸੀ।’

ਪੂਰਾ ਤਾਣ ਲਾ ਕੇ ਮੈਚ ਜਿੱਤਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ।
ਇਸ ਮੌਕੇ ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਦਿਓਲ ਨੂੰ ਪਿਕਨਿਕ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਤੋਂ ਮਹਿਮਾਨਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਨਾ ਬਣਨ ‘ਤੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਉਚੀ ਹੇਕ ਨਾਲ ਵਧਾਈਆਂ ਤੇ ਸੁਭਕਾਮਨਾਵਾਂ ਭੇਟ ਕੀਤੀਆਂ।
ਪਿਕਨਿਕ ਵਿਚ ਪਾਲ ਧਾਲੀਵਾਲ, ਕਰਮਬੀਰ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ, ਰਾਜਿੰਦਰ ਬਾਸੀ, ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ, ਜਸਬੀਰ ਦਿਓਲ, ਮੱਖਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ, ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੋਖੋਂ, ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਮਾਂਗਟ, ਅਵਤਾਰ ਔਲਖ, ਮਿੱਕੀ ਕਾਹਲੋਂ, ਕੁਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਦਿਓਲ, ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਚਾਹਲ, ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ, ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ, ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਠ, ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਾਠ, ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਏਰੀਕ ਸਿੰਘ, ਅਨੂਪ ਸਿੰਘ, ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ, ਇੰਦਰਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਛਾਬਤਾ, ਬਲਦੇਵ ਗਿੱਲ, ਨਿਰਭੈ ਸਿੰਘ ਆਦਿ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ।

ਮਨੋਰੰਜਨ ਲਈ ਡੀ. ਜੇ. ‘ਤੇ ਯਮਲਾ ਜੱਟ ਦੇ ਗੀਤ ‘ਤੇਰੇ ਨੀ ਕਰਾਰਾਂ ਮੈਨੂੰ ਪੱਟਿਆ’ ਚਮਕੀਲੇ ਦੇ ਗੀਤ, ਦੀਦਾਰ ਸੰਧੂ, ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ, ਮੁਹੰਮਦ ਸਦੀਕ ਤੇ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਦੇ ਗਾਣੇ ਚੱਲ ਰਹੇ ਸਨ।
“ਬਈ ਅੱਜ ਤਾਂ ਸਾਡੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਜਵਾਨੀ ਵੇਲੇ ਦੇ ਗੀਤ ਵੱਜ ਰਹੇ ਹਨ।” ਕੁਝ ਮਹਿਮਾਨ ਆਪਣੀ ਰਾਏ ਸਾਂਝੀ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਮੁੱਛ ਫੁੱਟ ਗਬਰੂਆਂ ਲਈ ਰੈਪ ਗੀਤ ‘ਪਾ ਲੈ ਕੋਕਾ ਬਲੀਏ’ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਰੈਪ ਗੀਤ ਦੇ ਦੀਵਾਨੇ ਵੀ ਖੁਸ਼ ਸਨ

ਫਾਟਕ”, “ਯਾਦ ਤੇਰੀ ਆਈ ਕੱਲੂ ਖੇਲਣ ਆਈ ਲੁਕਣ ਮਿਚੀਆਂ” ਆਦਿ ਗੀਤ ਸਪੀਕਰ ‘ਤੇ ਗੂੰਜਦੇ ਰਹੇ।
ਮਹਿਮਾਨਾਂ ਦੇ ਚਿਹਰਿਆਂ ‘ਤੇ ਰੌਣਕਾਂ ਸਨ। ਆਪਸੀ ਮੇਲ ਮੁਲਾਕਾਤਾਂ, ਵੱਡੇ ਵਡੇਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਕਈ ਮਜ਼ੇਦਾਰ ਬਾਤਾਂ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਰੁਝੇਵਿਆਂ ਤੋਂ ਸਮਾਂ ਕੱਢ ਕੇ ਰਲ-ਮਿਲ ਕੇ ਪਿਕਨਿਕ ਮਨਾਉਣ ਦਾ ਵਧੀਆ ਮਾਹੌਲ ਬੱਝਾ ਸੀ। ਹੱਸਣ-ਖੇਡਣ ਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਮਨਾਉਣ ਦਾ ਸਾਡਾ ਚਾਅ ਪੂਰਾ ਹੋਇਆ,

ਸੀਰਪ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਦਵਾਈ ਆਹ ਇਕ ਦਮ ਫੁੱਟੇ ਚੱਕ ਦੇਂਦੀ। ਆਹ ਗਾਣਾ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਬਈ ਦੀਦਾਰ ਸੰਧੂ ਦਾ “ਜਿਵੇਂ ਬੰਦ ਫਾਟਕ ਕੋਟਕਪੂਰੇ ਦਾ” ਇਹ ਵਿਟਾਮਿਨ ਸੀਰਪ ਵੀ ਬੰਦ ਦਿਮਾਗ ਦਾ ਫਾਟਕ ਖੋਲ੍ਹ ਦੇਂਦੀ ਸਭ ਕੁਝ ਸਾਫ ਕਰ ਦੇਂਦੀ ਜਮਾਂ ਈ ਆ ਹੋ, ਮੇਰਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਵਿਟਾਮਿਨ-ਦਵਾਈ ਦੇ ਦੋ ਚਾਰ ਢੱਕਣ ਦੇ ਘੁੱਟ ਨਾਲ ਬੰਦਾ ਸਾਫ-ਸਾਫ ਸੱਚ ਬੋਲਦਾ ਅੰਦਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ। ਨਾ ਕੋਈ ਝੂਠ, ਨਾ ਕੋਈ

ਇਕ ਇਕੱਠ ਵਿਚ ਬਾਲੀਵੁੱਡ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਫਿਲਮ ਸਿਤਾਰਿਆਂ ਦੇ ਉਤਾਰ-ਚੜ੍ਹਾਅ ਦੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੁੱਡੀ ਚੜ੍ਹਨ ਤੇ ਅਰਸ਼ ਤੋਂ ਫਰਸ਼ ਤੱਕ ਆਉਣ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦੇ ਕਿੱਸੇ ਵੀ ਸੁਣੇ-ਸੁਣਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਪੰਜਾਬੀ ਆਪਸ ਵਿਚ ਮਿਲ ਬੈਠਣ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ‘ਤੇ ਗੱਲ ਨਾ ਹੋਵੇ ਇਹ ਕਿੱਝ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਨਵੇਂ ਸ਼ਾਸਨ ਦੀਆਂ ਤਾਰੀਫਾਂ ਦੇ ਪੁਲ ਬੰਨ੍ਹ ਕੋਈ ਲੱਗਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੀਆਂ ਢੇਰ ਸਾਰੀਆਂ ਗਲਤੀਆਂ ਗਿਣਾਉਣ।
ਇਸ ਮੌਕੇ ਵਾਲੀਬਾਲ ਦੇ ਮੈਚ ਵੀ ਹੋਏ। ਵਾਲੀਬਾਲ ਦੇ ਖਿਡਾਰੀ ਆਪਣੇ ਖੇਲ ਵਿਚ ਮਸਰੂਫ ਸਨ। ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਵਾਲੀਬਾਲ ਰੋਕਣ ਤੇ ਚੰਗੀ ਵਾਲੀ ਸੁੱਟਣ ਦੇ ਗੁਰ ਦੱਸ ਰਹੇ ਸਨ।
ਭਾਵੇਂ ਨੈੱਟ ਤੇ ਗਿੱਲਾ ਮੈਦਾਨ ਚੈਲੰਜ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਪਰ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਵੜੇ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਨੇ

ਗਰੇਵਾਲ, ਪੰਜਾਬੀ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਹੈਲਥ ਸਰਵਿਸ ਦੇ ਸੀ.ਈ.ਓ. ਬਲਦੇਵ ਮੁੱਟਾ, ਨਿਰਲੇਪ ਗਿੱਲ

ਗੁਰੂ ਅਮਰ ਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਆਗਮਨ ਪੁਰਬ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦੀਵਾਨ

ਸਿਨਸਿਨਾਟੀ, ਓਹਾਇਓ: ਤੀਜੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰ ਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਸੂਬੇ ਓਹਾਇਓ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ

ਭਾਈ ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ, ਭਾਈ ਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਭਾਈ ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵੀ ਸ਼ਬਦ ਕੀਰਤਨ ਨਾਲ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਨਿਹਾਲ ਕੀਤਾ।

ਮਿਸਰ ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਕਾਗਜ਼ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਾਲਾਂ ਤੱਕ ਖੁਰਾਬ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਮਾਗਮਾਂ ਵਿਚ ਸਿਨਸਿਨਾਟੀ ਦੇ ਲਾਗਲੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਡੇਟਨ,

ਸਿਨਸਿਨਾਟੀ ਵਿਖੇ ਸ਼ਰਧਾ ਤੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਮਨਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਦੇ ਦਿਨਾ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੇ ਮਹਾਨ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਅਤੇ ਵਿਦਵਾਨ ਗਿਆਨੀ ਭਾਈ ਪਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸੋਸਾਇਟੀ ਆਫ ਗ੍ਰੇਟਰ ਸਿਨਸਿਨਾਟੀ ਵਿਖੇ ਕਥਾ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਤੇ ਇਤਿਹਾਸ ਬਾਰੇ ਆਈ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ। ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕੀਰਤਨੀ ਜਥੇ ਹੋਂਡ ਗ੍ਰੰਥੀ

ਭਾਈ ਪਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਸਿਰੋਪਾਓ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਖੁਸ਼ਖ਼ਤ ਲਿਖਾਈਕਾਰ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪੁੰਨ ਨੇ ਹੱਥ ਨਾਲ ਬਣੇ ਈਜੀਪਸ਼ੀਅਨ ਕਾਗਜ਼ ‘ਤੇ ਹੱਥ ਲਿਖਤ ਗੁਰਮੁਖੀ ਵਰਨ-ਮਾਲਾ ਵਾਲੀ ਤਸਵੀਰ ਭਾਈ ਪਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਭੇਟ ਕੀਤੀ। ਇਹ

ਕੋਲੰਬਸ, ਕੈਨਟੋਕੀ, ਇੰਡੀਆਨਾ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਸੰਗਤਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਈਆਂ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਗੁਰੂ ਕਾ ਲੰਗਰ ਵੀ ਅਤੁੱਟ ਵਰਤਾਇਆ ਗਿਆ। ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਵਲੋਂ ਦੋ ਦਿਨਾਂ ਲਈ ਚੱਲੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਮਾਗਮਾਂ ਲਈ ਸੇਵਾਦਾਰਾਂ ਅਤੇ ਸੰਗਤ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਕੈਨੇਡਾ ਫੇਰੀ ‘ਤੇ ਆਏ ਆਰਟਿਸਟ ਨਵਨੀਤ ਸੇਖਾ ਦਾ ਸਵਾਗਤ

ਬਰੈਂਪਟਨ (ਬਿਊਰੋ ਰਿਪੋਰਟ): ਕੈਨੇਡਾ ਫੇਰੀ ‘ਤੇ ਪੁੱਜੇ ਆਰਟਿਸਟ ਨਵਨੀਤ ਸਿੰਘ ਸੇਖਾ

ਗਰੇਵਾਲ, ਪੰਜਾਬੀ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਹੈਲਥ ਸਰਵਿਸ ਦੇ ਸੀ.ਈ.ਓ. ਬਲਦੇਵ ਮੁੱਟਾ, ਨਿਰਲੇਪ ਗਿੱਲ

ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਤਨੀ ਹਰਦੀਪ ਕੌਰ ਸੇਖਾ ਦਾ ਟੋਰਾਂਟੋ ਪੁੱਜਣ ‘ਤੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਅਦਾਰਿਆਂ ਵਲੋਂ ਨਿੱਘਾ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਬਰੈਂਪਟਨ ਨਾਰਥ ਤੋਂ ਮੈਂਬਰ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਰੁਬੀ ਸਹੋਤਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਦਫਤਰ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਿੱਘਾ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੈਨੇਡਾ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਨਿੱਘੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਸਾਂਝੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪੰਜਾਬ ਸਟਾਰ ਤੋਂ ਗੁਰਸਿਮਰਤ

ਡਾਲਾ, ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਬਲਵਿੰਦਰ ਬਰਨਾਲਾ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਧਾਰਮਿਕ ਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੇ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜੀ ਆਇਆ ਆਖਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਬਲਜਿੰਦਰ ਸੇਖਾ ਵੀ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ। ਕੈਨੇਡਾ ਫੇਰੀ ਦੌਰਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ +1 (236) 333-3565 ‘ਤੇ ਵ੍ਰਟਸ ਐਪ +91 98550 72015 ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਚਿਕੋਪੀ ਸ਼ਹਿਰ ਵਲੋਂ 29 ਅਪ੍ਰੈਲ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਿਵਸ ਵਜੋਂ ਮਾਨਤਾ

ਚਕੋਪੀ: ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਚਿਕੋਪੀ ਨੇ 29 ਅਪ੍ਰੈਲ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਿਵਸ ਦੇ ਵਜੋਂ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਘੋਸ਼ਣਾ ਪੱਤਰ ਚਿਕੋਪੀ ਸਿਟੀ ਦੇ ਮੇਅਰ, ਸ਼੍ਰੀ ਜੌਹਨ ਵਿਯੂ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਘੋਸ਼ਣਾ ਪੱਤਰ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਨੇ 1984 ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਹੁਣ ਤਕ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਜਾਇਜ਼ ਆਜ਼ਾਦੀ ਸੰਘਰਸ਼ ਨੂੰ ਕੁਚਲਣ ਲਈ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਨਸਲਕੁਸ਼ੀ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਸਰਬੱਤ ਖਾਲਸੇ ਰਾਹੀਂ 26 ਜਨਵਰੀ, 1986 ਨੂੰ ਪੰਥਕ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਸੰਗਠਨ ਕੀਤਾ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਾਲੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੁਸੱਤਾ ਸੰਪੰਨ ਰਾਜ

ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੇ ਸਵੈ-ਨਿਰਣੇ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦਾ ਇਕੋ ਇਕ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਸਾਧਨ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ 29 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1986 ਨੂੰ ਨਿਯੁਕਤ ਪੰਥਕ ਕਮੇਟੀ ਦੁਆਰਾ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਐਲਾਨਨਾਮਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਕਾਰਜ ਗੁਰਦਿਵਸ ਸਿੰਘ ਯਾਲੀਵਾਲ ਵਰਲਡ ਸਿੱਖ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਦੀ ਅਣਥੱਕ ਮਿਹਨਤ ਸਦਕਾ ਸਿਰੇ ਲੱਗਾ। ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਅਫੇਯਰ ਸੈਂਟਰ ਦੇ ਡਾ. ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵਰਲਡ ਸਿੱਖ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਦੇ ਇਸ ਉੱਦਮ ਦੀ ਤਾਰੀਫ਼ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਹਰੇਕ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਹੋਣੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਵਰਲਡ ਸਿੱਖ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਦੇ ਕੋਆਰਡੀਨੇਟਰ

ਸ. ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਆਪਣੇ ਧਾਰਮਿਕ ਅਤੇ ਸਿਆਸੀ ਮਸਲਿਆਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਜੋ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਤੰਤਰ ਹੇਠ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ 'ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ੋਰਾਂ ਅੰਦਰ ਡੱਕ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਵਰਲਡ ਸਿੱਖ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਅਮਰੀਕਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਅਜਿਹੇ ਯਤਨਾਂ ਵਿਚ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਕੋਈ ਵੀ ਲੋੜੀਂਦਾ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੈ। ਸ. ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮੀਡੀਆ ਬੁਲਾਰੇ ਸਿੱਖ ਕੋਆਰਡੀਨੇਸ਼ਨ ਕਮੇਟੀ ਈਸਟ ਕੋਸਟ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹੱਕਾਂ 'ਤੇ ਰਲ ਕੇ ਪਹਿਰਾ ਦਿੰਦੇ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਮਰੀਕਨ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਡਾ. ਪ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵਰਲਡ ਸਿੱਖ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ।

Matrimonials

ਲੜਕੇ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

Khatri Sikh Family looking for a USA Citizen, Green Card, H1 or Work Permit match for their 37 years, MBA, MS Finance, divorcee issue-less USA Green Card holder daughter working USA Fortune 500 Company in New York upstate. Please contact us at: ajsw399@gmail.com or +1 913 602 9071

39 ਸਾਲਾ 5'2.5" ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ ਪੋਸਟ ਗ੍ਰੈਜੂਏਟ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਗਰੀਨ ਕਾਰਡ ਹੋਲਡਰ ਤਲਾਕਸੂਦਾ ਲੜਕੀ ਲਈ 35 ਸਾਲ ਜਾਂ ਵੱਧ ਉਮਰ ਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ ਲੜਕੇ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਜਾਤੀ ਬੰਧਨ ਨਹੀਂ। ਅਮਰੀਕਾ/ਕੈਨੇਡਾ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾ ਆਪਣਾ ਬਾਇਓਡਾਟਾ kaurgurvinder1965@yahoo.com 'ਤੇ ਭੇਜੋ। ਚਾਹਵਾਨ 734 968 1195 'ਤੇ ਫੋ ਵਜੋਂ ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ 10 ਵਜੇ (E.T.) ਤੱਕ ਸੰਪਰਕ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ।

Ramgahria, Sikh family looking for USA or CANADA green card or PR holder match for their 1988 born 5'4" msc fashion designer beautiful daughter working as professor in Barnala (Punjab). Caste no bar. Please Contact us at: USA 2699061331 or India no. 9646206393

Ravidasia, Sikh Punjabi family looking for USA citizen, Green card holder, H1 or Work permit match for their USA citizen (vegetarian) Daughter, 36 years, 5'2" working, Lives in Streamwood, IL, Grew up in India. Please Contact us at: 8583665909 and e-mail us at zor92126@yahoo.com

ਲੜਕੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

Looking for suitable match for 42, 6", clean shaven Jatt Sikh Neuro-surgeon boy, working in Chicago. Divorcee, one daughter custody with mother. Contact us at: 917-238-3060

Khatri Sikh family looking for USA or Canadian citizen match for their 49, 5'10" divorced son. Now in USA, having training Hotel Management and has worked for Chef in Canada for 4 years, Family owns Hotel, Banquet, Bar & Restaurant in Wisconsin. Contact us at: 5152083861

Sikh Kamboj family, looking for a suitable match for their Oct 73, 5'8" well educated, Electronics Engineer son working as a Director in the IT field. USA Citizen based in Bay Area, CA. Divorcee (issue less). Contact us at: +1 (510) 806-7385

ਸੈਣੀ ਸਿੱਖ 37, 5'-8" ਗੈਸ ਸਟੇਸ਼ਨ 'ਤੇ ਮੈਨੇਜਰ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਦੇ, ਨਸ਼ਿਆਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਲੜਕੇ ਲਈ ਸੋਹਣੀ-ਸੁਨੱਖੀ ਅਮਰੀਕਨ ਸਿਟੀਜ਼ਨ ਜਾਂ ਗਰੀਨ ਕਾਰਡ ਹੋਲਡਰ ਪਰਿਵਾਰਕ ਲੜਕੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਤਲਾਕਸੂਦਾ 'ਤੇ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜਾਤ-ਪਾਤ ਦਾ ਕੋਈ ਬੰਧਨ ਨਹੀਂ। ਚਾਹਵਾਨ ਸੰਪਰਕ ਕਰਨ: 319-670-8892

Jatt Sikh Canadian Parents Looking for a suitable match for their 45, 5'10" divorced son. For more information please contact us at po55ible@yahoo.com or 647-474-5473

Sikh Ramgarhia family looking for a simple Punjabi Girl in USA or Canada for their 36 years, 5'10" son. Working as a professional CDL driver in Canada. Please contact us at: Hunjan.Inders@gmail.com

Sikh Kamboj family looking for Well educated girl for their B.Com, 29, 5'10" son, well settled (2 stores), Own home in Arkansas. Mom, dad & brother live in India. Contact us at: 417-846-3741

ਸਿੱਖ ਕੰਬੋਜ 29 ਸਾਲਾ 5'10", ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਵਧੀਆ ਸਥਾਪਿਤ, ਆਪਣਾ ਬਿਜ਼ਨਸ ਕਰਦੇ ਬੀ. ਕਾਮ ਲੜਕੇ ਲਈ ਸੋਹਣੀ-ਸੁਨੱਖੀ, ਪੜ੍ਹੀ-ਲਿਖੀ ਲੜਕੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਲੜਕੇ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਇੰਡੀਆ ਵਿਚ ਹੈ। ਚਾਹਵਾਨ 417-846-3741 'ਤੇ ਸੰਪਰਕ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ।

Jatt Sikh family in search of an outgoing, educated, family-oriented, health/fitness-minded match for their son, 31, tall, handsome, clean shaven, never married, private school educated, athletic, US born and financially secure business executive. Contact GurdeepMidwestUSA@outlook.com or message at 513-212-6478 (will respond to all).

ਹੈਲਪਰ ਅਤੇ ਡਿਸ਼ਵਾਸ਼ਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਮੈਡੀਸਨ, ਵਿਸਕਾਨਸਿਨ ਵਿਚ ਇੰਡੀਅਨ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਲਈ ਕਿਚਨ ਹੈਲਪਰ ਤੇ ਡਿਸ਼ਵਾਸ਼ਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਚੰਗੀ ਤਨਖਾਹ ਤੇ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ

ਚਾਹਵਾਨ ਸੰਪਰਕ ਕਰਨ: 608-886-2500

Chef Wanted

Wanted Chef for 300+Resturant and banquet with complete kitchen. For Indian and American food. Willing to work in partnership or lease. Experienced persons only

Call: Tony Singh 515-208-3861

ਟੈਕਸਸ ਸਕੂਲ ਹਾਦਸਾ: ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਵਿਚ ਮਾਰੀ ਗਈ ਅਧਿਆਪਕਾ ਦੇ ਪਤੀ ਦੀ ਸਦਮੇ ਨਾਲ ਮੌਤ

ਟੈਕਸਸ: ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਸੂਬੇ ਟੈਕਸਸ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਉਵਾਲਡੇ ਦੇ ਰੌਬ ਐਲਮੈਂਟਰੀ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਇਕ ਸਿਰਫਿਰੇ ਗੋਰੇ ਨੌਜਵਾਨ ਵਲੋਂ ਕੀਤੀ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਵਿਚ ਮਾਰੀ ਗਈ ਅਧਿਆਪਕਾ ਰਮਾ ਗਾਰਸੀਆ ਦਾ ਪਤੀ ਜੋਇ ਗਾਰਸੀਆ ਵੀ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਦੇ ਵਿਛੋੜੇ ਵਿਚ ਅਚਾਨਕ ਚੱਲ ਵੱਸਿਆ। ਜੋਇ ਗਾਰਸੀਆ ਲੰਬੇ ਦਿਨੀਂ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਘਟਨਾ ਵਾਲੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਫੁੱਲ ਭੇਟ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਘਰ ਵਾਪਿਸ ਆ ਗਿਆ। ਖਾਣੇ ਵਾਲੇ ਮੇਜ਼ 'ਤੇ ਬਾਕੀ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਬੈਠਾ ਸੀ ਕਿ ਅਚਾਨਕ ਢਹਿ ਢੇਰੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਦੀ ਹਰ ਸੰਭਵ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪਰ ਉਹ ਬਚ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ। ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਗਾਰਸੀਆ ਦੇ ਭਤੀਜੇ ਜੌਹਨ ਮਾਰਟਿਨਜ਼ ਨੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਰਮਾ ਗਾਰਸੀਆ ਚੌਥੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਸੀ ਜੋ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਵਿਚ ਮਾਰੇ ਗਏ 19 ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਮਾਰੇ ਗਏ ਸਨ।

ਦੂਸਰੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਕੋਲੋਂ ਗੰਨ ਤੇ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਮਿਲਿਆ

ਸੈਕਰਾਮੈਂਟੋ: ਐਡਵਰਡ ਕੈਂਬਲ ਐਲੀਮੈਂਟਰੀ ਸਕੂਲ ਸੈਕਰਾਮੈਂਟੋ ਦੀ ਦੂਸਰੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੀ ਡੈਸਕ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਗੰਨ ਤੇ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਕਲਾਸ ਦੇ ਇਕ ਹੋਰ ਬੱਚੇ ਨੇ ਸਟਾਫ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਸਾਥੀ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਗੰਨ ਲਿਆਇਆ ਹੈ। ਜਿਸ ਉਪਰੰਤ ਸਟਾਫ ਨੇ ਗੰਨ ਬਰਾਮਦ ਕਰ ਕੇ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਮੌਕੇ ਉਪਰ ਬੁਲਾਇਆ। ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਗੰਨ ਤੇ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿਚ ਲੈ ਲਿਆ ਹੈ ਤੇ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਬੱਚੇ ਕੋਲ ਗੰਨ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਈ ਇਸ ਬਾਰੇ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਸੈਕਰਾਮੈਂਟੋ ਸਿਟੀ ਯੂਨਾਫਾਈਡ ਸਕੂਲ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਨੇ ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਸਕੂਲ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਵਲੋਂ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਚੌਕਸ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਕੋਈ ਅਣਸੁਖਾਵੀਂ ਘਟਨਾ ਨਹੀਂ ਵਾਪਰੀ।

ਕਿਸੇ ਵੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਬਿਮਾਰੀ ਦਾ ਇਲਾਜ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਜੇ ਥੱਕ ਗਏ ਹੋ ਤਾਂ ਕਾਲ ਕਰੋ

ਫੋਨ (408) 687-1899

Gurdip Singh Sandhu

Homeopathic Practitioner/Consultant Since 1973
DHMS-Gold Medalist, BAMS, MDEh.- India

Well Experienced as:

Director, Principal, Professor and Chief Medical Officer in Medical Colleges and Hospitals of Punjab (India)
Practice Under State of California Act SB 577
EX Member: The California Homeopathic Society
National Center For Homeopathy- USA

Live on Jas TV

Saturday 9:30AM and Sunday 4PM (Pacific Time)

7021 Village Park Way, Dublin, CA 94568

Gurdip Singh Sandhu

Email: Homeomedicine@yahoo.com

ਸਿਆਸੀ ਆਗੂਆਂ, ਜਥੇਦਾਰਾਂ ਤੇ ਅਫਸਰਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਛਤਰੀ ਛਾਂਗੀ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਸੂਬੇ ਦੇ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ, ਡੇਰੇਦਾਰਾਂ, ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਸਿਵਲ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰਾਂ ਸਮੇਤ ਤਖਤਾਂ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ 'ਚ ਵੱਡੀ ਕਟੌਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਕਈ ਹਸਤੀਆਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਾਪਸ ਵੀ ਲੈ ਲਈ ਗਈ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ 'ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ 424 ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਘਟਾਈ ਜਾਂ ਵਾਪਸ ਲਈ ਗਈ ਹੈ।

ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਤਾਇਨਾਤ 500 ਤੋਂ ਵੱਧ ਪੁਲਿਸ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਡਿਊਟੀ 'ਤੇ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਣ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਵਧੀਕ ਡੀ.ਜੀ.ਪੀ. (ਸੁਰੱਖਿਆ) ਵੱਲੋਂ ਜਾਰੀ ਪੱਤਰ ਮੁਤਾਬਕ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ 'ਚ ਤਾਇਨਾਤ ਪੁਲਿਸ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਸੌਂਦਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ, ਤਖਤ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਆਗੂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਡੇਰਾ ਰਾਧਾ ਸੁਆਮੀ ਬਿਆਸ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ 'ਚ ਤਾਇਨਾਤ 10 ਪੁਲਿਸ ਕਰਮਚਾਰੀ ਵਾਪਸ ਬੁਲਾ ਲਏ ਗਏ। ਦੁਆਬੇ ਦੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਡੇਰਾ ਬੱਲਾਂ, ਦਿਵਿਆ ਜੋਤੀ ਜਾਗਰਣ ਸੰਸਥਾਨ ਡੇਰਾ ਨੂਰਮਹਿਲ, ਬਾਬਾ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਡੇਰਾ ਰੂਮੀ

ਭੁੱਚੇ, ਡੇਰਾ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਨਾਮਧਾਰੀ ਆਗੂ, ਨਾਨਕਸਰ ਕਲੋਰਾਂ ਸਮੇਤ ਕਈ ਧਾਰਮਿਕ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ 'ਚ ਵੱਡੀ ਕਟੌਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਘਟਾਈ ਗਈ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਢੀਂਡਸਾ, ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੀ ਧੀ ਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ ਕੈਰੋਂ, ਸਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਦੂਲੋਂ, ਅਕਾਲੀ ਵਿਧਾਇਕਾ ਗਨੀਵ ਮਜੀਠੀਆ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ 'ਚ ਸਰਗਰਮ ਕਾਂਗਰਸ ਆਗੂ ਰਾਜੀਵ ਸ਼ੁਕਲਾ, ਸਾਬਕਾ ਮੰਤਰੀ ਸ਼ਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ, ਭਾਜਪਾ ਆਗੂ ਫਤਿਹਜੰਗ ਸਿੰਘ ਬਾਜਵਾ, ਕਾਂਗਰਸ ਆਗੂ ਤੇ ਡੇਰਾ ਸਿਰਸਾ ਮੁਖੀ ਦੇ ਕਰੀਬੀ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਹਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੱਸੀ, ਸਾਬਕਾ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਅਜੈਬ ਸਿੰਘ ਭੱਟੀ, ਸਾਬਕਾ ਸਪੀਕਰ ਰਾਣਾ ਕੇ.ਪੀ. ਸਿੰਘ, ਭਾਜਪਾ ਆਗੂ ਤੀਕਸ਼ਣ ਸੂਦ, ਸਾਬਕਾ ਮੰਤਰੀ ਪਰਗਟ ਸਿੰਘ, ਬਾਬਾ ਕਸ਼ਮੀਰਾ ਸਿੰਘ ਜਲੰਧਰ, ਵਿਵਾਦਾਂ 'ਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਸਾਬਕਾ ਪੁਲਿਸ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਪਿੰਕੀ ਆਦਿ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਹਨ। ਕੁਝ ਮੌਜੂਦਾ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ 'ਚ ਵੀ ਕਟੌਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਅਤੇ ਮੰਤਰੀਆਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ 'ਚ ਕਟੌਤੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਇਸ ਸੂਚੀ ਵਿਚ 'ਆਪ' ਦਾ ਇਕੋ ਵਿਧਾਇਕ ਮਦਨ ਲਾਲ ਬੱਗਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਤਾਇਨਾਤ ਪੁਲਿਸ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਦੀ ਵਾਪਸੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ 'ਆਪ' ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਗਠਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਾਪਸੀ ਦਾ ਇਹ ਤੀਜਾ ਝਟਕਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹਰਸਿਮਰਤ ਕੌਰ ਬਾਦਲ, ਸੁਨੀਲ ਜਾਖੜ, ਰਾਜਿੰਦਰ ਕੌਰ ਭੱਠਲ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਈ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ 'ਚ ਕਟੌਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਮੁਤਾਬਕ ਹੁਣ ਤੱਕ ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ

ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਵੱਲੋਂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲੈਣ ਤੋਂ ਨਾਂਹ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਛਤਰੀ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਰਮਚਾਰੀ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਮਗਰੋਂ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਬਹਾਲ ਕਰਨ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤੇ ਪਰ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਰਕਾਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲੈਣ ਤੋਂ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਰਮਚਾਰੀ ਅਤੇ ਵਾਹਨ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਟਾਸਕ ਫੋਰਸ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਤਾਇਨਾਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਬੀਤੇ ਦਿਨੀਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਗੁਰਤਾਗੰਦੀ ਦਿਵਸ ਮੌਕੇ ਜਥੇਦਾਰ ਵੱਲੋਂ ਕੌਮ ਦੇ ਨਾਂ ਵਧਾਈ ਸੰਦੇਸ਼ ਦੌਰਾਨ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਲਾਇਸੈਂਸੀ ਹਥਿਆਰ ਰੱਖਣ ਦੀ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ।

ਗਿਆਨੀ ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਾਪਸ ਕੀਤੀ

ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ: ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤਖਤ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵੀ ਸਰਕਾਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਗਿਆਨੀ ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਿਚ ਤਾਇਨਾਤ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਕੁਆਰਟਰਾਂ 'ਤੇ ਜਾਣ ਲਈ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਗਿਆਨੀ ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਹ ਸਵੈ-ਰੱਖਿਆ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹਨ।

ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਬੁਲਾ ਕੇ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਡਿਊਟੀ 'ਤੇ ਤਾਇਨਾਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਕੁੱਲ ਨਫਰੀ 80 ਹਜ਼ਾਰ ਦੇ ਕਰੀਬ ਹੈ। 10 ਹਜ਼ਾਰ ਦੇ ਕਰੀਬ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਸਿਰਫ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਹੀ ਤਾਇਨਾਤ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਹਨ।

ਸਾਬਕਾ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੂੰ ਅਜੇ ਮਿਲਦੇ ਰਹਿਣਗੇ ਗੱਢੇ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਦਰਜਨਾਂ ਸਾਬਕਾ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੂੰ ਪੈਨਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਗੱਢੇ ਲੈਣ ਦੀ ਫਿਲਹਾਲ ਕੁਝ ਹੋਰ ਸਮੇਂ ਲਈ ਮੋਹਲਤ ਮਿਲ ਗਈ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ 'ਇਕ ਵਿਧਾਇਕ-ਇਕ ਪੈਨਸ਼ਨ' ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਆਰਡੀਨੈਂਸ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ 'ਤੇ ਰਾਜਪਾਲ ਬਨਵਾਰੀ ਲਾਲ ਪੁਰੋਹਿਤ ਨੇ ਮੋਹਰ ਨਹੀਂ ਲਾਈ ਹੈ। ਇਸ ਆਰਡੀਨੈਂਸ ਨੂੰ ਰਾਜਪਾਲ ਨੇ ਵਾਪਸ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਮਸ਼ਵਰਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜੂਨ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਬਜਟ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿਚ ਇਸ ਬਾਰੇ ਬਿੱਲ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾਵੇ।

ਮਹੀਨੇ ਮਗਰੋਂ ਕਈ-ਕਈ ਟਰਮਾਂ ਦੀ ਪੈਨਸ਼ਨ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਸਾਬਕਾ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਇਕ ਟਰਮ ਦੀ ਪੈਨਸ਼ਨ ਮਿਲਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਣੀ ਸੀ। ਹੁਣ ਜੂਨ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਬਜਟ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿਚ 'ਇਕ ਵਿਧਾਇਕ-ਇਕ ਪੈਨਸ਼ਨ' ਬਿੱਲ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਪੰਜਾਬ ਵਜ਼ਾਰਤ ਨੇ 2 ਮਈ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਇਸ ਬਾਰੇ ਆਰਡੀਨੈਂਸ ਨੂੰ ਹਰੀ ਝੰਡੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਮਾਹਿਰ ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਰਾਜਪਾਲ ਨੇ ਇਸ

ਕਰਕੇ ਆਰਡੀਨੈਂਸ 'ਤੇ ਮੋਹਰ ਨਹੀਂ ਲਾਈ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿਚ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਮਾਂ ਬਾਕੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਨੇ ਟਵੀਟ ਕਰਕੇ ਪਹਿਲਾਂ 'ਇਕ ਵਿਧਾਇਕ ਇਕ ਪੈਨਸ਼ਨ' ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਨਾਲ ਸਰਕਾਰੀ ਖਜ਼ਾਨੇ ਤੋਂ 19.53 ਕਰੋੜ ਦਾ ਸਾਲਾਨਾ ਵਿੱਤੀ ਬੋਝ ਘਟੇਗਾ।

ਇਸ ਵਾਰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ 'ਚ ਬਹੁਤੇ ਪੁਰਾਣੇ ਖਿਡਾਰੀ ਹਾਰ ਗਏ ਹਨ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਸਾਬਕਾ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਵਾਧਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। 17ਵੀਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਗਠਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ 245 ਸਾਬਕਾ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੂੰ ਪੈਨਸ਼ਨ ਮਿਲਦੀ ਸੀ ਜਦਕਿ ਹੁਣ ਨਵੇਂ 80 ਹੋਰ ਸਾਬਕਾ ਵਿਧਾਇਕ ਇਸ 'ਚ ਜੁੜ ਗਏ ਹਨ। ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਐਲਾਨ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਸਾਬਕਾ ਵਿਧਾਇਕ ਵਾਲੀ ਪੈਨਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਲੈਣਗੇ। ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪੈਨਸ਼ਨ ਲੈਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਬੀਬੀ ਰਜਿੰਦਰ ਕੌਰ ਭੱਠਲ, ਮੰਡੀ ਬੋਰਡ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਚੇਅਰਮੈਨ ਲਾਲ ਸਿੰਘ, ਸਾਬਕਾ ਅਕਾਲੀ ਮੰਤਰੀ ਸਰਵਨ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ, ਸੀਨੀਅਰ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂ ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਭੁੰਦਤ, ਸਾਬਕਾ ਮੰਤਰੀ ਗੁਲਜਾਰ ਸਿੰਘ ਰਣੀਕੇ ਅਤੇ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬ੍ਰਹਮਪੁਰਾ ਆਦਿ ਦੇ ਨਾਮ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਦੱਸਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਵਾਰੀ ਵਿਧਾਇਕ ਬਣਨ ਮਗਰੋਂ ਸਾਬਕਾ ਵਿਧਾਇਕ ਸਭ ਭੱਤੀਆਂ ਸਮੇਤ 75,150 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਹੋਰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਟਰਮਾਂ ਦੀ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦਾ ਲਾਹਾ ਮਿਲੇਗਾ।

ਸਿੱਖੀ ਲਿਬਰਲ 'ਚ ਇਸਾਈਅਤ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਜਥੇਦਾਰ ਕੋਲ ਪੁੱਜਿਆ

ਤਲਵੰਡੀ ਸਾਬੋ: ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਕੋਲ ਸਿੱਖੀ ਸਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਸਿੰਘ ਜਾਂ ਕੌਰ ਲਾ ਕੇ ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਇਸਾਈ ਧਰਮ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਧਰਮ ਪਰਿਵਰਤਨ ਕਰਵਾਉਣ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਪੁੱਜਿਆ ਹੈ।

ਕੋਲ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕੁਝ ਲੋਕ ਸਿੱਖੀ ਨਾਮ ਨਾਲ ਪਾਸਟਰ ਲਾ ਕੇ ਅਤੇ ਸਿੱਖੀ ਪਹਿਰਾਵੇ ਵਿਚ ਇਸਾਈ ਧਰਮ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਧਰਮ ਪਰਿਵਰਤਨ ਕਰਵਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੇ ਅਜਿਹੇ ਅਨਸਰਾਂ ਖਿਲਾਫ ਸਖਤ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ।

ਗਿਆਨੀ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲੈਂਦਿਆਂ ਇਸ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਖਰਾਬ ਕਰਨ ਦੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਦੱਸਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਮੁੰਬਈ ਵਾਸੀ ਵਿੱਕੀ ਬੋਮਸ ਨੇ ਕੁਝ ਸਿੱਖਾਂ ਸਮੇਤ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਗਿਆਨੀ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ

ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਈ-ਆਫਿਸ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਹੰਭਲਾ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਨੇ ਜਨਤਕ ਸੇਵਾਵਾਂ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿਚ ਪਾਰਦਰਸ਼ਤਾ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਇਕ ਹੋਰ ਵੱਡਾ ਕਦਮ ਪੁੱਟਦੇ ਹੋਏ ਸਰਕਾਰੀ ਕੰਮਕਾਜ ਵਿਚ ਈ-ਆਫਿਸ ਰਾਹੀਂ ਡਿਜੀਟਲਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਸਾਂਝ-ਸੰਭਾਲ ਦੇ ਬੋਝ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਨੇ ਸੇਵਾ ਕੇਂਦਰਾਂ ਵਿਚ ਮਿਲਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਨਾਲ 122 ਹੋਰ ਆਨਲਾਈਨ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਹੁਣ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਸਥਿਤ 526 ਸੇਵਾ ਕੇਂਦਰਾਂ 'ਤੇ ਲਗਭਗ 500 ਸੇਵਾਵਾਂ ਦਾ ਲਾਭ ਲੈ ਸਕਣਗੇ।

ਡਪਲੀਕੇਟ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ, ਫਾਰਮ ਟ੍ਰਿਜ਼ਮ ਸਕੀਮ, ਆਰਜ਼ੀ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ, ਸਥਾਈ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ, ਡੁਪਲੀਕੇਟ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ, ਪੰਜਾਬ ਮੈਟ੍ਰੀਕਲ ਕੌਂਸਲ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਤਬਾਦਲਾ, ਫਾਇਰ ਬ੍ਰਿਗੇਡ ਤੋਂ ਮਿਲਣ ਵਾਲੀ ਐਨ.ਓ.ਸੀ., ਸੀਵਰੇਜ ਕੁਨੈਕਸ਼ਨ ਵਿਚ ਨਾਂ ਤਬਦੀਲੀ ਜਾਂ ਸਥਾਨਕ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਪਾਣੀ ਦੇ ਕੁਨੈਕਸ਼ਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸੇਵਾਵਾਂ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਸੇਵਾਵਾਂ ਲਈ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦਫਤਰਾਂ ਵਿਚ ਧੱਕੇ ਖਾਣੇ ਪੈਂਦੇ ਸਨ ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਮੇਂ ਦੀ ਬਰਬਾਦੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਹੁਣ ਇਹ ਸੇਵਾਵਾਂ ਆਨਲਾਈਨ ਕੰਪਿਊਟਰਾਈਜ਼ਡ ਵਰਕਫਲੋਅ ਰਾਹੀਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਵੈ-ਚਲਿਤ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਾ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਵੀ ਆਨਲਾਈਨ ਹੀ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਰਹੇਗਾ।

ਮੋਬਾਈਲ 'ਤੇ ਮਿਲੇਗੀ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਟੀਕਾਕਰਨ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਨਵਜੰਮੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਟੀਕਾਕਰਨ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਨੇ ਆਟੋਮੈਟਿਕ ਸਹੂਲਤ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਹਿਤ 0 ਤੋਂ 5 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਨਵਜੰਮੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਮੋਬਾਈਲ 'ਤੇ ਐਸ.ਐਮ.ਐਸ. ਰਾਹੀਂ ਟੀਕਾਕਰਨ ਦੀ ਸਮਾਂ ਸਾਰਨੀ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਇਸ ਮੁਹਿੰਮ ਨੂੰ ਨੇਪਰੇ ਚਾੜ੍ਹਨ ਲਈ ਸਿਹਤ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਭਲਾਈ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਨਵਜੰਮੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦਾ ਮੋਬਾਈਲ ਨੰਬਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਦਰਜ ਕਰਨ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਸਹੂਲਤ ਨੂੰ ਈ-ਸੇਵਾ ਨਾਲ ਲਿੰਕ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਸੇਵਾ ਕੇਂਦਰਾਂ 'ਚ 122 ਹੋਰ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਨੇ ਸੂਬੇ ਦੇ ਸੇਵਾ ਕੇਂਦਰਾਂ ਵਿਚ ਮਿਲਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਨਾਲ 122 ਹੋਰ ਆਨਲਾਈਨ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਨਵੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਹੋਣ ਨਾਲ ਹੁਣ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਸਥਿਤ 526 ਸੇਵਾ ਕੇਂਦਰਾਂ 'ਤੇ ਲਗਭਗ 500 ਸੇਵਾਵਾਂ ਦਾ ਲਾਭ ਲੈ ਸਕਣਗੇ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਮਾਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਹਰ ਸਰਕਾਰੀ ਸਹੂਲਤ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਦਰ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਤੇ ਰਵਾਇਤੀ ਫਾਈਲ ਸਿਸਟਮ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਡਿਜੀਟਲਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ।

ਪਟਿਆਲਾ: ਸਾਬਕਾ ਸਿਹਤ ਮੰਤਰੀ ਬ੍ਰਹਮ ਮਹਿੰਦਰਾ ਵੱਲੋਂ ਦੋ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਦਰਜ ਕਰਵਾਏ ਮਾਣਯੋਗੀ ਦੇ ਕੇਸ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਸਥਾਨਕ ਅਦਾਲਤ 'ਚ ਪੇਸ਼ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਲੁਧਿਆਣਾ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਵਿਧਾਇਕ ਸਿਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ ਖਿਲਾਫ ਪਟਿਆਲਾ ਦੀ ਇਕ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਵਾਰੰਟ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਬੈਂਸ ਦੇ ਜ਼ਮਾਨਤੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਅਜਿਹੇ ਹੀ ਵਾਰੰਟ ਜਾਰੀ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਅਗਲੀ ਸੁਣਵਾਈ 8 ਜੂਨ ਨੂੰ ਹੋਣੀ ਹੈ। ਬ੍ਰਹਮ ਮਹਿੰਦਰਾ ਦੇ ਵਕੀਲ ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਭਸੀਨ ਨੇ ਵਾਰੰਟ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੇਵਾ ਕੇਂਦਰਾਂ ਤੋਂ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਵਿਭਾਗ, ਸਥਾਨਕ ਸਰਕਾਰਾਂ, ਤਕਨੀਕੀ ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਮੈਟ੍ਰੀਕਲ ਸਿੱਖਿਆ ਤੇ ਖੋਜ, ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਖਾਦ ਅਤੇ ਕੀੜੇਮਾਰ ਦਵਾਈਆਂ ਦੇ ਲਾਇਸੈਂਸ ਵਰਗੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ, ਤਕਨੀਕੀ ਸਿੱਖਿਆ ਬੋਰਡ/ਪੀ.ਟੀ.ਯੂ. ਤੋਂ

ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਡਿਜੀਟਲਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਦਫਤਰੀ ਕੰਮਕਾਜ ਵਿਚ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਕੰਮ ਹੋਰ ਪਾਰਦਰਸ਼ਤਾ ਆਵੇਗੀ।

ਉਘੇ ਗਾਇਕ ਸਿੱਧੂ ਮੂਸੇਵਾਲਾ ਦੀ ਗੋਲੀਆਂ ਮਾਰ ਕੇ ਹੱਤਿਆ

ਮਾਨਸਾ: ਪਿੰਡ ਜਵਾਹਰਕੇ ਵਿਚ ਦੋ ਗੋਲੀਆਂ ਵਿਚ ਸਵਾਰ ਹੋ ਕੇ ਆਏ ਅਣਪਛਾਤੇ ਹਮਲਾਵਰਾਂ ਨੇ ਅੰਨ੍ਹੇਵਾਹ ਫਾਇਰਿੰਗ ਕਰਕੇ ਨੌਜਵਾਨ ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਇਕ ਅਤੇ ਅਦਾਕਾਰ ਸੁਭਦੀਪ ਸਿੰਘ ਉਰਫ ਸਿੱਧੂ ਮੂਸੇਵਾਲਾ ਦਾ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਘਟਨਾ ਵਿਚ ਸਿੱਧੂ ਮੂਸੇਵਾਲਾ ਨੂੰ ਕਰੀਬ ਸੱਤ ਗੋਲੀਆਂ ਲੱਗੀਆਂ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਹੀ ਮੌਤ ਗਈ।

ਹਮਲੇ ਵਿਚ ਉਸ ਦੇ ਦੋ ਹੋਰ ਸਾਥੀ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਖ਼ਮੀ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਗਾਇਕ ਨੂੰ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਮਿਲੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਜੇ ਇਕ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਹਟਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਹਮਲੇ ਦੀ ਖਬਰ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਅੱਗ ਵਾਂਗ ਫੈਲ ਗਈ ਅਤੇ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਲੋਕ ਮਾਨਸਾ ਦੇ ਸਿਵਲ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਗਏ। ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਖਿਲਾਫ ਮੁਰਦਾਬਾਦ ਦੇ ਨਾਅਰੇ ਲਾਏ। ਇਸ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਮਾਨਸਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਅੰਦਰ ਮਾਤਮ ਅਤੇ ਭੈਅ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਹੈ।

ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਗਾਇਕ ਸਿੱਧੂ ਮੂਸੇਵਾਲਾ ਸ਼ਾਮੀਂ ਆਪਣੇ ਦੋ ਹੋਰ ਸਾਥੀਆਂ ਸਣੇ ਬਾਰ ਗੱਡੀ ਖੁਦ ਚਲਾ ਕੇ ਕਿਸੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰੀ ਵਿਚ ਪਿੰਡ ਖਾਰਾ-ਬਰਨਾਲਾ ਵੱਲ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਉਹ ਪਿੰਡ ਜਵਾਹਰਕੇ ਪੁੱਜੇ ਤਾਂ ਸਾਹਮਣਿਓਂ ਆ ਰਹੀਆਂ ਦੋ ਗੱਡੀਆਂ 'ਚੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਕੇ ਕੁਝ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੇ ਸਿੱਧੂ ਮੂਸੇਵਾਲਾ ਦੀ ਗੱਡੀ 'ਤੇ ਅੰਨ੍ਹੇਵਾਹ ਫਾਇਰਿੰਗ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਕਰੀਬ 40 ਗੋਲੀਆਂ ਚੱਲੀਆਂ ਅਤੇ ਸਿੱਧੂ ਮੂਸੇਵਾਲਾ ਨੂੰ ਸੱਤ ਦੇ ਕਰੀਬ ਗੋਲੀਆਂ ਲੱਗੀਆਂ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਹੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ।

ਸਿੱਧੂ ਮੂਸੇਵਾਲਾ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਆਏ ਸਨ ਸੱਤ ਹਮਲਾਵਰ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਸਿੱਧੂ ਮੂਸੇਵਾਲਾ ਦਾ ਕਤਲ ਕਰਨ ਲਈ ਦੋ ਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਸੱਤ ਜਣੇ ਆਏ ਸਨ। ਹਮਲਾਵਰਾਂ ਨੇ ਮੂਸੇਵਾਲਾ ਦੀ ਬਾਰ ਦੇ ਟਾਇਰਾਂ ਵਿਚ ਗੋਲੀਆਂ ਮਾਰੀਆਂ ਤੇ ਬਾਰ ਦਾ ਸੰਤੁਲਨ ਵਿਗੜ ਗਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੋਵਾਂ ਕਾਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸੱਤ ਜਣੇ ਬਾਹਰ ਆਏ ਤੇ ਇਕ ਜਣੇ ਨੇ ਤੀਹ ਦੇ ਕਰੀਬ ਫਾਇਰ ਮੂਸੇਵਾਲਾ 'ਤੇ ਕੀਤੇ ਤੇ ਬਾਕੀ ਛੇ ਜਣਿਆਂ ਨੇ ਘੇਰਾ ਪਾ ਲਿਆ। ਜਦ ਗੋਲੀਆਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣ ਕੇ ਲੋਕ ਬਾਹਰ ਆਏ ਤਾਂ ਹਮਲਾਵਰਾਂ ਨੇ ਲਲਕਾਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ।

ਗਾਇਕ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਜਖ਼ਮੀ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸਿਵਲ ਹਸਪਤਾਲ ਮਾਨਸਾ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ, ਜਿਥੇ ਸਿੱਧੂ ਮੂਸੇਵਾਲਾ ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਐਲਾਨ ਦਿੱਤਾ। ਕਾਬਲੋਗੋਰ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਧੂ ਮੂਸੇਵਾਲਾ ਕੋਲ ਪਹਿਲਾਂ ਅੱਠ ਗੰਨਮੈਨ ਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਪਰ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਇਕ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਾਪਸ ਲਏ ਜਾਣ ਕਰਕੇ ਗਾਇਕ

ਕੋਲ ਦੋ ਗੰਨਮੈਨ ਰਹਿ ਗਏ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਘਟਨਾ ਸਮੇਂ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਲੋਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸਿੱਧੂ ਮੂਸੇਵਾਲਾ ਤੋਂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਰਮੀ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਗਾਇਕੀ ਦੇ ਖੇਤਰ 'ਚੋਂ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿਚ ਆਏ ਸਿੱਧੂ ਮੂਸੇਵਾਲਾ ਨੂੰ ਗੈਰਸਟਰ ਗਰੁੱਪ ਵੱਲੋਂ ਧਮਕੀ ਦਿੱਤੀ ਹੋਈ ਦੱਸੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ

ਸਰਕਾਰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਜੱਜ ਤੋਂ ਜਾਂਚ ਕਰਵਾਏਗੀ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਸਿੱਧੂ ਮੂਸੇਵਾਲੇ ਕਤਲ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਿਟਿੰਗ ਜੱਜ ਤੋਂ ਜਾਂਚ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੈ। ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਇਕ ਸਿੱਧੂ ਮੂਸੇਵਾਲਾ ਦੇ ਕਤਲ 'ਤੇ ਦੁੱਖ ਪ੍ਰਗਟਾਉਂਦਿਆਂ ਉਸ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਕਾਂ ਨਾਲ ਹਮਦਰਦੀ ਜਤਾਈ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੂਸੇਵਾਲਾ ਦੇ ਕਤਲ 'ਤੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤ ਰਹਿਣ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੂਸੇਵਾਲਾ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਵੇਗਾ।

ਕਤਲ ਪਿੱਛੇ ਲਾਰੈਂਸ ਬਿਸ਼ਨੋਈ ਗੈਂਗ ਦਾ ਹੱਥ: ਡੀ.ਜੀ.ਪੀ.

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਡੀ.ਜੀ.ਪੀ. ਵੀ.ਕੇ.ਭਾਵਰਾ ਨੇ ਸਿੱਧੂ ਮੂਸੇਵਾਲਾ ਦੇ ਕਤਲ ਪਿੱਛੇ ਲਾਰੈਂਸ ਬਿਸ਼ਨੋਈ ਗੈਂਗ ਦਾ ਹੱਥ ਹੋਣ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਡੀ.ਜੀ.ਪੀ. ਭਾਵਰਾ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਹੁਣ ਤੱਕ ਦੀ ਤਫ਼ਤੀਸ਼ ਦੌਰਾਨ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿ ਵਿੱਕੀ ਮਿੱਠੂਖੇੜਾ ਦੇ ਕਤਲ ਦਾ ਬਦਲਾ ਲੈਣ ਲਈ ਸਿੱਧੂ ਮੂਸੇਵਾਲਾ ਦਾ ਕਤਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਲਾਰੈਂਸ ਬਿਸ਼ਨੋਈ ਗੈਂਗ ਦੇ ਕੈਨੇਡਾ ਆਧਾਰਿਤ ਗੋਲਡੀ ਬਰਾਤ ਨੇ ਸਿੱਧੂ ਮੂਸੇਵਾਲਾ ਦੇ ਕਤਲ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਲਈ ਹੈ। ਡੀ.ਜੀ.ਪੀ. ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਵਰ੍ਹੇ ਮੁਹਾਲੀ ਵਿੱਚ ਵਿੱਕੀ ਮਿੱਠੂਖੇੜਾ ਦੇ ਹੋਏ ਕਤਲ ਵਿੱਚ ਸਿੱਧੂ ਮੂਸੇਵਾਲਾ ਦੇ ਮੈਨੇਜਰ ਸ਼ਗਨਪ੍ਰੀਤ ਦਾ ਨਾਮ ਆਇਆ ਸੀ, ਜੋ ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਚਲਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵਿੱਕੀ ਮਿੱਠੂਖੇੜਾ ਦੇ ਕਤਲ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਲਾਰੈਂਸ ਬਿਸ਼ਨੋਈ ਗੈਂਗ ਨੇ ਸਿੱਧੂ ਮੂਸੇਵਾਲਾ ਦੇ ਕਤਲ ਨੂੰ ਅੱਜਾਮ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਇਸ ਦੀ ਅਜੇ ਤੱਕ ਪੁਸ਼ਟੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਇਹ ਵੀ ਚਰਚਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਧੂ ਮੂਸੇਵਾਲਾ ਨੇ ਸੰਗਰੂਰ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਚੁੱਕ ਲਈ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਿਮਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਦਾ ਪਾਰਟੀ ਵਰਕਰਾਂ ਕੋਲ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਕਤਲ ਨੂੰ ਕੁਝ ਲੋਕ ਉਸ ਘਟਨਾ ਨਾਲ ਵੀ

ਜੋੜ ਰਹੇ ਹਨ। ਚੇਤੇ ਰਹੇ ਕਿ ਸਿੱਧੂ ਮੂਸੇਵਾਲਾ ਨੇ ਐਤਕੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵੇਲੇ ਮਾਨਸਾ ਤੋਂ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਟਿਕਟ ਉੱਤੇ ਚੋਣ ਲੜੀ ਸੀ, ਪਰ ਉਹ 'ਆਪ' ਉਮੀਦਵਾਰ ਡਾ. ਵਿਜੈ ਸਿੰਗਲਾ ਕੋਲੋਂ ਲਗਭਗ 63000 ਵੋਟਾਂ ਦੇ ਫਰਕ ਨਾਲ ਹਾਰ ਗਏ ਸਨ। ਰਾਜਨੀਤੀ 'ਚ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੀ ਮਾਤਾ ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਮੂਸਾ ਦਾ ਸਰਪੰਚ ਬਣਾਇਆ ਸੀ।

ਅਕਸਰ ਵਿਵਾਦਾਂ ਵਿਚ ਰਹੇ ਨੇ ਸਿੱਧੂ ਮੂਸੇਵਾਲਾ ਦੇ ਗੀਤ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਸਿੱਧੂ ਮੂਸੇਵਾਲਾ ਅਕਸਰ ਆਪਣੇ ਗੀਤਾਂ 'ਚ ਭੜਕਾਊ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਾਰਨ ਵਿਵਾਦਾਂ 'ਚ ਹੀ ਘਿਰਿਆ ਰਿਹਾ। ਉਸ ਦੇ ਆਲੋਚਕਾਂ ਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਉਸ ਦੇ ਗੀਤਾਂ 'ਚ ਮੀਨ-ਮੇਖ ਕੱਢਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਖੁੰਝਾਇਆ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਹਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਕਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਕਦੇ ਵੀ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਹੋਈ।

ਸਾਲ 2018 ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਪਹਿਲੀ ਐਲਬਮ 'ਨਿੰਜਾ' ਰਿਲੀਜ਼ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਪਣੇ ਬੋਝੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਕਰੀਅਰ 'ਚ ਮੂਸੇਵਾਲਾ ਆਪਣੇ ਗੀਤਾਂ ਰਾਹੀਂ ਹਿੰਸਾ ਤੇ ਹਥਿਆਰ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਕਰਕੇ ਸੁਰਖੀਆਂ 'ਚ ਰਿਹਾ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਵੀਡੀਓਜ਼ 'ਚ ਹਮੇਸ਼ਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਥਿਆਰ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ।

ਇਕ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਮੂਸੇਵਾਲਾ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਕਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ

ਰਹੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨੌਜਵਾਨ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। 'ਸਕੋਪਗੋਟ' ਨੂੰ ਯੂ-ਟਿਊਬ 'ਤੇ 2.2 ਮਿਲੀਅਨ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਬਸਕ੍ਰਾਈਬਰਾਂ ਨੇ ਦੇਖਿਆ। ਉਸ ਦੇ ਆਪਣੇ ਚੈਨਲ 'ਤੇ ਉਸ ਦੇ 1 ਕਰੋੜ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਬਸਕ੍ਰਾਈਬਰਜ ਸਨ। ਆਪਣੇ ਗੀਤ 'ਸੰਜੂ' ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਤੁਲਨਾ ਏਕੇ 47 ਚਲਾਉਂਦੇ ਸੰਜੈ ਦੱਤ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਆਲੋਚਕਾਂ ਨੇ ਭਾਵੇਂ ਪਸੰਦ ਨਾ ਕੀਤਾ, ਪਰ ਇਹ ਨੌਜਵਾਨਾਂ 'ਚ ਕਾਫੀ ਮਕਬੂਲ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ, ਜੁਲਾਈ 2020 ਵਿਚ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਉਸ ਖਿਲਾਫ 'ਸੰਜੂ' ਗੀਤ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ। ਉਸ 'ਤੇ ਇਸ ਗੀਤ ਰਾਹੀਂ ਹਿੰਸਾ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ।

ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਗਾਇਕ ਸਿੱਧੂ ਮੂਸੇਵਾਲਾ 'ਤੇ ਇਕ ਵਾਰ ਬੰਦੂਕ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਤੇ ਹਿੰਸਾ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਹੇਠ ਕੇਸ ਦਰਜ ਹੋ ਚੁੱਕਿਆ ਸੀ। ਸਾਲ 2019 ਵਿਚ ਉਸ ਦਾ ਗੀਤ

'ਜੱਟੀ ਜਿਉਣੇ ਮੌਤ ਦੀ ਬੰਦੂਕ ਵਰਗੀ' ਉਸ ਵੇਲੇ ਵਿਵਾਦਾਂ 'ਚ ਘਿਰ ਗਿਆ ਸੀ ਜਦੋਂ ਇਸ ਵਿਚ ਕਬਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਾਈ ਭਾਗੋ ਨੂੰ ਮਾਤੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿਚ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਲਈ ਸਿੱਧੂ

ਗਾਇਕ ਤੋਂ ਸਿਆਸਤ ਤੱਕ ਦਾ ਸਫਰ

ਮਾਨਸਾ: ਨੇੜਲੇ ਪਿੰਡ ਮੂਸਾ ਵਿਖੇ ਬਲਕੌਰ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਦੇ ਘਰ ਮਾਤਾ ਚਰਨ ਕੌਰ ਦੀ ਕੁੱਖੋਂ 11 ਜੂਨ 1993 ਨੂੰ ਜੰਮੇ ਸੁਭਦੀਪ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਉਰਫ ਸਿੱਧੂ ਮੂਸੇਵਾਲਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਕਾਲਜ ਲੁਧਿਆਣਾ ਤੋਂ ਬੀ.ਟੈਕ ਮਕੈਨੀਕਲ ਦੀ ਡਿਗਰੀ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਉੱਚ-ਸਿੱਖਿਆ ਲਈ ਕੈਨੇਡਾ ਚਲਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੀ ਗਾਇਕੀ ਦਾ ਸਫਰ ਵਿਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। ਕੁਝ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਵਿਚ ਉਹ ਸੰਗੀਤ ਜਗਤ ਵਿਚ ਵੱਖਰੀ ਪਛਾਣ ਬਣਾ ਕੇ ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਵਿਚ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਮੂਸੇਵਾਲਾ ਦੀ ਮਾਤਾ ਪਿੰਡ ਦੀ ਸਰਪੰਚ ਹੈ। ਲੰਬੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਸਿੱਧੂ ਮੂਸੇਵਾਲਾ ਨੇ ਮਾਨਸਾ ਹਲਕੇ ਤੋਂ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਟਿਕਟ ਉੱਤੇ ਚੋਣ ਲੜੀ ਸੀ, ਪਰ ਉਹ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਡਾ. ਵਿਜੈ ਸਿੰਗਲਾ ਤੋਂ 63 ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਵੋਟਾਂ ਨਾਲ ਹਾਰ ਗਏ।

ਨੇ ਮੁਆਫੀ ਵੀ ਮੰਗੀ ਸੀ। ਕੋਵਿਡ-19 ਮਹਾਮਾਰੀ ਦੌਰਾਨ ਗਾਇਕ ਦੀ ਇਕ ਵੀਡੀਓ ਵੀ ਵਾਇਰਲ ਹੋਈ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਹ ਇਕ ਫਾਇਰਿੰਗ ਰੇਂਜ 'ਚ ਏਕੇ-47 ਰਾਈਫਲ 'ਚੋਂ

ਗੋਲੀਆਂ ਚਲਾਉਂਦਾ ਨਜ਼ਰ ਆਇਆ ਸੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਕੁਝ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵੀ ਸਨ। ਉਸ ਖਿਲਾਫ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਅਸਲਾ ਐਕਟ ਤਹਿਤ ਕੇਸ ਵੀ ਦਰਜ ਹੋਇਆ ਸੀ।

ਅਮਨ-ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਵਸਥਾ ਉਤੇ ਚੁਫੇਰਿਉਂ ਘਿਰੀ ਆਪ ਸਰਕਾਰ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਨੌਜਵਾਨ ਗਾਇਕ ਸਿੱਧੂ ਮੂਸੇਵਾਲਾ ਦੇ ਕਤਲ ਮਗਰੋਂ ਹੁਣ 'ਆਪ' ਸਰਕਾਰ ਨਿਸ਼ਾਨੇ 'ਤੇ ਆ ਗਈ ਹੈ। ਸਿਆਸੀ ਧਿਰਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਵਿਗੜ ਰਹੀ ਅਮਨ-ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਸਿਆਸੀ ਘੇਰਾਬੰਦੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਖੜ੍ਹੇ ਕੀਤੇ ਹਨ।

'ਆਪ' ਸਰਕਾਰ ਅੱਗੇ ਇਹ ਨਵੀਂ ਚੁਣੌਤੀ ਖੜ੍ਹੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਸਿੱਧੂ ਮੂਸੇਵਾਲੇ ਦੇ ਕਤਲ ਨੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਝੰਜੋੜ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਗੈਂਗਸਟਰਾਂ ਦੇ ਮੁੜ ਉਭਾਰ ਤੋਂ ਹਰ ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਕਰਮੰਦ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਪਹਿਲੀ ਜੂਨ ਤੋਂ ਘੱਲੂਘਾਰਾ ਦਿਵਸ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀ ਤਾਇਨਾਤੀ ਵਿਚ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਇਕ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਘੱਲੂਘਾਰਾ ਦਿਵਸ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਆਰਜੀ ਤੌਰ 'ਤੇ 424 ਹਸਤੀਆਂ ਤੋਂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਵਾਪਸ ਲਏ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸਿੱਧੂ ਮੂਸੇਵਾਲਾ ਦਾ ਨਾਮ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਲਈ ਇਹ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦੀ ਘੜੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਘਟਨਾ ਸਰਕਾਰ ਲਈ ਵੱਡਾ ਸਿਆਸੀ ਝਟਕਾ ਵੀ ਹੈ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਮੁਖੀ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਇਹ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਸੋਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਸਸਤੀ ਸੋਹਰਤ ਲਈ ਮੂਸੇਵਾਲਾ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਾਪਸ

ਲੈਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਉਸ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਸਿਆਸੀ ਲਾਹਾ ਲੈਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ ਸਗੋਂ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਮੌਜੂਦਾ ਹਾਲਾਤ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਸੰਯੁਕਤ) ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਢੀਂਡਸਾ ਅਤੇ ਪਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਢੀਂਡਸਾ ਨੇ ਸੂਬੇ 'ਚ ਗੈਂਗਵਾਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਪਰਾਧਕ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲੈਣਿਆਂ ਕਿਹਾ

ਕਿ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਅਮਨ-ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਇਕ ਸਿੱਧੂ ਮੂਸੇਵਾਲਾ ਦੇ ਕਤਲ ਲਈ 'ਆਪ' ਸੁਪਰੀਮ ਅਰਵਿੰਦ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਤੇ ਰਾਘਵ ਚੱਢਾ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਤਰਜਮਾਨ ਸਾਂਬਿਤ ਪਾਤਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਅਰਵਿੰਦ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਰਿਮੋਰਟ ਕੰਟਰੋਲ ਰਾਹੀਂ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਚਲਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਾਤਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ

ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ 'ਆਪ' ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫਾ ਮੰਗਿਆ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਇਕ ਸਿੱਧੂ ਮੂਸੇਵਾਲਾ ਦੀ ਹੱਤਿਆ 'ਤੇ ਅਫਸੋਸ ਜ਼ਾਹਿਰ ਕਰਦਿਆਂ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ 'ਆਪ' ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਬਰਖ਼ਾਸਤਗੀ ਮੰਗਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਰਾਜ ਕਰਨ ਦਾ ਨੈਤਿਕ ਆਧਾਰ ਗੁਆ ਲਿਆ ਹੈ। ਕਾਂਗਰਸ ਆਗੂ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਸਦਮੇ 'ਚ ਹਨ ਅਤੇ ਹੋਣਹਾਰ ਕਾਂਗਰਸ ਆਗੂ ਤੇ ਪ੍ਰਤਿਭਾਸ਼ਾਲੀ ਗਾਇਕ ਸਿੱਧੂ ਮੂਸੇਵਾਲਾ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੂਸੇਵਾਲਾ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰਾਂ ਅਤੇ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ 'ਚ ਉਸ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਕਾਂ ਨਾਲ ਅਫਸੋਸ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਿਆਂ ਹਮਦਰਦੀ ਜਤਾਈ ਹੈ। ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਮੁੱਖ ਤਰਜਮਾਨ ਰਣਦੀਪ ਸੁਰਜੇਵਾਲਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੇ ਹੋਣਹਾਰ ਕਲਾਕਾਰ ਗੁਆ ਲਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਲੋਕਾਂ 'ਚ ਵੱਡਾ ਆਧਾਰ ਸੀ।

ਸਰਕਾਰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਕਾਮ: ਕੈਪਟਨ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੀੜਤ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਹਮਦਰਦੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਘਾਟਾ ਕਦੇ ਨਾ ਪੂਰਾ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਕਾਮ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮੈਂ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਇਹ ਗੱਲ ਆਖਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।

ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਾਪਸ ਲਈ ਗਈ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਵਾਂ ਵਾਲੀ ਗੁਪਤ ਸੂਚੀ ਜਨਤਕ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਤਰਜਮਾਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਤੇ ਰਾਘਵ ਚੱਢਾ 90 ਤੇ 45 ਗੰਨਮੈਨਾਂ ਨਾਲ ਸਫਰ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਇਕ ਸਿੱਧੂ ਮੂਸੇਵਾਲਾ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਖੋਹ ਲਈ। ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ

ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਾਜਾ ਵੜਿੰਗ ਨੇ ਡੂੰਘਾ ਦੁੱਖ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਯਕੀਨ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਕਰੀਬੀ ਦੋਸਤ ਅਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਸਿੱਧੂ ਮੂਸੇਵਾਲਾ ਨੂੰ ਗੁਆ ਚੁੱਕਾ ਹਾਂ। ਨੈਤਿਕਤਾ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਸੱਤਾ ਵਿਚ ਬਣੇ ਰਹਿਣ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।

Punjab Times

Established in 2000
22nd Year in Publication

Published every Saturday
by **A B Publication Inc.**
20451 N Plum Grove Rd.
Palatine, IL 60074-2018
Ph:847-359-0746

Fax:847-705-9388

Email:punjabtimes1@gmail.com
www.punjabtimesusa.com

Founder Editor:

Amolak Singh Jammu

Astt. Editors:

Jaspreet Kaur

Amrit Pal Kaur

Photographer

Kamaljit Singh Virdi

Ph. 847-502-2703

Our Columnists

Gurbakhsh Singh Bhandal

Baljit Basi

Buta Singh

Tarlochan Singh Dupalpur

Major Kular

Corrpondents

Detroit, MI

Rajinder Syan

734-261-0936

New York

Iqbal S. Jabowalia

917-375-6395

Postmaster: Please send address changes to Punjab Times, 20451 N. Plum Grove Rd., Palatine, IL 60074

Distributed in:

California, Illinois, Indiana, Ohio, Michigan, Wisconsin, Mississippi, Iowa, Arkansas, Massachusetts, Texas, Virginia, Nevada, Washington, Oregon, Arizona, Georgia, Florida, New York, New Jersey, Connecticut, Oklahoma, Pennsylvania, Missouri, Kentucky, Kansas.

ਡਾਕ ਰਾਹੀਂ ਪਰਚਾ ਮੰਗਵਾਉਣ ਲਈ

ਸਾਲਾਨਾ ਚੰਦਾ: 105 ਡਾਲਰ

ਪੰਜ ਸਾਲ ਲਈ: 475 ਡਾਲਰ

ਨੋਟ: ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ ਛਪੇ ਲੇਖਾਂ ਵਿਚਲੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਅਦਾਰਾ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦਾ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਮਹਿਜ਼ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹਿੱਤ ਛਾਪੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਹੀ ਜਾਂ ਗਲਤ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ ਛਪੇ ਇਸਤਿਹਾਰਾਂ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਅਦਾਰਾ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਤਾਈਦ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ। ਪਾਠਕ ਕਿਸੇ ਵੀ ਇਸਤਿਹਾਰ ਦੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਆਪ ਕਰ ਲੈਣ।

Disclaimer

The views expressed in the articles published in the columns of Punjab Times are that of their writers, and it is not implied that Punjab Times endorses them.

Sameway Punjab Times does not necessarily endorses the claims made in the advertisements published in Punjab Times.

All disputes subject to Chicago jurisdiction.

ਸਿੰਧੂ ਮੁਸੇਵਾਲਾ ਨੂੰ ਨਮ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਅੰਤਮ ਵਿਦਾਈ

ਮਾਨਸਾ: ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਇਕ ਸਿੰਧੂ ਮੁਸੇਵਾਲੇ ਦਾ ਅੰਤਿਮ ਸੰਸਕਾਰ ਪਿੰਡ ਮੁਸਾ ਵਿਖੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸੇਜਲ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਿਦਾਈਗੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ, ਹਰਿਆਣਾ, ਰਾਜਸਥਾਨ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਲੋਕ ਪੁੱਜੇ ਹੋਏ ਸਨ।

ਇਸ ਮੌਕੇ ਸਿੰਧੂ ਮੁਸੇਵਾਲਾ ਦੀ ਮਾਤਾ ਚਰਨ ਕੌਰ ਨੇ ਪੁੱਤ ਦੇ ਸਿਰ ਉਤੇ ਆਖਰੀ ਵਾਰ ਜੂਤਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਪਿਤਾ ਬਲਕੌਰ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਦੇ ਸਿਰ ਉਤੇ ਨਾਬੀ ਰੰਗ ਦੀ ਪੱਗ ਨੂੰ ਅੰਤਿਮ ਵਿਦਾਈਗੀ ਵੇਲੇ ਸਜਾਇਆ ਗਿਆ। ਸਿੰਧੂ ਮੁਸੇਵਾਲਾ ਦੇ ਪਿਤਾ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਜੁਤੀ ਵੱਡੀ ਭੀੜ ਦਾ ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਤੋਂ ਪੱਗ ਲਾਹ ਕੇ ਪੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਰਾਜਸੀ ਨੇਤਾ ਜੁਤੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਨੌਜਵਾਨ ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਇਕ ਸਿੰਧੂ ਮੁਸੇ ਵਾਲੇ ਦੇ ਅੰਤਿਮ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ ਉਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਇਕੱਠ ਜੁੜਿਆ। ਲੋਕ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬ, ਹਰਿਆਣਾ, ਦਿੱਲੀ, ਰਾਜਸਥਾਨ ਤੋਂ ਪੁੱਜੇ। ਦੇਹ

ਨੂੰ ਸਸਕਾਰ ਲਈ ਸਿੰਧੂ ਮੁਸੇਵਾਲਾ ਦੇ ਮਨਪਸੰਦ ਟਰੈਕਟਰ 5911 ਉਤੇ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ। ਸਸਕਾਰ ਪਿੰਡ ਮੁਸਾ ਦੀ ਸਮਸ਼ਾਨ ਭੂਮੀ ਵਿੱਚ ਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ, ਸਗੋਂ ਉਸ ਦੇ ਆਪਣੇ ਖੇਤਾਂ

ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ ਚਰਨ ਕੌਰ ਸਮੇਤ ਹੋਰਨਾਂ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਦਾ ਵਿਰਲਾਪ ਝੱਲਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਲੋਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਖਿਲਾਫ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਨਾਅਰੇਬਾਜ਼ੀ ਕੀਤੀ।

ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਾਪਸੀ: ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਖਿਚਾਈ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸਿੰਧੂ ਮੁਸੇਵਾਲਾ ਦੇ ਕਤਲ ਦੀ ਘਟਨਾ ਮਗਰੋਂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਦੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕਰਦਿਆਂ ਰਿਪੋਰਟ ਮੰਗੀ ਹੈ। ਕਾਂਗਰਸੀ ਸਿਆਸਤਦਾਨ ਅਤੇ ਗਾਇਕ ਸਿੰਧੂ ਮੁਸੇਵਾਲਾ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਘਟਾਉਣ ਅਤੇ ਹੱਤਿਆ ਦਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਗੰਭੀਰ ਨੋਟਿਸ ਲਿਆ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਸਤੀਆਂ ਬਾਰੇ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਘਟਾਈ ਜਾਂ ਫਿਰ ਵਾਪਸ ਲਈ ਗਈ ਹੈ। ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਿਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵਾਪਸ ਲਈ ਗਈ, ਉਸ ਬਾਰੇ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਾਬਕਾ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਓਪੀ ਸੋਨੀ ਵੱਲੋਂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਾਪਸੀ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਸੀ ਜਿਸ ਦਾ ਦਾਇਰਾ ਵਧਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਧਾਉਣਾ ਜਾਂ ਘਟਾਉਣਾ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਹੈ।

ਦਿੱਲੀ ਦਾ ਸਿਹਤ ਮੰਤਰੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਿਸਾਨ ਆਗੂ ਰਾਕੇਸ਼ ਟਿਕੈਤ 'ਤੇ ਸਿਆਹੀ ਸੁੱਟੀ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਇਨਫੋਰਸਮੈਂਟ ਡਾਇਰੈਕਟੋਰੇਟ (ਈਡੀ) ਨੇ ਮਨੀ ਲਾਂਡਰਿੰਗ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਇਕ ਕੇਸ ਵਿਚ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਸਿਹਤ ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਆਗੂ ਸਤੋਂਦਰ ਜੈਨ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਧਰ, ਇਸ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ 'ਤੇ ਤਿੱਖੀ ਪ੍ਰਤੀਕਿਰਿਆ ਦਿੱਤਿਆਂ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਮਨੀਸ਼ ਸਿਸੋਦੀਆ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੈਨ ਨੂੰ ਅੱਠ ਸਾਲ ਪੁਰਾਣੇ 'ਫਰਜ਼ੀ' ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਲਈ 'ਆਪ' ਦੇ ਇੰਚਾਰਜ ਹਨ ਅਤੇ ਭਾਜਪਾ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਹਾਰ ਜਾਣ ਦਾ ਡਰ ਸਤਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਸਿਸੋਦੀਆ ਨੇ ਇਕ ਟਵੀਟ ਵਿਚ ਕਿਹਾ, "ਸਤੋਂਦਰ ਜੈਨ ਖਿਲਾਫ ਅੱਠ ਸਾਲ ਤੋਂ ਫਰਜ਼ੀ ਕੇਸ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਈਡੀ ਉਸ ਨੂੰ ਹੁਣ ਤੱਕ ਕਈ ਵਾਰ ਬੁਲਾ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਬੁਲਾਇਆ ਕਿਉਂਕਿ ਈਡੀ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਖਿਲਾਫ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ। ਹੁਣ ਇਹ ਫਿਰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਧਾਨ

ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਇੰਚਾਰਜ ਹਨ। ਭਾਜਪਾ ਨੂੰ ਚੋਣਾਂ ਹਾਰਨ ਦਾ ਡਰ ਸਤਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਹਿਮਾਚਲ ਜਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।" ਸਿਸੋਦੀਆ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਉਹ ਜਲਦੀ ਹੀ ਰਿਹਾਅ ਹੋ ਜਾਣਗੇ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਫਰਜ਼ੀ ਕੇਸ ਵਿਚ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਈਡੀ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਮਹੀਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਜੈਨ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਅਤੇ ਜੈਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੀ 4.81 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਖਿਲਾਫ ਮਨੀ ਲਾਂਡਰਿੰਗ ਕੇਸ ਦੀ ਜਾਂਚ ਤਹਿਤ ਅਸਥਾਈ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੁਰਕ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਬੰਗਲੁਰੂ: ਇਥੇ ਗਾਂਧੀ ਭਵਨ ਵਿਚ ਕਿਸਾਨ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਕਰਵਾਏ ਸਮਾਗਮ ਦੌਰਾਨ ਕਿਸਾਨ ਆਗੂ ਰਾਕੇਸ਼ ਟਿਕੈਤ 'ਤੇ ਕੁਝ ਸ਼ਰਾਰਤੀ ਅਨਸਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕਾਲੀ ਸਿਆਹੀ ਸੁੱਟੀ ਗਈ। ਇਸ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਫੋਰੀ ਮਗਰੋਂ ਸਮਾਗਮ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਤੇ ਸ਼ਰਾਰਤੀ ਅਨਸਰਾਂ ਵਿਚਲੇ ਝੜਪ ਹੋਈ। ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਨੇ ਉਥੇ ਪਈਆਂ ਪਲਾਸਟਿਕ ਦੀਆਂ ਕੁਰਸੀਆਂ ਨਾਲ ਇਕ ਦੂਜੇ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ। ਸਥਾਨਕ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਤਿੰਨ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ ਪੁੱਛ-ਪੜਤਾਲ ਆਰੰਭ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਰਾਕੇਸ਼ ਟਿਕੈਤ

'ਕਿਸਾਨ ਅੰਦੋਲਨ, ਅੰਦਰਝਾਤ ਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ' ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਰੱਖੀ ਪ੍ਰੈੱਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਲਈ ਇਥੇ ਆਏ ਸਨ। ਕਾਨਫਰੰਸ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨਾਟਕ ਰਾਜ ਕਿਸਾਨ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਤੇ ਹਾਮੀਰੂ ਸੋਨੇ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਕਾਨਫਰੰਸ ਦੌਰਾਨ ਰਾਕੇਸ਼ ਟਿਕੈਤ ਸਣੇ ਹੋਰ ਆਗੂ, ਕਿਸਾਨ ਆਗੂ ਕੋਡੀਹਾਲੀ ਚੰਦਰਸ਼ੇਖਰ 'ਤੇ ਲੱਗੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਬਾਬਤ ਸਫਾਈ ਦੇ ਰਹੇ ਸਨ। ਸਥਾਨਕ ਮੀਡੀਆ ਨੇ ਚੰਦਰਸ਼ੇਖਰ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਕਿਸਾਨਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਧਰਨੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਕਬਿਤ ਵੱਢੀ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਵਿਚੋਲਗੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਤਿੰਨ ਵਿਅਕਤੀ ਅਚਾਨਕ ਮੰਚ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਰਾਕੇਸ਼ ਟਿਕੈਤ 'ਤੇ ਕਾਲੀ ਸਿਆਹੀ ਸੁੱਟੀ।

ਗੰਨ ਕਲਚਰ ਠੱਲ੍ਹਣ ਲਈ ਬਿੱਲ ਲਿਆਂਦਾ

ਟੋਰਾਂਟੋ: ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਜਸਟਿਨ ਟਰੂਡੋ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪਿਸਤੌਲਾਂ ਦੀ ਦਰਾਮਦ, ਖਰੀਦ ਜਾਂ ਵਿਕਰੀ ਨੂੰ ਸੀਮਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸੰਸਦ 'ਚ ਬਿੱਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ। ਟਰੂਡੋ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਅਸੀਂ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਪਿਸਤੌਲਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਨੂੰ ਸੀਮਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ।' ਇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਨਾਲ ਨਿੱਜੀ ਮਾਲਕੀ ਵਾਲੀਆਂ ਪਿਸਤੌਲਾਂ ਦੀ ਵਧਦੀ ਗਿਣਤੀ ਉਤੇ ਰੋਕ ਲੱਗਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਹੈ। ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਕਿਤੇ ਵੀ ਪਿਸਤੌਲ ਖਰੀਦਣਾ, ਵੇਚਣਾ, ਟ੍ਰਾਂਸਫਰ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਆਯਾਤ ਕਰਨਾ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੋਵੇਗਾ।

ਭਾਰਤ-ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼ ਵਿਚਾਲੇ ਰੇਲ ਸੇਵਾ ਬਹਾਲ

ਢਾਕਾ: ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਦਰਮਿਆਨ ਰੇਲ ਸੇਵਾ ਮੁੜ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਕਰੋਨਾ ਮਹਾਮਾਰੀ ਕਾਰਨ ਇਹ ਰੇਲ ਸੇਵਾ ਦੋ ਸਾਲ ਤੋਂ ਬੰਦ ਸੀ ਅਤੇ ਹੁਣ 'ਮੈਤਰੀ ਐਕਸਪ੍ਰੈੱਸ' ਅਤੇ 'ਬੰਧਨ ਐਕਸਪ੍ਰੈੱਸ' ਮੁੜ ਚੱਲ ਪਈਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼ ਰੇਲਵੇ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਦਿੱਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਢਾਕਾ ਅਤੇ ਕੋਲਕਾਤਾ ਦਰਮਿਆਨ 'ਮੈਤਰੀ ਰੇਲ ਸੇਵਾ' ਢਾਕਾ ਛਾਉਣੀ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਬਹਾਲ ਹੋ ਗਈ।

ਕੈਲੰਡਰ ਵਿਵਾਦ: ਜਥਾ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਭੇਜਣ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਰੱਦ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਕੈਲੰਡਰ ਵਿਵਾਦ ਦੇ ਚਲਦਿਆਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਵਾਰ ਵੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਪੁਰਬ ਮੌਕੇ ਸਿੱਖ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਦਾ ਜਥਾ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਥਿਤ ਗੁਰਧਾਮਾਂ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਲਈ ਨਹੀਂ ਭੇਜਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਕੈਲੰਡਰ ਵਿਵਾਦ ਕਾਰਨ ਇਹ ਸ਼ਹੀਦੀ ਪੁਰਬ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤਰੀਕਾਂ 3 ਜੂਨ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਅਤੇ 16 ਜੂਨ ਨੂੰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਪੀ.ਐਸ.ਜੀ.ਪੀ.ਸੀ. ਵੱਲੋਂ ਮਨਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪੀ.ਐਸ.ਜੀ.ਪੀ.ਸੀ. ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਮੂਲ ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਕੈਲੰਡਰ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ

ਅਤੇ ਉਸ ਮੁਤਾਬਕ ਹੀ ਗੁਰਪੁਰਬ ਅਤੇ ਹੋਰ ਦਿਹਾੜੇ ਮਨਾ ਰਹੀ ਹੈ ਜਦਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਸੋਧੇ ਹੋਏ ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਕੈਲੰਡਰ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਥਿਤ ਔਕਾਫ ਬੋਰਡ ਵੱਲੋਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਮਨਾਏ ਜਾਂਦੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਸਮਾਗਮ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਮੁਤਾਬਕ ਹੀ ਸਿੱਖ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਨੂੰ 16 ਜੂਨ ਵਾਸਤੇ ਵੀਜ਼ੇ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣਗੇ ਜਦਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਇਹ ਸ਼ਹੀਦੀ ਪੁਰਬ ਮੂਲ ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਕੈਲੰਡਰ ਅਨੁਸਾਰ 3 ਜੂਨ ਨੂੰ ਮਨਾ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸੇ ਮੁਤਾਬਕ ਜਥਾ ਭੇਜਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਚੁਲਾਂ ਹਿੱਲੀਆਂ

(ਪਹਿਲੇ ਸਫੇ ਦੀ ਬਾਕੀ)
ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਧਰਤੀ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਬਹੁਤ ਹੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਲਾਂ ਦਾ ਸਮਾਂ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪੁਲਿਸ ਸੂਤਰਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਗੈਰਸਟਰ ਤਿਹਾੜ ਜੇਲ੍ਹ 'ਚ ਬੰਦ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦੇ ਤੱਥ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ 'ਆਪ' ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਗਠਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਬੱਡੀ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਸਮੇਤ ਹੋਰ ਕਈ ਕਤਲਾਂ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਵਿਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਹੀ ਘੜੀ ਹੋਣ ਦੇ ਤੱਥ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ ਵਿੰਗ ਦੇ ਦਫਤਰ 'ਤੇ ਰਾਕੇਟ ਲਾਂਚਰ ਨਾਲ ਹੋਏ ਹਮਲੇ ਪਿੱਛੇ ਵੀ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਕੈਨੇਡਾ 'ਚ ਬੈਠੇ ਗੈਰਸਟਰਾਂ ਦਾ ਹੱਥ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਮੁਤਾਬਕ ਸੂਬੇ 'ਚ ਵਾਰਦਾਤਾਂ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਤਾਂ ਭਾਵੇਂ ਕਾਬੂ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਸਾਰੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਘੜਨ ਵਾਲੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ 'ਚੋਂ ਬਾਹਰ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਚਲਾ ਰਹੇ ਗੈਰਸਟਰਾਂ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰਨ ਲਈ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵੀ ਸਫਲਤਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਰਹੀ। ਸੂਤਰਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਸੂਬੇ ਦੇ ਗ੍ਰਿਹ ਵਿਭਾਗ ਰਾਹੀਂ ਕੇਂਦਰੀ ਗ੍ਰਿਹ ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਅਪਰਾਧਿਕ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਚਲਾ ਰਹੇ ਗੈਰਸਟਰਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਪੱਤਰ ਵਿਹਾਰ ਕਈ ਵਾਰੀ ਕੀਤਾ ਹੈ ਪਰ ਕੁਝ ਵੀ ਹੱਥ ਪੱਲੇ ਨਹੀਂ ਪਿਆ।

ਕਤਲ ਦੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਤਿਹਾੜ ਜੇਲ੍ਹ 'ਚ ਰਚੀ ਹੋਣ ਦਾ ਸ਼ੱਕ: ਸਿੰਧੂ ਮੁਸੇਵਾਲਾ ਦੇ ਕਤਲ ਦੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਤਿਹਾੜ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਰਚੀ ਗਈ ਹੋਣ ਦਾ ਸ਼ੱਕ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਗਾਇਕ ਦੇ ਕਤਲ ਸਬੰਧੀ ਇਕ ਫੋਨ ਨੰਬਰ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹ ਤੋਂ ਟਰੈਕ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਕੁਝ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਦਿੱਲੀ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਸ਼ਾਹਰੁਖ ਨਾਂ ਦੇ ਇਕ ਅਪਰਾਧੀ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਹ ਕੈਨੇਡਾ ਸਥਿਤ ਗੈਰਸਟਰ ਗੋਲਡੀ ਬਰਾਤ ਨਾਲ ਜੇਲ੍ਹ ਤੋਂ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨ ਲਈ ਮੈਸੇਜਿੰਗ ਐਪ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਾ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਗਾਇਕ ਦੀ ਮੌਤ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਲਈ ਹੈ। ਗੋਲਡੀ ਬਰਾਤ ਲਾਰੈਂਸ ਬਿਸ਼ਨੋਈ ਗੈਂਗ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਹੈ। ਬਿਸ਼ਨੋਈ ਇਸ ਸਮੇਂ ਰਾਜਸਥਾਨ ਦੀ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਬੰਦ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦਾ ਆਨਰੇਰੀ ਸਲਾਹਕਾਰ ਬੋਰਡ

(ਡਾ.) ਨਵਦੀਪ ਕੌਰ
ਬਲਵਿੰਦਰ (ਨਿੱਕੀ) ਕੌਰ ਸੇਖੋਂ
ਸਵਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ
ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ
ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ
ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਦਿਓਲ | ਡਾ. ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਬਸਰਾਨ
ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਾਹੀ
ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਟਿਵਾਣਾ
ਜੈਦੇਵ ਸਿੰਘ ਭੱਠਲ
ਪਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀਆ
ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਜੱਸੀ) ਗਿੱਲ | ਡਾ. ਹਰਗੁਰਮੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ
ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮੰਡੇਰ
ਜਗਦੀਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਕਲੇਰ
ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਘੁੰਨ
ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਦਰੜ
ਡਾ. ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ | ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ
ਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਭੂਰਾ
ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਮੁਲਤਾਨੀ
ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਪਰਿੰਗਫੀਲਡ
ਗੁਰਵੀਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ |
|---|--|--|---|

ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਹਰਜੋਤ ਕੌਰ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਨਵਾਂ ਸਫਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ 'ਤੇ

ਵਧਾਈਆਂ ਜੀ ਵਧਾਈਆਂ

ਢੇਸੀ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ
ਵਧਾਈਆਂ

ਬਸਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ
ਵਧਾਈਆਂ

ਉੱਘੇ ਪੱਤਰਕਾਰ ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਢੇਸੀ (ਡੈਲਸ) ਦੀ ਧੀ ਹਰਜੋਤ ਕੌਰ ਅਤੇ ਸ. ਸੰਪੂਰਨ ਸਿੰਘ (ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਿੱਖ ਨੈਸ਼ਨਲ ਸੈਂਟਰ ਹਿਊਸਟਨ) ਦੇ ਸਪੁੱਤਰ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸੁੱਭ ਆਨੰਦ ਕਾਰਜ 'ਤੇ ਸੰਧੂ ਪਰਿਵਾਰ, ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ, ਦੋਸਤਾਂ ਤੇ ਸਨੇਹੀਆਂ ਵਲੋਂ ਦੋਵਾਂ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵਧਾਈਆਂ ਤੇ ਨਵ-ਵਿਆਹੇ ਜੋੜੇ ਨੂੰ ਨਵੀਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ 'ਤੇ ਸੁੱਭ ਕਾਮਨਾਵਾਂ।

ਸੰਯੁਕਤ ਕਿਸਾਨ ਮੋਰਚੇ ਦੇ ਮੁੜ ਏਕੇ ਲਈ ਚਾਰਾਜੋਈ

ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਖਿਲਾਫ ਮੁੜ ਸੰਘਰਸ਼ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰਨ ਦੀ ਤਿਆਰੀ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਲੜਨ ਵਾਲੇ ਸੰਯੁਕਤ ਸਮਾਜ ਮੋਰਚੇ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਬਲਵੀਰ ਸਿੰਘ ਰਾਜੇਵਾਲ ਦੀ ਜਥੇਬੰਦੀ ਸਮੇਤ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਪੰਜ ਕਿਸਾਨ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਸੰਯੁਕਤ ਕਿਸਾਨ ਮੋਰਚੇ ਤੋਂ ਮੁਅੱਤਲ ਕੀਤੀਆਂ ਬਾਕੀ ਗਿਆਰਾਂ ਕਿਸਾਨ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨਾਲ ਸੰਯੁਕਤ ਕਿਸਾਨ ਮੋਰਚੇ ਦੀ ਏਕਤਾ ਦੇ ਆਸਾਰ ਬਣ ਗਏ ਹਨ।

ਸੰਯੁਕਤ ਕਿਸਾਨ ਮੋਰਚੇ ਦੀ ਕੌਮੀ ਸੰਚਾਲਨ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਆਗੂ ਰਾਕੇਸ਼ ਟਿਕੈਤ, ਯੋਗੇਂਦਰ ਯਾਦਵ, ਸ਼ਿਵ ਕੁਮਾਰ ਕੱਕਾ, ਡਾ. ਦਰਸ਼ਨ ਪਾਲ ਅਤੇ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਉਗਰਾਹਾਂ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਲੁਧਿਆਣਾ ਵਿਚ 22 ਕਿਸਾਨ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਨਾਲ ਮੀਟਿੰਗ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਫਿਰ ਮੁੱਲਾਂਪੁਰ ਵਿਚ 11 ਕਿਸਾਨ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ-ਚਰਚਾ ਕਰਨ ਮਗਰੋਂ ਜਲਦੀ ਏਕਤਾ ਦੀ ਆਸ ਪ੍ਰਗਟਾਈ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਬਕਾਇਆ ਮਸਲਿਆਂ ਦੇ ਪੰਜ ਨੁਕਾਤੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਅਨੁਸਾਰ 8 ਜੂਨ ਨੂੰ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਦੇਸ ਵਿਆਪੀ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਿੱਢਣ ਲਈ ਰੂਪ-ਰੇਖਾ ਉਲੀਕੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਮੁੱਲਾਂਪੁਰ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਕਿਸਾਨ ਯੂਨੀਅਨ ਏਕਤਾ (ਡਕੋਂਦਾ) ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਬੁਰਜ ਗਿੱਲ, ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਧਨੋਰ, ਰੁਲਦੇ ਸਿੰਘ ਮਾਨਸਾ, ਹਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਕਾਦੀਆਂ, ਫਰਮਾਨ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ, ਜਮਹੂਰੀ ਕਿਸਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਰਘਵੀਰ

ਸਿੰਘ, ਕਿਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੇਖੋਂ, ਕਿਰਤੀ ਕਿਸਾਨ ਯੂਨੀਅਨ ਦੇ ਨਿਰਭੈ ਸਿੰਘ ਝੱਡੀਕੇ, ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਰਾਏ ਅਤੇ ਜਗਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਪਟਿਆਲਾ ਸਮੇਤ ਕਈ ਹੋਰ ਆਗੂ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ ਸਨ।

ਸ਼ਿਵ ਕੁਮਾਰ ਕੱਕਾ, ਰਾਕੇਸ਼ ਟਿਕੈਤ ਅਤੇ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਉਗਰਾਹਾਂ ਨੇ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਿਹੜੀਆਂ ਕਿਸਾਨ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਚੋਣਾਂ ਲੜੀਆਂ ਜਾਂ ਚੋਣਾਂ ਲੜਨ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਕੀਤੀ ਸੀ ਪਰ ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਕਿਨਾਰਾ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿਸਾਨ

ਮੋਰਚੇ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਜਲਦੀ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਡਾ. ਦਰਸ਼ਨ ਪਾਲ ਅਤੇ ਯੋਗੇਂਦਰ ਯਾਦਵ ਜਰੂਰੀ ਚੁੱਕੇਵਾਂ ਕਾਰਨ ਮੀਟਿੰਗ ਖਤਮ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਚਲੇ ਗਏ ਪਰ ਇਕ ਸਵਾਲ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਯੋਗੇਂਦਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵਿੱਢਤਿਆਂ ਪਰਿਵਾਰ ਮੁੜ ਜਲਦੀ ਇਕੱਠ ਹੋ ਕੇ ਦੇਸ਼ਵਿਆਪੀ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਿੱਢਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਟਿਕੈਤ ਅਤੇ ਉਗਰਾਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ 8 ਜੂਨ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਹੋਣ ਵਾਲੀ

‘ਆਪ’ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਪਲੇਠਾ ਬਜਟ ਹੋਵੇਗਾ ਕਾਗਜ਼ ਰਹਿਤ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਪਲੇਠਾ ਬਜਟ 2022-23, ਜੋ ਅਗਲੇ ਮਹੀਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਾਗਜ਼ ਮੁਕਤ ਹੋਵੇਗਾ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਨੇ ਟਵੀਟ ਕਰ ਕੇ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ‘ਆਪ’ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਵਾਰ ਦਾ ਬਜਟ ਕਾਗਜ਼ ਰਹਿਤ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਜੋ ਈ-ਗਵਰਨੈਂਸ ਵੱਲੋਂ ਇਕ ਹੋਰ ਕਦਮ ਹੈ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ‘ਆਪ’ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਨਾਲ ਸਰਕਾਰੀ ਖ਼ਜ਼ਾਨੇ ਵਿਚੋਂ 21 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਸਾਲਾਨਾ ਬਚਣਗੇ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਡਿਜੀਟਲ ਬਜਟ ਨਾਲ ਕਰੀਬ 34 ਟਨ ਕਾਗਜ਼ ਵੀ ਬਚੇਗਾ, ਜਿਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ 814 ਤੋਂ 834 ਦਰਬਤ ਬਚਣਗੇ। ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੁਤਾਬਕ ਇਸ ਵਾਰ ਬਜਟ ਸੈਸ਼ਨ 10 ਜੂਨ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ 21 ਜੂਨ ਤੱਕ ਚੱਲਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ। ‘ਆਪ’ ਸਰਕਾਰ ਬਜਟ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿਚ ਵੀ ‘ਬਦਲਾਅ’ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਕੁਲਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧਵਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਗਲੇ ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿਚ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਪੂਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਕਾਗਜ਼ ਮੁਕਤ ਕਰਨ ਦਾ ਟੀਚਾ ਹੈ।

ਗੰਨਾ ਕਾਸ਼ਤਕਾਰਾਂ ਦੇ ਮਸਲੇ ਹੱਲ ਕਰਾਂਗੇ: ਚੀਮਾ
ਜਲੰਧਰ: ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਹਿਕਾਰਤਾ ਅਤੇ ਖ਼ਜ਼ਾਨਾ ਮੰਤਰੀ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਚੀਮਾ ਨੇ ਇਥੇ 16 ਕਿਸਾਨ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਨਾਲ ਅਹਿਮ ਵਿਚਾਰਾਂ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗੰਨਾ ਕਾਸ਼ਤਕਾਰਾਂ ਦੇ ਮਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਨਿਬੇੜਨ ਲਈ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਪੂਰੇ ਸੁਹਿਰਦ ਯਤਨ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਸਥਾਨਕ ਸਰਕਾਰ ਹਾਊਸ ‘ਚ ਕਿਸਾਨ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਨਾਲ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿਚ ਗੰਨਾ ਕਾਸ਼ਤਕਾਰਾਂ ਦੇ ਮਸਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਸਹਿਕਾਰਤਾ ਮੰਤਰੀ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਚੀਮਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਸ਼ਤਕਾਰਾਂ ਦੇ ਸਹਿਕਾਰੀ ਅਤੇ ਨਿੱਜੀ ਖੰਡ ਮਿੱਲਾਂ ਵੱਲ ਖੜ੍ਹੇ ਬਕਾਏ ਵੀ ਜਲਦ ਤੋਂ ਜਲਦ ਦਿਵਾਉਣ ਲਈ ਉਪਚਾਰ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ।

ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਲਈ ਸਭ ਕੁਝ ਕਰਾਂਗੇ: ਮੋਦੀ
ਰਾਜਕੋਟ: ਗਾਂਧੀਨਗਰ ਵਿੱਚ ਸਹਿਕਾਰਤਾ ਬਾਰੇ ਇਕ ਸੈਮੀਨਾਰ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੋਵਿਡ ਮਹਾਂਮਾਰੀ ਤੋਂ ਯੂਕਰੇਨ ਵਿਚ ਯੁੱਧ ਕਾਰਨ ਖਾਦਾਂ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ‘ਚ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਪਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ ‘ਚ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਯੂਰੀਆ ਤੋਂ ਹੋਰ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਕਮੀ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਨਾ ਕਰਨਾ ਪਵੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਉਹ ਸਭ ਕੁਝ ਕਰਾਂਗੇ ਜੋ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ 50 ਕਿੱਲੋ ਦੇ ਆਯਾਤ ਕੀਤੇ ਯੂਰੀਆ ਦੇ ਥੈਲੇ ਦੀ ਕੀਮਤ 3500 ਰੁਪਏ ਹੈ, ਇਹ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ 300 ਰੁਪਏ ਵਿਚ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਸੰਯੁਕਤ ਕਿਸਾਨ ਮੋਰਚੇ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਕੌਮੀ ਪੱਧਰ ਦੇ ਕਿਸਾਨ ਮਸਲਿਆਂ ਦੇ ਪੰਜ ਨੁਕਾਤੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖਦਿਆਂ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੀ ਰੂਪ-ਰੇਖਾ ਉਲੀਕੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੋਰਚੇ ਵਿਚੋਂ ਮੁਅੱਤਲ ਕਿਸਾਨ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਆਗੂ ਵੀ ਇਸ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਭਾਗ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਕਿਸਾਨ ਆਗੂ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਚੜ੍ਹਨੀ ਬਾਰੇ ਭਾਵੇਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਪਰ

ਸੂਤਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੰਯੁਕਤ ਕਿਸਾਨ ਮੋਰਚੇ ਵਿਚ ਬਣੇ ਰਹਿਣ ਦੇ ਆਸਾਰ ਘੱਟ ਹੀ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਕ ਸਵਾਲ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਉਗਰਾਹਾਂ ਨੇ ਕਿਸਾਨ ਮੋਰਚੇ ਦੌਰਾਨ ਇਕੱਤਰ ਹੋਏ ਫੰਡ ਬਾਰੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਿੰਘੂ ਬਾਰਡਰ ਉੱਪਰ ਇਕੱਤਰ ਹੋਏ ਫੰਡ ਦਾ ਹਿਸਾਬ-ਕਿਤਾਬ ਆਡਿਟ ਕਮੇਟੀ ਕੋਲ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਫੰਡ ਸੰਯੁਕਤ ਕਿਸਾਨ ਮੋਰਚੇ ਦੀ ਅਮਾਨਤ ਹੈ।

ਓਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਚੌਟਾਲਾ ਨੂੰ ਚਾਰ ਸਾਲ ਦੀ ਕੈਦ ਅਤੇ 50 ਲੱਖ ਜੁਰਮਾਨਾ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਤੇ ਇਨੈਲੋ ਮੁਖੀ ਓਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਚੌਟਾਲਾ ਨੂੰ ਆਮਦਨ ਦੇ ਵਸੀਲਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਜਾਇਦਾਦ ਬਣਾਉਣ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕੇਸ ਵਿਚ ਚਾਰ ਸਾਲ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਹੈ। ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਵਿਕਾਸ ਢੱਲ ਨੇ ਚੌਟਾਲਾ ਨੂੰ 50 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦਾ ਜੁਰਮਾਨਾ ਵੀ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜੁਰਮਾਨਾ ਨਾ ਭਰਨ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਚੌਟਾਲਾ ਨੂੰ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਹੋਰ ਕੈਦ ਕੱਟਣੀ ਪਵੇਗੀ।

ਸਿੰਘ ਚੌਟਾਲਾ ਅਤੇ ਏਲਨਾਬਾਦ ਤੋਂ ਵਿਧਾਇਕ ਅਤੇ ਸਿੰਘ ਚੌਟਾਲਾ ਖਿਲਾਫ ਵੀ ਆਮਦਨ ਦੇ ਵਸੀਲਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਜਾਇਦਾਦ ਬਣਾਉਣ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕੇਸ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ‘ਚ ਜੱਜ ਸਾਹਮਣੇ ਚੌਟਾਲਾ ਦੇ ਵਕੀਲਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਿਮਾਰੀ, ਸਰੀਰਕ ਅਸਮਰੱਥਾ ਤੇ ਉਮਰ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਿਆਂ ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਜਦਕਿ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ। ਵੀਲ ਚੇਅਰ ‘ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਚੌਟਾਲਾ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣੀ ਉਮਰ, ਸਰੀਰਕ ਹਾਲਤ ਤੇ ਜਾਂਚ ‘ਚ ਕੀਤੇ ਸਹਿਯੋਗ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਿਆਂ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਨਰਮੀ ਵਰਤਣ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ, ‘ਜੇਲ ‘ਚ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਹੀ ਮੈਂ 10ਵੀਂ ਤੇ 12ਵੀਂ ਦੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਪਾਸ ਕੀਤੀ। ਮੇਰੀ ਅਪਾਹਜਤਾ 90 ਫੀਸਦ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਗਈ ਹੈ।’ ਪੁੱਛੇ ਜਾਣ ‘ਤੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਚੌਟਾਲਾ ਕੋਲ 60 ਫੀਸਦ ਅਪਾਹਜ ਹੋਣ ਦਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਹੈ।

ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਮਗਰੋਂ ਚੌਟਾਲਾ ਨੂੰ ਮੌਕੇ ‘ਤੇ ਹੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਲੈ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਚੌਟਾਲਾ ਜੇ.ਬੀ.ਟੀ. ਭਰਤੀ ਮਾਮਲੇ ‘ਚ 10 ਸਾਲ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਕੱਟ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਹ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਸੀ। ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ 2 ਜੁਲਾਈ 2021 ਨੂੰ ਹੀ 10 ਸਾਲ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਪੂਰੀ ਕਰਕੇ ਤਿਹਾਤ ਜੇਲ੍ਹ ‘ਚੋਂ ਰਿਹਾਅ ਹੋਏ ਸਨ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਜਜਪਾ ਮੁਖੀ ਤੇ ਸਾਬਕਾ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਡਾ. ਅਜੈ

ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਖਣਨ ਮਾਫੀਏ ਦੇ ਸਫਾਏ ਦਾ ਦਾਅਵਾ

ਕੀਰਤਪੁਰ ਸਾਹਿਬ: ਖਣਨ ਤੇ ਭੂ ਵਿਗਿਆਨ ਮੰਤਰੀ ਹਰਜੋਤ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਸਿਰਫ 35 ਤੋਂ 40 ਹਜ਼ਾਰ ਮੀਟਰਿਕ ਟਨ ਹੀ ਸਰਕਾਰੀ ਖਣਨ ਹੁੰਦੀ ਸੀ, ਪਰ ‘ਆਪ’ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਆਉਣ ਮਗਰੋਂ ਇਸ ਸਾਲ ਇਹ ਅੰਕੜਾ ਇਕ ਲੱਖ ਮੀਟਰਿਕ ਟਨ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਖਣਨ ਵਿਚ ਲਗਭਗ ਤਿੰਨ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਬਣੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਖਣਨ ਅਤੇ ਖਣਨ ਮਾਫੀਏ ਦਾ ਲਗਭਗ ਖਾਤਮਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਸਾਲ 27 ਮਈ ਤੱਕ 1,03,000 ਮੀਟਰਿਕ ਟਨ ਜਾਇਜ਼ ਖਣਨ ਹੋਈ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਵੇਲੇ ਮਈ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਸਿਰਫ 8 ਲੱਖ ਮੀਟਰਿਕ ਟਨ ਕਾਨੂੰਨੀ ਖਣਨ ਹੋਈ ਸੀ, ਜਦਕਿ ਇਸ ਸਾਲ ਇਹ ਅੰਕੜਾ 18.50 ਲੱਖ ਮੀਟਰਿਕ ਟਨ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ 7 ਵਿਚੋਂ 6 ਬਲਾਕ

ਚੱਲ ਰਹੇ ਸਨ, ਜਦਕਿ ਇਸ ਸਾਲ ਸਿਰਫ ਚਾਰ ਬਲਾਕ ਹੀ ਚੱਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਖਣਨ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਭਰੇ ਹੋਏ ਵਾਹਨ ਸੜਕਾਂ ‘ਤੇ ਦੌੜਦੇ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਕੋਲ ਕਾਨੂੰਨੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਮੌਜੂਦ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਕੈਬਨਿਟ ਮੰਤਰੀ ਹਰਜੋਤ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ ਨੇ ‘ਸਾਡਾ ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਸਾਡੇ ਵਿਚ’ ਮੁਹਿੰਮ ਤਹਿਤ ਭਰਤਗੜ੍ਹ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਕੀਰਤਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਮੁਸਕਲਾਂ ਸੁਣੀਆਂ।

ਰਾਜ ਸਭਾ ਚੋਣ: ‘ਆਪ’ ਨੇ ਸੀਚੇਵਾਲ ਤੇ ਵਿਕਰਮਜੀਤ ਸਾਹਨੀ ਦੇ ਨਾਂ ‘ਤੇ ਮੋਹਰ ਲਾਈ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਚਾਰ ਸਭਾ ਸੀਟਾਂ ਲਈ ਪਦਮਸ਼੍ਰੀ ਸੰਤ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸੀਚੇਵਾਲ ਅਤੇ ਪਦਮਸ਼੍ਰੀ ਵਿਕਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਾਹਨੀ ਦੇ ਨਾਮ ‘ਤੇ ਮੋਹਰ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਸਭਾ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਪੱਤਰ ਦਾਖਲ ਕਰਨ ਲਈ 31 ਮਈ ਆਖਰੀ ਤਰੀਕ ਰੱਖੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਵੋਟਿੰਗ 10 ਜੂਨ ਨੂੰ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਸੀਟਾਂ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਅਭਿਕਾ ਸੋਨੀ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਭੁੰਦਤ ਦਾ ਕਾਰਜਕਾਲ ਖਤਮ ਹੋਣ ‘ਤੇ ਖਾਲੀ ਹੋਈਆਂ ਸਨ।

ਪਦਮਸ਼੍ਰੀ ਸੰਤ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸੀਚੇਵਾਲ ਦਾ ਜਨਮ ਜਲੰਧਰ ਦੇ ਕਿਸਾਨ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਹੋਇਆ। ਉਹ ਪਿਛਲੇ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਵਾਤਾਵਰਨ ਦੀ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਸੰਤ ਸੀਚੇਵਾਲ ਨੇ ਦਰਿਆਵਾਂ ਵਿਚਲੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਖਿਲਾਫ ਵਿੱਢੀ ਮੁਹਿੰਮ ਤਹਿਤ ਸਾਲ 2007 ਵਿਚ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਲੋਧੀ ‘ਚ 160 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਲੰਬੀ ਕਾਲੀ ਵੇਈਂ ਨਦੀ ਦੀ ਸਫਾਈ ਕਰਵਾਈ ਸੀ। ਵਾਤਾਵਰਨ ਸੰਭਾਲ ਲਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਾਂ ਕਰਕੇ ਸੰਤ ਸੀਚੇਵਾਲ ਨੂੰ ‘ਈਕੋ ਬਾਬਾ’ ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਾਲ

2017 ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਦਮਸ਼੍ਰੀ ਐਵਾਰਡ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਿਆ ਗਿਆ। ਪੰਜਾਬੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਪਦਮਸ਼੍ਰੀ ਵਿਕਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਾਹਨੀ ਨੂੰ ਮੌਰੀਸਸ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਪੁਰਸਕਾਰ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਿਆ ਗਿਆ। ਉਹ ਵਿਸ਼ਵ ਪੰਜਾਬੀ

ਸੰਗਠਨ ਦੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰਹਿੰਦਿਆਂ 22 ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਮਾਜਿਕ, ਆਰਥਿਕ ਅਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੀ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦੇ 500 ਤੋਂ ਵੱਧ ਹਿੰਦੂਆਂ ਅਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਵਸਾਉਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਰੋਨਾ ਮਹਾਂਮਾਰੀ ਦੌਰਾਨ ਕਈ ਸਮਾਜ ਸੇਵੀ ਕੰਮ

ਨਵੇਂ ਮੈਂਬਰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹੱਕ ‘ਚ ਖੜ੍ਹਨਗੇ: ਕੇਜਰੀਵਾਲ
ਦਿੱਲੀ: ‘ਆਪ’ ਸੁਪਰੀਮੋ ਤੇ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਅਰਵਿੰਦ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਰਾਜ ਸਭਾ ਲਈ ਪਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਐਲਾਨੇ ਦੋਵੇਂ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵਧਾਈ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਭਰੋਸਾ ਹੈ ਕਿ ‘ਆਪ’ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਆਪਣੇ ਚੰਗੇ ਤਜਰਬੇ ਤੇ ਗਿਆਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਰਾਜ ਸਭਾ ‘ਚ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਨਾਲ ਉਠਾਉਣਗੇ। ‘ਆਪ’ ਦੇ ਰਾਜ ਸਭਾ ਮੈਂਬਰ ਰਾਘਵ ਚੱਢਾ ਅਤੇ ਡਾ. ਸੰਦੀਪ ਪਾਠਕ ਨੇ ਵੀ ਦੋਵਾਂ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਵਧਾਈ ਦਿੱਤੀ। ਰਾਘਵ ਚੱਢਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਇਕ ਵਾਤਾਵਰਨ ਪ੍ਰੇਮੀ ਦੇ ਰੂਪ ‘ਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਸੰਸਦ ਲਈ ਇਕ ਸੰਪਤੀ ਹੋਵੇਗੀ।

ਰਾਹੀਂ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਵੱਲੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਚਾਰ ਸਭਾ ਸੀਟਾਂ ਲਈ ਦੋਵੇਂ ਪਦਮਸ਼੍ਰੀ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ‘ਤੇ ‘ਆਪ’ ਦੇ ਸੁਪਰੀਮੋ ਅਤੇ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਅਰਵਿੰਦ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਨੇ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਵਧਾਈ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ‘ਆਪ’ ਨੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਪ੍ਰੇਮੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਦੋ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਨੂੰ ਰਾਜ ਸਭਾ ਮੈਂਬਰ ਵਜੋਂ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਹੀ ਰਾਜ ਸਭਾ ਮੈਂਬਰ ਰਾਘਵ ਚੱਢਾ ਅਤੇ ਡਾ. ਸੰਦੀਪ ਪਾਠਕ ਨੇ

ਵੀ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਵਧਾਈ ਦਿੱਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ‘ਆਪ’ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਮਿਲ ਕੇ ਸੰਸਦ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਸਲੇ ਉਠਾਉਣਗੇ। ਦੱਸਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਰਾਜ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਕੁੱਲ ਸੱਤ ਸੀਟਾਂ ਵਿਚੋਂ ਪੰਜ ਸੀਟਾਂ ਉੱਤੇ ‘ਆਪ’ ਉਮੀਦਵਾਰ ਜਿੱਤ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਮਾਰਚ ਵਿਚ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਰਾਘਵ ਚੱਢਾ, ਡਾ. ਸੰਦੀਪ ਪਾਠਕ, ਕ੍ਰਿਕਟਰ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ, ਉਦਯੋਗਿਕ ਜਗਤ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਅਸ਼ੋਕ ਮਿੱਤਲ ਅਤੇ ਸੰਜੀਵ ਅਰੋੜਾ ਬਿਨਾਂ ਮੁਕਾਬਲਾ ਚੋਣ ਜਿੱਤ ਗਏ ਸਨ।

ਸੰਗਰੂਰ ਜ਼ਿਮਨੀ ਚੋਣ: ਡੇਰਾ ਸਿਰਸਾ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੇ ਕੀਤਾ ਸ਼ਕਤੀ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ

ਸੰਗਰੂਰ: ਡੇਰਾ ਸਿਰਸਾ ਦੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਵਿੰਗ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 'ਚ ਜੁੜੇ ਡੇਰਾ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨਸ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਜ਼ੁਰੋ ਪੁੱਟਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਡੇਰਾ ਸੱਚ ਸੌਦਾ ਸਿਰਸਾ ਹਰ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਮਦਦ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੈ।

ਵੱਲੋਂ ਹੱਥ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰ ਕੇ ਇਕਜੁੱਟਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਡੇਰਾ ਸਿਰਸਾ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਇਕੱਠ ਨੂੰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪੱਧਰੀ ਨਾਮ ਚਰਚਾ ਦਾ ਨਾਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਪਰ ਸਿਆਸੀ ਮਾਹਿਰ ਇਸ ਨੂੰ ਡੇਰਾ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦੇ ਸ਼ਕਤੀ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਵਜੋਂ ਦੇਖ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਿਆਸੀ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿਚ ਡੇਰਾ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦੇ ਸ਼ਕਤੀ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸੰਗਰੂਰ ਲੋਕ ਸਭਾ ਜ਼ਿਮਨੀ ਚੋਣ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਵੇਖਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਡੇਰਾ ਸਿਰਸਾ ਦੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਵਿੰਗ ਨੇ ਮੀਡੀਆ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਦੌਰਾਨ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਹਾਲਾਤ 'ਤੇ ਚਿੰਤਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ। ਇਕੱਠ ਨੂੰ ਸੰਬੰਧਤ ਕਰਦਿਆਂ ਡੇਰਾ ਸਿਰਸਾ ਦੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਵਿੰਗ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਅਸਪਾਲ ਕਲਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਸਰਕਾਰ

ਲੋਕ ਸਭਾ ਜ਼ਿਮਨੀ ਚੋਣ 'ਚ ਡੇਰਾ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਬਾਰੇ ਪੱਛੇ ਸਵਾਲ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰਾਜਨੀਤਕ ਵਿੰਗ ਵੱਲੋਂ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਕਰ ਕੇ ਸੰਗਤ ਦੀ ਰਾਇ ਲਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਸੰਗਤ ਦੀ ਰਾਇ ਅਤੇ ਇਕਜੁੱਟਤਾ ਨਾਲ ਹੀ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਉਸ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੇ ਭਵਿੱਖ ਉਪਰ ਸਵਾਲ ਖੜ੍ਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਨਸ਼ਿਆਂ ਨੇ ਘਰਾਂ ਦੇ ਘਰ ਤਬਾਹ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਚਿੰਟਾ, ਨਸ਼ੀਲੀਆਂ ਗੋਲੀਆਂ, ਸ਼ਰਾਬ ਆਦਿ ਨਸ਼ੇ ਉਪਰ ਕੰਟਰੋਲ ਨਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਹੋਰ ਵੀ ਬਦਤਰ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਟਰੱਕ ਵਾਸ਼ ਵਿਕਾਊ ਜਾਂ ਲੀਜ਼ 'ਤੇ ਉਪਲੱਬਧ ਹੈ

I-80 'ਤੇ 'ਟੂ ਵੇਅ' ਟਰੱਕ ਵਾਸ਼ ਵਿਕਾਊ ਜਾਂ ਲੀਜ਼ 'ਤੇ ਉਪਲੱਬਧ ਹੈ

ਚਾਹਵਾਨ ਸੰਪਰਕ ਕਰਨ

ਫੋਨ: 815-603-5877

LAW OFFICES OF
M VIVEK MALIK

Follow us on:
f t v i

ACCOMPLISHED IMMIGRATION Attorneys help FAMILIES REUNITE in the

UNITED STATES

Our Global & Nationwide Services in the field of U.S. Immigration & Nationality Law

Come talk to an experienced immigration attorney

Toll Free No

866-424-4000

OUR OFFICES

- 432 S Emerson Ave, Suite 220, Greenwood, IN 46143
Phone: 317.560.4777
- 1067 N Mason Rd., Suite 4, St Louis, Missouri 63141
Phone: 314.416.8000
- 2440 W Shaw Ave., Suite 205, Fresno, California 93711
Phone: 559.578.4344

www.usa-immigrationlaw.com

Languages **SPOKEN**

Punjabi | Hindi | Urdu | Spanish & English

Business Immigration & Worksite Compliance

ਬਿਜਨੈਸ ਇੰਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਐਂਡ ਵਰਕਸਾਈਟ ਕਮਪਲਾਇੰਸ

Family & General Immigration

ਫੈਮਿਲੀ ਐਂਡ ਜਨਰਲ ਇੰਮੀਗਰੇਸ਼ਨ

Naturalization & Citizenship

ਨੈਚੁਰਲਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਐਂਡ ਸਿਟੀਜ਼ਨਸ਼ਿਪ

Removal Defense & Waivers

ਰੀਮੂਵਲ ਡਿਫੈਂਸੀ ਐਂਡ ਵੈਵਰਸ

Madan Khatri
NMLS #1980752

No Cost Financing Available!
Call 919-307-7577 or 847-530-1550
MKhatri@PrismHomeLending.com
NC, IL and CA Mortgage Loans
Prism Lending Inc. NMLS # 1587080
830 E Higgins road, Schaumburg, IL 60173
CA, FL, IA, IL, IN, NC, TX, WI Licensee

Want to Buy/Sell Home or RE Investments
PropertyZoom Inc.

1204 Nichols Creek Road, Durham NC 27703

Berkshire Hathaway HomeServices AH

1010 Rohlwing Road, Elk Grove Village, IL 60007

Call Now 919-307-7577 or 847-530-1550

16 Years of Experience, over 500 transactions

One of Top 10 Producers at the office for Several Years

ਖੁੱਲ੍ਹ ਗਿਆ ਹੈ! ਖੁੱਲ੍ਹ ਗਿਆ ਹੈ!! ਖੁੱਲ੍ਹ ਗਿਆ ਹੈ!!!

Rosie Sandhu, MSN, NP-C
Co-Founder & Owner

Website: harmonyprimarycare.com

ਤੁਹਾਡੀ ਸਿਹਤ ਤੇ ਸੁੰਦਰਤਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਇੱਥੇ ਉਪਲੱਬਧ ਹਨ

SERVICES:

ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਕੇਅਰ /ਸਾਲਾਨਾ ਮੈਡੀਕਲ	BOTOX
ਚੈਕਅੱਪ	Dermal filler
ਡੀ.ਓ.ਟੀ.	Micro-Needling
ਪਰੀ ਇੰਪਲਾਈਮੈਂਟ ਫਿਜ਼ੀਕਲ	Kybella
ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਸਪੋਰਟ ਫਿਜ਼ੀਕਲ	Lip Blushing
ਮੈਡੀਕਲ ਸਪਾ ਸੇਵਾਵਾਂ	Immune Boost Injections

Brownsburg
Primary Care & Wellness

640 Patrick place, Suite B, Brownsburg, IN 46112

Contact: (317)456-0411

- Derma Plane
- Skin Medica Chemical Peels
- PRP Micro Needling
- B12 Injections
- Vitamin D Injections
- Lipi-Mino Injections

Kamna Agarwal, OTC & Certified Yoga Instructor
Co-Founder & Owner

Hours: Open Tuesday-Friday 8 am to 4pm

Saturday 11:30 am to 3:30 pm

Serving Indian American community in Hendricks County and all surrounding counties in Indiana. Our aim is to bring a unique concept of primary care, aesthetics, yoga, and wellness under one roof.

We will soon be launching laser treatments, acupuncture, and Ayurvedic supplements!

ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੇ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਤਬਦੀਲੀ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਫਿਲਹਾਲ ਟਾਲਿਆ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵਿਚ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਤਬਦੀਲੀ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਸੂਰੂ ਹੋਈ ਮੁਹਿੰਮ ਹਾਲ ਦੀ ਘੜੀ ਮੱਠੀ ਪੈ ਗਈ ਹੈ। ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਕੋਰ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਦੌਰਾਨ ਇਸ ਭਖਵੇਂ ਮੁੱਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਚਰਚਾ ਸੰਗਰੂਰ ਸੰਸਦੀ ਹਲਕੇ

ਸਿੰਘ ਝੁੰਦਾਂ ਤੇ ਵਿਰਸਾ ਸਿੰਘ ਵਲਟੋਹਾ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਇਕ ਸੀਨੀਅਰ ਆਗੂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਿਮਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਨੇ ਭਾਵੇਂ ਸੰਗਰੂਰ ਹਲਕੇ ਤੋਂ ਖੁਦ ਨੂੰ

ਮਾਮਲਾ ਲਟਕ ਗਿਆ ਹੈ। ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ 'ਚ ਹਾਰ ਦੇ ਕਾਰਨ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕਰਨ ਅਤੇ ਜ਼ਮੀਨੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਵਰਕਰਾਂ ਦੀ ਰਾਏ ਜਾਣਨ ਲਈ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਝੁੰਦਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ

13 ਮੈਂਬਰੀ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਗਠਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਝੁੰਦਾਂ ਨੂੰ ਕੋਰ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਦੌਰਾਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੱਦਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਤੱਥ ਭਾਵੇਂ ਜਨਤਕ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਕਿ

ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਵਰਕਰ ਪਾਰਟੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਦੀ ਕਾਰਜਪ੍ਰਣਾਲੀ ਅਤੇ ਫੈਸਲੇ ਲੈਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਤੋਂ ਔਖੇ ਹਨ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲੀ ਦੀ ਮੰਗ ਉੱਠ ਰਹੀ ਹੈ।

ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੂੰ ਬਾਦਲ ਮੁਕਤ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ: ਢੀਂਡਸਾ

ਸੰਗਰੂਰ: ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਸੰਯੁਕਤ) ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਢੀਂਡਸਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਕਨਸੇਆਂ ਮਿਲ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਬ) ਦਾ ਕੋਡਰ ਪਾਰਟੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਵਿਚ ਬਦਲਾਅ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਪਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਬਣਾਈ ਪਤਚੋਲ ਕਮੇਟੀ ਕੋਲ ਵੀ ਸਰਕਲ ਜਾਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪੱਧਰ ਦੇ ਅਹੁਦੇਦਾਰਾਂ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਬਾਦਲ ਪਰਿਵਾਰ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਅਜਿਹਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀਆਂ ਸਮੇਤ ਦੋਵਾਂ ਅਕਾਲੀ ਦਲਾਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠ ਕਰਨ ਲਈ ਸੋਚ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਦੀ ਜ਼ਿਮਨੀ ਚੋਣ ਤੱਕ ਟਾਲਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਕੋਰ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਦੌਰਾਨ ਜ਼ਿਮਨੀ ਚੋਣ ਲਈ ਸੰਗਰੂਰ ਤੋਂ ਸਾਂਝਾ ਪੰਥਕ ਉਮੀਦਵਾਰ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰਨ 'ਤੇ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤੇ ਪੰਥਕ ਪਿਰਾਂ ਨਾਲ ਇਸ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨ ਲਈ ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਝੁੰਦਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਪੰਜ ਮੈਂਬਰੀ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਗਠਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਬੁਲਾਰੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਲਈ ਇਹ ਚੋਣ ਪੰਜਾਬ ਬਨਾਮ ਦਿੱਲੀ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਹੈ। ਪੰਜ ਮੈਂਬਰੀ ਕਮੇਟੀ ਵਿਚ ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਝੁੰਦਾਂ, ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਚੰਦੂਮਾਜਰਾ, ਸਿਕੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਲੂਕਾ, ਇਕਬਾਲ

ਉਮੀਦਵਾਰ ਐਲਾਨ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਪਰ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਨੂੰ ਵੀ ਸਾਂਝਾ ਪੰਥਕ ਉਮੀਦਵਾਰ ਹੋਣ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਹਮਾਇਤ ਦੀ ਮੰਗ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ। ਇਕ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂ ਦਾ ਇਹ ਵੀ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਨੂੰ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵੱਲੋਂ ਹਮਾਇਤ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਘੱਟ ਹੀ ਹਨ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਹੇਠ ਕੋਰ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਤਿੰਨ ਘੰਟੇ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਮਾਂ ਚੱਲੀ। ਮੀਟਿੰਗ ਦਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਪਹਿਲੂ ਇਹ ਰਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਨਮੋਸ਼ੀ ਭਰੀ ਹਾਰ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਾਰਟੀ ਅੰਦਰ ਉੱਠ ਰਹੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਤਬਦੀਲੀ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਦਾ

SERVING WISCONSIN & ILLINOIS STATE

BUYING SELLING RENTING OR INVESTING

SELLING: Best Marketing Tools, Affordable Listing Commission

BUYING: Buy A Home Through Us & Get \$1000-\$10000 Closing Cost Credit (Some Condition Apply)

Also Get Free Home Inspection & Attorney Service

JESSE SINGH
Ph: 847-606-3664

E-Mail: J.SINGH@REMAX.COM,
WEBSITE: JSINGH.REMAX.COM
REMAX SHOWCASE, LONG GROVE, IL 60060

GoldenKey LENDING

HOME LOANS MADE SIMPLE

The feeling of attachment, togetherness
We understand what a home means

Manny Singh Nagra
Principal Broker

Star Alliance Brokerage, INC

Contact Us at

☎ 317-620-4100

☎ 317-750-1900

REAL ESTATE | RESIDENTIAL & COMMERCIAL

325 S. College Avenue, Indianapolis, Indiana 46202

ਗੋਲਡਨ ਕੀਅ ਲੈਂਡਿੰਗ

ਸੁਪਨਿਆਂ ਦਾ ਘਰ ਲੈਣ 'ਚ ਤੁਹਾਡੀ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਸਤੇ HOUSE LOAN ਲੈਣ 'ਚ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੀ ਮਦਦ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

NMLS 147421

www.goldenkeylending.com

KULJEET (KJ) SINGH
Managing Broker Realtor

Interested in:

- Buying
 - Selling
 - Investing
 - Renting
- Gas Stations, Motels & Shopping Malls

ਜਾਇਦਾਦ ਖਰੀਦਣੀ ਹੋਵੇ, ਵੇਚਣੀ ਜਾਂ ਕਿਰਾਏ 'ਤੇ ਦੇਣੀ, ਜਾਇਦਾਦ 'ਤੇ ਪੈਸਾ ਲਾਉਣਾ ਹੋਵੇ, ਯਾਦ ਰੱਖੋ

Kuljeet Singh

Over 20 Years of Experience

Contact Information:

Cell: 224-305-3250

Email: ksingh4622@gmail.com

Serving All Chicagoland & Surrounding Suburbs

Looking for new agents.

SUPER TRAVEL

847-676-9090, 773-465-5566

E-mail: supertravel2003@live.com

Lowest Fares With Excellent Service

United Airlines
British Airways

Etihad, Air India,
KLM, Lufthansa,
Delta, Qatar Airlines.

For Emergency
Call anytime at
847-673-3825

EARLY BIRD SALE!!!!

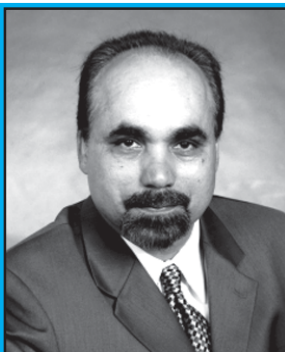
Domestic fares available

Sistar Mortgage

Minimizing Cost, Maximizing Investment

www.SistarMortgage.com

Balbir (Bill) Grewal, Loan Officer (NMLS 353442)
Residential & Commercial Loans

(734) 330-8859 Mobile

(586) 802-7385 Fax

Balbir.Grewal@SistarMortgage.com

Loans Available In Most States!

*Refinance up to 125% value of the house.

- Residential Loans (Purchase, Refinance & Cash Out Refinance).
- Self Employed and H1 Visa
- Jumbo loans
- Commercial Property With Business or Business Only.
- Business Equity Line of Credit.
- Multi Unit Investment Property.

ਹਜ਼ੂਰੀ ਰਾਗੀਆਂ ਨੇ ਹਾਰਮੋਨੀਅਮ ਵਾਲਾ ਮੁੱਦਾ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਕੋਲ ਉਠਾਇਆ

ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ 'ਚ ਤੰਤੀ ਸਾਜ਼ ਆਉਣ ਨਾਲ ਹਾਰਮੋਨੀਅਮ ਮਨਫੀ ਹੋਣ ਦਾ ਖਦਸ਼ਾ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਤੰਤੀ ਸਾਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਕੀਰਤਨ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦੇ ਹੁਕਮ ਮਗਰੋਂ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰੀ ਰਾਗੀਆਂ ਨੇ ਖਦਸ਼ਾ ਜਤਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਤੰਤੀ ਸਾਜ਼ਾਂ ਦੇ ਆਉਣ ਨਾਲ ਹਾਰਮੋਨੀਅਮ ਨਾਲ ਕੀਰਤਨ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਸੰਕਟ ਪੈਦਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਐਡਵੋਕੇਟ ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਧਾਮੀ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਕੀਰਤਨ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚੋਂ ਹਾਰਮੋਨੀਅਮ ਕਦੇ ਵੀ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। 3 ਮਈ ਨੂੰ ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਇਕੱਤਰਤਾ ਮਗਰੋਂ ਇਕ ਮਤੇ ਰਾਹੀਂ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਵੱਲੋਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਰਾਗਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਤੰਤੀ ਸਾਜ਼ਾਂ ਰਾਹੀਂ ਕੀਰਤਨ ਗਾਇਨ ਆਰੰਭਿਆ ਜਾਵੇ।

ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚੋਂ ਕਦੇ ਵੀ ਹਾਰਮੋਨੀਅਮ ਮਨਫੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ।

ਉਧਰ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਰਾਗੀ ਸਭਾ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮੁਖੀ ਭਾਈ ਉੱਕਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਸਬੰਧੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨੂੰ ਮਿਲਣਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਾਗੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨਾਲ

ਹਾਰਮੋਨੀਅਮ ਨਾਲ ਕੀਰਤਨ ਸਿੱਖ ਰਹਿਤ ਮਰਿਆਦਾ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀਂ: ਹਵਾਰਾ ਕਮੇਟੀ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਭਾਈ ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਹਵਾਰਾ ਵੱਲੋਂ ਗਠਿਤ ਹਵਾਰਾ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਿੱਖ ਰਹਿਤ ਮਰਿਆਦਾ ਦੀ ਕਸਵੱਟੀ ਉਤੇ ਪਰਖਦਿਆਂ ਹਾਰਮੋਨੀਅਮ ਨਾਲ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਰਿਆਦਾ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਬੁਲਾਰੇ ਪ੍ਰੋ. ਬਲਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਹੋਰ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗਿਆਨੀ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਗਵਾਈ 'ਚ ਹਾਰਮੋਨੀਅਮ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਬੰਦ ਕਰਨ ਸਬੰਧੀ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਗੁਰਮਤਾ ਦੂਰ-ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤੋਂ ਵਿਗੁਣਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਿਛਲੇ 12 ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਰਾਗੀ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਹਾਰਮੋਨੀਅਮ ਰਾਹੀਂ ਕੀਰਤਨ ਕਰਕੇ ਬੇਅੰਤ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਹੈ।

ਵੀ ਸਲਾਹ-ਮਸ਼ਵਰਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਵਿਖੇ ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਹੋਈ ਇਕੱਤਰਤਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਤਿੰਨ ਮਈ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਪੁਰਾਤਨ ਸ਼ੈਲੀ ਅਨੁਸਾਰ ਤੰਤੀ ਸਾਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨ ਦੇ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਜਾਣ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਦਾ ਸਮਾਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਤੰਤੀ ਸਾਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਕੀਰਤਨ ਤੁਰਤ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਕੋਲ ਤੰਤੀ ਸਾਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਚਾਰ ਜਥੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਸ ਵੇਲੇ ਤਿੰਨ ਜਥੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਗਏ ਹੋਏ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਾਪਸੀ ਮਗਰੋਂ ਹੀ ਇਹ ਯੋਜਨਾ ਆਰੰਭ ਹੋ ਸਕੇਗੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰਾਗੀ ਜਥਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਆਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਤੰਤੀ ਸਾਜ਼ਾਂ ਦੀ ਸਿਖਲਾਈ ਲੈਣ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਇਕ ਸਬ ਕਮੇਟੀ ਵੀ ਬਣਾਈ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਲਦੀ ਹੀ ਤੰਤੀ ਸਾਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਕੀਰਤਨ ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਧਾਮੀ ਵੱਲੋਂ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਜਥੇਦਾਰ ਦੇ ਸੁਝਾਅ ਦੀ ਹਮਾਇਤ

ਪਟਿਆਲਾ: ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿਆਨੀ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਸਿੱਖ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ 'ਚ ਆਉਣ ਲਈ ਸੈਸ਼ੀ ਹਥਿਆਰ ਰੱਖਣ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਮਸ਼ਵਰੇ ਦੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਐਡਵੋਕੇਟ ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਧਾਮੀ ਨੇ ਵੀ ਹਮਾਇਤ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਤਰਕ ਸੀ ਕਿ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ ਸਿੱਖ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਲਾਇਸੈਂਸ ਹਥਿਆਰ ਰੱਖਣ ਦਾ ਸੁਝਾਇਆ ਗਿਆ ਨੁਕਤਾ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਗ਼ੈਰਵਾਜ਼ਬ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ੍ਰੀ ਧਾਮੀ ਇਥੇ

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸ੍ਰੀ ਦੁਖਨਿਵਾਰਨ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ 14 ਲੱਖ ਦੀ ਲਾਗਤ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਸ਼ਬਦ ਪ੍ਰਚਾਰ ਸਭਾ ਵੱਲੋਂ ਲਵਾਏ ਗਏ 30 ਕਿੱਲੋਵਾਟ ਦੇ ਸੋਲਰ ਪਲਾਂਟ ਦਾ ਉਦਘਾਟਨ ਕਰਨ ਆਏ ਸਨ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪਾਵਰਕੌਮ ਨਾਲ ਹੋਏ ਸਮਝੌਤੇ ਤਹਿਤ ਸੱਚਖੰਡ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਵੀ ਜਲਦ ਹੀ ਸੋਲਰ ਪਲਾਂਟ ਲੱਗਣ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਬੰਦੀ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਲਈ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਵਫਦ ਜਲਦੀ ਹੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਤੇ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰਾਲੇ ਸਮੇਤ ਦਿੱਲੀ ਅਤੇ ਕਰਨਾਟਕ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀਆਂ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕਰੇਗਾ।

ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਪੁਲਿਸ ਕਰਮੀਆਂ ਨੂੰ ਜ਼ਮਾਨਤ ਤੋਂ ਨਾਂਹ

ਪ੍ਰਯਾਗਰਾਜ: ਅਲਾਹਾਬਾਦ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਕ ਅਹਿਮ ਫੈਸਲੇ ਵਿਚ ਪੀ.ਏ.ਸੀ. ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ 34 ਕਾਂਸਟੇਬਲਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 1991 ਦੇ ਇਕ ਫਰਜ਼ੀ ਮੁਕਾਬਲੇ 'ਚ 10 ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਜਸਟਿਸ ਰਮੇਸ਼ ਸਿਨਹਾ ਤੇ ਬ੍ਰਿਜ ਰਾਜ ਸਿੰਘ ਦੇ ਬੈਂਚ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਪੁਲਿਸ ਕਰਮੀਆਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਅਤਿਵਾਦੀਆਂ ਵਰਗਾ ਵਿਹਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਣਮਨੁੱਖੀ ਤੇ ਵਹਿਸ਼ੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਹੱਤਿਆ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ।

ਬੇਕਸੂਰਾਂ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਂਸਟੇਬਲਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ

ਸਜਾ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਆਖਰੀ ਸੁਣਵਾਈ 25 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਹੋਵੇਗੀ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ 12 ਜੁਲਾਈ, 1991 ਨੂੰ ਯਾਤਰੀਆਂ/ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਨਾਲ ਭਰੀ ਇਕ ਬੱਸ ਨੂੰ ਪੀਲੀਭੀਤ (ਯੂਪੀ) ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਰੋਕਿਆ ਸੀ।

ਪੁਲਿਸ 10-11 ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਬੱਸ ਵਿਚੋਂ ਲਾਹ ਕੇ ਆਪਣੀ ਨੀਲੀ ਬੱਸ ਵਿਚ ਕਿਤੇ ਲੈ ਗਈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੂਰਾ ਦਿਨ ਯਾਤਰੀਆਂ ਵਾਲੀ ਬੱਸ ਪੁਲਿਸ ਕਰਮੀਆਂ ਨਾਲ ਇਧਰ-ਉਧਰ ਘੁੰਮਦੀ ਰਹੀ ਤੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਜਦ ਇਹ ਪੀਲੀਭੀਤ ਦੇ ਇਕ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਨੇੜੇ ਪਹੁੰਚੀ ਤਾਂ ਉਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ 10 ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਮਿਲੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੱਸ ਵਿਚੋਂ ਲਾਹ ਕੇ ਪੁਲਿਸ ਨਾਲ ਲੈ ਗਈ ਸੀ। ਗਿਆਰਵਾਂ ਵਿਅਕਤੀ ਇਕ ਬੱਚਾ ਸੀ ਜਿਸ ਦਾ ਮਗਰੋਂ ਕਈ ਬਹੁ-ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗ ਸਕਿਆ ਸੀ।

ਪਾਕਿ ਜਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਮਹਿਮਾਨਨਿਵਾਜ਼ੀ ਤੋਂ ਗੁਰੇਜ਼ ਦੀ ਹਦਾਇਤ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਜਾਂਦੇ ਜਥੇ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਚਿਤਾਵਨੀ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਲੋਕ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਵਧੇਰੇ ਘੁਲਣ ਮਿਲਣ ਦਾ ਯਤਨ ਨਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਹਿਮਾਨਨਿਵਾਜ਼ੀ ਨੂੰ ਕਬੂਲ ਨਾ ਕਰਨ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਇਕ ਪੱਤਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਵੀ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਪੱਤਰ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਸੂਬੇ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ

ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਗਾਂਹ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਡਾ. ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਰੋਆ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੱਤਰ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਸੀਹਤਾਂ ਨਵੀਆਂ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਹਰ ਵਰ੍ਹੇ ਜਥਿਆਂ ਦੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੇਂਦਰ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਖੁਫੀਆ ਤੇ ਹੋਰ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਵੀ ਤਾਲਮੇਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਗੁਰੇਜ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਹਦਾਇਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂ ਖਿਲਾਫ ਧਾਰਮਿਕ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਭੜਕਾਉਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਹੇਠ ਕੇਸ

ਲੁਧਿਆਣਾ: ਬਾਣਾ ਸਲੇਮ ਟਾਬਰੀ ਦੀ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਕਾਂਗਰਸ ਕਿਸਾਨ ਮੋਰਚਾ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਕੌਮੀ ਜੁਆਇੰਟ ਕਨਵੀਨਰ ਗੁਰਸਿਮਰਨ ਸਿੰਘ ਮੰਡ ਖਿਲਾਫ ਸਿੱਖ ਸਮਾਜ ਦੀਆਂ ਧਾਰਮਿਕ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਠੇਸ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਹੇਠ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ 25 ਦਸੰਬਰ 2018 ਨੂੰ ਯੂਥ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਗੋਸ਼ਾ ਅਤੇ ਮੀਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦੁੱਗਰੀ ਨੇ ਸਲੇਮ ਟਾਬਰੀ ਦੇ ਇਕ ਪਾਰਕ ਵਿਚ ਲੱਗੇ ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਬੁੱਤ 'ਤੇ ਕਾਲੀ ਸਿਆਹੀ ਪਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਮਗਰੋਂ ਗੁਰਸਿਮਰਨ ਸਿੰਘ ਮੰਡ ਨੇ ਆਪਣੀ ਦਸਤਾਰ ਲਾਹ ਕੇ ਬੁੱਤ ਸਾਫ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਅਰਬਨ ਸਟੇਟ ਦੁੱਗਰੀ ਵਾਸੀ ਮਨਮੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਕਰਵਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ 12 ਜੁਲਾਈ 2021 ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਕੋਲ ਗੁਰਸਿਮਰਨ ਸਿੰਘ ਮੰਡ ਖਿਲਾਫ ਸਿੱਖ ਸਮਾਜ ਦੀਆਂ ਧਾਰਮਿਕ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਠੇਸ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਹੇਠ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਇਕ ਦਰਖਾਸਤ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਤੇ ਇਹ ਵੀ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਮੰਡ ਨੇ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ 'ਤੇ ਲਾਈਵ ਹੋ ਕੇ ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਦਾ ਦਰਜਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਦੱਸਿਆ ਸੀ।

ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਦਸ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀ ਤਫਤੀਸ਼ ਮਗਰੋਂ ਬਾਣਾ ਸਲੇਮ ਟਾਬਰੀ ਵਿਚ ਮੰਡ ਖਿਲਾਫ ਧਾਰਮਿਕ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਭੜਕਾਉਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਹੇਠ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਹੁਣ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਅਗਲੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਪੰਜਾਬ 'ਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਕੇਂਦਰੀਕਰਨ ਖਿਲਾਫ ਡਟੀਆਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਕੇਂਦਰੀਕਰਨ ਖਿਲਾਫ ਅਤੇ ਇਸ ਉਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਪੂਰਨ ਹੱਕ ਬਹਾਲ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ 9 ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਰੋਸ ਮੁਜ਼ਾਹਰੇ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਤਹਿਤ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਵਿਰਾਸਤੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ 'ਤੇ ਆਪਣਾ ਹੱਕ ਬਹਾਲ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਹਲੂਣਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੇ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦਾ ਕੇਂਦਰੀਕਰਨ ਤੁਰਤ ਬੰਦ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਇਹ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਹੀ ਸੌਂਪੀ ਜਾਵੇ। ਨਵੀਂ ਸਿੱਖਿਆ ਨੀਤੀ ਰਾਹੀਂ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਨਿੱਜੀਕਰਨ, ਭਗਵੰਦਕਰਨ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰੀਕਰਨ ਦੀ ਨੀਤੀ ਰੱਦ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਆਗੂ ਅਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪੀ.ਐਸ.ਯੂ. (ਲਲਕਾਰ), ਪੀ.ਐਸ.ਯੂ. (ਸ਼ਹੀਦ ਰੰਧਾਵਾ), ਪੀ.ਐਸ.ਯੂ., ਪੀ.ਆਰ.ਐਸ.ਯੂ., ਐਸ.ਐਫ.ਐਸ, ਡੀ.ਐਸ.ਓ, ਪੀ.ਐਸ.ਐਫ,

ਏ.ਆਈ.ਐਸ.ਐਫ. ਅਤੇ ਐਸ.ਐਫ.ਆਈ. ਵੱਲੋਂ 8 ਜੂਨ ਨੂੰ ਮੁਹਾਲੀ ਦੇ ਫੇਜ਼-8 ਦੇ

ਕੇਂਦਰੀਕਰਨ ਖਿਲਾਫ ਸੰਜੀਦਾ ਯਤਨ ਹੋਣ: ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਐਡਵੋਕੇਟ ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਧਾਮੀ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ 'ਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਯਤਨ ਕਰੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਬਾਰੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖ ਕੇ ਪੱਖ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨਾਕਾਮ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸੰਜੀਦਾ ਹੋਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮਾਹਿਰਾਂ ਨਾਲ ਮਸ਼ਵਰਾ ਕਰ ਕੇ ਚਾਰਾਜ਼ੇਈ ਕਰੇ।

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਅੰਬ ਸਾਹਿਬ ਨੇੜੇ ਇਕੱਠ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜਿਸ ਉਪਰੰਤ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵੱਲ ਪੈਦਲ ਰੋਸ ਮਾਰਚ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਕੇਂਦਰੀਕਰਨ ਦੇ ਏਜੰਡੇ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਹਰੀ ਝੰਡੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਅਜਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਵੈਮ ਸੇਵਕ ਸੰਘ ਦੇ ਸਿੱਧੇ ਕੰਟਰੋਲ

ਹੇਠ ਆ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ ਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇਹ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਮੁਤਾਬਕ ਚੱਲੇਗੀ ਜੋ 'ਹਿੰਦੂ, ਹਿੰਦੀ ਤੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ' ਦੀ ਮੁਦੱਈ ਹੈ ਅਤੇ ਕੌਮੀ ਤੇ ਖੇਤਰੀ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦਰਤਨ ਦੀ ਨੀਤੀ ਉੱਪਰ ਚਲਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਰੀਬ 200 ਕਾਲਜ ਬੇਸਹਾਰਾ ਹੋ ਜਾਣਗੇ।

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼

ਸਨਿਚਰਵਾਰ, 4 ਜੂਨ 2022

ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਹੋਣੀ

ਨੌਜਵਾਨ ਗਾਇਕ ਸਿੱਧੂ ਮੂਸੇਵਾਲਾ (ਸ਼ੁਭਦੀਪ ਸਿੰਘ) ਦੇ ਦਿਨ-ਦਿਹਾੜੇ ਕਤਲ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਦਰਪੇਸ਼ ਕਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੰਕਟ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਉਘਾੜ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਕਈ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਸੰਕਟ-ਦਰ-ਸੰਕਟ ਦੀ ਮਾਰ ਹੇਠ ਹੈ। ਸਿਤਮਜ਼ਰੀਫੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਸਿਆਸੀ ਜਮਾਤਾਂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸੰਕਟ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਇਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਅਗਾਂਹ ਦਲਦਲ ਵੱਲ ਧੱਕਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਜਮਾਤਾਂ ਨੇ ਚੋਣਾਂ ਜਿੱਤਣ ਲਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀ-ਕੀ ਪਾਪੜ ਵੇਲੇ ਅਤੇ ਵਧੀਕੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਵਧੀਕੀ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਹਿੰਸਾ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਚੋਣ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਪੈਂਟ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੇ ਗੁੰਡਾ ਗਰੋਹਾਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਤਪਨਾਹੀ ਆਰੰਭ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗਰੋਹਾਂ ਨੇ ਸੰਗੀਤ ਅਤੇ ਖੇਡ ਦੇ ਖੇਤਰਾਂ ਉੱਤੇ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਅੱਜ ਜਦੋਂ ਸਿੱਧੂ ਮੂਸੇਵਾਲਾ ਦਾ ਕਤਲ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਕਤਲ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਵਰਤਾਰੇ ਵਜੋਂ ਵਿਚਾਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਵਰਤਾਰਾ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਇਸ ਵਕਤ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਇਹ ਹਨ ਕਿ ਨਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਮਾਰ ਹੇਠ ਹੈ। ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਇੰਨੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਲਈ ਗੁੰਡਾ ਗਰੋਹ ਖਿੱਚ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਬਣ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਗਰੋਹਾਂ ਦੀ ਖਿੱਚ ਦਾ ਇਕ ਕਾਰਨ ਸੌਖਿਆਂ ਅਤੇ ਛੇਤੀ ਪੈਸੇ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨਾ ਵੀ ਹੈ। ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਦੀ ਇਸੇ ਮਾਰ ਦਾ ਦੂਜਾ ਪਾਸਾ ਨਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦਾ ਪਰਦੇਸਾਂ ਵਿਚ ਹੋ ਰਿਹਾ ਪਰਵਾਸ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਇਸ ਪਰਵਾਸ ਵਿਚ ਤੇਜ਼ੀ ਆਈ ਹੈ। ਕਰੋਨਾ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਸੰਸਾਰ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਸਭ ਕੁਝ ਠੱਪ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਪਰਵਾਸ ਨੂੰ ਠੱਲ੍ਹ ਪਈ ਸੀ ਪਰ ਕਰੋਨਾ ਕਾਲ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹਾਲਾਤ ਆਮ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੀ ਇਹ ਪਰਵਾਸ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਤੇਜ਼ੀ ਫੜ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਨੌਜਵਾਨ ਧੜਾਧੜ ਵਿਦੇਸ਼ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਬਹੁਤ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਉਸ ਆਰਥਿਕ ਸੰਕਟ ਵੱਲ ਵੀ ਵਧ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਇਸ ਦੀਆਂ ਚੁਲਾਂ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਿਲਾ ਕੇ ਰੱਖ ਦੇਣੀਆਂ ਹਨ। ਅਸਲ ਵਿਚ, ਪਰਦੇਸ ਜਾ ਰਹੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਲੱਖਾਂ-ਕਰੋੜਾਂ ਦੇ ਹਿੰਸਾਬ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਸਰਮਾਇਆ ਵੀ ਵਿਦੇਸ਼ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਆਰਥਿਕ ਮਾਹਿਰ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਫਿਲਹਾਲ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬ ਆ ਰਿਹਾ ਸਰਮਾਇਆ, ਬਾਹਰ ਜਾ ਰਹੇ ਸਰਮਾਏ ਨਾਲੋਂ ਵਧੇਰੇ ਹੈ। ਜਿਸ ਦਿਨ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸਰਮਾਇਆ, ਪੰਜਾਬ ਅੰਦਰ ਆ ਰਹੇ ਸਰਮਾਏ ਨਾਲੋਂ ਵਧੇਰੇ ਹੋ ਗਿਆ, ਉਸ ਦਿਨ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਲੈਣ ਦੇ ਦੌਰੇ ਪੈ ਜਾਣਗੇ। ਫਿਰ ਆਰਥਿਕ ਪੱਖ ਤੋਂ ਪੈਰ ਬੰਨ੍ਹਣੇ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੋਣਗੇ।

ਇਸ ਵਕਤ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਜਿਹੜੀ ਸਿਆਸੀ ਜਮਾਤ ਸੱਤਾ ਵਿਚ ਹੈ, ਉਹ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਦਾਅਵੇ ਅਤੇ ਵਾਅਦੇ ਕਰਕੇ ਇਸ ਮੁਕਾਮ ਤੱਕ ਅੱਪੜੀ ਹੈ। ਉੱਝ, ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਦੋ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਤੋਂ ਇਹ ਸੰਕੇਤ ਮਿਲਦਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸੰਕਟ ਨੂੰ ਗਹਿਰਾਈ ਨਾਲ ਸਮਝ ਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸੁਲਝਾਉਣ ਲਈ ਸੰਜੀਦਾ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਸਾਰਾ ਜ਼ੋਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਜਚਾਉਣ 'ਤੇ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਲਗਾਤਾਰ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਫੁੱਫਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਕੁਝ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੂਬਿਆਂ ਅੰਦਰ ਵੀ ਫੁੱਫਾਏ ਜਾ ਗਏ ਹਨ ਜਿੱਥੇ 'ਆਪ' ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਮਸ਼ਹੂਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਤੁਕ ਨਹੀਂ। ਪੰਜਾਬ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਰੋੜਾਂ ਅਰਬਾਂ ਰੁਪਏ ਦੇ ਕਰਜ਼ੇ ਹੇਠ ਹੈ। ਹਾਂ, ਇਕ ਗੱਲ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ ਕਿ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਠੁੱਕ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਇਹ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਫੁੱਫਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਹੁਣ ਸਿੱਧੂ ਮੂਸੇਵਾਲਾ ਦੇ ਕਤਲ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਹਾਲਤ ਬੜੀ ਕਸੂਤੀ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਕਤਲ ਤੋਂ ਇਕ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਕੁਝ ਹੋਰ ਲੋਕਾਂ ਸਮੇਤ ਸਿੱਧੂ ਮੂਸੇਵਾਲਾ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਈ ਗਈ ਸੀ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਹ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਾਪਸ ਤਾਂ ਲਈ ਹੀ, ਨਾਲ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸੂਚਨਾ ਵੀ ਨਸ਼ਰ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਹੁਣ ਇਸ ਦੀ ਤਿੱਖੀ ਨੁਕਤਾਚੀਨੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿਚ, ਸਰਕਾਰ ਚਲਾ ਰਹੇ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਆਗੂ ਅਜਿਹੇ ਫੈਸਲੇ ਨਸ਼ਰ ਕਰਕੇ ਇਹੀ ਜਚਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਹੋਰ ਤਾਂ ਹੋਰ, ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਾਪਸ ਲੈਣੇ ਸਮੇਂ ਸਬੰਧਤ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਲਗਾਤਾਰ ਮਿਲ ਰਹੀਆਂ ਧਮਕੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸੰਜੀਦਗੀ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ। ਸਿਆਸੀ ਆਗੂਆਂ ਤੋਂ ਸਰਕਾਰੀ ਮਕਾਨ ਕਾਲੀ ਕਰਵਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਹੋਛਾਪਣ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਆਰਥਿਕ ਫਰੰਟ 'ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਅਜੇ ਤੱਕ ਇਕ ਵੀ ਪੁਣੀ ਨਹੀਂ ਕੱਤੀ ਹੈ। ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਸਿਹਤ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਸੂਬੇ ਦਾ ਖੇਤੀ ਸੰਕਟ ਅਤੇ ਇਸ ਜੁੜਿਆ ਪਾਣੀ ਦਾ ਮਸਲਾ ਉਚੇਚਾ ਧਿਆਨ ਮੰਗਦਾ ਹੈ ਪਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਅਜੇ ਤੱਕ ਖੇਤੀ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਨੀਤੀਗਤ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ 'ਤੇ ਸਗੋਂ ਇਹ ਦੋਸ਼ ਮੁਢਲੇ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਲੱਗ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਦਿੱਲੀ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਮੁਖੀ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੇਠ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਫੈਸਲੇ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਕੁਝ ਪੁਖਤਾ ਸਬੂਤ ਵੀ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਅਤੇ ਦਿੱਲੀ ਦਾ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਰੋਜ਼ਮੱਰਾ ਕੰਮਾਂ ਵਿਚ ਦਖਲ ਦਿਸ ਵੀ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਮੁੱਚੇ ਹਾਲਾਤ ਨਾਲ ਕਿੰਨੇ ਨਜ਼ਿਠੇਗੀ, ਇਹ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਸਵਾਲ ਹੈ। ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੀ ਹਾਲਤ ਇੰਨੀ ਮਾੜੀ ਹੈ ਕਿ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਆਗੂ ਸਿਰਫ ਹਾਜ਼ਰੀ ਲੁਆਉਣ ਖਾਤਰ ਬਿਆਨ ਦਾਗ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਪੰਜਾਬ ਲਈ ਸੱਚਮੁੱਚ ਔਖੀ ਘੜੀ ਹੈ। ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਸਮਾਂ ਹੀ ਦੱਸੇਗਾ ਕਿ ਇਸ ਸੰਕਟ ਵਿਚੋਂ ਨਿੱਕਲਿਆ ਜਾ ਸਕੇਗਾ ਜਾਂ ਸੰਕਟ ਹੋਰ ਗਹਿਰਾ ਹੋਵੇਗਾ।

ਖੇਤਰੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਅਤੇ ਸੱਤਾ ਦੀ ਸਿਆਸਤ

ਖੇਤਰੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀ ਆਪੋ-ਆਪਣੀ ਚਾਰਾਜੋਈ ਦਾ ਲਬੋ-ਲਬਾਬ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਭਾਜਪਾ ਨਵੇਂ ਖਿੱਤਿਆਂ ਅੰਦਰ ਆਪਣੇ ਪੈਰ ਪਸਾਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਾਲੇ ਖੇਤਰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਹੱਥ ਪੈਰ ਮਾਰਨੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਵਿਚ ਭਾਵੇਂ ਭਾਜਪਾ ਕਮਜ਼ੋਰ ਪੈ ਗਈ ਹੈ ਪਰ ਮਮਤਾ ਬੈਨਰਜੀ ਲਈ ਇਹ ਅਜੇ ਵੀ ਮੁੱਖ ਚੁਣੌਤੀ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿਚ ਵੀ ਇਵੇਂ ਹੀ ਹੈ। ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਡਟਵੀਂ ਲੜਾਈ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਨੂੰ ਵੀ ਬਚਾ ਕੇ ਰੱਖਣਾ ਪੈਣਾ ਹੈ ਪਰ ਵੱਡਾ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ: ਕੀ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਕੋਲ ਇੰਨਾ ਸਮਾਂ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਡੇਰਾ ਜਮਾ ਕੇ ਬੈਠ ਜਾਣ।

ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨਾਲ ਗੁੱਬਮ-ਗੁੱਬਾ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਦੌਰਾਨ, ਖੇਤਰੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਸਮਾਂ ਗੁਆਇਆ ਸਿਰ ਸੁੱਟ ਕੇ ਜੁਟੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਕਿ 2024 ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਭਾਜਪਾ ਲਈ ਚੁਣੌਤੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਸ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਕਰਨਾਟਕ ਤੇ ਪ੍ਰਭੂਚੇਰੀ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਦੱਖਣ ਦੇ ਚਾਰ ਸੂਬਿਆਂ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਅਹਿਮ ਤਾਕਤਾਂ ਬਹੁਤ ਸਰਗਰਮ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਾਜਾਂ ਅੰਦਰ ਅਜੇ ਤੱਕ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਪੈਰ ਨਹੀਂ ਲੱਗ ਸਕੇ। ਫਿਰ ਵੀ ਸਭ ਔਕੜਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਲੋਹਾ ਲੈ ਰਹੀ ਹੈ। ਜੇ

ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਸਟਾਲਿਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਖੜ੍ਹ ਸਕਣਗੇ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਕਾਂਗਰਸ ਨਾਲ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਗੱਠਜੋੜ ਹੈ। ਵਾਹ ਲਗਦੀ ਰਾਓ, ਵਿਰੋਧੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਲਈ ਇਸ ਜੋੜ-ਤੋੜ ਤਹਿਤ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਬਾਂਹ ਮਰੋੜਨ ਵਿਚ ਸਫਲ ਹੋ ਜਾਣ ਕਿ ਪਾਟੋਧਾੜ ਹੋ ਕੇ ਚੋਣ ਲੜਨ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਆਪਣੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਚੋਣ

ਕੋਈ ਫਸਿਆ ਬਿੱਲ ਪਾਸ ਕਰਾਉਣ ਵੇਲੇ ਆਪਣੇ ਸੂਬੇ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਕੋਈ ਮਦਦ ਲੈ ਕੇ ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਵਿਰੋਧੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਸਾਹਮਣੇ ਹੋਰ ਕਿਹੜੇ ਮੁੱਦੇ ਹਨ?

ਕੇ. ਚੰਦਰਸ਼ੇਖਰ ਰਾਓ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਤੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੀ ਆਪਣੀ ਫੋਰੀ ਸਮੇਂ ਦਿੱਲੀ ਦੀਆਂ ਬੁਰ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਸਾਲ ਭਰ ਚੱਲੇ ਕਿਸਾਨ ਅੰਦੋਲਨ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਤੋਂ ਰੁਖ ਰਾਹੀਂ ਸਿਆਸੀ ਸੰਦੇਸ਼ ਵੀ ਦਿੱਤਾ। ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਸਾਨ ਅੰਦੋਲਨ ਦੌਰਾਨ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਵਾਰਸਾਂ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਤਿੰਨ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੇ ਚੈੱਕ ਸੌਂਪੇ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਸਾਨ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਿਆਂ ਆਖਿਆ, "ਜੇ ਕਿਸਾਨ ਚਾਹੁਣ ਤਾਂ ਉਹ ਸਰਕਾਰ ਬਦਲ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਹ (ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ) ਕੋਈ ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ।" ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਮੁੜ ਅੰਦੋਲਨ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਅਤੇ ਜਿੰਨੀ ਦੇਰ ਸਰਕਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਫ਼ਸਲਾਂ ਦੇ ਲਾਹੇਵੰਦ ਭਾਅ ਦੇਣ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਗਾਰੰਟੀ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ, ਓਨੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਅੰਦੋਲਨ ਵਾਪਸ ਨਾ ਲੈਣ।

ਲੜਨ ਤੇ ਸਰਮਨਾਕ ਹਾਰ ਖਾਣ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਸ਼ਾਇਦ ਤਰਜੀਹ ਨਾ ਦੇਵੇ।

ਉੱਝ ਅਜਿਹੀਆਂ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿਆਸਰਾਈਆਂ ਹਨ ਜੋ ਸ਼ਾਇਦ ਸਿਰੇ ਨਾ ਚੜ੍ਹ ਸਕਣ। ਹਾਲੀਆ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਗੈਰ-ਭਾਜਪਾ ਪਾਰਟੀਆਂ ਮਿਲ ਕੇ ਦੋ ਵਾਰ ਸਰਕਾਰ ਬਣਾਉਣ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਰਹੀਆਂ ਸਨ; ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ 1996 ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਸਾਂਝੇ ਮੋਰਚੇ (ਯੂ.ਐੱਫ.) ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਬਣੀ ਸੀ ਅਤੇ ਫਿਰ 2004 ਵਿਚ ਸਾਂਝੇ ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਮੋਰਚੇ (ਯੂ.ਪੀ.ਏ.) ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਬਣੀ ਜਦੋਂ ਕਾਂਗਰਸ ਇਸ ਦਾ ਅਹਿਮ ਅੰਗ ਬਣ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ ਸੀ। ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਅੱਧੇ ਮਨ ਨਾਲ ਸਾਂਝੇ ਮੋਰਚੇ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਬਾਹਰੋਂ ਹਮਾਇਤ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਤੇ ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਇਸ ਨੇ ਆਪ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਵਾਗਡੋਰ ਸੰਭਾਲੀ ਸੀ। ਦੋਵੇਂ ਵਾਰ 'ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖਤਾ' ਹੀ ਉਹ ਗੁੰਦ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਵੱਖੇ ਵੱਖਰੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਇਕ ਦੂਜੀ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਰੱਖਿਆ ਸੀ। ਦੋਵੇਂ ਸੂਰਤਾਂ ਵਿਚ ਖੱਬੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੇ ਕੇਂਦਰੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ ਸੀ। ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਵਿਰੋਧੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀ ਸੰਭਾਵੀ ਏਕਤਾ ਲਈ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਸਰਤਾਂ ਅੱਜ ਵੀ ਮੌਜੂਦ ਹੋਣ। ਤ੍ਰਿਣਮੂਲ ਕਾਂਗਰਸ ਇਸ ਦੀ ਕੇਂਦਰੀ ਕੜੀ ਬਣੇਗੀ ਪਰ ਮਮਤਾ ਬੈਨਰਜੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਖੱਬੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਲਈ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਨੀ ਬਹੁਤ ਔਖੀ ਹੈ। ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਦੀ ਉਪਯੋਗਤਾ ਵੀ ਵੇਲਾ ਵਿਗਾਅ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹੁਣ ਹਰ ਪਾਰਟੀ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਬ੍ਰਾਂਡ ਵਾਲੇ ਸਿਆਸੀ ਹਿੰਦੂਵ ਨੂੰ ਵਿੰਗੇ ਟੇਢੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਚੋਣ ਮਨੋਰਥ ਪੱਤਰ ਵਿਚ ਜਗ੍ਹਾ ਦੇ ਚੁੱਕੀ ਹੈ।

ਇਸ ਲਈ ਹੁਣ ਵਿਰੋਧੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਏਕਤਾ ਦਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਲੱਭਣਾ ਪੈਣਾ ਹੈ। ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਬਿੜਕ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਸਹਿਕਾਰੀ ਸੰਘਵਾਦ (ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਨੇ ਪੈਟੈਂਟ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਸੀ) ਇਕ ਕਾਰਨ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਵੀ ਉਦੋਂ ਖੋਖਲਾ ਸਾਬਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਤੀਸਾ ਅਤੇ ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਬੀਜੂ ਜਨਤਾ ਦਲ ਅਤੇ ਵਾਈ.ਐੱਸ.ਆਰ. ਕਾਂਗਰਸ, ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਵਿਚ

ਕੀ ਰਾਓ ਦੀ ਅਪੀਲ ਮੁੜ ਅਸਰ ਦਿਖਾਵੇਗੀ? ਪਹਿਲੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਇਹ ਕਿ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਕਿਸਾਨ ਅੰਦੋਲਨ ਦਾ ਉਹ ਅਸਰ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਜਿਸ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ, ਖਾਸਕਰ ਪੱਛਮੀ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜੋ ਕਿਸਾਨ ਅੰਦੋਲਨ ਦਾ ਗੜ੍ਹ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਵੋਟਾਂ ਦਾ ਸਵਾਲ ਆਇਆ ਤਾਂ ਕਿਸਾਨ ਪਾਟੋਧਾੜ ਹੋ ਗਏ। ਪੀੜਤ ਕਿਸਾਨ ਵਿਚੋਂ ਖਾਂਦੇ ਪੀਂਦੇ ਜਾਣੇ ਵੱਡਾ ਤਬਕਾ ਸੀ ਜੋ ਭਾਜਪਾ ਤੋਂ ਨਾਰਾਜ਼ ਦਿਸ ਰਿਹਾ ਸੀ ਪਰ ਹਿੰਦੂਤਵ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਇਹ ਅਖੀਰ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਭੁਗਤ ਗਿਆ।

ਇਕ ਹੋਰ ਕਾਰਨ ਹੈ। ਦੋ ਚੁਣਾਵੀ ਜਿੱਤਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਭਾਜਪਾ ਤਿਲੰਗਾਨਾ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਪੈਰ ਪਸਾਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਰਾਓ ਦੇ ਐਲਾਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਪਣੇ ਹਥਿਆਰ ਤੋੜ ਕਰ ਲਏ ਹਨ। ਤਿਲੰਗਾਨਾ ਵਿਚ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਾਂਦੀ ਸੰਜੇ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਰਾਓ ਨੂੰ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਰਾਜ ਵਿਚ ਲੱਖਾਂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਝੋਨੇ ਦੀ ਫ਼ਸਲ ਨਾ ਵਿਕਣ ਕਰ ਕੇ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਕਰ ਲਈ ਸੀ ਤਾਂ ਉਦੋਂ ਉਹ ਕਿੱਥੇ ਸਨ?"

ਟੀ.ਐਮ.ਸੀ., ਟੀ.ਆਰ.ਐਸ., ਸਿਵ ਸੈਨਾ, ਡੀ.ਐਮ.ਕੇ. ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਆਪ, ਸਾਰੀਆਂ ਖੇਤਰੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀ ਆਪੋ-ਆਪਣੀ ਚਾਰਾਜੋਈ ਦਾ ਲਬੋ-ਲਬਾਬ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਭਾਜਪਾ ਨਵੇਂ ਖਿੱਤਿਆਂ ਅੰਦਰ ਆਪਣੇ ਪੈਰ ਪਸਾਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਾਲੇ ਖੇਤਰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਹੱਥ ਪੈਰ ਮਾਰਨੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਵਿਚ ਭਾਵੇਂ ਭਾਜਪਾ ਕਮਜ਼ੋਰ ਪੈ ਗਈ ਹੈ ਪਰ ਮਮਤਾ ਬੈਨਰਜੀ ਲਈ ਇਹ ਅਜੇ ਵੀ ਮੁੱਖ ਚੁਣੌਤੀ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿਚ ਵੀ ਇਵੇਂ ਹੀ ਹੈ। ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਡਟਵੀਂ ਲੜਾਈ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਨੂੰ ਵੀ ਬਚਾ ਕੇ ਰੱਖਣਾ ਪੈਣਾ ਹੈ ਪਰ ਵੱਡਾ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ: ਕੀ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਕੋਲ ਇੰਨਾ ਸਮਾਂ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਡੇਰਾ ਜਮਾ ਕੇ ਬੈਠ ਜਾਣ।

ਰਾਧਿਕਾ ਰਾਮਾਸੇਸ਼ਨ

ਅਪਰੈਲ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਤਾਮਿਲ ਨਾਡੂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਡੀ.ਐੱਮ.ਕੇ. ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਐੱਮ.ਕੇ. ਸਟਾਲਿਨ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਲੁਆਈ ਸੀ ਤਾਂ ਪਿਛਲੇ ਹਫ਼ਤੇ ਤਿਲੰਗਾਨਾ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਟੀ.ਆਰ.ਐੱਸ. ਦੇ ਮੁਖੀ ਕੇ ਚੰਦਰਸ਼ੇਖਰ ਰਾਓ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਤੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦਾ ਰੁਖ ਕੀਤਾ।

ਸਟਾਲਿਨ ਵਾਂਗ ਹੀ ਰਾਓ ਨੇ ਅਰਵਿੰਦ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਦੇ ਖੋਲ੍ਹੇ ਮੁਹੱਲਾ ਕਲੀਨਿਕਾਂ ਤੇ ਸਕੂਲਾਂ ਦਾ ਮੁਆਇਨਾ ਕੀਤਾ। ਫਰਵਰੀ-ਮਾਰਚ 2022 ਦੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਪਾਰਟੀ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਜਿਹੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀ ਹਾਰ ਹੋਣ ਅਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਪੈਰ ਉਖੜਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਸਮੇਂ ਦਿੱਲੀ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸੱਤਾ 'ਚ ਬੈਠੀ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਲਈ ਮੁੱਖ ਚੁਣੌਤੀ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਸੁਭਾਵਿਕ ਹੈ ਕਿ ਦੱਖਣੀ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਆਗੂ ਆਪਣੇ ਏਜੰਡੇ ਅਤੇ ਨੀਤੀਆਂ ਮੁਲਕ ਭਰ ਵਿਚ ਫੈਲਾਉਣ ਲਈ ਉਤਸੁਕ ਹਨ ਤੇ ਇਕ ਸੰਘੀ ਸਮੀਕਰਨ ਰਾਹੀਂ ਭਾਜਪਾ ਨੂੰ ਸੱਤਾ ਤੋਂ ਹਟਾਉਣ ਦੇ ਆਪਣੇ ਵਡੇਰੇ ਟੀਚੇ ਨੂੰ ਸਾਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ 'ਆਪ' ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਕਮਾਤਰ ਸਹਾਰਾ ਬਚੀ ਹੈ।

ਸਟਾਲਿਨ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ 'ਆਪ' ਸੁਪਰੀਮੋ ਅਰਵਿੰਦ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਦੀ ਸਲਾਘਾ ਕਰਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਜਿੱਥੇ ਸੰਜਮ ਤੋਂ ਕੰਮ ਲਿਆ, ਉੱਥੇ ਰਾਓ ਕਾਫੀ ਉਤਸਾਹ ਵਿਚ ਆ ਗਏ ਤੇ ਕਈ ਵਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬੇਸਬਰੀ ਦਾ ਵੀ ਮੁਜ਼ਾਹਰਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਅੱਜ ਮੁਲਕ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਮਾਡਲ 'ਤੇ ਚੱਲਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਅਤੇ ਤਿਲੰਗਾਨਾ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਸਿੱਖ ਕੇ ਹੀ ਮੁਹੱਲਾ ਕਲੀਨਿਕਾਂ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਅਮਲ ਵਿਚ ਲਿਆਂਦਾ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਦਿਹਾਤੀ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਕਾਨੂੰਨ (ਮਗਨਰੇਗਾ) ਅਤੇ ਖੁਰਾਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਜਿਹੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਦੀ ਟੀ.ਆਰ.ਐੱਸ. ਲਈ ਕੋਈ ਅਹਿਮੀਅਤ ਨਹੀਂ? ਇਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਇਸ ਗੱਲ ਵਿਚ ਪਿਆ ਹੈ ਕਿ ਰਾਓ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਬਿਲਕੁੱਲ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਜਿਸ ਨੇ ਕੁਝ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਭਾਜਪਾ ਨਾਲ ਸਾਂਝੀ ਲੜਾਈ ਲੜਨ ਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਨੂੰ ਨਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਰਾਓ ਨੇ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸਾਲ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਚੋਣ ਵਿਚ ਭਾਜਪਾ/ਐੱਨ.ਡੀ.ਏ. ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਖਿਲਾਫ ਵਿਰੋਧੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਲੋਂ ਸਾਂਝਾ ਉਮੀਦਵਾਰ ਉਤਾਰਨ ਦੇ ਉਦਮ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਲਈ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਸ

ਵਿਰੋਧੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਏਕਤਾ ਦਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਲੱਭਣਾ ਪੈਣਾ ਹੈ। ਇਹ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਬਿੜਕ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਠਾਹ-ਸੋਟਾ

-ਚਾਚਾ ਬੇਲਿਹਾਜ਼

ਗਿਰਝਾਂ ਤੋਂ ਬਚੋ!

ਆਉਣੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਹੀਂ ਪੰਜਾਬ ਅੰਦਰ, ਨਸ਼ਾ-ਖੋਰੀ ਨੂੰ ਜਦ ਤਕ ਨਹੀਂ ਠੱਲ੍ਹ ਹੁੰਦਾ। ਕਰ ਕੇ ਕੰਮ ਫਿਰ ਆਪੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨਾ, ਏਦਾਂ ਮਨ ਨਹੀਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਮੱਲ ਹੁੰਦਾ। ਪੰਜ ਸਾਲ ਦਾ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਲੋਕ ਫਤਵਾ, ਮਿਲਦਾ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਫਲ ਹੁੰਦਾ। ਕੰਡੇ ਮਿੱਥ ਖਿਲਾਰੇ ਹੋਏ ਬੁਰਫ਼ਿਆਂ ਦੇ, ਨਵੇਂ ਰਾਹਾਂ 'ਤੇ ਸੌਖਾ ਨਹੀਂ ਚੱਲ ਹੁੰਦਾ। ਉਹ ਫਿਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੱਦ ਤਕ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ, ਸੱਤਾ ਖੁੱਸਣ ਦਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 'ਸੱਲ' ਹੁੰਦਾ। ਗਿਰਝਾਂ ਕਹਿੰਦੀਆਂ ਗੱਦੀ 'ਤੇ ਹੱਕ ਸਾਡਾ, ਕੋਈ 'ਦੂਜਾ' ਨਹੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਝੱਲ ਹੁੰਦਾ।

‘ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਮੱਛਰਦਾਨੀ’ ਅਤੇ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕਾਂ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼

ਖੱਬਿਓ: ਸਾਗਰ ਗੋਰਖੇ, ਜਯੋਤੀ ਜਗਤਾਪ ਤੇ ਰਾਮੇਸ਼ ਗਾਏਚੋਰ ਅਤੇ (ਐਨ ਸੱਜੇ) ਕਬੀਰ ਕਲਾ ਮੰਚ ਦੇ ਕਲਾਕਾਰ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹੋਏ।

‘ਅੱਜ ਵੀ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕਾਂ ਨੂੰ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਲੜਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਹ ਹਾਲਤ ਐਨੀ ਅਸਹਿ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿਚ ਭੁੱਖ ਹੜਤਾਲ ਦੇ ਸੰਤਾਪ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈਣਾ ਪਿਆ ਹੈ।’ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਜੇਲ੍ਹ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਅਣਮਨੁੱਖੀ ਵਤੀਰੇ ਵਿਰੁੱਧ ਮਰਨ ਵਰਤ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਕਲਾਕਾਰ ਸਾਗਰ ਗੋਰਖੇ ਦੇ ਹਨ। ਸਾਗਰ ਗੋਰਖੇ ਭੀਮਾ-ਕੋਰੇਗਾਓ-ਐਲਗਾਰ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਕੇਸ ਤਹਿਤ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰਕੇ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਡੱਕੇ ਉੱਘੇ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀਆਂ ਅਤੇ ਹੱਕਾਂ ਦੇ ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ।

ਸਾਗਰ, ਜਯੋਤੀ ਜਗਤਾਪ ਅਤੇ ਰਾਮੇਸ਼

ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਮਹਿਮੂਦਪੁਰ
ਫੋਨ: +91-94634-74342

ਗਾਏਚੋਰ ਕਬੀਰ ਕਲਾ ਮੰਚ ਦੇ ਉਹ ਕਲਾਕਾਰ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਉੱਪਰ ਭੀਮਾ-ਕੋਰੇਗਾਓ ਯੁੱਧ ਦੀ 200ਵੀਂ ਬਰਸੀ ਮੌਕੇ ਹੋਏ ਇਕੱਠ ਨੂੰ ਭੜਕਾਉ ਗੀਤਾਂ ਰਾਹੀਂ ਹਿੰਸਾ ਲਈ ਉਕਸਾਉਣ ਦਾ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀਆਂ ਸਮੇਤ ਬਿਨਾਂ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਏ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਡੱਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸਾਗਰ ਨੇ 20 ਮਈ ਨੂੰ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖ ਕੇ ਜੇਲ੍ਹ ਨੂੰ ‘ਤਸੀਹਾ ਕੈਂਪ’ ਦਾ ਨਾਮ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਜੇਲ੍ਹ ਸਾਥੀ ਗੰਭੀਰ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਹਨ ਪਰ ਜੇਲ੍ਹ ਅਧਿਕਾਰੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਲਾਜ ਵਿਚ ਜਾਣ-ਬੁੱਝ ਕੇ ਅੜਿੱਕੇ ਡਾਹ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਸ ਨੇ ਪੰਜ ਮੰਗਾਂ ਰੱਖੀਆਂ ਹਨ: ਭੀਮਾ-ਕੋਰੇਗਾਓ ਕੇਸ ਦੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਮੱਛਰਦਾਨੀਆਂ ਅਤੇ ਢੁੱਕਵੀਆਂ ਇਲਾਜ ਸਹੂਲਤਾਂ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਾਈਆਂ ਜਾਣ ਅਤੇ ਕੋਤਾਹੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ।

ਜੇਲ੍ਹ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਕੈਦੀਆਂ ਦੀਆਂ ਚਿੱਠੀਆਂ ਨੂੰ ਸਕੈਨ ਕਰਕੇ ਕੌਮੀ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਨੂੰ ਭੇਜਣਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਿੱਜਤਾ ਦੇ ਹੱਕ ਦਾ ਘਾਣ ਕਰਨਾ ਬੰਦ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਦੀ ਬਣਾਉਣੀ ਕਿੱਲਤ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਵੇਚਣ ਦਾ ਅਣਮਨੁੱਖੀ ਦਸਤੂਰ ਬੰਦ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਪੀਣ, ਨਹਾਉਣ ਅਤੇ ਪਖਾਨਾ ਜਾਣ ਲਈ ਸਿਰਫ਼ 15 ਲੀਟਰ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਦੀ ਬਜਾਇ ਹਰ ਕੈਦੀ ਨੂੰ 135 ਲੀਟਰ ਪਾਣੀ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਮੁਲਾਕਾਤੀਆਂ ਲਈ ਪੱਕੇ ਸੈਂਡ, ਪੀਣ ਵਾਲੇ ਪਾਣੀ, ਪੱਖੇ, ਵਾਸ਼ਰੂਮ ਅਤੇ ਟੋਕਨ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਾਈਆਂ ਜਾਣ ਅਤੇ ਗੁਜਰਾਤ ਤੋਂ ਤੇਲੰਗਾਨਾ ਦੀ ਤਰਜ਼ ‘ਤੇ ਕੈਦੀਆਂ ਲਈ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹ ‘ਚੋਂ ਫੋਨ ਕਰਨ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਮੁੜ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ।

ਸਾਗਰ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ 20 ਮਈ ਦੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਅਚਾਨਕ 10-12 ਜੇਲ੍ਹ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਟੋਲੀ ਪੁਲਿਸ ਗਾਰਦ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਉਸ ਦੀ ਜੇਲ੍ਹ ਕੋਠੜੀ ਅੱਗੇ ਆ ਪਹੁੰਚੀ। ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਇੱਕ ਅਚਾਨਕ ਛਪੇਮਾਰੀ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਦਰਿਸ਼ਤ ਪਾਉਣਾ

ਜੇਲ੍ਹ ਨੇਮਾਵਲੀ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਚਾਰ-ਅਧੀਨ ਕੈਦੀ ਬੇਕਸੂਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਅਤਿਅੰਤ ਮਾਨਵੀ ਵਿਹਾਰ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ ਪਰ ਜੇਲ੍ਹ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਰਾਜਨੀਤਕ ਆਕਾਵਾਂ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਸੱਤਾ ਉੱਪਰ ਸਵਾਲ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਅਤੇ ਨਿਆਂ ਲਈ ਜੂਝਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਡਾਕਟਰੀ ਇਲਾਜ ਸਮੇਤ ਹਰ ਹੱਕ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਰੱਖਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਤਿਲ ਤਿਲ ਕਰਕੇ ਮਾਰਨਾ ਹੈ। ਜੇਲ੍ਹ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਬੇਕਿਰਕ ਵਤੀਰੇ ਨੂੰ ਦੇਖਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਖਦਸ਼ਾ ਨਿਰਾਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।... ਇਹ ਭਾਰਤੀ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਕਾਲੇਪਾਣੀ ਪਾਣੀ ਵਰਗੀਆਂ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਭਿਆਨਕ ਹਾਲਾਤ ਹਨ। ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ‘ਸੁਧਾਰ ਘਰ’ ਦਾ ਨਾਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਦਰ ਹਕੀਕਤ ਇਹ ਮਨੁੱਖੀ ਮਾਣ-ਸਨਮਾਨ ਨੂੰ ਕੁਚਲਣ ਅਤੇ ਇਨਸਾਨ ਨੂੰ ਇਨਸਾਨ ਦੇ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਖਤਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਤਸੀਹਾ ਕੇਂਦਰ ਹਨ।

ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੈਦੀ ਸਮਝ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਜੇਲ੍ਹ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕੈਦੀ ਨਵੀਂ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਘੜ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਤੰਗ-ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰਨ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਬਹਾਨੇ ਉਸ ਉੱਪਰ ਤਸੱਦਦ ਕਰਨ ਲਈ ਆਏ ਹਨ। ਬਾਦ ‘ਚ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ‘ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਮੱਛਰਦਾਨੀ’ ਸੀ! ਸਾਗਰ ਵੱਲੋਂ ਦੱਸੀ ਕਹਾਣੀ ਕੁਝ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ: ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਸਵਾਲ ਸੀ, ‘ਤੂੰ ਮੱਛਰਦਾਨੀ ਰੱਖੀ ਏ?’ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਹਾਂ ‘ਚ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਗਲਾ ਸਵਾਲ ਸੀ, ‘ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਇਸ ਨੂੰ ਰੱਖਣ ਦੇ ਹੁਕਮ ਹਨ?’ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ‘ਕਿਹੜੇ ਹੁਕਮ?’ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਸੀ, ‘ਮੱਛਰਦਾਨੀ ਰੱਖਣ ਦੇ ਹੁਕਮ।’ ਮੈਂ ਹੈਰਾਨੀ ਨਾਲ ਪੁੱਛਿਆ, ‘ਕੀ ਮੱਛਰਦਾਨੀ ਰੱਖਣ ਲਈ ਹੁਕਮ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ?’ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਸੀ, ‘ਹਾਂ!’ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਮੱਛਰਦਾਨੀ ਰੱਖਣ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ ਹਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਸੀ, ‘ਤਾਂ ਫਿਰ ਮੱਛਰਦਾਨੀ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾ ਦੇ।’ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਚਿੰਤਾ ਦੱਸੀ ਕਿ ‘ਪਰ ਮੈਂ ਰਾਤ ਨੂੰ ਮੱਛਰਾਂ ਦਾ ਕੀ ਕਰਾਂਗਾ?’ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਸੀ, ‘ਇਹ ਤੂੰ ਦੇਖਣਾ ਏ?’ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਤੋਂ ਵਰਤ ਰਿਹਾ ਹਾਂ, ਇਹ ਅਚਾਨਕ ਗ਼ੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਗਈ? ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਫ਼ਰਮਾਨ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ‘ਸੁਰੱਖਿਆ’ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਫਾਹਾ ਲੈਣ ਲਈ ਵਰਤ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਆਉਣ ‘ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਕੰਬਲ ਅਤੇ ਚਾਦਰਾਂ ਦਿੰਦੇ ਹੋ; ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਤੌਲੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਐਨੀਆਂ ਮਜ਼ਬੂਤ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਕੋਈ ਮੱਛਰਦਾਨੀ ਵਰਗੀ ਕਮਜ਼ੋਰ ਚੀਜ਼ ਨਾਲ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਕਰਨ ਦਾ ਤਜਰਬਾ ਕਿਉਂ ਕਰੇਗਾ? ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਲੋਹੇ ਦੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਨਾਲ ਟੱਕਰ ਮਾਰ ਕੇ ਵੀ ਤਾਂ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਲੈ ਸਕਦਾ ਹੈ! ਅਸੀਂ ਮੱਛਰਦਾਨੀ ਜਿੰਦਾ ਰਹਿਣ ਲਈ ਰੱਖਦੇ ਹਾਂ ਨਾ ਕਿ ਮਰਨ ਲਈ। ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਇਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਉੱਚੀ ਆਵਾਜ਼ ‘ਚ ਚੀਕਿਆ, ‘ਇਸ ਨਾਲ ਬਹਿਸ ਕਿਉਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ? ਜੇ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜ਼ਬਤ ਕਰੋ ਅਤੇ ਅੱਗੇ ਤੁਰੋ।’ ਉਸ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ, ਸਵਾਲ, ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਅਤੇ ਗੁਜ਼ਾਰਿਸ਼ਾਂ ਅਣਸੁਣੀਆਂ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਅਤੇ ਜੇਲ੍ਹ ਅਧਿਕਾਰੀ ਮੱਛਰਦਾਨੀ ਜ਼ੋਰ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਇੱਕ ਖੋਹ ਕੇ ਲੈ ਗਏ ਜਿਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੋਈ ਖਤਰਨਾਕ ਬੰਬ ਜ਼ਬਤ ਕਰ ਲਿਆ ਹੋਵੇ! ਸਾਗਰ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਾਥੀ ਵਿਚਾਰ-ਅਧੀਨ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਆਪਣੇ ਹੱਕਾਂ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਦਾ ਰਾਹ

ਅਖਤਿਆਰ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। ਮੱਛਰਦਾਨੀ ਬਾਰੇ ਮੀਡੀਆ ਦੇ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਜਵਾਬ ਵੀ ਅਜੀਬ ਹਨ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਮੱਛਰਦਾਨੀ ਵਰਤਣ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਇਸ ਕਰਕੇ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਲੰਮੀਆਂ ਰੱਸੀਆਂ ਲੱਗੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਕੰਧਾਂ ਵਿਚ ਕਿੱਲਾਂ ਗੱਡ ਕੇ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਰੱਸੀਆਂ ਅਤੇ ਕਿੱਲ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਖਤਰਾ ਹਨ। ਕੈਦੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਿੱਲਾਂ ਨਾਲ ਹੋਰ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਮੱਛਰਦਾਨੀ ਵਰਤਣ ਲਈ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਕੈਦੀਆਂ ਚਾਹੁਣ ਤਾਂ ਕੰਟੀਨ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਮੱਛਰ ਭਜਾਉ ਮੱਲਮ ਜਾਂ ਕਛੂਆ ਛਾਪ ਵਰਤ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਕੀ ਮੱਛਰਾਂ ਦੀ ਭਰਮਾਰ ਵਾਲੇ ਮੁਲਕ ‘ਚ ਮੱਛਰਦਾਨੀ ਐਨੀ ਹੀ ਖਤਰਨਾਕ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਵਿਚਾਰ-ਅਧੀਨ ਨਜ਼ਰਬੰਦਾਂ ਕੋਲ ਮੱਛਰਦਾਨੀ ਹੋਣ ਨਾਲ ‘ਸੁਰੱਖਿਆ’ ਨੂੰ ਖਤਰਾ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਿਆ? ਜਦਕਿ ਮਲੇਰੀਆ, ਡੇਂਗੂ ਅਤੇ ਮੱਛਰਾਂ ਦੇ ਕੱਟਣ ਨਾਲ ਫੈਲਣ ਵਾਲੀਆਂ ਹੋਰ ਜਾਨਲੇਵਾ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਮੱਛਰਦਾਨੀ ਆਮ ਵਰਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜੀ ਹਾਂ, ਦੁਨੀਆ ਦਾ ‘ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਲੋਕਤੰਤਰ’ ਕਹਾਉਣ ਵਾਲੇ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਸਭ ਇਹ ਸੰਭਵ ਹੈ। ਮੁੰਬਈ ਦੀ ਤਲੋਜਾ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਬੰਦ ਭੀਮਾ-ਕੋਰੇਗਾਓ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਕੇਸ ਦੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਕੋਲੋਂ ਜੇਲ੍ਹ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮੁਹਿੰਮ ਚਲਾ ਕੇ ਮੱਛਰਦਾਨੀਆਂ ਖੋਹ ਲਈਆਂ।

ਜੇਲ੍ਹ ਨੇਮਾਵਲੀ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਚਾਰ-ਅਧੀਨ ਕੈਦੀ ਬੇਕਸੂਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਅਤਿਅੰਤ ਮਾਨਵੀ ਵਿਹਾਰ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ ਪਰ ਜੇਲ੍ਹ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਰਾਜਨੀਤਕ ਆਕਾਵਾਂ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਸੱਤਾ ਉੱਪਰ ਸਵਾਲ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਅਤੇ ਨਿਆਂ ਲਈ ਜੂਝਣ ਵਾਲਿਆਂ

ਗੌਤਮ ਨਵਲੱਖਾ ਦੀ ਐਨਕ ਟੱਟ ਗਈ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਐਨਕ ਲੈਣ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। ਹੁਣ ਉਸ ਨੂੰ ਮੱਛਰਦਾਨੀ ਲੈਣ ਲਈ ਅਦਾਲਤ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਕਰਨੀ ਪਈ।

ਨੂੰ ਡਾਕਟਰੀ ਇਲਾਜ ਸਮੇਤ ਹਰ ਹੱਕ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਰੱਖਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਤਿਲ ਤਿਲ ਕਰਕੇ ਮਾਰਨਾ ਹੈ। ਜੇਲ੍ਹ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਬੇਕਿਰਕ ਵਤੀਰੇ ਨੂੰ ਦੇਖਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਖਦਸ਼ਾ ਨਿਰਾਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਵਕਤ ਸਿਰ ਡਾਕਟਰੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ 5 ਜੂਨ ਸਟੇਨ ਸਵਾਮੀ ਜੇਲ੍ਹ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਦਮ ਤੋੜ ਗਏ। ਜੇਲ੍ਹ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੜਫਾ ਤੜਫਾ ਕੇ ਮਾਰਿਆ। ਕਮਜ਼ੋਰ ਸਿਹਤ ਅਤੇ ਪਾਰਕਿਨਸਨ ਦੀ ਬਿਮਾਰੀ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਐਨੇ ਕੰਬਦੇ ਸਨ ਕਿ ਉਹ ਚਾਹ ਜਾਂ ਪਾਣੀ ਦਾ ਕੱਪ ਫੜ ਕੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪੀ ਸਕਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਿੱਪਰ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਉਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਬਹੁਤ ਹਾਹਾਕਾਰ ਮੱਚਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਵਰਾਵਰਾ ਰਾਓ ਨੂੰ ਇਲਾਜ ਲਈ ਜੇਲ੍ਹ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਕਰਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਸਾਗਰ ਗੋਰਖੇ ਨੂੰ ਮੱਛਰਦਾਨੀ, ਡਾਕਟਰੀ ਇਲਾਜ, ਪਾਣੀ ਵਰਗੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕ ਲੈਣ ਲਈ ਮਰਨ ਵਰਤ ਰੱਖਣਾ ਪਿਆ। ਪਹਿਲਾਂ ਜਦੋਂ ਗੌਤਮ ਨਵਲੱਖਾ ਦੀ ਐਨਕ ਟੱਟ ਗਈ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਐਨਕ ਲੈਣ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। ਹੁਣ ਉਸ ਨੂੰ ਮੱਛਰਦਾਨੀ ਲੈਣ ਲਈ ਅਦਾਲਤ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਕਰਨੀ ਪਈ। ਕਿਉਂਕਿ ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਕਮਜ਼ੋਰ ਸਿਹਤ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਮਲੇਰੀਆ, ਡੇਂਗੂ ਆਦਿ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਮੱਛਰਦਾਨੀ ਵਰਤਣ ਦਾ ਮਸ਼ਵਰਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ‘ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਮੱਛਰਦਾਨੀ’ ਰਾਹੀਂ ਮੱਛਰਦਾਨੀਆਂ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨ ਵਿਰੁੱਧ ਵਿਚਾਰ-ਅਧੀਨ ਕੈਦੀਆਂ ਨੇ 21 ਮਈ ਸਮੂਹਿਕ ਭੁੱਖ ਹੜਤਾਲ ਕੀਤੀ। ਭਾਵੇਂ ਮੁੰਬਈ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਆਫ ਲੈਜਿਸਲੇਟਿਵ ਕੌਂਸਲ ਵੱਲੋਂ ਭਰੋਸਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਦ ਸਾਗਰ ਨੇ ਮਰਨ ਵਰਤ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਿਆ ਹੈ ਪਰ ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕਾਂ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਮੁੱਕਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਗਪੁਰ ਕੇਂਦਰੀ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸਾਈਬਾਬਾ 21 ਮਈ ਤੋਂ ਭੁੱਖ ਹੜਤਾਲ ‘ਤੇ ਹਨ। ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦੂਜੀ ਭੁੱਖ ਹੜਤਾਲ ਹੈ। ਉਹ ਜੇਲ੍ਹ ਦੇ ਅੰਡਾ ਸੈੱਲ (ਜੇਲ੍ਹ ਦੇ ਅੰਦਰ ਖਤਰਨਾਕ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਬੰਦ ਰੱਖਣ ਲਈ ਉੱਚ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਾਲੀ ਚਾਨਣ ਵਿਹੁਣੀ ਬੰਦ ਕੋਠੜੀ) ਵਿਚ ਬੰਦ ਹਨ। ਡੇਢ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੋਵਿਡ ਸਬੰਧੀ ਲੋਕਡਾਊਨ ਦੌਰਾਨ ਭੁੱਖ ਹੜਤਾਲ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੁੱਖ ਮੰਗ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਪਰਿਵਾਰ ਵੱਲੋਂ ਉਸ ਲਈ ਭੋਜੀਆਂ

ਜਾਂਦੀਆਂ ਜੀਵਨ-ਬਚਾਉ ਦਵਾਈਆਂ, ਕਿਤਾਬਾਂ ਅਤੇ ਚਿੱਠੀਆਂ ਉਸ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਪਹੁੰਚਾਈਆਂ ਜਾਣ। ਕੁਝ ਮੰਗਾਂ ਮੰਨ ਲਈਆਂ ਗਈਆਂ ਅਤੇ ਕੁਝ ਅਜੇ ਵੀ ਬਾਕੀ ਹਨ। ਗਰਮੀ ਦੇ ਮੌਸਮ ਵਿਚ ਉਹ ਉੱਠ ਕੇ ਪਾਣੀ ਨਹੀਂ ਪੀ ਸਕਦੇ ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਵਕੀਲ ਰਾਹੀਂ ਪਾਣੀ ਦੀ ਬੋਤਲ ਭੇਜੇ ਜਾਣ ਦੀ ਗੁਜ਼ਾਰਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਬੋਤਲ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਲਾਗੇ ਰੱਖ ਕੇ ਉਹ ਰਾਤ ਨੂੰ ਪਿਆਸ ਲੱਗਣ ‘ਤੇ ਪਾਣੀ ਪੀ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਵਕੀਲ ਨੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਬੋਤਲ ਭੇਜੀ ਤਾਂ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਬਹਾਨੇ ਬਣਾ ਕੇ ਬੋਤਲ ਰੋਕ ਲਈ। ਬੋਤਲ ਲੈਣ ਲਈ ਵੀ ਸਾਈਬਾਬਾ ਨੂੰ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸਾਈਬਾਬਾ ਦੀ ਮੰਗ ਹੈ ਕਿ ਅਤਿਅੰਤ ਗਰਮੀ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਉਸ ਨੂੰ ਅੰਡਾ ਸੈੱਲ ਦੀ ਬਜਾਏ ਆਮ ਬੈਰਕ ਵਿਚ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇ। ਪਰਿਵਾਰ ਮੰਗ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ 90% ਅਪਾਹਜ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਨਾਗਪੁਰ ਜੇਲ੍ਹ ਦੀ ਬਜਾਏ ਉਸ ਦਾ ਤਬਾਦਲਾ ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਦੀ ਚੇਰਲਾਪਲੀ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਉਸ ਦੀ ਸਿਹਤ ਦੀ ਖਬਰਸਾਰ ਲੈ ਸਕਣ ਅਤੇ ਇਲਾਜ ਸਬੰਧੀ ਸੰਪਰਕ ਰੱਖ ਸਕਣ। ਇਹ ਵਾਜਬ ਮੰਗਾਂ ਮੰਨਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਸਗੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਤੰਗ-ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਟੀਆ ਤਰੀਕੇ ਅਖਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਥੋੜ੍ਹੇ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਦੀ ਕੋਠੜੀ ਦੇ ਬਾਹਰ ਉਸ ਨੂੰ ਦੱਸੇ ਬਿਨਾਂ ਸੀ.ਸੀ.ਟੀ.ਵੀ. ਕੈਮਰਾ ਲਗਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਸ ਉੱਪਰ ਚੌਢੀ ਘੰਟੇ ਨਜ਼ਰ ਰੱਖੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਇਹ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਨਿੱਜਤਾ ਦਾ ਘੋਰ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ। ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸਾਈਬਾਬਾ ਉੱਚ ਜੇਲ੍ਹ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ, ਰਾਜ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਆਦਿ ਨੂੰ ਚਿੱਠੀਆਂ ਲਿਖ ਕੇ ਆਪਣੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਲਗਾਤਾਰ ਰੱਖ ਰਹੇ ਹਨ। ਫਿਲਹਾਲ ਭੁੱਖ ਹੜਤਾਲ ਦੇ ਦਬਾਓ ਹੇਠ ਜੇਲ੍ਹ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਸੀ.ਸੀ.ਟੀ.ਵੀ. ਕੈਮਰਾ ਦਾ ਮੂੰਹ ਉਸ ਦੀ ਬੈਰਕ ਤੋਂ ਪਾਸੇ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਮੰਨ ਲਈ ਹੈ ਪਰ ਸਾਈਬਾਬਾ ਨੂੰ ਇਸ ਦਾ ਭਾਰੀ ਮੁੱਲ ਚੁਕਾਉਣਾ ਪਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਿਹਤ ਐਨੀ ਵਿਗੜ ਗਈ ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਖੂਨ ਆਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹ ਦੇ ਹਸਪਤਾਲ ‘ਚ ਦਾਖਲ ਕਰਾਉਣਾ ਪੈ ਗਿਆ।

ਇਹ ਭਾਰਤੀ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਕਾਲੇਪਾਣੀ ਪਾਣੀ ਵਰਗੀਆਂ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਭਿਆਨਕ ਹਾਲਾਤ ਹਨ। ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ‘ਸੁਧਾਰ ਘਰ’ ਦਾ ਨਾਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਦਰ ਹਕੀਕਤ ਇਹ ਮਨੁੱਖੀ ਮਾਣ-ਸਨਮਾਨ ਨੂੰ ਕੁਚਲਣ ਅਤੇ ਇਨਸਾਨ ਨੂੰ ਇਨਸਾਨ ਦੇ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਖਤਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਤਸੀਹਾ ਕੇਂਦਰ ਹਨ। ਇਸ ਆਦਮਖੋਰ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਨਸਾਨ ਦੇ ਇਨਸਾਨ ਵਜੋਂ ਜਿੰਦਾ ਰਹਿਣ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਹੋਰ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਮੁਲਕ ਦੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸੜ ਰਹੇ ਆਪਣੇ ਹਮ-ਵਤਨੀਆਂ ਦੇ ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸੋਚ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੰਘਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਬਾਹਰੋਂ ਆਵਾਜ਼ ਬੁਲੰਦ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੂ ਬੇਕਿਰਕ ਜੇਲ੍ਹ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿਚਾਰ-ਅਧੀਨ ਨਜ਼ਰਬੰਦਾਂ ਅਤੇ ਕੈਦੀਆਂ ਦੀਆਂ ਜਾਨਾਂ ਨਾ ਲੈ ਸਕੇ।

ਫਿਰਕੂ ਦੰਗੇ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਪੁਲਿਸ-5

ਫਿਰਕੂ ਦੰਗਿਆਂ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ

ਵਿਭੂਤੀ ਨਰਾਇਣ ਰਾਏ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਉਹ ਲਿਖਾਰੀ ਵੀ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ 5 ਨਾਵਲਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਫਿਰਕੂ ਸਿਆਸਤ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਦੋ ਪੁਸਤਕਾਂ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ। 'ਫਿਰਕੂ ਦੰਗੇ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਪੁਲਿਸ' ਨਾਂ ਦੀ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਫਿਰਕੂ ਦੰਗਿਆਂ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪਹਿਲੂਆਂ ਬਾਰੇ ਛਾਣ-ਬੀਣ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਹ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਵਰਗੇ ਮੁਲਕ ਨੂੰ ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖ ਅਤੇ ਤਰੱਕੀ ਦੇ ਰਸਤੇ 'ਤੇ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਧਾਰਮਿਕ ਕੱਟੜਤਾ, ਗੈਰ-ਵਿਗਿਆਨਕ ਸੋਚ, ਰੂੜੀਵਾਦੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆਉਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਇਸ ਲਿਖਤ ਦੀ ਪੰਜਵੀਂ ਕਿਸ਼ਤ ਹਾਜ਼ਰ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਹਿੰਦੀ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਅਨੁਵਾਦ ਤਰਸੇਮ ਲਾਲ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਵਿਭੂਤੀ ਨਰਾਇਣ ਰਾਏ
ਅਨੁਵਾਦ: ਤਰਸੇਮ ਲਾਲ

ਫਿਰਕੂ ਦੰਗਿਆਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਹਰ ਫਿਰਕਾ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਤਰਕ ਘੜਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਤਰਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਡੂੰਘੇ ਬੈਠ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਉਸ ਨੂੰ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਪਛਾਣ ਦਾ ਅੰਗ ਮੰਨਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਰਕਾਂ ਦੇ ਆਸਰੇ ਹੀ ਉਹ ਦੂਜੇ ਫਿਰਕਿਆਂ ਬਾਰੇ ਆਪਣੇ ਮਨ ਵਿਚ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਬਣਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਆਪਣੇ ਫਿਰਕੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅਹਿੰਸਕ, ਉਦਾਰ, ਸਹਿਣਸ਼ੀਲ, ਧਰਮ ਤੋਂ ਡਰ ਕੇ ਚੱਲਣ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਫਿਰਕੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਝਗੜਾ ਲੂ, ਈਰਖਾਲੂ, ਜ਼ਾਲਮ, ਕੱਟੜ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਮੰਨਣ

ਹਿਸਟਾਰੀਕਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ 'ਏ ਹਿਸਟਰੀ ਆਫ ਫਰੀਡਮ ਮੂਵਮੈਂਟ: ਭਾਗ-2' ਵਿਚ ਸਫੀਰ ਅਲ ਮੁਜਾਹਿਦ ਦੇ ਲੇਖ 'ਫਿਰਕੂ ਦੰਗੇ' ਮੁਤਾਬਿਕ, ਭਾਰਤ ਦੇ ਫਿਰਕੂ ਦੰਗੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੀ ਕਰੂਰਤਾ ਅਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੀ ਉਦਾਹਰਨ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਭਾਗ ਵਿਚ ਫਿਰਕਾਪ੍ਰਸਤੀ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਸਮੇਂ ਅਸੀਂ ਦੇਖ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਪੱਖ ਸਾਰੇ ਫਿਰਕਿਆਂ ਦੀ ਧਰਮ ਆਧਾਰਿਤ ਧਾਰਨਾ ਹੈ। ਆਰਥਕ, ਭਾਸ਼ਾਈ, ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਅਤੇ ਭੂਗੋਲਿਕ ਭਿੰਨਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਨਕਾਰਦੇ ਹੋਏ ਇਕਸਾਰਤਾ, ਇਕੋ ਧਰਮ, ਇਕੋ ਕੌਮ ਦੀ ਕਲਪਨਾ

ਜਾਂ ਸੁਦਰ ਹਿੰਦੂ ਧਾਰਾ? ਮਲਿਆਲੀ ਹਿੰਦੂ ਧਾਰਾ ਜਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਹਿੰਦੂ ਧਾਰਾ। ਕਿਸੇ ਬਹੁਲਵਾਦੀ ਸਮਾਜ ਅੰਦਰ ਕਿੰਨੇ ਅੰਤਰ-ਵਿਰੋਧ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੂ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਹਨ। ਇਹ ਅੰਤਰ-ਵਿਰੋਧ ਅਕਸਰ ਨਾ ਕੇਵਲ ਅਸਹਿਮਤੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਬਲਕਿ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਹਿੰਦੂਤਵਵਾਦੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦਾ ਇਹ ਨਾਅਰਾ ਕਿ 'ਜੇ ਹਿੰਦੂ-ਹਿਤ ਕੀ ਬਾਤ ਕਰੇਗਾ, ਵਹੀ ਦੇਸ਼ ਪਰ ਰਾਜ ਕਰੇਗਾ', ਇਸ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਅੰਦਰ ਬਿਠਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿਤ ਵੀ ਇਕ ਹਨ। ਇਸ

ਸਕਿਆ ਜਿਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਮੱਧ ਯੁੱਗ ਵਿਚ ਕੋਈ ਮੁੱਦਾ ਕਰ ਸਕਦਾ।

ਅੱਜ ਦੇ ਸੰਸਾਰ ਅੰਦਰ ਹਿੰਸਾ ਲਈ ਸ਼ੁੱਧ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਆਖਿਆ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਦੁਨਿਆਵੀ ਕਾਰਕ ਹੀ। ਸਮਾਜ ਅੰਦਰ ਸੈਂਕੜੇ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਚੱਲੇ ਆ ਰਹੇ ਸਮਾਜਕ ਸਬੰਧਾਂ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਸੰਤੁਲਨ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜਨ ਵਿਚ ਵੱਡਾ ਹੱਥ ਦੇ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਹਨ ਪੈਦਾਵਾਰੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਵਿਚ ਆਈ ਤਬਦੀਲੀ ਅਤੇ ਲੋਕਤੰਤਰ। ਪੈਦਾਵਾਰ ਦੇ ਪੁੰਜੀਵਾਦੀ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨੇ ਆਵਾਜਾਈ ਅਤੇ ਸੰਚਾਰ ਦੇ ਸਾਧਨਾਂ ਦਾ ਵਿਕਾਸ, ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਸੰਸਾਰੀਕਰਨ, ਇਸਤਰੀ ਪੁਰਸ਼ ਸਮਾਨਤਾ

1946 ਵਿਚ ਨੋਆਖਲੀ (ਬਿਹਾਰ) ਵਿਚ ਹੋਏ ਦੰਗਿਆਂ ਦੀ ਤਸਵੀਰ।

ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਿਵਾਉਣਾ ਕਿ ਸਾਰੇ ਨਾਗਰਿਕ ਮੁਲ ਰੂਪ ਵਿਚ ਇਕੋ ਧਰਮ ਦੇ ਪੈਰੋਕਾਰ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਹਿਤ ਇਕ ਹਨ, ਫਿਰਕਾਪ੍ਰਸਤੀ ਲਈ ਖਾਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਫਿਰਕੇ ਦੇ ਹਿਤ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੂਜੇ ਫਿਰਕੇ ਦੇ ਹਿਤਾਂ ਨਾਲ ਟਕਰਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵੀ ਸਾਰੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਬਿਠਾਉਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਭਾਰਤੀ ਪ੍ਰਸੰਗ 'ਚ ਇਸ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨੂੰ ਮੁਸਲਿਮ ਤੇ ਹਿੰਦੂ ਫਿਰਕਾਪ੍ਰਸਤਾਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਵਿਚ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮੁਸਲਿਮ ਲੀਗ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਜਨ ਸਮੂਹਾਂ ਤੱਕ ਇਹ ਸੰਦੇਸ਼ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਵਿਚ ਸਫਲ ਹੋ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਅਤੇ ਮੁਸਲਿਮ ਦੇ ਅਲੱਗ ਫਿਰਕੇ ਹਨ। ਭਾਰਤੀ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਆਪਣੀ ਅਲੱਗ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਪਛਾਣ, ਭਾਸ਼ਾ, ਖਾਣ-ਪੀਣ ਜਾਂ ਪਹਿਰਾਵੇ ਸਬੰਧੀ ਵੱਖਰੇਪਣ ਅਤੇ ਭੂਗੋਲਿਕ ਦੂਰੀਆਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਈ ਇਕ ਰਾਸ਼ਟਰ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਇਕ ਧਰਮ ਇਸਲਾਮ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਮੁਸਲਿਮ ਲੀਗ ਦੀ ਇਸ ਧਾਰਨਾ ਉਪਰ ਬਹੁਸੰਸਦੀ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੇ ਯਕੀਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸਗੋਂ ਮੁਸਲਿਮ ਰਾਸ਼ਟਰ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਵੀ ਕੀਤਾ। ਧਰਮ ਆਧਾਰਿਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਕਿੰਨੀ ਖੋਖਲੀ ਸੀ, ਇਸ ਦਾ ਪਤਾ 1971 ਦੇ ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼ ਦੇ ਅਲੱਗ ਦੇਸ਼ ਬਣ ਜਾਣ ਤੋਂ ਲੱਗ ਗਿਆ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਿੰਦੂਤਵਵਾਦੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਭਾਰਤ ਦੀ ਮੁੱਖ ਧਾਰਾ ਦਾ ਸਵਾਲ ਖੜ੍ਹਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਚਾਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਮੁਸਲਮਾਨ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੀ ਇਸ ਮੁੱਖ ਧਾਰਾ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਜਾਣ ਪਰ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੀ ਇਹ ਮੁੱਖ ਧਾਰਾ ਹੈ ਕੀ? ਇਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਕੋਈ ਠੋਸ ਉਤਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਕੋਲ ਨਹੀਂ। ਜੇ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੀ ਮੁੱਖ ਧਾਰਾ ਹਿੰਦੂ ਧਾਰਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿਹੜੀ ਹਿੰਦੂ ਧਾਰਾ ਮੁੱਖ ਧਾਰਾ ਬਣੇਗੀ? ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਹਿੰਦੂ ਧਾਰਾ

ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਸਾਥ ਵੋਟ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ ਦਾ ਆਪਣਾ ਸੰਪੂਰਨ ਤਰਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਤਰਕ ਸਮੇਂ ਨਾਲ ਬਦਲਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਮੱਧ ਯੁੱਗ ਵਿਚ ਧਰਮ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਫੈਸਲਾਕੁਨ ਰੋਲ ਅਦਾ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਦੌਰ ਦੀ ਹਿੰਸਾ ਵੀ ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰਤੀਕਾਂ ਰਾਹੀਂ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਸਾਈ ਅਤੇ ਮੁਸਲਿਮ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਚੱਲਣ ਵਾਲੇ ਵੱਡੇ ਧਰਮ ਯੁੱਧ ਅਤੇ ਜਹਾਦ ਭਾਰਤੀ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਬ੍ਰਾਹਮਣ-ਬੋਧੀ ਹਿੰਸਾ ਅਤੇ ਸ਼ੈਵ-ਵੈਸ਼ਨਵ ਧਾਰਮਿਕ ਹਿੰਸਾ ਦੇ ਉਦਾਹਰਨ ਹਨ। ਇਸ ਹਿੰਸਾ ਵਿਚ ਦੂਜੇ ਧਰਮ ਦੇ ਪੂਜਾ ਸਥਾਨਾਂ ਨੂੰ ਤੋੜਨਾ ਅਤੇ ਧਰਮ ਬਦਲੀ ਕਰਵਾਉਣਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਹਿੰਸਾ ਪਿਛੇ ਧਾਰਮਿਕ ਕਾਰਜ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਛੁਪੀ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਕਾਰਜ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਮਰ ਜਾਣ ਤੇ ਭਾਗ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਸਵਰਗ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਪੂਰਾ ਯਕੀਨ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਕਬੀਲਾ ਯੁੱਗ ਅਤੇ ਜਾਗੀਰਦਾਰੀ ਯੁੱਗ ਵਿਚ ਪਛਾਣ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਾ ਸੰਕਟ ਇੰਨਾ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿੰਨਾ ਪੁੰਜੀਵਾਦੀ ਦੌਰ ਵਿਚ ਬਣ ਗਿਆ। ਪੈਦਾਵਾਰੀ ਸਬੰਧਾਂ ਵਿਚ ਆਈ ਤਬਦੀਲੀ ਨੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਸੰਤੁਲਨ ਨੂੰ ਇਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਧਰਮ ਹੁਣ ਮਨੁੱਖੀ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦਾ ਹੱਲ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਵਿਗਿਆਨ ਅਤੇ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਿਚ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਆਦਾਨ-ਪ੍ਰਦਾਨ ਤੋਂ ਵਿਕਸਤ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਚੇਤਨਾ ਦੇ ਫਲਸਰੂਪ ਧਰਮ ਯੁੱਧ ਵਰਗੀ ਮੱਧ ਯੁੱਗੀ ਹਿੰਸਾ ਨੂੰ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਦੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਧਰਮ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਸੰਗਠਿਤ ਅਤੇ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਪੂਰੇ ਇਸਲਾਮ ਅੰਦਰ ਵੀ ਆਪਣੇ ਪਿੱਛਲੇਗਾਂ ਦੀ ਵੱਡੀ ਸੰਖਿਆ ਨੂੰ ਜਹਾਦ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਭੜਕਾ ਸਕਦੀ। ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਜਾਂ ਬੋਸਨੀਆ ਹਰਜੋਗੋਵੀਨਾ ਵਿਚ 'ਇਸਲਾਮ ਖਤਰੇ ਵਿਚ' ਦਾ ਨਾਅਰਾ ਮੁਸਲਿਮ ਰਾਜਾਂ ਅਤੇ ਉੱਥੋਂ ਦੀ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਉਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਭੜਕਾ

ਵਰਗੀਆਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਕੀਤਾ ਪਰ ਨਾਲ ਦੀ ਨਾਲ ਬਸਤੀਵਾਦ ਯੁੱਧ ਤੋਂ ਲੁੱਟ, ਨਾ-ਬਰਾਬਰੀ ਆਧਾਰਿਤ ਸਮਾਜਕ ਵਿਵਸਥਾ ਆਦਿ ਮਾੜੇ ਪੱਖ ਵੀ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤਣਾਓ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਸੰਸਾਰ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਣੂ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸਮਾਜ ਦੇ ਕੁਲੀਨ ਤਬਕਿਆਂ ਦੇ ਲਈ ਹੁਣ ਵਿਸ਼ਾਲ ਵਾਂਝੀ ਲਟੀਂਦੀ ਅਤੇ ਪੀੜਤ ਜਨਸੰਖਿਆ ਨੂੰ ਇਹ ਸਮਝਾਉਣਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੁੱਖਾਂ ਦਾ ਕਾਰਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਿਸਮਤ ਦੀ ਦੇਣ ਹੈ। ਈਸ਼ਵਰ, ਭਾਗ, ਪੁਨਰ-ਜਨਮ, ਪੂਰਵ-ਜਨਮ ਅਤੇ ਸਵਰਗ ਨਰਕ ਵਰਗੀਆਂ ਗੈਰ-ਕੁਦਰਤੀ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਲੋਕ ਆਪਣੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦਾ ਹੱਲ ਕੁਦਰਤੀ ਕਾਰਨਾਂ ਤੋਂ ਜਾਨਣਾ ਅਤੇ ਹੱਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਕ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਲੋਕਤੰਤਰ ਨੇ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਵੱਡੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਹੋਈ ਹੈ ਜੋ ਸਮਾਜਕ ਨਾ-ਬਰਾਬਰੀ ਦੀ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਕੇ ਆਪਣਾ ਮਕਸਦ ਹੱਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਚੁਣੌਤੀ ਨੇ ਸੁਭਾਵਿਕ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸੈਂਕੜੇ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਚੱਲੇ ਆ ਰਹੇ ਸਮਾਜਕ ਸਬੰਧਾਂ ਦੇ ਸੰਤੁਲਨ ਨੂੰ ਰਲਗੱਡ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਦੇ ਸੰਸਾਰ ਅੰਦਰ ਫਿਰਕੂ ਉੱਚ ਵਰਗਾਂ ਵਲੋਂ ਆਪਣੀ ਉੱਚੀ ਸਮਾਜਕ ਹੈਸੀਅਤ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੱਖਣ ਲਈ ਅਪਣਾਇਆ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਾਧਨ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਸਾਧਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੰਦਰ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਸਰਗਰਮ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਸੀ। ਉਚ ਵਰਗ ਵਾਂਝੇ ਵਰਗਾਂ ਅੱਗੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਚਲਾਕੀ ਭਰਪੂਰ ਹੱਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਵਾਂਝੇ ਸਮੂਹ ਉਚ ਵਰਗੀ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਲੜਨ ਦੀ ਥਾਂ ਆਪਸ ਵਿਚ ਲੜਨ ਲੱਗ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਦੁਨਿਆਵੀ ਪ੍ਰਤੀਕਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਪੈਦਾ ਤਣਾਓ ਭਾਰਤੀ ਸਮਾਜ ਅੰਦਰ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਆਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦਿਖਾਈ ਦਿੱਤੇ। ਇਹ ਤਣਾਓ ਮੁਸਲਿਮ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਹਿੰਦੂਆਂ ਅਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਮੌਜੂਦ ਤਣਾਵਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖਰੇ ਸਨ। ਮੁੱਖ ਰੂਪ ਵਿਚ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਜਾਂ ਕਾਰੀਗਰੀ ਆਧਾਰਿਤ

ਵੱਡੀ ਵੰਗਾਰ

ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰ ਵਜੋਂ ਮੈਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਪੁਲਿਸ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮਨ ਬਣਾ ਕੇ ਘੱਟ-ਗਿਣਤੀ ਵਿਰੋਧੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਯੋਗ ਸਿਖਲਾਈ ਅਤੇ ਘੱਟ-ਗਿਣਤੀਆਂ ਦੀ ਪੁਲਿਸ ਬਲਾਂ ਅੰਦਰ ਭਾਰਤੀ ਦਾ ਅਨੁਪਾਤ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਹੈ। ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਵਧੇਰੇ ਪੁਲਿਸ ਬਲ, ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਹਥਿਆਰ, ਵਧੇਰੇ ਗੱਡੀਆਂ, ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਸੂਚਨਾ ਤੰਤਰ ਕੋਈ ਮਾਇਨੇ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦਾ, ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੋਚ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਿਚਾਰ ਨਾਲ ਲੈਸ ਹੈ।
-ਵਿਭੂਤੀ ਨਰਾਇਣ ਰਾਏ

ਜਾਗੀਰੂ ਸਮਾਜ ਦੇ ਸਨਅਤੀ, ਪੁੰਜੀਵਾਦੀ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲੀ ਦੇ ਅੰਤਰ-ਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਇਹ ਤਣਾਅ ਸੁਭਾਵਿਕ ਸਨ। ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਰੋਧ ਦੇ ਚਲਦਿਆਂ ਮੁਸਲਮਾਨ, ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਨੌਕਰੀਆਂ ਵਿਚ ਪਿਛੜਦੇ ਰਹੇ। ਬਾਲਗ ਵੋਟ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਚੋਣਾਂ ਅੰਦਰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦਾ ਸ਼ਾਸਨ ਵਿਚ ਹਿੰਸਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਨਸੰਖਿਆ ਦੇ ਅਨੁਪਾਤ ਤੋਂ ਘੱਟ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਨਾਂ ਹਾਲਾਤ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਮੁਸਲਿਮ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਦੇ ਜਾਗੀਰੂ ਗੱਠਜੋੜ ਨੇ ਉਠਾਇਆ। ਇਹ ਗੈਰ-ਸੁਭਾਵਿਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹਿੰਦੂ-ਮੁਸਲਿਮ ਦੋਨੋਂ ਫਿਰਕੂ ਤੱਤਾਂ ਦੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਜਾਗੀਰੂ ਤੱਤਾਂ ਕੋਲ ਸੀ। ਹਿੰਦੂ ਮਹਾਂ ਸਭਾ ਅਤੇ ਮੁਸਲਿਮ ਲੀਗ ਦੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰਾਂ ਅਤੇ ਉਚ ਜਾਤੀਆਂ ਦੇ ਹੱਥ ਸੀ। ਇਹ ਤੱਤ ਆਪਣੇ ਜਮਾਤੀ ਹਿਤਾਂ ਲਈ ਫਿਰਕਾਪ੍ਰਸਤੀ ਨੂੰ ਹਵਾ ਦਿੰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਦੰਗੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਹਥਿਆਰ ਸੀ ਜਿਸ ਦੀ ਪੂਰੀ ਵਰਤੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਿੰਦੂ-ਮੁਸਲਿਮ ਜਨਤਾ ਦੇ ਕਿਰਤੀ ਵਰਗ ਵਿਚ ਫੁੱਟ ਪਾ ਕੇ ਰੱਖਣ ਲਈ ਕੀਤੀ।

ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਫਿਰਕੂ ਦੰਗੇ ਹੋਣ ਪਿਛੇ ਕਿਸੇ ਇਕ ਤਾਕਤ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਕਰਾਰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਭਾਰਤੀ ਰਾਜ ਦਾ ਚਰਿੱਤਰ, ਦੇਸ਼ ਅੰਦਰ ਹੋ ਰਹੇ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਸਰੂਪ ਅਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸੰਸਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ, ਚੋਣਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਭਾਰਤੀ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦਾ ਆਚਰਨ, ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਸੰਗਠਿਤ ਮਾਫੀਆ ਦਾ ਪੈਦਾ ਹੋਣਾ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਕਾਰਨ ਹਨ ਜੋ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਫਿਰਕੂ ਦੰਗਿਆਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਬਣਦੇ ਰਹੇ। ਫਿਰਕੂ ਦੰਗਿਆਂ ਲਈ ਇਹ ਕਾਰਨ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰੂਪ ਵਿਚ ਜਾਂ ਇਕੱਠੇ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਹੁਣ ਦੇ ਸਾਲਾਂ ਅੰਦਰ ਮੱਧਵਰਗੀ ਹਿੰਦੂ ਫਿਰਕਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਫਿਰਕੂ ਹੋਇਆ। ਮੁੱਖ ਕਾਰਨ ਹਿੰਦੂਤਵੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਵਲੋਂ ਰਾਮ ਜਨਮ ਭੂਮੀ ਮੰਦਰ ਲਈ ਚਲਾਇਆ ਅੰਦੋਲਨ ਹੈ। ਰਾਜਤੰਤਰ ਇਸ ਅੰਦੋਲਨ ਨਾਲ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਵਿਚ ਅਸਫਲ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਲਈ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜੇ ਕਿਸੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਫਿਰਕੂਕਰਨ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਭਿਆਨਕ ਦੰਗੇ ਹੋਏ ਇਹ ਇਸੇ ਅੰਦੋਲਨ ਦੀ ਦੇਣ ਹਨ। ਇਹ ਇਸੇ ਅੰਦੋਲਨ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਹੈ ਕਿ ਦਰਜਨਾਂ ਅਜਿਹੇ ਸ਼ਹਿਰ, ਕਸਬੇ ਅਤੇ ਪਿੰਡ ਜਿਥੇ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਦੰਗੇ ਹੋਏ ਉਥੇ ਦੰਗਿਆਂ ਦਾ ਪਹਿਲਾਂ ਕੋਈ ਇਤਿਹਾਸ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਵੰਡ ਸਮੇਂ ਹੋਏ ਦੰਗਿਆਂ ਸਮੇਂ ਵੀ ਉਥੇ ਕੋਈ ਦੰਗਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਸੀ। (ਚੱਲਦਾ)

SANT BABA PREM SINGH JI SPORTS CLUB SOUTH BEND INDIANA

ਕਬੱਡੀ ਮੇਲਾ

25 ਜੂਨ, 2022, ਸ਼ਨਿਚਰਵਾਰ

**@ Indiana Invaders Sports Complex
55400 Pine Rd. South Bend, IN 46628**

ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸੱਲੂ
(ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਪ੍ਰਧਾਨ)

ਪ੍ਰਿਥਪਾਲ ਸਿੰਘ ਘੋਤੜਾ
(ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਪ੍ਰਧਾਨ)

**ਗੁਰਲੇਖ ਅਖਤਰ ਤੇ ਰੌਸ਼ਨ ਪ੍ਰਿੰਸ
ਲਾਉਣਗੇ ਗੀਤਾਂ ਦੀ ਛਹਿਬਰ**

ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਖੁਲੀਲ
ਪ੍ਰਧਾਨ

ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
ਸ਼ਿਕਾਰੋ

ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬੱਠੀ
(ਸਲੇਮਪੁਰ)

ਬਬਲੂ
ਬੈਂਥਨ ਹਾਰਬਰ

ਨਵਦੀਪ ਸਿੰਘ ਲੱਡਾ

ਬਲਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
ਲਾਡੀ

ਕੁਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਰੂਬੀ

ਦੀਦਾਰ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ
ਲੱਖਾ

ਰਾਜੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ

ਵਿੱਕੀ ਸਿੰਘ
ਉਚਾ ਪਿੰਡ

ਗੁਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਿੱਕੂ

ਜਤਿੰਦਰ ਪਾਲ ਸਿੰਘ
ਕਾਲਾ

ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਿੱਕੂ

ਅਜੇਪਾਲ ਸਿੰਘ ਮੀਰਾਪੁਰ

ਨਿਰਮਲਜੀਤ ਸਿੰਘ
ਰਿਚੀ

ਸਮੂਹ ਖੇਡ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਜਾਣ ਕੇ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਸਾਊਥਬੈਂਡ (ਇੰਡੀਆਨਾ) ਵਲੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵਿਚ ਖੇਡਾਂ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਤ ਕਰਨ ਦੇ ਮਨੋਰਥ ਨਾਲ ਕਬੱਡੀ ਮੇਲਾ 25 ਜੂਨ 2022, ਦਿਨ ਸ਼ਨਿਚਰਵਾਰ ਨੂੰ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਕਬੱਡੀ ਟੀਮਾਂ ਦੇ ਫਸਵੇਂ ਮੈਚ ਹੋਣਗੇ।

ਸਮੂਹ ਖੇਡ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਖੇਡ ਮੇਲੇ ਦਾ ਅਨੰਦ ਮਾਣਨ ਦਾ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਸੱਦਾ ਹੈ

ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ:

ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਖੁਲੀਲ 269-861-1800, ਦੀਦਾਰ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ ਲੱਖਾ 574-210-0213

SANT BABA PREM SINGH JI SPORTS CLUB SOUTH BEND INDIANA

ਪਹਿਲਾ ਇਨਾਮ

CHIEF GUEST

ਦੂਜਾ ਇਨਾਮ

Darshan Singh
Dhaliwal

Surjit Singh Rakhra

Sp Singh Oberoi

Harbhajan S.
Ghumon

Harry Ghumon

Amarbeer Singh
Ghumon

Raghbir Singh
Subhanpur

Lally Bawa

Jarnail Singh

Surjit Jonny Salhan

Kiranjit Bawa Sodhi

Bhupinder Singh

Baldev Singh Giljian

DIAMOND SPONSORS

Raghbir Khalil

Onkar Kari

Baljinder
Cheema

Amarjit
Cheema

Daljinder
Singh

Money
Cheema

Sukhwinder
Laddy

Mandeep
Lucky

Jaswinder Neeta

Pawanpreet
Pinta

Happy
Grand Rapid

Amrit Pal
Sangha

Harvinder Billa

Gurmeet
Bhola

Yadwinder
Grewal

Harjinder
Khaira

Jaskaran
Dhaliwal

Jindi Dyal

Hardeep Gill

Narinder
Saran

Midha
Mahalpuria

Lovedeep
Dullat

Lucky
Sahota

Tony
Singh (NY)

Rimpj
Khattria

Dharminder
Khattria

Satwinder
Satta

Mandeep
Bhura

Rajinder
Bains

Sarwan Tiwana

Himmat
Singh

Gareeb
Singh

Harpal Tanda

Narinder
Munder

Preet Singh

Mukesh Modi

Kuljit Singh

Mukhwinder
Happy

Tony
Sanghera

Lakhbir Laddi

Surinder
Shinda

Raj Grewal

Bobby

Ricky Singh

Ravi
Singh

Dipty Singh

Gurjinder
Ahuja

Harbinder
Singh

Bittu
Singh

Baljinder
Singh

Sukhwinder
Babbu

Surinder
Singh

Sandeep
Singh MD

Rinku Singh

Zoravar Singh

SANT BABA PREM SINGH JI SPORTS CLUB SOUTH BEND INDIANA

SALHAN BROTHERS

Jathedar Tara Singh

Baldev Singh Salhan

Sarabjit Singh Salhan

Gurmeet Singh Salhan

Prithpal Singh Ghotra

JP Khaira

Harwinder Walia

Darshan Darar

Dr. Joga Singh

S. PRITHPAL SINGH D.S.P

Sukhjinder Singh Goldy

Mukhtiar Happy

Harbhajan Singh

DIAMOND SPONSORS

Onkar Singh

Mukhtiar Singh

Gurbachan Singh

Sarwan Singh

Balbir Grewal

Ajay Singh

Jagmohsn Singh

Satbir Sony

Sandeep Lally

Teetu

Santosh Rahmane

Ravipal Singh

ਬੈਸਟ ਜਾਫੀ ਤੇ ਬੈਸਟ ਰੇਡਰ ਦਾ ਇਨਾਮ ਸ਼ੇਰੇ ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਮਿਡਵੈਸਟ ਵਲੋਂ

Amrit Pal Gill

Parminder Walia

Amardev Bandesha

Hardeep Bandesha

Balwinder Chatha

Gurdev Gill

Darshan Pamma

Ajaib Lakhan

Santokh DC

Gurmeet Dhaliwal

Lakhwinder Singh

Jasroop Singh

Amritpal Mangat

Pinda Saimby

Sikander Bittu

Heman Ghotra

Jaswinder Jassi

Daljit Shally

Surjit Goldy

Ravi Hanjrah

Parminder Goldy

Harjinder Jindi

Mahavir Singh

Inderjit Singh

Bachan Singh Gill

Surjit Singh

Ajay Grover

Jasbir Singh

Richy Singh

Himmat Singh

Danvir Singh

Gurvinder Singh

Balwinder Singh

Sukhwinder Singh

Gagandeep Singh

Ragbinder Singh

Harminder Miani

Sonu Bhagtana

Satnam Kala

Hardis Singh

Gurnam Singh

Gurbhajan Jonny

Rajwinder Jonny

Ajmer Singh

Pinka Grand Rapid

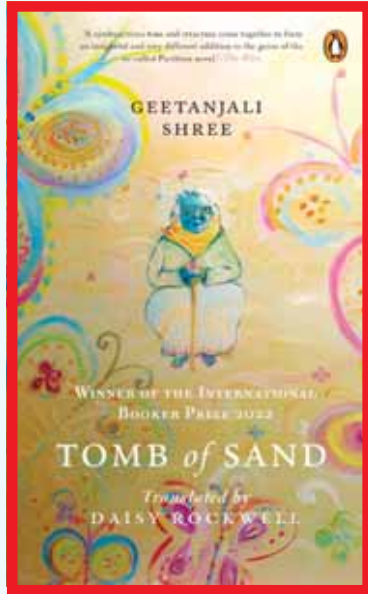

Sukhi Singh

‘ਰੇਤ ਸਮਾਧੀ’ ਅਤੇ ਸੰਨ ਸੰਤਾਲੀ

ਬੁੱਕਰ ਸਾਹਿਤ ਪੁਰਸਕਾਰ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰੀ ਦੱਖਣੀ ਏਸ਼ੀਆਈ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ‘ਚੋਂ ਹਿੰਦੀ ਨਾਵਲ ‘ਰੇਤ ਸਮਾਧੀ’ ਦੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਅਨੁਵਾਦ ‘ਟੌਂਬ ਆਫ ਸੈਂਡ’ ਨੂੰ ਇਸ ਵਰ੍ਹੇ ਦਾ ਇਹ ਵੱਕਾਰੀ ਪੁਰਸਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਵਲ ਦੀ ਲੇਖਿਕਾ ਗੀਤਾਂਜਲੀ ਸ਼੍ਰੀ ਹਨ ਅਤੇ ‘ਰੇਤ ਸਮਾਧੀ’ ਦਾ ਹਿੰਦੀ ਤੋਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਅਨੁਵਾਦ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਅਨੁਵਾਦਕ ਅਤੇ ਕਲਾਕਾਰ ਡੇਜ਼ੀ ਰੌਕਵੈੱਲ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਗੀਤਾਂਜਲੀ ਦੇ ਇਸ ਵੱਡਾਕਾਰੀ ਨਾਵਲ ਦੀ ਹਿੰਦੀ ਵਿਚ ਇੰਨੀ ਚਰਚਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਈ ਪਰ ਡੇਜ਼ੀ ਰੌਕਵੈੱਲ ਵੱਲੋਂ ਅਨੁਵਾਦਤ 725 ਸਫ਼ਿਆਂ ਦੀ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਨੇ ਇਹ ਸਾਬਿਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕਹਾਣੀ ਲੱਖਾਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਹੈ ਜੋ ਦੱਖਣੀ ਏਸ਼ੀਆਈ ਮੁਲਕਾਂ,

ਨਾਵਲ ‘ਟੌਂਬ ਆਫ ਸੈਂਡ’ ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਨਾਮ ਮਿਲਿਆ।

ਹਿੰਦੀ ਵਿਚ ਲਿਖੇ ਮੂਲ ਨਾਵਲ ‘ਰੇਤ ਸਮਾਧੀ’ ਦਾ ਮੁਖੜਾ।

ਗੀਤਾਂਜਲੀ ਸ਼੍ਰੀ

ਦੇ ਨਾਵਲ ‘ਹੰਡਰਡ ਯੀਅਰਜ਼ ਆਫ ਸਾਲੀਟਿਊਡ’ ਦੀ ਯਾਦ ਦਿਵਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸਪੇਨੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਅਨੁਵਾਦ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਿੰਦੀ ਅਤੇ ਦੂਸਰੀਆਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਲਈ ਇਹ ਕਿਤਾਬ ਕਈ ਭਾਸ਼ਾਈ ਰਸਤੇ ਖੋਲ੍ਹਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਨੁਵਾਦ ਦੇ ਨਵੇਂ ਪਸਾਰ ਸਿਰਜਦੀ ਹੈ।

ਗੀਤਾਂਜਲੀ ਸ਼੍ਰੀ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਨਾਵਲ ‘ਮਾਈ’ 1990 ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ‘ਹਮਾਰਾ ਸ਼ਹਿਰ ਉਸ ਬਰਸ’ ਆਇਆ। ਫਿਰ ‘ਤਿਰੋਹਿਤ’ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ‘ਖਾਲੀ ਜਗ੍ਹਾ’ ਨਾਵਲ ਛਪਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਕਹਾਣੀ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਵੀ ਇਸਤਰੀ ਮਨ ਦੀਆਂ ਗਹਿਰਾਈਆਂ ਬਿਆਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੀਆਂ ਪੀਡੀਆਂ ਗੂੰਝਲਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸ਼ੈਲੀ ਨਾਲ ਖੋਲ੍ਹਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੇ ਅਨੁਵਾਦ ਭਾਰਤੀ ਜ਼ਬਾਨਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ, ਫਰੈਂਚ, ਜਰਮਨ ਵਿਚ ਵੀ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਉਸ ਦੇ ਨਾਵਲ ‘ਮਾਈ’ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ‘ਕ੍ਰਾਸਵਰਡ ਐਵਾਰਡ’ ਲਈ ਵੀ ਨਾਮਜ਼ਦ ਹੋਇਆ ਸੀ।

‘ਟੌਂਬ ਆਫ ਸੈਂਡ’ ਨੂੰ ਬੁੱਕਰ ਪੁਰਸਕਾਰ ਮਿਲਣਾ ਹਿੰਦੀ ਅਤੇ ਦੂਸਰੀਆਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਲਈ ਮਾਣਨਯੋਗ ਪਲ ਹੈ। ਗੀਤਾਂਜਲੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਲੇਖਿਕਾ ਹੈ ਤੇ ਹਿੰਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪਰੰਪਰਾ ਹੈ। ਇਸ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਪੰਜ ਹੋਰ ਅਨੁਵਾਦਤ ਪੁਸਤਕਾਂ ਸਨ ਪਰ ਜਿਵੇਂ ਜਿਉਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ- “ਇਹ ਨਾਵਲ ਸੀਮਾ ਤੋਂ ਪਰ੍ਹੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਹੈ। ਕਹਾਣੀ ਕਦੇ ਪੂਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਕਦੇ ਅਧੂਰੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਇਕ ਮੁਕੰਮਲ ਤੇ ਦਿਲਚਸਪ ਕਹਾਣੀ ਹੈ।” ਅਨੁਵਾਦਕ ਡੇਜ਼ੀ ਰੌਕਵੈੱਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਉਸ ਦਾ ਹਿੰਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਲਈ ਪ੍ਰੇਮ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤੀ ਪੁਸਤਕ ਬੁੱਕਰ ਤੀਕ ਪਹੁੰਚੀ ਹੈ।

ਗੀਤਾਂਜਲੀ ਦੀ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਨਾਲ ਅਨੁਵਾਦ ਦਾ ਰੁਤਬਾ ਵੀ ਵਧਿਆ ਹੈ ਜੋ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਦੂਸਰੀਆਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ‘ਚ ਦਿਖਾਈ ਦੇਵੇਗਾ।

12 ਜੂਨ 1957 ਨੂੰ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਮੈਨਪੁਰੀ ‘ਚ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਸੀ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਸੂਬੇ ਦੇ ਕਈ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ‘ਚ ਵਿਦਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਲੇਡੀ ਸ਼੍ਰੀਰਾਮ ਕਾਲਜ ਤੋਂ ਬੀ.ਏ. ਤੇ ਜੇ.ਐੱਨ.ਯੂ. ਤੋਂ ਇਤਿਹਾਸ ‘ਚ ਐਮ.ਏ. ਦੀ ਡਿਗਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਐਮ.ਐਸ. ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਬੌਝੌਦਾ ਤੋਂ ਉਸ ਨੇ ਪ੍ਰੇਮ ਚੰਦ ‘ਤੇ ਪੀਐਚ.ਡੀ. ਦੀ ਡਿਗਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਜਾਮੀਆ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ‘ਚ ਪੜ੍ਹਾਇਆ। 1987 ‘ਚ ਪਹਿਲੀ ਕਹਾਣੀ ‘ਬੇਲ ਪੱਤਰ’ ਹਿੰਦੀ ਰਸਾਲੇ ‘ਹੰਸ’ ਵਿਚ ਛਪੀ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਦੋ ਕਹਾਣੀ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋਏ ਹਨ। 2001 ‘ਚ ਉਸ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਅਕਾਦਮੀ ਨੇ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਹ ਸਕਾਟਲੈਂਡ ਤੇ ਫਰਾਂਸ ‘ਚ ‘ਰਾਈਟਰ ਇਨ ਰੈਜ਼ੀਡੈਂਸੀ’ ਵੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਰਹਿ ਰਹੀ ਹੈ।

ਆਪਣੇ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਤੀਕ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀ ਗੀਤਾਂਜਲੀ ਸ਼੍ਰੀ ਨਾਲ ਜੈਪੁਰ ਦੇ ਜਵਾਹਰ ਕਲਾ ਕੇਂਦਰ ‘ਚ ਦਸੰਬਰ 2008 ‘ਚ ਮੁਲਾਕਾਤ ਹੋਈ ਸੀ। ਗੀਤਾਂਜਲੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨਾਲ ਲਬਰੇਜ਼ ਦੋਸਤ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਵੰਡ ਦੇ ਦਰਦ ਨੂੰ ਬੜੀ ਸ਼ਿੱਦਤ ਨਾਲ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਮੁਲਾਕਾਤ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ- “ਪੂਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਇਕ ਕਹਾਣੀ ਹੈ ਜੋ ਕਦੇ ਪੂਰੀ ਮੁਕੰਮਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।”

ਅੱਜ ਇਹ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ, ਇਹ ਸਨਮਾਨ ਇਕੱਲਿਆਂ ਉਸ ਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਭਾਰਤੀ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਲੇਖਕਾਂ ਅਤੇ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਫੋਨ ‘ਤੇ ਦੱਸਦੀ ਹੈ, “ਮੈਂ ਤਾਂ ਕਦੇ ਸੋਚਿਆ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਬੁੱਕਰ ਵਰਗੇ ਪੁਰਸਕਾਰ ਲਈ ਮੇਰੀ ਕਿਸੇ ਪੁਸਤਕ ਨੂੰ ਚੁਣਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਹ ਸੱਚਮੁੱਚ ਖੁਸ਼ੀ ਅਤੇ ਹੈਰਾਨੀ ਵਾਲਾ ਮੌਕਾ ਹੈ। ਸਰਹੱਦਾਂ ਤੋਂ ਪਾਰ ਮਾਨਵੀ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੀ ਹੋਂਦ ਹਮੇਸ਼ਾ ਜ਼ਿੰਦਾ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।”

ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕੁਮਾਰ ਰੱਤੂ
ਫੋਨ: +91-94787-30156

ਖਾਸਕਰ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨੀ ਉਪ-ਮਹਾਂਦੀਪ ਵਿਚ ਵਾਪਰੀਆਂ ਅਤੇ 1947 ਦੀ ਦੇਸ਼ ਵੰਡ ਵੇਲੇ ਵਾਪਰੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੀ ਮਾਨਵੀ ਤ੍ਰਾਸਦੀ ਦੀ ਯਾਦ ਸਦਾ ਚੇਤਿਆਂ ਵਿਚ ਤਾਜ਼ਾ ਰਹੇਗੀ।

ਗੀਤਾਂਜਲੀ ਸ਼੍ਰੀ ਹਿੰਦੀ ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਅਤੇ ਨਾਵਲਕਾਰ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਹਿੰਦੀ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਨਾਵਲ ਅਤੇ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦੀ ਪੁਸਤਕਾਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਆਪਣੇ ਧੰਨਵਾਦੀ ਭਾਸ਼ਣ ਵਿਚ ਗੀਤਾਂਜਲੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਮੈਂ ਕਦੇ ਵੀ ਬੁੱਕਰ ਜਿੱਤਣ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤੀ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਕਦੇ ਸੋਚਿਆ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਅਜਿਹਾ ਕੁਝ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹਾਂ। ਇਹ ਵੱਡਾ ਪੁਰਸਕਾਰ ਹੈ। ਮੈਂ ਹੈਰਾਨ ਹਾਂ, ਪ੍ਰਸੰਨ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਸਨਮਾਨਿਤ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਰਹੀ ਹਾਂ।”

‘ਰੇਤ ਸਮਾਧੀ’ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਹੈ ਕੀ ਜਿਸ ਨੇ ਬੁੱਕਰ ਦੇ ਚੋਣਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕੀਤਾ। ਮੈਂ ਪਿਛਲੇ ਵਰ੍ਹੇ ਇਹ ਹਿੰਦੀ ਨਾਵਲ ਪੜ੍ਹਿਆ ਸੀ। ਇਹ 80 ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਬਿਰਧ ਮਾਂ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਹੈ ਜੋ ਧਰਮ, ਦੇਸ਼ਾਂ ਤੇ ਲਿੰਗਕ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਨਾਲ ਜਟਿਲ ਮਾਨਵੀ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਨੂੰ ਜੋੜਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਵੰਡ ਦੀ ਤ੍ਰਾਸਦੀ ਦਾ ਵਰਣਨ ਹੈ ਜੋ ਕਾਫੀ ਲੰਮਾ ਤੇ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

‘ਟੌਂਬ ਆਫ ਸੈਂਡ’ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਦੀ ਉਹ ਪਰਿਵਾਰਕ ਤ੍ਰਾਸਦੀ ਹੈ ਜੋ ਅੱਜ ਵੀ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਘਰਾਂ ਦੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ, ਵੰਡ ਦੇ ਇੰਨੇ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਵੀ। ਇੰਜ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੁੱਖ ਅਤੇ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੇ ਜ਼ਖਮ ਸਰਹੱਦਾਂ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤੀ ਤੋਂ ਕਿਤੇ ਉਪਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਨਾਵਲ ਵਿਚ ਉਹ ਸਭ ਕੁਝ ਹੈ ਜੋ ਇਕ ਔਰਤ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ‘ਚ ਵਾਪਰਦਾ ਹੈ। ਔਰਤ ਹੀ ਹੈ ਜੋ ਇਕ ਸਮੇਂ ਕਈ ਬਿਪਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਰਹਿ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਵੰਡ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਭਾਰਤ ਦੀ ਔਰਤ ਦੀ ਤ੍ਰਾਸਦੀ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਹੈ, ਵੰਡ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੀ ਬੇਹੱਦ ਕਲਾਤਮਕ ਤਸਵੀਰ। ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਆਖਰੀ ਮਰਹਲੇ ‘ਤੇ ਕਿਵੇਂ ਇੱਛਾਵਾਂ ਦੇ ਬੰਧਨ ‘ਚ ਸੰਚਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਮੁਸਕਰਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਨਾਵਲ ਇਸ ਦੀ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਮਿਸਾਲ ਹੈ। ਨਾਵਲ ਵਿਚ ਮੌਤ ਦਾ ਹਾਲ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਉਹ ਸੱਚ ਹੈ ਜੋ ਕੋਈ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਸ਼ਖਸ ਨਾਲ ਵੀ ਸਾਂਝਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਹ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਦਾ ਜਾਣਦਾ ਹੋਵੇ। ਇਹੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਅਮਲ ਹੈ।

ਹਿੰਦੀ ਕਿਤਾਬ ਨੂੰ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਪੁਰਸਕਾਰ ਮਿਲਣਾ ਵੀ ਬੜੀ ਅਦਭੁੱਤ ਘਟਨਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਸਭ ਨੇ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਗੀਤਾਂਜਲੀ ਸ਼੍ਰੀ ਦੀ ਪੁਸਤਕ ਨੂੰ ਇਹ ਪੁਰਸਕਾਰ ਮਿਲਣਾ ਸਾਨੂੰ 1970 ਵਿਚ ਗੈਬਰੀਅਲ ਗਾਰਸੀਆ ਮਾਰਕੇਜ਼

ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸ਼ਬਾਸ਼ ਕਿਉਂ ਨਾ ਦਿੱਤੀ...

ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਸੰਸਾਰ ਪੱਧਰ ‘ਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਭਾਰਤੀ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ‘ਤੇ ਝੱਟ ਟਿੱਪਣੀ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਵਧਾਈਆਂ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦਾ ਗੁਣਗਾਨ ਕਰਦੀ। ਐਤਕੀਂ ਇਸ ਤੋਂ ਉਲਟ ਵਾਪਰਿਆ। ਬੁੱਕਰ ਪੁਰਸਕਾਰ ਦੇ ਐਲਾਨ ਨੂੰ 24 ਘੰਟੇ

ਲੰਘ ਗਏ ਪਰ ਨਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੇ ਗੀਤਾਂਜਲੀ ਸ਼੍ਰੀ ਨੂੰ ਵਧਾਈ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਨੁਕਤਾਚੀਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੇਂਦਰੀ ਕੈਬਨਿਟ ਮੰਤਰੀ ਹਰਦੀਪ ਪੁਰੀ ਦਾ ਟਵੀਟ ਆਇਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੀਤਾਂਜਲੀ ਸ਼੍ਰੀ ਨੂੰ ਇਸ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਵਧਾਈ ਦਿੱਤੀ। ਅਸਲ

ਵਿਚ ਇਸ ਨਾਵਲ ਵਿਚ ਉਸ ਇਲਾਕੇ ਦਾ ਭਰਪੂਰ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ ਜੋ ਅੱਜ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਫਿਰਕਾਪ੍ਰਸਤੀ ਦੀ ਮਾਰ ਕਾਰਨ ਔਖੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀਆਂ ਦੀ ਚੀਕਾਂ ਹਨ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਖਾਮੋਸ਼ੀ ਧਾਰ ਲਈ।

ਆਖ ਤਸਵੀਰਾਂ ਬੋਲਦੀਆਂ

ਕਾਲਮ ‘ਆਖ ਤਸਵੀਰਾਂ ਬੋਲਦੀਆਂ’ ਨੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਅੰਦਰ ਬੈਠੇ ਸ਼ਾਇਰ ਨੂੰ ਖੂਬ ਹਲੂਣਿਆ ਹੈ। ਤਸਵੀਰ ਦੇਖ ਕੇ ਤੁਹਾਡੇ ਮਨ ਵਿਚ ਜੋ ਵਲਵਲੇ ਉੱਠਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਕਵਿਤਾ ਦੀਆਂ ਦੋ ਤੋਂ ਚਾਰ ਸਤਰਾਂ ‘ਚ ਸਾਨੂੰ ਤਸਵੀਰ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਦੇ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਭੇਜੇ। ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਲਈ, ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਫੋਟੋ ਨਾਲ ਕਾਵਿ ਟੋਟਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਰ ਕੈਪਸ਼ਨ ਭੇਜਣ ਲਈ ਆਖਰੀ ਤਾਰੀਖ 11 ਜੂਨ 2022 ਹੈ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਕੈਪਸ਼ਨ ਮੁਕਾਬਲਾ-537

ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਉਮਰ ਹੈ ਇਹ ਬਚਪਨ ਦੇ ਦਿਨ, ਤਖ਼ਤ-ਏ-ਤਾਊਸ ਜਾਪਦਾ ਚੁੱਲ੍ਹਾ ਇੰਨ-ਬਿੰਨ। ਨ ਕਾਲਖ ਹੈ ਮਨ ਦੀ ਨ ਤਨ ਦੀ ਮੈਲ ਭਾਸੇ, ਬੈਠਾ ਹੈ ਸ਼ਾਹ-ਏ-ਜਹਾਂ ਜ਼ਰਾ ਤੱਕੇ ਪੈਣ ਹਾਸੇ।

ਕੈਪਸ਼ਨ ਮੁਕਾਬਲਾ-535

ਆਟੇ ਵਾਂਗ ਗੁੰਨ ਕੇ ਮਿੱਟੀ, ਚੱਕੇ ਉੱਤੇ ਘੁਮਿਆਰ ਧਰੇ। ਕਲਾ ਨਾਲ ਮੇਰਾ ਰੂਪ ਬਣਾ ਕੇ, ਆਵੀ ਵਿਚ ਅੱਗ ਦੀ ਭੇਟ ਕਰੇ। ਨਾਲ ਤਪਸ਼ ਦੇ ਲੜਕੇ, ‘ਰੜਕੇ’, ਰੂਪ ਘੜੇ ਦਾ ਧਾਰਾਂ ਮੈਂ। ਗਰਮੀ ਨਾਲ ਜਦ ਛੁੱਟਣ ਪਸੀਨੇ, ਤਪਦੇ ਸੀਨੇ ਠਾਰਾਂ ਮੈਂ। -ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਢਪਾਲੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਨਗਰ, ਬਠਿੰਡਾ। ਫੋਨ: 94176-49275

ਸੜਕ ਕਿਨਾਰੇ ਦੇਖ ਕਤਾਰਾਂ ਬੀਤਿਆ ਵੇਲਾ ਯਾਦ ਹੈ ਆਉਂਦਾ। ਕਿੰਨੀ ਕਦਰ ਸੀ ਏਸ ਘੜੇ ਦੀ ਘਰ ਤੇ ਬਾਹਰ ਸਾਥ ਨਿਭਾਉਂਦਾ। ਹੁਣ ਗਾਹਕ ਕੋਈ ਆ ਵੀ ਜਾਵੇ ਨਿਰਖ ਪਰਖ ਲਈ ਠੋਲੇ ਲਾਉਂਦਾ। -ਜਗਮੀਤ ਸਿੰਘ ਪੰਧੋਰ

ਵਿੰਨੀਪੈਂਗ, ਕੈਨੇਡਾ
ਫੋਨ: +1 2042963177

ਵਿਰਸੇ ਦੀ ਰਹਿ ਗਈ ਨਿਸ਼ਾਨੀ, ਪਿੱਲੇ ਘੜੇ ਸੁਰਾਹੀਆਂ, ਸੜਕ ਕੰਢੇ ਠੰਢੀ ਛਾਂ ਥੱਲੇ ਪਾਣੀ, ਪਿਲਾਉਂਦੇ ਸੀ ਰਾਹੀਆਂ। ਏ ਸੀ, ਕੂਲਰ ਫਰਿਜਾਂ ਆਈਆਂ, ਘੁਮਿਆਰ ਹੋਏ ਵਿਹਲੇ, ਨਾ ਸਾਈਕਲ ਨਾ ਪੈਦਲ ਤੁਰਦੇ, ਨਵੇਂ ਯੁੱਗ ਦੇ ਨਵੇਂ ਝਮੇਲੇ। -ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਨਰਪੁਰੀ ਸੈਨ ਹੌਜ਼ੇ, ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਫੋਨ: 408 912 3438

ਘੜਾ ਬਣਿਆ ਹੀ ਸੋਹਣਾ ਲੱਗਦਾ ਗਰੀਬ ਵਿਚਾਰਾ ਗੁੰਨ ਗੁੰਨ ਚੀਕਣੀ ਮਿੱਟੀ ਪਾ ਸਾਂਚੇ ‘ਚ ਦੇ ਤਾਅ ਸਿਖਰਾਂ ਦਾ ਆਵੇ ‘ਚ ਬਣ ਘੜਾ ਹੋਂਦ ‘ਚ ਆਉਂਦਾ। ਵੇਚਣ ਲਈ ਲਾ ਪੂਰੀ ਨੁਮਾਇਸ਼ ਭਰ ਸ਼ੀਤਲ ਠੰਢਾ-ਠਾਰ ਪਾਣੀ ਅੰਤਾਂ ਦੀ ਗਰਮੀ ਅਤੇ ਧੁੱਪ ‘ਚ ਬਹਿ ਕੇ ਜੇ ਖਰੀਦਦਾਰ ਹੀ ਆਵੇ ਟਾਵਾਂ-ਟਾਵਾਂ ਸੱਟ ਵੱਜਦੀ, ਮੁਨਾਫਾ ਤਾਂ ਕੀ ਮਿਹਨਤ ਹੀ ਮੁੜ ਆਵੇ ਕਲਾ ਦਾ ਨਿਰਦਰ ਵੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ। -ਦਰਸ਼ਨ ਪਾਲ ਦੋਸਾਡ

ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਦਰਗਾਹੇ

ਮੈਂ ਅਕਸਰ ਹੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਦਰਗਾਹੇ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਮੇਰੇ ਲਈ ਇਸ ਦਰਗਾਹ 'ਤੇ ਜਾਣਾ ਰੂਹੀ ਅਕੀਦਤ ਭੇਟ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚੋਂ ਖੁਦ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ, ਸਮਝਾਉਣਾ ਅਤੇ ਉਲਥਾਉਣਾ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ।

ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਦਰਗਾਹੇ ਕਦੇ ਅਵੇਰੇ, ਕਦੇ ਸਵੇਰੇ। ਕਦੇ ਢਲਦੇ ਪ੍ਰਛਾਵੀਂ, ਕਦੇ ਸਰਖੀ ਵੇਲੇ। ਕਦੇ ਤਿੱਖਤ ਦੁਪਹਿਰੀ ਤੇ ਕਦੇ ਲੋਢੇ ਵੇਲੇ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਬਾਦਤ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਮਨ ਦਾ ਸਕੂਨ, ਰੂਹ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਸੁਖ, ਸੋਚ ਵਿਚ ਸ਼ਾਂਤੀ ਅਤੇ ਅੰਤਰੀਵ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਦਾ ਸਬੰਧ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਅਸੀਂ ਖੁਦ ਦੇ ਰੂਬਰੂ ਹੁੰਦੇ। ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਦਰਗਾਹੇ ਜਾ ਕੇ ਅਸੀਂ ਖੁਦ ਨਾਲ ਸੰਵਾਦ ਰਚਾਉਂਦੇ। ਮਨ ਵਿਚ ਉਠੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਭਾਲਦੇ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚੁੰਝ-ਚਰਚਾ ਨੂੰ ਸ਼ਬਦਾਂ ਰਾਹੀਂ ਵਰਕਿਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਕਰਦੇ। ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਦਰਗਾਹੇ ਜਾਣਾ ਵਿਰਲਿਆਂ ਦਾ ਨਸੀਬ। ਬਹੁਤੇ ਲੋਕ ਇਸ ਦਰਗਾਹ ਤੋਂ ਪਾਸਾ ਵੱਟਦੇ। ਇਸਦੀ ਆਗੋਸ਼ ਦਾ ਨਿੱਘ ਮਾਨਣ ਤੋਂ ਨਾਬਰ। ਉਹ ਸਿਰਫ਼ ਭਰਮ-ਭੁਲੇਖਿਆਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਜਿਉਂਦੇ ਅਤੇ ਮੁਖੋਟਿਆਂ ਦੇ ਧਾਰਨੀ।

ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਦਰਗਾਹ 'ਚ ਜਾ ਕੇ ਹੀ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਹਾਂ। ਇਸਦੀ ਫਿਰਨੀ ਦਾ ਗੋੜਾ ਲਾਉਂਦਾ ਹਾਂ। ਪਿੰਡ ਦੀਆਂ ਗਲੀਆਂ ਵਿਚ ਧੁੰਧਲੀ ਪੈ ਗਈ ਆਪਣੀ ਪੈੜ ਨੂੰ ਵੀ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ। ਫਿਰ ਆਪਣੇ ਉਸ ਸਫ਼ਰ ਨੂੰ ਨਿਹਾਰਦਾ ਜਦ ਨਿੱਕੇ ਨਿੱਕੇ ਪੈਰਾਂ ਤੋਂ ਸੂਰੂ ਹੋਇਆ ਸਫ਼ਰ ਦੇਸ਼ਾਂ-ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪਰਿਕਰਮਾ ਕਰਦਿਆਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੁਪਨਿਆਂ ਦੀ ਸਾਜ਼ਗਾਰੀ ਨੂੰ ਮਾਣਦਾ ਹਾਂ ਜਿਹੜੇ ਸੁਪਨੇ ਚੜ੍ਹਦੀ ਉਮਰੇ ਲਏ ਸਨ।

ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਦਰਗਾਹੇ ਜਾ ਕੇ ਹੀ ਮੈਨੂੰ ਚੇਤੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਪਿੰਡ ਦੀ ਫਿਜ਼ਾ ਵਿਚ ਖੇਤਾਂ, ਖੂਹਾਂ, ਖਲਿਆਣਾਂ ਤੇ ਖਰਾਸਾਂ 'ਚੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋ ਰਹੀ ਸੰਗੀਤਧਾਰਾ ਜਿਸ ਵਿਚ ਮੋਲਦੀ ਸੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ। ਇਹ ਸੰਗੀਤਕ ਫਿਜ਼ਾ ਵਿਚ ਹੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਰੂਹ-ਰੇਜ਼ਤਾ 'ਤੇ ਮਾਣ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਲਹਿਰਾਉਂਦੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਅਤੇ ਆੜਾਂ ਵਿਚ ਵਗਦੇ ਚਾਂਦੀ ਰੰਗੇ ਪਾਣੀ ਵਿਚੋਂ ਭੁੱਕ ਭਰ ਕੇ ਪਿਆਸ ਮਿਟਾਉਣ ਦਾ ਚੇਤਾ, ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਜੂਨੇ ਪੈ ਕੇ ਵਰਕਿਆਂ 'ਤੇ ਪਸਰਦਾ ਜਾਂਦਾ ਏ। ਇਸਦੀ ਵਸੀਹਤਾ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਲਾਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਆਉਂਦਾ ਜਦ ਬੀਜ ਦੇ ਕੇਰਨ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਫਸਲ ਦੀ ਕਟਾਈ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਿਆ ਸੋਰ-ਰੰਗੇ ਦਾਣਿਆਂ ਦਾ ਬੋਹਲ, ਖਾਲੀ ਭੜੋਲਿਆਂ ਲਈ ਵਰਦਾਨ ਬਣਦਾ ਸੀ।

ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਦਰਗਾਹੇ ਜਾ ਕੇ ਹੀ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਵਡੇਰਿਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲਦੇ ਹਾਂ। ਬਜ਼ੁਰਗ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਝੁਰੜੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਜੀਵਨ ਦਾ ਜਲੋਲ ਪ੍ਰਗਟਦਾ ਸੀ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਮੱਤਾਂ ਨੇ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਨੂੰ ਸੁਮੱਤ ਬਖਸ਼ੀ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਤੇ ਤਦਬੀਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਸਮਾਜ ਨੇ ਮੌਜੂਦਾ ਮੁਹਾਂਦਰਾ ਅਖਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਿਸ 'ਤੇ ਸਭ ਨੂੰ ਨਾਜ਼ ਹੈ।

ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਬੰਦਾ ਆਪਣੇ ਮਸਤਕ ਵਿਚ ਉਗੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਤਰਤੀਬ ਦਿੰਦਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਜਗਦੇ ਚਿਰਾਗ ਹੀ ਇਸ ਦਰਗਾਹ ਨੂੰ ਰੋਸ਼ਨ ਕਰਦੇ। ਬੰਦਾ ਇਸ ਦਰਗਾਹ ਤੋਂ ਚਾਨਣ ਦੀ ਲੱਪ ਆਪਣੀ ਝੋਲੀ ਵਿਚ ਪਵਾ ਕੇ ਪਰਤਦਾ। ਇਹ ਚਾਨਣ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਜਿਸ ਨੇ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਰਾਹਾਂ ਨੂੰ ਰੁਸਨਾਉਣਾ ਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਤੁਰਦਿਆਂ ਮੰਜ਼ਲਾਂ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ ਕਰਨੀ ਹੁੰਦੀ।

ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਦੀ ਅਸੀਮਤਾ, ਅਜ਼ੀਮਤਾ ਅਤੇ ਅਨੂਠੇਪਣ ਤੋਂ ਸਦਕੇ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਇਸਦੇ ਭਰੇ ਭੰਡਾਰ ਵਿਚੋਂ ਅਸੀਂ ਮਨ-ਮਰਜ਼ੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਤਸਬੀਹ ਅਤੇ ਤਸਵੀਰ ਸਿਰਜ ਸਕਦੇ। ਇਹ ਸ਼ਬਦੀ ਆਵੇਸ਼ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਜੋ ਕਦੇ ਕਵਿਤਾ ਬਣ ਕੇ ਵਹਿ ਤੁਰਦਾ, ਕਦੇ ਕਹਾਣੀ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਦਾ ਅਤੇ ਕਦੇ ਇਹ ਵਹਿਣ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕਲਾ-ਕਿਰਤ ਰਾਹੀਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀਆਂ ਬਾਤਾਂ ਪਾਉਂਦਾ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਜੀਵਨ-ਨਾਦ ਗੁਣਗੁਣਾਉਂਦਾ।

ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਦਰਗਾਹੇ ਜਾ ਕੇ ਹੀ ਇਉਂ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚਲੀ ਬਾਬਾ ਸ਼ਾਹ ਅਨਾਇਤ ਅਲੀ ਦੀ ਦਰਗਾਹ 'ਤੇ ਗਿਆ ਹਾਂ ਜੋ ਮੇਰੇ ਪਿੰਡ ਵਾਸੀਆਂ ਲਈ ਅਕੀਦਤਯੋਗ ਸਥਾਨ ਹੈ। ਇਸਦੀ ਨਤਮਸਤਕਤਾ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਜੀਵਨ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਰਾਜ਼ਾਂ ਦੀ ਸੋਝੀ ਹੋਈ। ਅਜਿਹੀ ਰੂਹੋਂ ਦਰਗਾਹ ਨੂੰ ਸਿਜਦਾ ਕਰਦਿਆਂ ਹੀ ਬੁੱਲ੍ਹੇ ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਨੱਚ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪੀਰ ਬਾਬਾ ਸ਼ਾਹ ਅਨਾਇਤ ਅਲੀ ਜੀ ਨੂੰ ਮਨਾਇਆ ਸੀ। ਇਹ

ਡਾ. ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਭੰਡਾਲ ਫਿਜ਼ਿਕਸ ਦੇ ਅਧਿਆਪਕ ਹਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਵਿਚ ਫਿਜ਼ਿਕਸ ਵਰਗੀ ਖੁਸ਼ਕੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਕਾਵਿਕ ਰਵਾਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਸੱਚ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਇੰਨੇ ਸਹਿਜ ਭਾਅ ਕਰੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਬੜਾ ਸਿਆਣਾ ਬਜ਼ੁਰਗ ਅਗਲੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਸੱਚ ਸੁਣਾ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ। ਉਹ ਅਸਲ ਵਿਚ ਕਾਵਿਕ ਵਾਰਤਕ ਦੇ ਸ਼ਾਹ-ਅਸਵਾਰ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸੰਵਾਦ ਰਚਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਜੋ ਅੰਤਰੀਵੀ ਨਾਦ ਬਣ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਿਰਤ ਵਿਚ ਫੈਲਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਦੀਆਂ ਪਰਤਾਂ ਫਰੋਲਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਗੁਣਗਣ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਹ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਅਕਸਰ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਦਰਗਾਹ 'ਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਇਹ ਦਰਗਾਹ ਮਨ ਦਾ ਸਕੂਨ, ਰੂਹ ਨੂੰ ਸੁਖ, ਸੋਚ ਵਿਚ ਸ਼ਾਂਤੀ ਅਤੇ ਅੰਤਰੀਵ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਦਾ ਸਬੰਧ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਸ਼ਬਦ ਹੀ ਸਭ ਕੁਝ ਹੈ। ਸਮੁੱਚੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਨਾਲ ਭਰੀ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸ਼ਬਦ ਹੀ ਜੀਵਨ ਦਾ ਸੱਚ ਤੇ ਸਾਰ ਹੈ।

ਦਰਗਾਹ ਜਦ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਦੀ ਤਾਂ ਅਵਚੇਤਨ ਵਿਚ ਇਕ ਸੂਰਜੀ ਲੋਅ ਉਗਮਦੀ ਜਿਸਨੇ ਹਨੇਰਿਆਂ ਨਾਲ ਆਢਾ ਲਾਉਂਦਿਆਂ, ਕਾਲਖਾਂ ਦੀ ਰੁੱਤ ਨੂੰ ਚਾਨਣ ਦਾ ਆੜੀ ਬਣਾਉਣਾ ਹੁੰਦਾ।

ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਦਰਗਾਹੇ ਜਾ ਕੇ ਹੀ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਹਾਂ। ਆਪਣੇ ਅੰਤਰੀਵ ਵਿਚ

ਸੁੰਨ-ਸਮਾਧੀ ਵਿਚ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ ਤੇ ਕਦੇ ਹੋਕਰੇ ਲਾਉਂਦਿਆਂ। ਕਦੇ ਪੋਲੇ ਪੱਥੀ ਪਰ ਕਈ ਵਾਰ ਨੱਚ ਕੇ ਇਸਦੀ ਸਰਦਲ ਦੀ ਧੂੜ ਨੂੰ ਮੱਥੇ 'ਤੇ ਲਾਉਣ ਦੀ ਤਮੇਨਾ ਪੂਰੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਦਰਗਾਹੇ ਜਾਣ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਮਨ ਵਿਚ ਜਾਣ ਦੀ ਤਾੱਘ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਜਾਣ ਦੀਆਂ ਤਦਬੀਰਾਂ ਬਣਦੀਆਂ ਨੇ।

ਬੈਠੀ ਖੁਦੀ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਹਾਂ। ਖੁਦਾਰੀ ਨੂੰ ਮਿਟਾ ਕੇ ਖੁਦਾਈ ਦੇ ਰਾਹ ਦਾ ਪਾਂਧੀ ਬਣਨ ਵੇਨੀਂ ਰੁਚਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਸ਼ਬਦ ਹੀ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰਲੇ ਕੂੜ-ਕਪਟ ਨੂੰ ਹੁੰਝਦੇ, ਮੇਰੇ ਅੰਤਰੀਵ ਨੂੰ ਸਾਫ਼-ਸੁਥਰਾ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਇਸਦੀ ਪਾਕੀਜ਼ਗੀ ਨੂੰ ਮਾਲੀਨ ਹੋਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਾਜ਼ਗਾਰ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦੇ।

ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਜੂਹੇ ਜਾਣ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਖੁਦ ਨੂੰ ਸੁੱਚਾ ਕਰਨਾ। ਇਸ ਵਿਚ ਪੈਰ ਧਰਦਿਆਂ ਹੀ ਬਾਹਰਲੇ ਸੁੱਚਮ ਤੋਂ ਅੰਦਰਲੇ ਸੁੱਚਮ ਦੀ ਯਾਤਰਾ 'ਤੇ ਤੁਰਨਾ। ਇਸ ਯਾਤਰਾ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਦਮੀ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਕਿਉਂਕਿ ਬਿਤਕਦੇ ਕਦਮਾਂ ਨਾਲ ਕਦੇ ਸਫ਼ਰ ਪੂਰੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਇਹ ਦਰਗਾਹ ਹੀ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਖੁਦ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਖੁਦ 'ਤੇ ਭਰੋਸੇ ਕਰਦਿਆਂ ਖੁਦ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਰਾਹਾਂ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਆਤਮ-ਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਬਣਾਉਂਦੀ ਜਿਹੜੇ ਰਾਹਾਂ 'ਤੇ ਤੁਰਦਾ ਬੰਦਾ ਬੰਦਿਆਈ ਦੇ ਮਾਰਗ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਂਦਾ।

ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਦਰਗਾਹੇ ਜਾ ਕੇ ਮੈਂ ਇਸਦੀ ਚਾਨਣ-ਰੰਗੀ ਫਿਜ਼ਾ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਦੀਬਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸ਼ਬਦ-ਜੋਤ ਜਗਾਈ। ਇਸ ਜੋਤ ਦਾ ਨਿਰਵਿਘਨ ਜਗਣਾ ਹੀ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੇ ਰਾਹ 'ਤੇ ਤੋਰਨ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਠੋਸ ਕਾਰਨ। ਅਦੀਬਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਦਿਆਂ ਹੀ ਸ਼ਬਦੀ ਲਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਗੜ੍ਹਚ ਹੋ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬੋਲਾਂ ਨੂੰ ਡੀਕ ਲਾ ਕੇ ਪੀਂਦਾ ਹਾਂ। ਸ਼ਬਦ-ਜੋਤ ਦਾ ਹੀ ਕਮਾਲ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਹੀ ਮੈਨੂੰ ਪਲੋਸਦੇ ਤੇ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਸਾਬ ਵਿਚ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਉਹ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜਿਉਣਜੋਗੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ।

ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਦਰਗਾਹੇ ਜਾ ਕੇ ਹੀ ਬੰਦਾ ਆਪਣੀ ਵਿਰਾਸਤ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ। ਇਸਦੀ ਵਿਲੱਖਣਤਾ ਅਤੇ ਵਿਕਲੋਤਰੇਪਣ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਲਈ ਮੂਲ-ਮੰਤਰ ਸਮਝਦਾ। ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਭਵਿੱਖੀ ਪਲਾਂ ਨੂੰ ਕਿਆਸਦਾ ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਸੁਖਮ ਸੋਝੀ ਅਤੇ ਕਮਾਲ ਦੀਆਂ ਕਲਾਵਾਂ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਹੁੰਦੀ।

ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਜੂਹੇ ਕਈ ਵਾਰ ਅਚੇਤ ਰੂਪ ਵਿਚ ਜਾਂਦਾ ਤੇ ਕਈ ਵਾਰ ਚੇਤਨ ਰੂਪ ਵਿਚ। ਕਦੇ

ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਬੰਦਾ ਇਸ ਦਰਗਾਹ ਨੂੰ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ ਲਈ ਅਹੁਲਦਾ ਜੋ ਉਸਦੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਨਿੱਤ ਦਾ ਕਰਮ ਬਣਦਾ।

ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਦਰਗਾਹੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਾ ਹੋਤੇ ਕਿਉਂਕਿ ਤੁਹਾਡਾ ਰੋਕਣਾ ਸ਼ਬਦ-ਸਰਧਾਲੂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਨਾਬਰੀ ਪੈਦਾ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਨਾਬਰੀ ਹੀ ਬਗਾਵਤੀ ਸੂਰ ਨਾਲ ਸਮੁੱਚੀ ਫਿਜ਼ਾ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਲਪੇਟ ਵਿਚ ਲੈਂਦਾ, ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਜੂਹ ਨੂੰ ਅਕੀਦਤਯੋਗ ਬਾਂ ਬਣਾਉਣ ਵਿਚ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਰੋਲ ਅਦਾ ਕਰਦਾ।

ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਦਾ ਕੇਹਾ ਕਮਾਲ ਕਿ ਬੰਦੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਗਟਦਾ ਜਾਹੋ-ਜਲਾਲ। ਇਹ ਸ਼ਬਦਾ ਦਾ ਉਬਾਲ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਕਈ ਵਾਰ ਨਵੀਆਂ ਸੁਰਾਂ, ਨਵੇਂ ਗੀਤ, ਨਵੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਅਜ਼ੀਮ ਕਲਾ-ਕਿਰਤਾਂ ਜਨਮ ਲੈਂਦੀਆਂ।

ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਦਰਗਾਹੇ ਵੱਸਦੇ ਫੱਕਰਾਂ ਵਰਗੇ ਲੋਕ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲੱਗੀ ਰਹਿੰਦੀ ਖੁਦ ਦੀ ਖੁਦ ਨਾਲ ਝੋਕ। ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਦਰਗਾਹੇ ਜਾਂਦੇ, ਮੰਗਣ ਵਾਲੇ ਫਕੀਰ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖਾਲੀ ਝੋਲੀਏ, ਲਿਸ਼ਕੇ ਚਾਨਣ ਲਕੀਰ। ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਦਰਗਾਹੇ ਓਟੀ, ਜਗੇ ਚਿਰਾਗਾਂ ਦੀ ਡਾਰ। ਜਿਸਦੇ ਚਾਨਣ 'ਚ ਹੁੰਦਾ, ਬੰਦੇ ਦਾ ਪਾਰ-ਉਤਾਰ। ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਜੂਹੇ ਵਿਚ ਪਸਰੀ, ਇਕ ਅਲਹਾਮੀ ਚੁੱਪ। ਜਿਸਦੀ ਆਗੋਸ਼ 'ਚ ਬੈਠਿਆਂ, ਦੁੱਖ ਵਟੋਂਦਾ ਸੁੱਖ। ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਜੂਹੇ ਸੁਣਦਾ, ਸ਼ਬਦੀ ਰਚਿਆ ਨਾਦ। ਜੋ ਮਨ ਦੀ ਸੱਖਣੇ ਖੁੰਝੇ, ਭਰ ਦੋਂਦਾ ਵਿਸਮਾਦ। ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਰੂਹੀ ਰੰਗ 'ਚ, ਜਾਂ ਰੱਤਿਆ ਜਾਵੇ ਬੰਦਾ, ਤਾਂ ਕਰਮ-ਧਰਮ ਜਾਪਦਾ,

ਮਾਣਸ-ਰੱਤਾ ਪੈਦਾ।

ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਦਰਗਾਹੇ ਜਾ ਕੇ ਹੀ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਬਚਪਨੇ ਨੂੰ ਮਿਲਦੇ। ਬਚਪਨੀ ਦੋਸਤਾਂ ਤੇ ਸ਼ਰਾਰਤਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਲਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਉਲਥਾਉਂਦੇ ਜਦ ਬੇਫਿਕਰੀ ਨਾਲ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਸਭ ਨਿਆਮਤਾਂ ਨੂੰ ਮਾਣਦੇ ਸਾਂ। ਸੁਪਨਿਆਂ ਦੀ ਨਗਰੀ ਦੇ ਵਾਸੀ ਬਣੇ ਆਪਣੀਆਂ ਸੁਪਨ-ਉਡਾਰੀਆਂ ਵਿਚ ਵਕਤ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਕਰਦੇ ਸਾਂ। ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਕਿਤਾਬਾਂ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸੰਬੋਧਤ ਹੁੰਦੇ। ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਮਾਰਗ-ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਜੀਵਨ-ਜਾਚ ਦਾ ਅੰਗ ਬਣਾਉਂਦੇ।

ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਦਰਗਾਹੇ ਜਾਂਦੇ, ਕੁਝ ਕੁ ਲੋਕ ਅਵੱਲੇ। ਖੁਦ ਦੀ ਉਹ ਸਾਰ ਨਾ ਲੈਂਦੇ, ਲੋਕੀਂ ਆਖਣ ਝੱਲੇ। ਭੀੜ ਦਾ ਨਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਦੇ, ਤੁਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ 'ਕੱਲੇ। ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਆਲਮੀ ਦੌਲਤਾਂ, ਹੁੰਦੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੱਲੇ।

ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਦਰਗਾਹੇ ਹੁੰਦਾ, ਚੰਨ-ਤਾਰਿਆਂ ਦਾ ਡੇਰਾ ਮੱਥੇ ਦੀਆਂ ਸੋਚਾਂ ਦਾ ਬਣਦਾ, ਅੰਬਰ ਜੇਠਾ ਘੇਰਾ। ਇਥੇ ਆਵਣ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ, ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਤੇਰਾ-ਮੇਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਸਮੂਹ ਲੋਕਾਈ, ਹੁੰਦੀ ਚਾਰ-ਚੁਫੇਰਾ।

ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਦਰਗਾਹੇ ਵਗਦੀ, ਅਰਬਾਂ ਦੀ ਪੁਰਵਾਈ। ਕਲਮ-ਕਿਰਤਾਂ ਦੀ ਜੂਹ ਹੁੰਦੀ, ਅਰਬਾਂ ਨੇ ਮਹਿਕਾਈ। ਸਮਿਆਂ ਦੇ ਵਰਕੇ 'ਤੇ ਉਕਰੇ, ਤਵਾਰੀਖੀ ਅਸ਼ਨਾਈ। ਤੇ ਭਵਿੱਖ ਦੇ ਗਰਭ 'ਚ ਉਗਮੇ, ਜੀਵਨ ਦੀ ਰੁਸ਼ਨਾਈ।

ਸਾਡੇ ਧਾਰਮਿਕ ਗ੍ਰੰਥ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਉਚੀ ਤੇ ਸੁੱਚੀ ਦਰਗਾਹ ਹੀ ਤਾਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚਲੀ ਸ਼ਬਦ-ਜੋਤ ਹੀ ਸਮੁੱਚੀ ਮਾਨਵਤਾ ਲਈ ਕਿਰਨਾਂ ਦਾ ਕਾਫ਼ਲਾ ਬਣਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਇਹ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਕਰਮ ਦਾਨ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਦਰਗਾਹੇ ਸ਼ਬਦ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਮਿਲਦੇ ਅਤੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦਾ ਦਰਦ ਜਾਣਦੇ। ਇਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਸ਼ਬਦੀ ਸਾਂਝ ਵਧਾਉਂਦੇ ਅਤੇ ਅਰਥ ਗਲਵਕਤੀ ਪਾਉਂਦੇ। ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਇਕ ਪ੍ਰਵਾਹ ਦਰਗਾਹ ਤੋਂ ਸੂਰੂ ਹੋ ਕੇ ਸਮੁੱਚੀ ਕਾਇਨਾਤ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕਲਾਵੇ ਵਿਚ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਜੁਗਲਬੰਦੀ ਦਾ ਹੀ ਕਮਾਲ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹੋਰ ਸ਼ਬਦ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ। ਫਿਰ ਕਿਤਾਬਾਂ ਜਨਮ ਲੈਂਦੀਆਂ। ਕਿਤਾਬਾਂ ਦਾ ਕਾਫ਼ਲਾ ਪਾਠਕ ਦੇ ਮਨ-ਮਸਤਕ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਜੀਵਨ-ਜੁਗਤਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਲਾਉਂਦਾ ਜਿਸਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਪਨਾਉਣ ਦੀ ਜਗਿਆਸਾ ਹੁੰਦੀ।

ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਦਾ ਸਫ਼ਰ ਪੈਰਾਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਮਾਨਸਿਕ ਧਰਾਤਲ ਤੋਂ ਸੂਰੂ ਹੋ ਕੇ ਮਨਾਸਿਕ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਹੀ ਖ਼ਤਮ ਹੁੰਦਾ। ਇਹ ਮਨ ਤੋਂ ਸੋਚ ਅਤੇ ਫਿਰ ਇਹ ਸੋਚ ਕਰਮ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲ ਹੋ ਕੇ ਨਵੇਂ ਕੀਰਤੀਮਾਨਾਂ ਦੀ ਸਿਰਹਜਣਹਾਰੀ ਬਣ ਜਾਂਦੀ। ਪੈਰੀਂ ਤੁਰ ਕੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਸਿਰਫ਼ ਆਉਣ ਜਾਣ ਦੇ ਪੈਂਡੇ ਵਿਚ ਹੀ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ

ਸ਼ਬਦ ਜੋਤ

ਡਾ. ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਭੰਡਾਲ
ਫੋਨ: 216-556-2080

ਵਿਅਰਥ ਵਿਹਾਜ ਦਿੰਦੇ। ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਰੂਹ ਤੋਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਦਰਗਾਹੇ ਅਕੀਦਤ ਕਰਨ ਜਾਈਏ। ਅਕੀਦਤ ਵਿਚੋਂ ਮਨੁੱਖ ਉਹ ਸਭ ਕੁਝ ਹਾਸਲ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਜਿਸਦੀ ਲੋਚਾ ਉਸਨੇ ਕਦੇ ਆਪਣੇ ਮਨ ਵਚ ਪਾਲੀ ਹੁੰਦੀ ਆ।

ਜਦ ਕਿਸੇ ਦੇ ਅਵਚੇਤਨ ਵਿਚ 'ਸੁਰਤਿ ਸਬਦੁ ਹੁਨਿ ਅੰਤਰਿ ਜਾਗੀ' ਦਾ ਇਲਹਾਮ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਸ਼ਬਦ-ਸੋਝੀ ਨਾਲ ਅੰਤਰੀਵ ਜਗਮਗ ਕਰ ਉਠਦਾ। ਇਹ ਜਗਮਗਾਹਟ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਦੂਸਰੇ ਨਾਲੋਂ ਅੱਡਰਾ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਸ਼ਬਦ ਹੀ ਸਭ ਕੁਝ ਹੈ ਤਾਂ ਹੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ। 'ਏਕੁ ਸਬਦੁ ਮੇਰੈ ਪ੍ਰਾਨਿ ਬਸਤੁ ਹੈ ਬਾਹੁਤਿ ਜਨਮਿ ਨ ਆਵਾ'। ਸਮੁੱਚੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਨਾਲ ਭਰੀ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸ਼ਬਦ ਹੀ ਜੀਵਨ ਦਾ ਸੱਚ ਤੇ ਸਾਰ। ਜੀਵਨ ਦਾ ਜਲੋਲ ਅਤੇ ਅਧਾਰ। ਸ਼ਬਦ ਬਿਨ ਸਭ ਨਿਰਾਰਥ ਤੇ ਅਕਾਰਥ। ਸ਼ਬਦ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੂਰ ਤੇ ਸੰਗੀਤ। ਖਵਿਤਾ, ਗਜ਼ਲ ਤੇ ਗੀਤ। ਸ਼ਬਦ ਜੀਵਨੀ ਸਰੋਕਾਰ ਤੇ ਸ਼ਬਦ ਜੀਵਨੀ ਰੀਤ। ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਹੀ ਵਕਤ ਦੀ ਵਹਿੰਗੀ ਪਾਲੇ ਸਰਵਣੀ ਪ੍ਰੀਤ। ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਦਰਗਾਹੇ ਬੈਠ ਕੇ, ਸ਼ਬਦ, ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਭਰਨ ਹੁੰਗਾਰਾ। ਸ਼ਬਦ, ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਭਾਈਚਾਰਾ ਅਤੇ ਸ਼ਬਦ ਹੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਸਮੁੱਚ-ਸੰਸਾਰ।

ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਦਰਗਾਹੇ ਆਉਂਦੇ ਅਗੰਮੀ ਤੇ ਅਲਾਹੀ ਆਵੇਸ਼। ਇਥੇ ਬੈਠ ਕੇ ਮਨ ਵਿਚ ਪਨਪੇ ਇਕ ਆਵੇਸ਼। ਇਸ ਅਨੂਠੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਮਨ-ਪ੍ਰਦੇਸੀ ਫਿਰਦਾ ਏ ਕਈ ਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਤਨ ਦੀ ਤਖ਼ਤੀ 'ਤੇ ਪਾਉਂਦਾ ਕਾਲਾ ਮੈਂਡਾ ਵੇਸ।

ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਸੰਸਾਰ ਦੀਆਂ ਰੰਗੀਨੀਆਂ ਲੁਭਾਉਣੀਆਂ ਵੀ ਹੁੰਦੀਆਂ, ਮਨਮੋਹਣੀਆਂ ਵੀ ਅਤੇ ਭਰਮਾਉਣੀਆਂ ਵੀ ਹੁੰਦੀਆਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਰੰਗਾਂ ਵਿਚੋਂ ਖੁਦ ਨੂੰ ਸਤਯੁੱਗੀ ਰੰਗਾਂ ਨਾਲ ਰੰਗਣਾ ਜਾਂ ਆਲੋ-ਦੁਆਲੇ ਵਿਚ ਕਾਲਖ ਦਾ ਵਪਾਰ ਕਰਨਾ, ਇਹ ਮਨੁੱਖੀ ਤਾਸੀਰ ਅਤੇ ਤਰਬੀਅਤ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ।

ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਰੂਹ ਨੂੰ ਸੁੱਚੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਰੰਗ ਵਿਚ ਰੰਗੋ। ਤੁਸੀਂ ਖੁਦ ਵੀ ਸੁੱਚਮ ਦੇ ਸਮੁੱਚਰ ਦਾ ਮੁਹਾਂਦਰਾ ਬਣ ਜਾਵੋਗੇ। ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰ ਵੀ ਹੁੰਦੀ। ਇਸ ਦਰਗਾਹ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਨਾ ਵਿਸਾਰੋ। ਸਗੋਂ ਇਸਨੂੰ ਸਿਜਦਾ ਕਰਦੇ ਰਹੋ। ਇਸਦੀ ਸਦਾਕਤ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਸਫ਼ਾਕਤ। ਮਨ ਵਿਚ ਮੋਲਦੀ ਹੋ ਲਿਆਕਤ। ਤੁਸੀਂ ਕਰਦੇ ਹੋ ਖੁਦ ਹੀ ਖੁਦ ਦੀ ਜ਼ਿਆਰਤ ਅਤੇ ਇਹ ਜ਼ਿਆਰਤ ਹੀ ਬੰਦੇ ਲਈ ਹੁੰਦੀ ਏ ਇਨਾਇਤ।

ਲੈ ਸੁਣ

ਲੈ ਸੁਣ, ਸੁਣਾਵਾਂ ਇਕ ਬਾਤ ਇਕ ਰਾਤ ਇਕ ਮਿੱਠਾ-ਮਿੱਠਾ ਗੀਤ ਇਕ ਮਿੱਠਾ-ਮਿੱਠਾ ਸਾਜ਼ ਲੈ ਦੇਖ, ਦਿਖਾਵਾਂ ਇਕ ਝਾਤ। ਇਕ ਠਾਠ, ਝੁੰਗੀ 'ਚ ਬਹਿ ਵੀ ਦਿਖਾਵਾਂ, ਰੰਗਲਾ ਮਿਜਾਜ਼। ਲੈ ਦੇਖ, ਪਾਟੇ ਨੇ ਲੀੜੇ ਉੱਤੇ ਰੱਖੀ ਏ ਟਾਕ, ਮੁੱਛ ਨੂੰ ਮਰੋੜੇ ਨਾਲੇ ਦੇਖੋ, ਟੇਢਾ-ਟੇਢਾ ਝਾਕ। ਇਕ ਡੰਗ ਖਾਵੇ, ਪਰ, ਹੱਕ ਦੀ ਹੰਢਾਵੇ ਹਰਾਮ ਨੂੰ, ਮੰਨੇ ਕਮਜਾਤ। ਦੇਖ, ਕਿਆ ਬਾਤ, ਲੈ ਦੇਖ ਅਣਖੀ ਏ ਭਾਵੇਂ 'ਸ਼ਿਵ' ਨੂੰ ਦੇਵੇ, ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਸੋਗਾਤ। ਦੇਖ, ਟੁੱਟੇ ਛਿੱਤਰ ਭਾਵੇਂ ਪੈਰੀਂ ਪਰ, ਕਾਟੇ ਦੇਖ ਪਿੱਛੇ ਲਾਈ ਹਰ ਜਾਤ। ਦੇਖ, ਕਿਆ ਬਾਤ।
-ਸ਼ਿਵ ਜਿੰਦਲ (ਕਾਟੋ)
ਫੋਨ: 9876627160

ਜੂਨ ਚੁਰਾਸੀ: ਟੀਸ ਦਾ ਮੁਜੱਸਮਾ

ਬੰਗਿਆਂ ਦੇ ਸਿੱਖ ਨੈਸ਼ਨਲ ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਮੈਂ ਬੀ ਏ ਦੇ ਤੀਜੇ ਸਾਲ ਵਿਚ ਸੀ। ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ ਮੇਰੇ ਲੈਕਚਰ ਪੂਰੇ ਨਾ ਹੋਏ। ਪ੍ਰੋ. ਗਿੱਲ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਮੇਰੇ ਲੈਕਚਰ ਕੰਡੋਨ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤੇ। ਮੈਂ ਰੋਲ ਨੰਬਰ ਲੈਣ ਗਿਆ ਤਾਂ ਕਲਰਕ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਮੇਰੀਆਂ ਫੀਸਾਂ ਵੀ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਫੀਸਾਂ ਦਾ ਬੰਦੋਬਸਤ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ, ਪੇਪਰ ਦੇਣੇ ਤਾਂ ਕਿਤੇ ਰਹੇ, ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਰੋਲ ਨੰਬਰ ਹੀ ਨਾ ਲਿਆ। ਪ੍ਰੋ. ਗਿੱਲ ਨੂੰ, ਜੇ ਮੈਂ ਫੀਸ ਲਈ ਕਹਿ ਦਿੰਦਾ ਤਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਉਹ ਵੀ ਮੁਆਫ਼ ਹੋ ਜਾਂਦੀ। ਮੈਂ ਕਹਿ ਹੀ ਨਾ ਸਕਿਆ ਤੇ ਆਪਣਾ ਸਾਲ ਮਰਵਾ ਲਿਆ ਕਿ ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਸਹੀ।

ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਦਾਖਲਾ ਭਰ ਕੇ,

ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ
ਫੋਨ: 94175-18384

ਪਹਿਲਾਂ ਘਰੇ ਪੜ੍ਹਦਾ ਰਿਹਾ, ਫਿਰ ਪ੍ਰੋ. ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਦੋਸਤ ਜਸਮੇਰ ਸਿੰਘ ਕੋਲ, ਮੈਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੀ ਟਿਊਸ਼ਨ ਰੱਖ ਲਈ ਤੇ ਚਰਨ ਕੰਵਲ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੀ ਸਰਾਂ ਵਿਚ ਕਮਰਾ ਲੈ ਲਿਆ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਬਦ ਤੋਂ ਬਦਤਰ ਹੋ ਗਏ ਸਨ ਤੇ ਸਿੱਖ ਮੁੰਡਿਆਂ ਦੀ ਫੜੋਫੜੀ ਜ਼ੋਰਾਂ 'ਤੇ ਸੀ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਮੇਰਾ ਦੋਸਤ ਪਰਗਣ ਵੀ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਹੀ ਰਹਿਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਤੇ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ, ਮੂਸਾ ਪੁਰ ਵਾਲਾ ਰਾਜਾ ਵੀ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਆ ਗਿਆ। ਮਿਲਦੇ ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਸਾਂ, ਪਰ ਇਕੱਠੇ ਰਹਿਣ ਕਾਰਨ ਅਸੀਂ ਏਨੇ ਘੁਲ-ਮਿਲ ਗਏ ਕਿ ਰਲ-ਮਿਲ ਕੇ ਖੂਬ ਪੜ੍ਹਦੇ, ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ, ਹੱਸਦੇ, ਖੇਡਦੇ ਤੇ ਬੜਾ ਕੁਝ ਸਿੱਖਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ; ਵਿਚ ਵਿਚ ਮੱਛਰਦੇ।

ਅੱਜ ਵੀ ਯਾਦ ਹੈ, ਲੌਢੇ ਵੇਲੇ ਸਰੋਵਰ ਵਿਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨਾ, ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਤੇਗ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਸਰੋਵਰ ਦੀ ਪਰਿਕਰਮਾ ਵਿਚ ਸ਼ਤਰੰਜ ਖੇਡਣੀ। ਰਾਤ ਨੂੰ ਲੰਗਰ ਛਕ ਕੇ ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਘੁੰਮਣ ਚਲੇ ਜਾਣਾ ਤੇ ਆ ਕੇ ਦੇਰ ਰਾਤ ਤੱਕ ਪੜ੍ਹਦੇ ਰਹਿਣਾ। ਤੜਕੇ ਫਿਰ ਚਾਹ ਪੀਣੀ ਤੇ ਪੜ੍ਹਨ ਬੈਠ ਜਾਣਾ। ਤਿਆਰ ਹੋ ਕੇ ਰਾਜੇ ਤੇ ਪਰਗਣ ਨੇ ਕਾਲਜ ਚਲੇ ਜਾਣਾ ਤੇ ਮੈਂ ਜਸਮੇਰ ਸਿੰਘ ਕੋਲ ਟਿਊਸ਼ਨ ਲਈ ਚਲੇ ਜਾਣਾ।

ਕਦੇ ਕਦੇ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਪ੍ਰੋ. ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਆ ਜਾਣਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਚਰਨ ਕੰਵਲ ਦੇ ਮੈਨੇਜਰ, ਤੇਗ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਵੀ ਆ ਜਾਣਾ ਤਾਂ ਦੇਰ ਰਾਤ ਤੱਕ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਛਿੜ ਜਾਣੀ। ਕਦੇ ਪ੍ਰੋ. ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਪ੍ਰੋ. ਸ਼ਰਮਾ ਆ ਜਾਂਦੇ, ਕਦੇ ਜਸਮੇਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਕਦੇ ਦਿਲਬਾਗ ਸਿੰਘ ਗ਼ਾਲਿਬ। ਉਹ ਕਿਹੜਾ ਵਿਸ਼ਾ ਸੀ, ਜਿਹਦੇ ਬਾਰੇ ਉਥੇ ਗੱਲ ਨਾ ਹੁੰਦੀ। ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਚਰਨ ਕੰਵਲਾਂ ਵਿਚ ਸਜਦਾ ਗਿਆਨ ਆਸ਼ਰਮ ਮੇਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਸੁਰਗ ਸੀ, ਜਿੱਥੇ ਮੈਨੂੰ ਗਿਆਨ ਦੀ ਲੋਅ ਨਜ਼ਰ ਆਈ।

ਤੇਗ ਸਾਹਿਬ ਕੋਲ ਬੜਾ ਅੱਛਾ ਰੇਡੀਓ ਸੀ, ਜਿਹਦਾ ਉਹ ਕਦੇ ਵਿਸਾਹ ਨਾ ਖਾਂਦੇ ਤੇ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਬਹਿ ਕੇ ਬੀ ਬੀ ਸੀ ਸੁਣਦੇ। ਮਾਰਕ ਟੱਲੀ ਤੇ ਸਤੀਸ਼ ਜੈਕਬ ਦਾ ਨਾਂ ਸੁਣਦੇ ਹੀ ਸਾਡਾ ਸਾਹ ਰੁਕ ਜਾਂਦਾ ਤੇ ਸਾਡੀ ਸੁਰਤ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਮੰਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀਵਾਨ ਹਾਲ ਵਿਚ ਪੁੱਜ ਜਾਂਦੀ ਕਿ ਸੰਤ ਲੌਗੋਵਾਲ ਕੀ ਬੋਲੇ, ਬਾਦਲ ਨੇ ਕੀ ਕਿਹਾ, ਟੌਹੜਾ ਕੀ ਬੋਲਿਆ ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕੀ ਕਿਹਾ। ਬੀ ਬੀ ਸੀ ਦੀ ਸੂਈ ਬਹੁਤੀ ਦੇਰ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲੇ 'ਤੇ ਟਿਕਦੀ ਤੇ ਬੜੀ ਤਫ਼ਸੀਲ ਵਿਚ ਚਰਚਾ ਹੁੰਦੀ। ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਰੇਡੀਓ ਦੀਆਂ ਖਬਰਾਂ ਤੱਲੀ ਨਾ ਦਿੰਦੀਆਂ ਤੇ ਸੱਕੀ ਲੱਗਦੀਆਂ। ਸਵੇਰ ਨੂੰ ਤੇਗ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਫਤਰ ਵਿਚ ਕਈ ਅਖਬਾਰਾਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਤੇ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ, ਰਾਤੀਂ ਸੁਣੀਆਂ ਬੀ ਬੀ ਸੀ ਦੀਆਂ ਖਬਰਾਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦੇ। ਕਈ ਬਜ਼ੁਰਗ ਅਖਬਾਰ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਤੇਗ ਸਾਹਿਬ ਕੋਲੋਂ ਹੀ ਖਬਰਾਂ ਦੀ ਤਫ਼ਸੀਰ ਪੁੱਛਦੇ।

ਇਕ ਦਿਨ ਤੜਕੇ ਤੇਗ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸਾਨੂੰ

ਉਠਾਇਆ। ਉਹ ਤਿਆਰ ਬਰ ਤਿਆਰ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਇੰਗਲੈਂਡ ਰਹਿੰਦੇ ਆਪਣੇ ਭਾਈ ਕੋਲ ਚੱਲੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਚੇਤਨ ਰਹਿਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਤੇ ਆਪਣਾ ਰੇਡੀਓ ਸਾਨੂੰ ਦੇ ਗਏ।

ਤੇਗ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਗਿਆਂ ਹਾਲੇ ਚਾਰ ਦਿਨ ਹੀ ਹੋਏ ਸਨ, ਖਬਰ ਆਈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕਰਫਿਊ ਲਗਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਖਬਰ ਸੁਣ ਕੇ, ਪਿੰਡੋਂ ਆਏ ਮੇਰੇ ਦੋਸਤ, ਪਾਲਾ ਤੇ

ਵੀ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਵੈਸੇ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਸਲਾਹ ਮਸ਼ਵਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬਚਿਆ। ਜੇ ਕਰਨਾ ਸੀ ਫੌਜ ਨੇ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਜਿਵੇਂ, ਕਿਸੇ ਭਾਂਬੜ ਦਾ ਬਾਲਣ ਬਣਨਾ ਹੋਵੇ।

ਤੀਜੇ ਦਿਨ ਤੜਕੇ ਸਾਨੂੰ ਅਨਾਊਂਸਮੈਂਟ ਸੁਣਾਈ ਦਿੱਤੀ। ਮਿਲਟਰੀ ਵਾਲੇ ਸਾਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਾਹਿਬ ਕੋਲ ਬੁਲਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਰਾਜਾ, ਪਰਗਣ ਤੇ ਮੈਂ ਅੱਭੜਵਾਹੇ ਉਠੇ ਤੇ ਅਸੀਂ ਭਾਈ ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਉਠਾਇਆ। ਵਾਰ ਵਾਰ ਅਨਾਊਂਸਮੈਂਟ

ਤੇਗ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੀ ਚੈੱਸ ਦੇ, ਬੀ ਬੀ ਸੀ 'ਤੇ ਪੱਕੀ ਟਿਕੀ ਹੋਈ ਸੂਈ ਵਾਲੇ ਰੇਡੀਓ ਦੇ ਤੇ ਇੱਕ ਬੰਸਰੀ ਦੇ, ਜਿਸਨੂੰ ਅਸੀਂ ਕਦੇ ਕਦੇ ਬੇਹੱਦ ਬੇਸੁਰੇ ਅੰਦਾਜ਼ ਵਿਚ ਵਜਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ। ਇਕ ਮੇਰਾ 'ਦੀਵਾਨਿ ਗ਼ਾਲਿਬ' ਸੀ, ਜਿਸਦੇ ਇਕ ਸ਼ਿਅਰ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਅਸੀਂ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਬਹਿਸਦੇ ਰਹਿੰਦੇ।

ਫੌਜ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਕ ਬੰਦ ਕਮਰੇ ਦੀ ਬੰਦ ਅਲਮਾਰੀ ਵਿਚੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗਰਨੇਡ

ਸਾਡੇ ਕਿਸੇ ਦੇ ਵੀ ਘਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੁਝ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕਿਸ ਹਾਲ ਵਿਚ ਹਾਂ; ਮਰੇ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਉਂਦੇ। ਸੁਨੇਹਾ ਭੇਜ ਸਕਣ ਦਾ ਕੋਈ ਜ਼ਰੀਆ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸਾਡਾ ਕਾਲਜ ਸਾਡੇ ਲਈ ਦੇਸ਼ ਨਿਕਾਲੇ ਤੋਂ ਵੱਧ, ਕਾਲੇ ਪਾਣੀ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੱਤ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੱਲਤ ਸਾਡੇ ਲਈ ਜੰਨਤ ਦਾ ਵਿਰੋਧੀ ਸ਼ਬਦ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ।

ਇਕ ਦਿਨ ਮੈਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਫੌਜ ਵਿਚ ਅਫਰਾ-ਤਫਰੀ ਮਚੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਮਿਲਟਰੀ ਦੀਆਂ ਗੱਡੀਆਂ ਦੀ ਅੰਧਾ-ਧੁੰਦ ਘੁੰ-ਘੁੰ ਸੁਣਾਈ ਦਿੱਤੀ। ਮੈਂ ਸੱਤ ਨੰਬਰ ਕਮਰੇ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਪਾਸਿਓਂ ਦੇਖਿਆ, ਗਰਾਊਂਡ ਵਿਚ ਹੈਲੀਕਾਪਟਰ ਉਤਰਿਆ। ਕੋਈ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਦੇ ਦਫਤਰ ਵਿਚ ਆਇਆ ਤੇ ਕੁਝ ਚਿਰ ਰੁਕਿਆ ਤੇ ਉਡੰਤਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਦਿਲ ਵਿਚ ਸੰਸਾ ਵਧ ਗਿਆ ਤੇ ਅੱਖਾਂ ਅੱਗੇ ਹਨੇਰਾ ਆ ਗਿਆ।

ਰਾਤ ਨੂੰ ਇਕ ਇਕ ਕਰ ਕੇ ਸਾਡੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੇ ਮੋਹਰੇ ਲਿਜਾ ਕੇ ਟਰੱਕ ਵਿਚ ਚਾੜ੍ਹ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਅਸੀਂ ਬਿਨ ਬੋਲੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਛੂਹ ਕੇ ਦੇਖਿਆ ਤੇ ਖਾਮੋਸ਼ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਆਪੋ-ਆਪਣਾ ਹਾਲ ਦੱਸਿਆ। ਅਸੀਂ ਬੇਹੱਦ ਘਬਰਾਏ ਹੋਏ ਸਾਂ। ਬੇਸ਼ੱਕ ਅਸੀਂ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਸਾਂ, ਪਰ ਏਹੋ ਜਿਹੇ ਸਮੇਂ ਨਿਰਦੋਸ਼ਤਾ ਸਾਬਤ ਹੋਣ ਤੱਕ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਸਾਡੀ ਇਹ ਆਖਰੀ ਰਾਤ ਹੈ ਤੇ ਹੁਣ ਸਾਡਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਬਣਾ ਕੇ ਕਹਾਣੀ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ। ਸਾਡੀਆਂ ਡੌਰ-ਭੌਰ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਏਨੀ ਖੁਸ਼ਕੀ ਉਤਰੀ ਹੋਈ ਸੀ ਕਿ ਚਾਹੁਣ 'ਤੇ ਵੀ ਅੱਥਰੂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਵਗ ਰਹੇ। ਸਾਡੇ ਨਿਰਅੱਥਰੂ ਨੇਤਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੱਡੇ ਹੋਏ ਸਨ, ਜਿਵੇਂ ਅਸੀਂ ਯਹੂਦੀ ਹੋਈਏ ਤੇ ਅਸੀਂ ਜਲਦੀ ਹੀ ਕਿਸੇ ਗੈਸ ਚੈਂਬਰ ਵਿਚ ਸੁੱਟੇ ਜਾਣਾ ਹੋਵੇ।

ਅਚਾਨਕ ਭਾਈ ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਚਰਨ ਕੰਵਲ ਵੱਲ ਮੂੰਹ ਕਰ ਕੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਏ। ਫੌਜੀ ਟਰੱਕ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਖੜ੍ਹੇ ਸਾਂ, ਜਿਵੇਂ ਆਪਣੀ ਅੰਤਮ ਅਰਦਾਸ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋਈਏ। ਅੰਤ ਵਿਚ ਭਾਈ ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਹੋ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਅਸੀਂ ਅਦਨੇ ਇਨਸਾਨ ਹਾਂ, ਸਾਡੀ ਭੁੱਲ ਚੁੱਕ ਮਾਫ਼ ਕਰਨੀ ਤੇ ਆਪਣੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਥਾਂ ਬਖਸ਼ਣੀ"। ਏਨੀ ਗੱਲ ਸੁਣਦੇ ਸਾਰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸਾਡੀਆਂ ਖੁਸ਼ਕ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਏਨਾ ਪਾਣੀ ਕਿੱਥੋਂ ਸਿੱਮ ਆਇਆ ਕਿ ਉਧਰੋਂ ਟਰੱਕ ਚੱਲ ਪਿਆ ਤੇ ਇੱਧਰੋਂ ਅੱਥਰੂ ਵਗ ਪਏ। ਅਸੀਂ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਨਾ ਕੁਝ ਪੁੱਛ ਰਹੇ ਸਾਂ ਨਾ ਦੱਸ ਰਹੇ ਸਾਂ, ਸਿਰਫ ਰੋ ਰਹੇ ਸਾਂ ਤੇ ਹਨੇਰੇ ਵਿਚ ਸਾਨੂੰ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦਾ ਕੁਝ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲੱਗ ਰਿਹਾ। ਰੋਣ ਦਾ ਪਤਾ ਵੀ ਸਿਰਫ ਸਿਸਕੀਆਂ ਤੋਂ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੱਗਦਾ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰੀ ਅਰਦਾਸ ਸੁਣੀ ਹੋਵੇ। ਨਾ ਹੀ ਏਨੀ ਆਸਥਾ ਨਾਲ ਭਾਈ ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਦੇ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਸੀ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਅਸੀਂ ਏਨੀ ਨਿਰਬਲਤਾ ਨਾਲ ਕਦੇ ਅਰਦਾਸ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ ਸਾਂ।

ਸਾਨੂੰ ਏਨਾ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਟਰੱਕ ਚੱਲਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਜਾ ਕਿੱਥੇ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਕੁਝ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਘੰਟੇ ਕੁ ਥਾਅਦ ਸਾਨੂੰ ਉਤਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਤੇ ਕਿਸੇ ਠਾਣੇ ਦੀ ਹਵਾਲਾਤ ਵਿਚ ਉਹ ਫਿਲੌਰ ਦਾ ਠਾਣਾ ਸੀ ਤੇ ਠਾਣੇਦਾਰ ਸਾਡੇ ਪ੍ਰਤੀ ਰਹਿਮ-ਦਿਲ ਸੀ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਛੱਡ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ, ਪਰ ਸਾਡਾ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਖ਼ਿਆਲ ਰੱਖੇਗਾ। ਉਸਨੇ ਤਿੰਨ ਵੇਲੇ ਕਿਸੇ ਦੇ ਘਰੋਂ ਮੰਗਵਾ ਕੇ ਸਾਨੂੰ ਖਾਣਾ ਖਵਾਉਣਾ, ਵਧੀਆ ਚਾਹ ਪਿਲਾਉਣੀ ਤੇ ਡਿਓੜੀ 'ਚ ਖੜ੍ਹ ਕੇ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਗੱਪ-ਸੱਪ ਮਾਰਨੀ। ਸਾਡੇ ਬੁੱਝੇ ਹੋਏ ਮਨ ਕੁਝ ਕੁਝ ਜਾਗ ਪਏ ਤੇ ਲੱਗਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਮਾਰੇ ਨਹੀਂ ਜਾਵਾਂਗੇ।

ਨਿੱਕੀ ਜਿਹੀ ਉਸ ਹਵਾਲਾਤ ਵਿਚ ਦਸ-ਬਾਰਾਂ ਜਣਿਆਂ ਦੇ ਬਹਿਣ ਜੋਗੀ ਥਾਂ ਸੀ ਤੇ ਅਸੀਂ ਦਿਨ-ਰਾਤ ਬੈਠੇ ਰਹਿੰਦੇ ਤੇ ਕੱਠੇ ਜਿਹੇ ਹੋ ਕੇ ਦੋ ਜਣਿਆਂ ਦੇ ਲੇਟਣ ਲਈ ਥਾਂ ਬਣਾਉਂਦੇ। ਪੱਖੇ ਦੇ ਬਗੈਰ ਏਨੀ ਗਰਮੀ ਵਿਚ ਸਾਹ

(ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਫੇ 'ਤੇ)

ਹਰਜਿੰਦਰ ਵਾਪਸ ਚਲੇ ਗਏ ਤੇ ਅਸੀਂ ਸਹਿਮੇ-ਸਹਿਮੇ ਸਰਾਂ ਦੇ ਬਾਹਰ ਮੰਜੇ ਡਾਹ ਕੇ ਸੌਂ ਗਏ। ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਗੱਡੀਆਂ ਦੀਆਂ ਅੰਧਾ-ਧੁੰਦ ਅਵਾਜ਼ਾਂ ਆਉਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਅਸੀਂ ਖੌਫ਼ਜ਼ਦਾ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਚਾਦਰਾਂ ਨਾਲ ਮੂੰਹ ਢੱਕ ਕੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਏ ਰਹੇ, ਜਿਵੇਂ ਕੁਝ ਵੀ ਨਾ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ। ਫਿਰ ਸਾਨੂੰ ਫੌਜੀ ਬੂਟਾਂ ਦੀ ਟਾਪ ਸੁਣਾਈ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਅਸੀਂ ਉਠ ਕੇ ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਸਰਾਂ ਦੀ ਛੱਤ ਉਤੇ ਸਰਚ ਲਾਈਟਾਂ ਵੱਜ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਸਾਨੂੰ ਸਮਝ ਨਾ ਲੱਗੇ ਕਿ ਮਾਜਰਾ ਕੀ ਹੈ। ਫਿਰ ਚੁੱਪ ਪਸਰ ਗਈ ਤੇ ਅਸੀਂ ਫਿਰ ਸੌਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਨ ਲੱਗੇ। ਦਿਲ ਨੂੰ ਚੈਨ ਨਾ ਆਵੇ, ਸੰਸਾ ਵੱਢ ਵੱਢ ਖਾਵੇ ਤੇ ਨੀਂਦ ਦਾ ਨਾਮੋ ਨਿਸ਼ਾਨ ਨਾ ਰਿਹਾ।

ਰਤਾ ਲੋਅ ਹੋਈ ਤਾਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਫੌਜ ਨੇ ਚਾਰੇ ਪਾਸਿਓਂ ਘੇਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਤੇ ਸਰਾਂ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਛੱਤ ਉਪਰ ਸਾਡੇ ਵੱਲ ਨੂੰ ਰਫਲਾਂ ਤਾਣ ਕੇ ਫੌਜੀ ਲੇਟੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਉਹ ਬਹੁਤੀ ਹਿਲ-ਜੁਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰ ਰਹੇ ਤੇ ਵਾਕੀ ਟਾਕੀ ਰਾਹੀਂ ਸਾਡੇ ਬਾਰੇ ਪਿੱਛੇ ਖਬਰਾਂ ਭੇਜ ਰਹੇ ਸਨ। ਸਾਨੂੰ ਲੱਗਿਆ, ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਸਾਡੀ ਗਿਣਤੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋਣ। ਦੋ ਰਾਤਾਂ ਤੋਂ ਦੋ ਦਿਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਘੇਰੀ ਰੱਖਿਆ। ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਉੱਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਤਾਂ ਸੀ, ਪਰ ਇਹ ਵੀ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਸੀ ਕਿ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ, ਅਜਿਹੇ ਵੇਲੇ, ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ। ਅਸੀਂ ਸੋਚਾਂ ਵਿਚ ਡੁੱਬੇ ਹੋਏ ਸਾਂ ਤੇ ਕੁਝ ਵੀ ਸੁੱਝ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਿਹਾ, ਕੀ ਕਰੀਏ ਕੀ ਨਾ ਕਰੀਏ।

ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਬੀ ਬੀ ਸੀ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਫੌਜ ਨੇ ਕਈ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਘੇਰੇ ਹੋਏ ਹਨ ਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਘੇਰਾ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਦਿਲ ਨੂੰ ਡੋਬੂ ਪੈਣ ਲੱਗੇ ਤੇ ਅਸੀਂ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੇ ਕੀਰਤਨੀਏ ਭਾਈ ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਸਲਾਹ ਕੀਤੀ। ਉਹ ਬੇਹੱਦ ਚਿੰਤਾ ਵਿਚ ਸੀ ਤੇ ਉਹਦੇ ਤਬਲਚੀ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਤਾਂ ਪੁੱਛੋ ਕੁਝ ਨਾ। ਸਰਾਂ ਵਿਚ ਰੁਕੇ ਹੋਏ, ਖੇਸ ਖੇਸੀਆਂ ਵੇਚਣ ਵਾਲੇ ਦੋ ਭਾਈ ਡੌਰ-ਭੌਰ ਸਨ। ਲਾਂਗਰੀ ਬਾਬਾ, ਮੁੱਖ ਗ੍ਰੰਥੀ, ਭਾਈ ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ, ਖਜ਼ਾਨਚੀ, ਜੋਤੋਦਾਰ ਤੇ ਅਸੀਂ ਮਿਲ ਕੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦਾ ਨਿੱਤ-ਨੇਮ ਜਾਰੀ ਰੱਖਿਆ ਤੇ ਆਪਸ ਵਿਚ ਸਲਾਹ ਮਸ਼ਵਰਾ

ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ ਤੇ ਫੌਜੀ ਚੇਤਾਵਨੀ ਦੇ ਰਹੇ ਸਨ। ਸਾਰੇ ਉਠ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋਏ ਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਤੇਗ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਫਤਰ ਮੋਹਰੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਗਏ। ਫੌਜ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਇਕ ਦਮ ਘੇਰਾ ਪਾ ਲਿਆ ਤੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਕੇ ਸਾਡੀ ਜਾਮਾ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲਈ। ਫਿਰ ਸਾਡੇ ਹੱਥ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਕਾਲਜ ਲੈ ਗਏ, ਜਿੱਥੇ ਸਾਨੂੰ ਇਕ ਇਕ ਕਰਕੇ ਕਮਰਿਆਂ ਵਿਚ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਸੱਤ ਨੰਬਰ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਮੈਂ ਸੀ, ਨਾਲ ਦੋ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਪਰਗਣ, ਉਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਰਾਜਾ ਤੇ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਅਲੱਗ ਅਲੱਗ ਕਮਰਿਆਂ ਵਿਚ ਬੰਦ ਸਨ, ਜਿਵੇਂ ਅਸੀਂ ਨਮੋਸ਼ੀ ਤੇ ਘਿਰਣਾ ਦੀ ਖੱਡ ਵਿਚ ਗ਼ਰਕ ਹੋ ਗਏ ਹੋਈਏ।

ਦਿਨ ਚੜ੍ਹੇ ਸਾਨੂੰ ਫੌਜੀ ਸੱਦਣ ਆਏ ਤੇ ਕੱਲੇ ਕੱਲੇ ਨੂੰ ਪੁੱਛ-ਗਿੱਛ ਲਈ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਦੇ ਦਫਤਰ ਲਿਜਾਣ ਲੱਗੇ। ਉਥੇ ਬੈਠਾ ਫੌਜੀ ਅਫਸਰ ਪੁੱਛ-ਗਿੱਛ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤੇ ਨਵੇਂ ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਐਸ ਡੀ ਐਮ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੈਠਾ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਉਡਦੀ ਪਤੰਗ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ। ਫੌਜੀ ਅਫਸਰ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਹੋਈਆਂ ਵਾਰਦਾਤਾਂ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਾਨੂੰ ਓਨਾ ਹੀ ਪਤਾ ਸੀ, ਜਿੰਨਾ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਛਪਿਆ ਸੀ।

ਇਸਦੇ ਇਲਾਵਾ ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਸਰਾਂ ਦੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਦੋ ਜਣੇ ਅਕਸਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਰਾਤ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਸਵੇਰ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਹੜੇ ਵੇਲੇ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਉਹ ਯਾਤਰੂ ਸਨ ਜਾਂ ਤੇਗ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮਹਿਮਾਨ ਸਨ, ਕੁਝ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤੇ ਨਾ ਕਦੀ ਸਾਡਾ ਹੌਸਲਾ ਪਿਆ ਸੀ ਕਿ ਤੇਗ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਬਤ ਕੁਝ ਪੁੱਛੀਏ। ਉਹ ਪੈਦਲ ਆਉਂਦੇ ਤੇ ਪੈਦਲ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦੇ। ਉਹ ਕਿਹਦੇ ਬੰਦੇ ਸਨ, ਕੀ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਕਿੱਥੋਂ ਆਉਂਦੇ ਸਨ ਤੇ ਕਿੱਥੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੁਝ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਸਦਾ ਇਕ ਹੀ ਕਮਰਾ ਖੁੱਲ੍ਹਦਾ। ਸ਼ਾਇਦ ਉਹ ਤੇਗ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਕੋਈ ਰਾਜ਼ ਸੀ, ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਕੁਝ ਵੀ ਦੱਸਣ ਜੋਗਾ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਫੌਜ ਨੇ ਸਰਾਂ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲਈ। ਸਾਡੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚੋਂ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਡੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ, ਕਾਪੀਆਂ, ਪੈਨ ਅਤੇ ਸ਼ਿਆਹੀ ਦੀ ਦਵਾਤ ਦੇ ਇਲਾਵਾ ਕੁਝ ਨਾ ਮਿਲਿਆ। ਸਿਵਾਇ

ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਕਮਰਾ ਉਹੀ ਸੀ, ਜਿਹੜਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋ ਜਣਿਆਂ ਲਈ ਹਮੇਸ਼ਾ ਬੰਦ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਸਾਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਉਸ ਕਮਰੇ ਵਿਚੋਂ ਗਰਨੇਡ ਮਿਲਿਆ ਸੀ ਕਿ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਉਸ ਕਾਰਨ ਸਾਡੇ ਬੇਹੱਦ ਕੁੱਟ ਪਈ ਤੇ ਅਸੀਂ ਰੱਜ ਕੇ ਗਾਲਾਂ ਖਾਧੀਆਂ।

ਕਾਲਜ ਦੇ ਕਮਰਿਆਂ ਵਿਚ ਸਾਨੂੰ ਛੇ-ਸੱਤ ਦਿਨ ਬੰਦ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਸਿਰ ਦਾ ਸਾਫ਼ਾ ਹੋਣਾ ਵਿਛਾਉਂਦਾ, ਕਮੀਜ਼ ਉਤਾਰ ਕੇ ਕੱਠੀ ਕਰ ਕੇ ਸਿਰਗਾਣਾ ਬਣਾਉਂਦਾ ਤੇ ਭੁੰਜੇ ਲੇਟ ਜਾਂਦਾ। ਕੀ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਸ਼ਾਨ ਨਾਲ ਮੈਂ ਕਲਾਸਾਂ ਲਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ ਸਾਂ, ਉਸ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਕਦੇ ਸੌਣਾ ਵੀ ਪਵੇਗਾ। ਰੋਟੀ ਦੇਣ ਆਏ ਫੌਜੀਆਂ ਦੇ ਇਕ ਹੱਥ ਵਿਚ ਬੀਤੀ ਹੁੰਦੀ ਤੇ ਦੂਜੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਥਾਲ ਹੁੰਦਾ। ਉਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਖਦੇ, ਜਿਵੇਂ ਅਸੀਂ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਦਰਿੰਦੇ, ਡਾਕੂ ਜਾਂ ਚੋਰ ਹੋਈਏ।

ਸਾਨੂੰ ਵਾਸ਼ਰੂਮ ਲਿਜਾਣ ਵੇਲੇ ਅਗਲੇ ਫੌਜੀਆਂ ਨੇ ਰਫਲਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹ ਪਿੱਛੇ ਵੱਲ ਕੀਤੇ ਹੁੰਦੇ ਤੇ ਪਿਛਲੇ ਫੌਜੀਆਂ ਨੇ ਅੱਗੇ ਵੱਲ ਰਫਲਾਂ ਤਾਣੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ। ਨਹਾਉਣਾ ਤਾਂ ਕਿਤੇ ਰਿਹਾ ਅਸੀਂ ਹਫਤਾ ਭਰ ਕੁਰਲੀ ਵੀ ਨਾ ਕਰ ਸਕੇ। ਏਨੀ ਗਰਮੀ ਵਿਚ ਬੁੰਦ-ਬੁੰਦ ਪਾਣੀ ਮਿਲਦਾ। ਅਸੀਂ ਉਥੇ ਦੱਬ ਕੇ ਕੁੱਟ ਖਾਧੀ ਤੇ ਰੱਜ ਕੇ ਜ਼ਲੀਲ ਹੋਏ। ਸਾਨੂੰ ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਦਾ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤੇ ਅਸੀਂ ਦੱਸਦੇ ਵੀ ਕੀ। ਦੱਸਦੇ ਵੀ ਤਾਂ ਉਸ ਉਤੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਯਕੀਨ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਲੱਗਦਾ ਸੀ ਕਿ ਫੌਜ ਨੂੰ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਅੰਦਰ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਹਰ ਹਰਕਤ ਦਾ ਪਤਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਤਾਂ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਅਤਿਵਾਦੀ ਨਹੀਂ ਹਾਂ, ਪਰ ਉਹ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮੰਨ ਰਹੇ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਕਿਸੇ ਅਤਿਵਾਦੀ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਮੇਰਾ ਕਮਰਾ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਦੇ ਦਫਤਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸੀ ਤੇ ਮੈਂ ਇਕ-ਦੋ ਵਾਰੀ ਪਰਗਣ ਨੂੰ ਆਉਂਦੇ ਦੇਖਿਆ। ਉਸਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਕੁੱਟ ਦੀ ਟੀਸ ਤੇ ਸ਼ਿਕਨ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਨ। ਜੇ ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਚਿਹਰਾ ਦੇਖ ਸਕਦਾ ਤਾਂ ਉਸਤੋਂ ਵੀ ਵਧੇਰੇ ਸ਼ਿਕਨ ਨਜ਼ਰ ਆਉਣੇ ਸਨ ਤੇ ਕੁੱਟ ਵੱਖਰੀ। ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਡਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਹੀ ਆਪਣੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਸਮਝਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਹੋਵੇ।

ਸਿੱਧੂ ਮੂਸੇਵਾਲੇ ਦੇ ਬਹਾਨੇ...

ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਇਕ ਸੁਭਦੀਪ ਸਿੰਘ ਉਰਫ ਸਿੱਧੂ ਮੂਸੇਵਾਲਾ ਦਾ ਕਤਲ ਵੱਡੀ ਘਟਨਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਤੱਕ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈਆਂ ਜਾਣਕਾਰੀਆਂ ਮੁਤਾਬਕ ਇਹ ਗੈਰਵਾਰ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਮਸਲੇ ਨੂੰ ਜਨਤਕ ਕਰਨਾ, ਪੁਲਿਸ-ਪੁਸ਼ਾਸਨ ਤੇ ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦੀ ਨਕਾਮੀ ਵੀ ਇਸ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੈ। ਇਉਂ ਇਹ ਕਤਲ ਮੌਜੂਦਾ 'ਆਪ' ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਉੱਪਰ ਵੱਡੇ ਸਵਾਲ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਉੱਚ ਪੱਧਰੀ ਜਾਂਚ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਤੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਖਿਲਾਫ ਕਾਰਵਾਈ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਪਰ ਇਹ ਕਤਲ ਗੈਰਵਾਰ, ਫੁਰਕਪੰਥੀ ਦੇ ਉਸ ਰਾਹ ਦੀ ਸਨਾਖਤ ਕਰਨ ਦੀ ਵੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਉੱਪਰ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਜਵਾਨੀ ਦਾ ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ ਤੁਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਸਗੋਂ ਤੋਰਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇੱਥੇ ਜੋ ਲਿਖ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਉਸ ਦਾ ਮਕਸਦ ਸਿਰਫ ਕਤਲ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਦੀ ਪਤਝਾਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਸਗੋਂ ਅਸੀਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਸਵਾਲਾਂ ਨੂੰ ਮੁਖਾਤਿਬ ਹੋ ਰਹੇ ਹਾਂ।

ਇਹ ਗੱਲ ਜੱਗ ਜਾਹਿਰ ਹੈ ਕਿ ਗੈਰਸਟਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹਨ ਸਗੋਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਹਾਕਮ ਜਮਾਤ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ, ਲੀਡਰਾਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਸ਼ਹਿ ਹੈ। ਇਹ ਗੁੰਡਾ-ਸਿਆਸੀ-ਪੁਲਿਸ ਗੱਠਜੋੜ ਇੰਨਾ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੈ ਕਿ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਗੈਰਸਟਰ ਵੀ ਆਪਣੇ ਗੁੰਡਾ-ਗਰੋਹ ਚਲਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਸਭ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਗੁੰਡਾ ਗਰੋਹ ਪਾਲੇ ਹੋਏ ਹਨ ਜੋ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੋਝ ਹਿੱਤਾਂ ਲਈ ਵਰਤਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਲੋੜ ਖਤਮ ਹੋਣ 'ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ਜਾਂ ਭੈੜੀ ਮੌਤ ਮਰਨ ਲਈ ਸਿੱਟ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਗੁੰਡਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਸਿਆਸੀ ਲੀਡਰ ਨਜ਼ਾਇਜ਼ ਕਬਜ਼ਿਆਂ, ਫਿਰੋਤੀਆਂ, ਉਗਰਾਹੀ, ਨਸ਼ਿਆਂ ਆਦਿ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕਮਾਈਆਂ ਕਰਦੇ ਹਨ,

ਆਪਣੇ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਨੂੰ ਗੁੱਠੇ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਲੋੜ ਪੈਣ 'ਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰਨ ਤੇ ਲੋਕ ਲਹਿਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਕੁਚਲਣ ਦਾ ਕੰਮ ਵੀ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਕਾਂਗਰਸ, ਭਾਜਪਾ, ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਅਤੇ ਆਪ ਜਿਹੀਆਂ ਹਾਕਮ ਜਮਾਤ ਦੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨ ਵਿੰਗ ਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਵਿੰਗ ਇਹਨਾਂ ਕੰਮਾਂ ਲਈ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਭਰਤੀ ਕਰਨ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸਿਖਲਾਈ ਦੇ ਅੱਡੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਇਸ ਗੁੰਡਾ-ਸਿਆਸੀ ਗੱਠਜੋੜ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤ ਗੀਤਾਂ, ਫਿਲਮਾਂ ਦੀਆਂ ਨਾਮੀ ਹਸਤੀਆਂ ਤੱਕ ਫੈਲੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਯਾਰਾਨੇ, ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਮਸ਼ਹੂਰੀ, ਸ਼ੋਅ ਕਰਵਾਉਣੇ, ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਰਨ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਡਰਾ-ਧਮਕਾ ਕੇ ਉਗਰਾਹੀ ਕਰਨ ਜਿਹੇ ਰੂਪਾਂ ਨਾਲ ਗੀਤਾਂ-ਫਿਲਮਾਂ ਦਾ ਜਗਤ ਇਸ ਗੁੰਡਾ-ਸਿਆਸੀ ਜਗਤ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਇਹ ਸਿਰਫ ਪੰਜਾਬ ਚ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਿਹਾ। ਬਹੁਤੇ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ ਹਾਕਮ ਜਮਾਤ ਦੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੇ ਇਉਂ ਗੁੰਡਾ ਗਰੋਹ ਖੜ੍ਹੇ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਚ ਯੋਗੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਮੌਜੂਦ ਗੁੰਡਾਗਰਦੀ ਨੂੰ ਨੱਥ ਪਾਈ ਪਰ ਨਾਲ ਹੀ ਆਪਣੀ ਭਗਵੀਂ ਗੁੰਡਾ ਬ੍ਰਿਗੇਡ ਵੀ ਖੜ੍ਹੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਗੈਰਵਾਰ ਦੇ ਨਾਮ ਉੱਪਰ ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਮਹਾਂਰਾਸ਼ਟਰ ਦੀ ਤਰਜ਼ ਉੱਪਰ 'ਪਕੋਕਾ' ਲਿਆਂਦਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਪਹਿਲਾਂ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਵੀ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਅਜਿਹੇ ਕਾਨੂੰਨ ਮੁੜ ਕੇ ਸਮਾਜਿਕ-ਸਿਆਸੀ ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਬੇਦੋਸ਼ੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹੀ ਡੱਕਣ ਦਾ ਹਥਿਆਰ ਬਣਨਗੇ।

ਹਾਕਮ ਜਮਾਤ ਦੀ ਸ਼ਹਿ ਉੱਪਰ ਪਲ ਰਹੀ ਇਸ ਗੁੰਡਾਗਰਦੀ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਗੀਤਾਂ-ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਿੱਧੂ ਮੂਸੇਵਾਲਾ ਦੀ ਗਾਇਕੀ ਇਸੇ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਅਜਿਹੇ ਗਾਇਕ-ਗੀਤਕਾਰ ਹੀ ਅੱਜ ਭਾਰੂ ਹਨ। ਇੰਝ ਗੁੰਡਾਗਰਦੀ, ਵਿਅਕਤੀਵਾਦ, ਸੁਆਰਥ,

ਹਿੰਸਾ, ਹਥਿਆਰਾਂ ਤੇ ਮਰਦ-ਪ੍ਰਧਾਨਤਾ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਗੀਤਾਂ ਵਿਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਹ ਅਸਲ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਹੀ ਇੱਕ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਹਨਾਂ ਗੀਤਾਂ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਦੋਸ਼ੀ ਇਹ ਗਾਇਕ, ਗੀਤਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਅਸਲ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਹਾਕਮ ਜਮਾਤਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪਾਲੀ-ਪੋਸੀ ਗੁੰਡਾਗਰਦੀ ਮੌਜੂਦਾ ਹੈ, ਓਨਾ ਚਿਰ ਅਜਿਹੇ ਗੀਤ-

ਫਿਲਮਾਂ ਬਣਦੀਆਂ ਹੀ ਰਹਿਣਗੀਆਂ ਪਰ ਅਜਿਹੇ ਗੀਤ ਇਸ ਗੁੰਡਾ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵਧਾਉਣ, ਇਸ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਚਮਕ-ਦਮਕ ਦਿਖਾਉਣ, ਨਕਲੀ ਨਾਇਕ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਆਦਿ ਜ਼ਰੀਏ ਅਲੂੰਦੇ ਜਿਹੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਵਿਚ ਅਜਿਹੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜਨੂਨ ਜਗਾਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ 15-16 ਸਾਲ ਦੇ ਮੁੰਡੇ ਆਪਸ ਵਿਚ 'ਫਲਾਨਾ ਗਾਇਕ ਘੋਟ ਆ ਕਿ ਫਿਮਕਾ?' ਪਿੱਛੇ ਲੜ ਪੈਂਦਾ ਹਨ ਤਾਂ ਇਹਨਾਂ ਗੀਤਾਂ ਦਾ ਅਸਰ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਉਂ ਸਿੱਧੂ ਮੂਸੇਵਾਲਾ ਨੇ ਜਿਸ ਜਗਤ ਦੇ ਗੀਤ ਗਾ ਕੇ ਸੁਹਰਤ ਕਮਾਈ ਹੈ, ਉਹ ਉਸੇ ਜਗਤ ਦੀ ਭੇਂਟ ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੈ।

ਹਾਕਮ ਜਮਾਤਾਂ ਦੇ ਸਿਆਸੀ-ਗੁੰਡਾ ਗੱਠਜੋੜ ਦੀ ਇਹ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਧੜਾ-ਧੜ ਨਿਗਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਖਾਂਦੇ-ਪੀਂਦੇ, ਧਨਾਢ ਤਬਕੇ ਦੇ ਉਹ ਨੌਜਵਾਨ ਖਿੱਚੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿਹਨਾਂ ਨੂੰ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੀ ਹਰਾਮ ਦੀ ਦੌਲਤ ਤੇ ਸਿਆਸੀ ਚੌਧਰ ਸਦਕਾ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਖਰੀਦ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਆਪਣੀ ਜੁੱਤੀ ਬੱਲੇ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹਨ; ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ, ਲਾਚਾਰੀ ਦੇਝੇਬੇ ਤੇ ਦਿਸ਼ਾਹੀਣ ਭਟਕਦੇ ਹੋਠਲੇ ਤਬਕੇ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਨਸ਼ਿਆਂ, ਜੁਰਮਾਂ, ਗੁੰਡਾਗਰਦੀ ਤੇ 'ਤਕੜਿਆਂ' ਨਾਲ ਬਣਾ ਕੇ ਰੱਖਣ ਜਿਹੇ ਕੁ-ਚੱਕਰਾਂ 'ਚ ਮੁਕਤੀ ਭਾਲਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਨਵ-ਉਦਾਰਵਾਦੀ ਯੁੱਗ ਨੇ ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਦੀ ਬੇਗਾਨਗੀ, ਵਿਅਕਤੀਵਾਦ, ਆਤਮਿਕ ਸੱਖਣੇਪਣ, ਸੁਆਰਥ, ਕਾਮੁਕ-ਹਿੰਸਕ ਰੁਚੀਆਂ ਦੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ 'ਚ ਅਥਾਹ ਵਾਧਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਇਹ ਵੀ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਜ਼ਿੰਦਗੀ

ਵੱਲ ਪੱਕਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਇਉਂ ਅਸੀਂ ਅੱਜ ਜੋ ਵਰਤਾਰਾ ਦੇਖ ਰਹੇ ਹਾਂ ਇਹ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਯੁੱਗ ਦਾ ਵਰਤਾਰਾ ਹੈ। ਇਸ ਯੁੱਗ ਦੀ ਆਰਥਿਕ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਿੱਲਤ ਵੱਲ ਪੱਕ ਰਹੀ ਹੈ, ਇਹਦਾ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਨਸ਼ੇ ਵਾਂਗ ਖੋਖਲੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵੱਲ ਪੱਕ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਹਾਕਮ ਜਮਾਤ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਵਰਤ ਰਹੀ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਿਕਾਰ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੀ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ, ਲਾਚਾਰੀ ਤੇ ਦਿਸ਼ਾਹੀਣਤਾ, ਬੇਗਾਨਗੀ ਤੇ ਕੋਝੀ ਸਿਆਸਤ ਤੋਂ ਹਾਲੇ ਜਲਦੀ ਕੋਈ ਫੁਟਕਾਰਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣਾ। ਹਾਲੇ ਗੀਤਾਂ-ਫਿਲਮਾਂ 'ਚ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਅੱਗੇ ਜੋ ਰਾਹ, ਜੋ ਨਾਇਕ ਪਰੋਸੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਉਹ ਵੀ ਇੰਝ ਹੀ ਜਾਰੀ ਰਹਿਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀਆਂ ਦੁਸ਼ਵਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਟਾਕਰਾ ਕਰਨ ਦਾ ਕੀ ਰਾਹ ਦੇਣਾ ਹੈ? ਇਸ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਕੀ ਬਦਲ ਦੇਣਾ ਹੈ? ਮੌਜੂਦਾ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦਾ ਕੀ ਬਦਲ ਦੇਣਾ ਹੈ? ਸਾਡੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੇ ਨਾਇਕ ਕੌਣ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ? ਸਾਡੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਰਾਭਾ ਵਰਗੇ ਨਾਇਕਾਂ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਦਰਸਾਏ ਰਾਹ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਜਿਹਨਾਂ ਵਿਚ ਨਾ ਸਿਰਫ ਮਨੁੱਖਤਾ ਲਈ ਡੂੰਘੇ ਦਰਦ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਦਿਲ, ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਆਪਾ ਵਾਰਨ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਤੇ ਜ਼ਹੀਨ ਬੁੱਧੀ ਸੀ ਸਗੋਂ ਜਿਹਨਾਂ ਦੀ ਬਹਾਦਰੀ, ਵੇਲੇ ਦੇ ਵੱਡੇ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਹੁਕਮਰਾਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਦੁਸ਼ਮਣ ਆਖ ਕੇ ਲਲਕਾਰਨ ਦੀ ਦਲੇਰੀ ਅਤੇ ਮੌਤ ਨੂੰ ਹੱਸਦੇ ਹੋਏ ਗਲ ਲਾਉਣ ਦੀ ਮੜਕ ਸਾਹਮਣੇ ਅੱਜ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਖੋਖਲੇ ਨਾਇਕ ਬੈਠੇ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਇਨਕਲਾਬੀ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਇਕ ਮੰਨਣ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਦਰਸਾਏ ਰਾਹ 'ਤੇ ਚੱਲਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸਾਡੇ ਨੌਜਵਾਨ ਦਿਸ਼ਾਹੀਣਤਾ 'ਚ ਭਟਕਦੇ ਰਹਿਣਗੇ।

-ਲਲਕਾਰ

(ਪਿਛਲੇ ਸਫੇ ਦਾ ਬਾਕੀ)

ਘੁੱਟਦਾ ਤੇ ਅਸੀਂ ਖਜੂਰ ਦੇ ਪੱਖਿਆਂ ਨੂੰ ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਪੱਖੇ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਤੇਜ਼ ਹਿਲਾਉਂਦੇ। ਉਸ ਹਵਾਲਾਤ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਸੱਤ ਦਿਨ ਰਹੇ ਤੇ ਜਿੰਨਾ ਅਸੀਂ ਉਥੇ ਜਾਗੇ, ਜਿੰਨੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਤੇ ਜਿੰਨਾ ਪੱਖਾ ਝੱਲਿਆ, ਪੁੱਛੇ ਕੁਝ ਨਾ।

ਸੱਤ ਦਿਨ ਬਾਅਦ, ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਫੌਜੀ ਫਿਰ ਆਏ ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਉਸੇ ਟਰੱਕ ਵਿਚ ਲੱਦ ਕੇ ਲੈ ਤੁਰੇ। ਹੁਣ ਸਾਨੂੰ ਮਾਰੇ ਜਾਣ ਦਾ ਡਰ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪਰ ਪਤਾ ਵੀ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਜਾ ਕਿੱਥੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਟਰੱਕ ਦੇ ਚੱਲਣ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗੇ, ਪਰ ਜਾਣਾ ਕਿੱਥੇ ਹੈ ਕੁਝ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਘੰਟੇ ਕੁ ਬਾਅਦ ਸਾਨੂੰ ਟਰੱਕ ਵਿਚੋਂ ਉਤਾਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਤੇ ਕਿਸੇ ਨਵੇਂ ਬਣੇ ਸਰਕਾਰੀ ਕੁਆਰਟਰਾਂ ਵਿਚ ਕੱਲੇ ਕੱਲੇ ਨੂੰ ਹੁੱਬੜ ਕੇ ਬਾਹਰੋਂ ਜਿੰਦਰਾ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਸਾਨੂੰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਤਾ ਕਿ ਇਹ ਕਿਹੜੀ ਥਾਂ ਹੈ।

ਮੇਰੇ ਵਾਲੇ ਕੁਆਰਟਰ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਖੜ੍ਹਾ ਸੀ, ਮੱਛਰ ਦਾ ਕੋਈ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤੇ ਵਿਚ ਵਿਚ ਡੱਡੂ ਵੀ ਬੁਝੀਆਂ ਚੁੱਕ ਚੁੱਕ ਦੇਖਦੇ ਸਨ। ਇਕ ਖੁੰਜੇ ਵਿਚ ਕੁਝ ਥਾਂ ਸੁੱਕੀ ਸੀ, ਜਿੱਥੇ ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਸਾਫਾ ਵਿਛਾ ਕੇ ਗੁੱਠਮੁਠ ਕਰ ਕੇ ਕਮੀਜ਼ ਦਾ ਸਿਰਹਾਣਾ ਬਣਾਇਆ ਤੇ ਲੇਟ ਗਿਆ। ਉਹ ਘੜੀ ਅਜਿਹੀ ਸੀ ਕਿ ਨਾ ਸਹਿਮ ਸੌਣ ਦੇਵੇ ਨਾ ਮੱਛਰ ਤੇ ਪਾਣੀ 'ਚ ਘੁੰਮਦੇ ਡੱਡੂਆਂ ਦਾ ਡਰ ਵੱਖਰਾ।

ਸਵੇਰ ਹੋਈ, ਖਿੜਕੀ ਦੇ ਬਾਹਰ ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਫੌਜੀ ਪਹਿਰਾ ਦੇ ਰਹੇ ਸਨ। ਬਾਹਰ ਖੜ੍ਹੇ ਫੌਜੀ ਨੂੰ ਮੈਂ ਜਗ੍ਹਾ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਿਆ। ਉਹਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਹ ਜਲੰਧਰ ਛਾਉਣੀ ਹੈ ਤੇ ਅਸੀਂ ਮਿਲਟਰੀ ਦੇ ਕੁਆਰਟਰਾਂ ਵਿਚ ਕੈਦ ਹਾਂ। ਉਥੇ ਵੀ ਰੋਜ਼ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਸਾਨੂੰ ਕੱਲੇ ਕੱਲੇ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਅਫਸਰ ਮੋਹਰੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ। ਇਕ ਫੌਜੀ ਮੌਢੇ 'ਤੇ ਡਾਂਗ ਰੱਖ ਦਿੰਦਾ ਤੇ ਦੂਜਾ ਪਿਛਲੇ ਪਾਸੇ ਡਾਂਗ ਲੈ ਕੇ ਬਹਿ ਜਾਂਦਾ। ਅਫਸਰ ਸਵਾਲ ਕਰਦਾ ਤੇ ਫੌਜੀ ਡਾਂਗ ਦਿਖਾਉਂਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਤਸੱਲੀਬਖਸ਼ ਜਵਾਬ ਨਾ ਮਿਲਣ 'ਤੇ ਪਿਛਲੇ ਪਾਸਿਓਂ ਡਾਂਘ ਉਲੂਰਦੀ ਤੇ ਉਹ ਅਸਹਿ ਤੇ ਅਕਹਿ ਡਰਾਵੇ ਦਿੰਦੇ। ਮੈਂ ਹੈਰਾਨ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਹਰ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਦਾ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਕਿੱਥੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਕੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਇਹ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਮੇਰੇ ਭੈਣ ਭਾਈ ਸਾਰੇ

ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਏ ਗਏ ਹਨ ਤੇ ਉਹ ਤਾਂ ਬਚਣਗੇ, ਜੇ ਮੈਂ ਸੱਚੇ ਸੱਚ ਦੱਸ ਦੇਵਾਂ। ਉਸ ਵਕਤ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜੋ ਵੀ ਦੱਸਦਾ, ਉਹੀ ਸੱਚ ਸੀ, ਸਿਰਫ ਉਸ ਸੱਚ 'ਤੇ ਯਕੀਨ ਕਰਾਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਚਾਰਾ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਇਕ ਦਿਨ ਦੁਪਹਿਰ ਵੇਲੇ ਖਿੜਕੀ ਦੇ ਬਾਹਰ ਖੜ੍ਹੇ ਫੌਜੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ, "ਯੇ ਭੀਡਰੀ ਕੌਨ ਹੈ?" ਮੈਂ ਕੁਝ ਨਾ ਦੱਸਿਆ ਤੇ ਚੁੱਪ ਹੀ ਰਿਹਾ। ਉਹਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦਾ ਸਫਾਇਆ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਸਾਰੇ ਅਤਿਵਾਦੀ ਮਾਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੱਕ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਕੀ ਵਾਪਰਿਆ ਹੈ। ਉਹਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਦਿਲ ਨੂੰ ਡੋਬੂ ਪੈਣ ਲੱਗ ਪਏ ਤੇ ਅੱਖਾਂ ਅੱਗੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਖੂਨ ਨਾਲ ਲੱਥ-ਪਥ ਨਕਸ਼ੇ ਬਣਨ ਲੱਗੇ। ਲਿੰਬੜੀਆਂ ਦਾਹੜੀਆਂ ਤੇ ਰੁਲਦੀਆਂ ਪੱਗਾਂ ਦੇ ਸੀਨ ਸਾਕਾਰ ਹੋਣ ਲੱਗੇ। ਮੈਂ ਅੱਖਾਂ ਬੰਦ ਕਰ ਲਈਆਂ ਤੇ ਰੂਹ ਸੁੰਨ ਹੋ ਗਈ।

ਮੈਂ ਉਸ ਕੁਆਰਟਰ ਵਿਚ ਪਲ-ਪਲ ਪਾਠ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਤੇ ਬਾਣੀ ਦੇ ਜਿੰਨੇ ਸ਼ਬਦ, ਤੁਕਾਂ ਤੇ ਅੱਖਰ ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਸਨ, ਮੈਂ ਰਾਤ-ਦਿਨ ਉਚੀ-ਉਚੀ ਬੋਲਦਾ ਰਿਹਾ ਪਰ ਉਹ ਲਹੂ-ਲਹਾਨ ਨਕਸ਼ੇ ਮਨ ਨੂੰ ਚੈਨ ਨਾ ਲੈਣ ਦਿੰਦੇ, ਬਲਕਿ ਹੋਰ ਪ੍ਰਤੱਖ ਹੁੰਦੇ। ਇਕ ਦਿਨ ਪਰਗਣ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਮੇਰੇ ਕੰਨੀਂ ਪਈ। ਉਹ ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਸਵੱਈਏ ਵੀ ਇੰਝ ਗਾਉਂਦਾ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਨੌਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਸਲੋਕ ਹੋਣ। ਮੈਂ ਸਮਝ ਗਿਆ ਕਿ ਉਹਦਾ ਕੁਆਰਟਰ ਵੀ ਮੇਰੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਹੀ ਹੈ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਵੀ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਕੀ ਵਾਪਰਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਨ ਨੂੰ ਜੋ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਤਾਕਤ ਦਿੰਦੀ ਸੀ ਤਾਂ ਉਹ ਕੰਠ ਹੋਈ ਬਾਣੀ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪਣੇ ਆਪ 'ਤੇ ਖਿੜ ਆਉਂਦੀ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਘਰ ਜਨਮ ਲੈਣਾ ਸੀ ਤਾਂ ਹੋਰ ਬਾਣੀ ਕੰਠ ਕਿਉਂ ਨਾ ਕੀਤੀ। ਮੈਂ ਅੱਖਾਂ ਬੰਦ ਕਰ ਕੇ ਬੈਠ ਜਾਂਦਾ, ਨੌਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਧਿਆਨ ਧਰਦਾ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਲੋਕ ਯਾਦ ਆਉਂਦੇ।

ਇਕ ਦਿਨ ਮੈਨੂੰ ਪੁੱਛ-ਗਿੱਛ ਲਈ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ ਤੇ ਫੌਜੀ ਅਫਸਰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਰਾਜੇ ਤੇ ਪਰਗਣ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੇਰੇ

ਬਾਰੇ ਸਭ ਕੁਝ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਹੁਣ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਾਜੇ ਤੇ ਪਰਗਣ ਬਾਰੇ ਦੱਸਾਂ। ਮੈਂ ਸਮਝ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚਾਲ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਉਹੀ ਕੁਝ ਦੱਸਿਆ, ਜਿਸਦਾ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਤੇ ਜਿਸ ਵਿਚ ਕੁਝ ਵੀ ਖਤਰਨਾਕ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਇਕ ਦਿਨ ਅਫਸਰ ਨੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਪੁੱਛਿਆ ਤੇ ਮੈਂ ਕੁਝ ਹੋਰ ਬੋਲ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਪਿੱਛੇ ਬੈਠੇ ਫੌਜੀ ਨੇ ਮੇਰੀ ਧੌਣ ਕੋਲ ਡੰਡਾ ਮਾਰਿਆ ਤੇ ਮੇਰੇ ਏਨੀ ਕਸੂਤੀ ਸੱਟ ਵੱਜੀ ਕਿ ਬੜੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਦਰਦ ਨਾ ਗਿਆ। ਨਾ ਕੋਈ ਧੌਣ ਨੂੰ ਦੁਆਈ ਮਿਲੀ ਤੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਨੇ ਮਲਿਆ। ਧੌਣ ਵਿੰਗੀ ਰਹਿਣ ਕਾਰਨ ਟੇਫਾ ਜਿਹਾ ਤੁਰਨ ਦੀ ਮੈਨੂੰ ਆਦਤ ਪੈ ਗਈ। ਸਿੱਲ੍ਹੇ ਕੁਆਰਟਰ ਦੇ ਫਰੋਸ਼ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹੇ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਡੱਡੂ ਡੱਡੂ ਮਾਰਦੇ, ਮੱਛਰ ਭੀ ਭੀ ਕਰਦਾ, ਨਾ ਚਿੜੀ ਨਾ ਪਰਿੰਦਾ। ਬੀਆਬਾਨ ਜਿਹੀ ਭਿਆਨਕ ਇਕੱਲਤਾ ਤੇ ਮਿਲਟਰੀ ਦੇ ਖੌਫ ਵਿਚ ਬਿਤਾਇਆ ਉਹ ਸਮਾਂ ਮੇਰੀ ਸਿਮਰਤੀ ਦਾ ਰਿਸਦਾ ਨਾਸੂਰ ਹੈ।

ਇਕ ਦਿਨ ਸਵੇਰੇ ਦਸ ਵਜੇ ਹੀ ਸਾਨੂੰ ਬੁਲਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਤੇ ਕਾਫੀ ਸਾਰੀ ਕਾਗਜ਼ੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਸਾਨੂੰ ਫਿਰ ਟਰੱਕ ਉਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਜਲੰਧਰ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਡੱਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਸਾਨੂੰ, ਜਿਵੇਂ ਸਾਹ ਆਇਆ ਤੇ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਜੋਗੇ ਹੋਏ। ਤਸੱਲੀ ਹੋਈ ਕਿ ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਕਦੀ ਨਾ ਕਦੀ ਘਰ ਪਰਤ ਜਾਵਾਂਗੇ। ਸਾਨੂੰ ਉਥੇ ਚੱਕੀਆਂ ਵਿਚ ਹੁਬੜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਚੱਕੀਆਂ ਖੁੱਲ੍ਹਦੀਆਂ ਤੇ ਅਸੀਂ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਮਿਲਦੇ, ਦੁੱਖ ਸਾਂਝੇ ਕਰਦੇ ਤੇ ਕਿਸਮਤ ਨੂੰ ਕੋਸਦੇ। ਸਾਨੂੰ ਉਥੇ ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਵਾਲੇ ਅਕਾਲੀ ਮਿਲੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਘਰਾਂ 'ਚੋਂ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਅਜਿਹਾ ਜਥੇਦਾਰ ਵੀ ਸੀ, ਜਿਹੜਾ ਕਿਸੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦਾ ਪ੍ਰੋਪੈਗੈਂਡਾ ਸਕੱਤਰ ਸੀ। ਉਹਦੇ ਚਿਹਰੇ ਉਤੇ ਗ਼ਮ, ਉਦਾਸੀ ਅਤੇ ਸ਼ਿਕਨ ਦਾ ਨਾਮੋ-ਨਿਸ਼ਾਨ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕੱਖ ਵੀ ਨਾ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ। ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਕੱਢਣਾ ਉਹਦਾ ਨਿੱਤ-ਨੇਮ ਸੀ। ਹਰੇਕ ਨੂੰ ਉਹ ਗਾਲ੍ਹ ਕੱਢ ਕੇ ਬੁਲਾਉਂਦਾ। ਉਹਦੀਆਂ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਵੀ ਮੀਲ-ਮੀਲ ਲੰਮੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ। ਪਤਾ ਨਾ ਲੱਗਦਾ, ਕੱਢੀ ਕਿਹਨੂੰ ਤੇ ਲੱਗੀ ਕਿਹਨੂੰ ਹੈ। ਉਹਦੇ ਮੂੰਹ 'ਚੋਂ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰੱਸੇ ਨਿਕਲਦੇ,

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲਪੇਟ 'ਚ ਉਹ ਆਪ ਹੀ ਆ ਜਾਂਦਾ। ਕੋਈ ਦੱਸਦਾ ਤਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੱਸਦਾ, ਜਿਵੇਂ ਤੌੜੀ 'ਚ ਗੰਦ ਉਬਲਦਾ ਹੋਵੇ। ਉਹ ਪੱਕਾ ਅਕਾਲੀ ਸੀ ਤੇ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਲੱਗਦਾ, ਜਿਵੇਂ ਗੁਰੂਘਰ ਦਾ ਕੀਰਤਨੀਆ ਹੋਵੇ। ਮੈਂ ਸੋਚਦਾ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਲੋਕ ਹੀ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਨਮੋਸ਼ੀ ਅਤੇ ਨਰਕ ਦੀ ਖੱਡ ਵਿਚ ਸੁੱਟਣ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਿਲ ਪੱਥਰ ਤੇ ਮਸਤਕ, ਜਿਵੇਂ ਹੋਵੇ ਹੀ ਨਾ।

ਬੜੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਸਾਡੇ ਘਰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕਿੱਥੇ ਹਾਂ। ਪੁੱਛਦੇ-ਪੁਛਾਉਂਦੇ ਉਹ ਜਲੰਧਰ ਜੇਲ੍ਹ ਤੱਕ ਪੁੱਜ ਗਏ। ਵਾਰੀ-ਵਾਰੀ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਮਿਲਣ ਆਉਂਦੇ ਤੇ ਸਭ ਦੇ ਹਾਲ ਮਾਲੁਮ ਹੁੰਦੇ। ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਨੇ ਕਦੀ ਰੱਜ ਕੇ ਰੋਟੀ ਨਹੀਂ ਖਾਧੀ। ਉਹ ਵਿੱਛ 'ਚ ਮੁੱਕੀਆਂ ਦੇ ਦੇ ਰੋਂਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਸੁਨੇਹਾ ਘੱਲਿਆ ਕਿ ਬੀਬੀ ਰੋਂਦੇ ਨਾ। ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਮਰਨ ਤੋਂ ਬਚ ਗਏ ਹਾਂ ਤੇ ਜਲਦੀ ਘਰ ਵਾਪਸ ਆਵਾਂਗੇ। ਨਵੇਂ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਵਕੀਲ ਕਰ ਲਏ ਤੇ ਸਾਡੀ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਪੈਰਵੀ ਸੂਚ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਸਾਡੀ ਤਰੀਕ ਪੈਂਦੀ ਤਾਂ ਡੰਡਾ ਬੋਝੀਆਂ ਲਗਾ ਕੇ ਸਾਨੂੰ ਨਵੇਂ ਸ਼ਹਿਰ ਐਸ ਡੀ ਐਮ ਦੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਵਕੀਲ ਜਿਰ੍ਹਿਆ ਕਰਦੇ ਤੇ ਅਸੀਂ ਮੁੜ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਡੱਕ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ। ਸਾਨੂੰ ਲੱਗਦਾ, ਜਿਵੇਂ ਅਸੀਂ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਯੋਧੇ ਹੋਈਏ ਤੇ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਜੰਗ ਹਾਰ ਗਏ ਹੋਈਏ।

ਇੱਕ ਦਿਨ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਚਾਰ ਵਜੇ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਮੇਰੇ ਘਰਦਿਆਂ ਨੇ ਮੇਰੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਕਰਵਾ ਲਈ ਹੈ। ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਲੈਣ ਆਏ ਤੇ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪਿੰਡ ਪਰਤ ਗਿਆ। ਮੇਰੀ ਬੀਬੀ ਮੈਨੂੰ ਏਦਾਂ ਮਿਲੀ, ਜਿਵੇਂ ਮੈਂ ਜਲਾਦਾਂ ਕੋਲੋਂ ਛੁੱਟ ਕੇ ਆਇਆ ਹੋਵਾਂ। ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਕਲਾਵੇ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ ਘੰਟਾ ਭਰ ਰੋਂਦੀ ਰਹੀ ਤੇ ਬਿਆਨ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਮੰਜ਼ਰ ਦੇਖ ਕੇ, ਲੁਕ ਲੁਕ ਕੇ ਮਿਲਣ ਆਏ ਲੋਕ ਵੀ ਭਾਵੁਕ ਹੋ ਗਏ। ਯਕੀਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਘਰ ਪਰਤ ਆਇਆ ਹਾਂ। ਮੁੜ-ਮੁੜ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੀਆਂ ਕੰਧਾਂ ਵੱਲ ਦੇਖਦਾ, ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਦੇਖਦਾ ਤੇ ਕਿੰਨੀ ਦੇਰ ਛੱਤ ਵੱਲ ਦੇਖਦਾ ਰਿਹਾ। ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਟੋਪ ਚਲਾ ਕੇ ਦੇਖੀ, ਨਲਕਾ ਗੇੜ ਕੇ ਦੇਖਿਆ, ਪੈਨ ਚਲਾ ਕੇ ਦੇਖਿਆ ਤੇ ਆਪਣੀ ਨਿੰਮ ਦੇਖੀ। ਸਭ ਕੁਝ

ਉਹੀ ਸੀ ਤੇ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਦਾ, ਜਿਵੇਂ ਮੈਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਹੋਵਾਂ। ਮੇਰੇ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਘਰ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਗ਼ਮ, ਉਦਾਸੀ, ਪੀੜ ਅਤੇ ਹੰਝੂਆਂ ਦੀ ਨਦੀ ਵਗਦੀ ਸੀ, ਜਿਹਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਸਮਾਂ, ਤਾਕਤ ਅਤੇ ਮੁਹੱਬਤ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ। ਏਨਾ ਸਮਾਂ, ਏਨੀ ਤਾਕਤ ਤੇ ਏਨੀ ਮੁਹੱਬਤ ਬੱਚਿਆਂ ਤੋਂ ਹੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ।

ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਭਤੀਜੇ ਹਰਦੀਪ, ਬੱਲੀ ਤੇ ਨਿੱਕੀ ਜਿਹੀ ਬਾਵੀ ਨੂੰ ਵਾਰ ਵਾਰ ਚੁੱਕਦਾ, ਚੁੰਮਦਾ ਤੇ ਘੁੱਟ-ਘੁੱਟ ਗਲੇ ਲਾਉਂਦਾ। ਰਾਤ ਨੂੰ ਕਦੇ ਬੱਲੀ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਸੌਂਦਾ, ਕਦੇ ਹਰਦੀਪ, ਜਿਹਨੂੰ ਉਦੋਂ ਸੌਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਸਾਂ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਛੇੜਦਾ, ਤੰਗ ਕਰਦਾ ਤੇ ਉਹ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਖੂਬ ਮੱਛਰਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤੌਤਲੇ ਬੋਲ ਮੇਰੇ ਜ਼ਖ਼ਮਾਂ 'ਤੇ ਮੱਲੂਮ ਵਾਂਗ ਲਗਦੇ। ਉਹ ਮੈਨੂੰ 'ਚਾਚਾ ਜੀ' ਕਹਿੰਦੇ ਤਾਂ ਲੱਗਦਾ, ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਧੁਨ ਕੰਨੀ ਪਈ ਹੋਵੇ। ਉਹ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਹੁੰਦਾ; ਪਰੇ ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਮੁੜ ਮੈਂ ਉਥੇ ਪੁੱਜ ਜਾਂਦਾ, ਜਿੱਥੇ ਮਸਾਂ ਬਚ ਕੇ ਆਇਆ ਸੀ ਤੇ ਸੋਚਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦਾ-ਤੇਗ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਤਰੰਜ ਬਾਰੇ, ਸਰਾਂ ਦੇ ਬੰਦ ਕਮਰੇ ਬਾਰੇ, ਨਵੇਂ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਐਸ ਡੀ ਐਮ ਬਾਰੇ, ਜਿਹੜਾ ਕਿਸੇ ਦੀ ਕੁੱਟ ਨੂੰ ਉਡਦੇ ਪਤੰਗ ਵਾਂਗ ਦੇਖ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਉਸ ਫੌਜੀ ਅਫਸਰ ਬਾਰੇ, ਜਿਹਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਰੱਤੀ ਭਰ ਰਹਿਮ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਅਕਾਲੀ ਬਾਰੇ, ਜਿਹਦੇ ਮੱਥੇ ਉਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਮਚੇ ਭਾਂਬੜ ਦਾ ਕੋਈ ਸ਼ਿਕਨ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਜਿਹਨੂੰ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਦੀ ਏਨੀ ਲੜ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵੀ ਧੀ, ਭੈਣ ਅਤੇ ਭਰਜਾਈ ਦੀ ਸ਼ਰਮ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਦਾ।

ਕਈ ਦਿਨ ਮੇਰੇ ਦੋਸਤ ਮਿਲਣ ਆਉਂਦੇ ਰਹੇ ਤੇ ਇਕਬਾਲ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਰੋਣ ਹੀ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਦੋਸਤਾਂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਦੇ ਜ਼ਖ਼ਮ ਠੀਕ ਹੋਣ ਲੱਗੇ। ਧੌਣ ਦੀ ਸੱਟ ਦਾ ਚੇਤਾ ਭੁੱਲਣ ਲੱਗਾ। ਮੈਂ ਕੱਲਾ ਹੋਣਾ ਤਾਂ ਬੀਬੀ ਨੇ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆ ਬਹਿਣਾ ਤੇ ਵਾਰ ਵਾਰ 'ਪੁੱਤ, ਜੱਲਾਦਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਮਾਰਿਆ' ਪੁੱਛ ਕੇ ਮੇਰੇ ਹੱਥ ਚੁੰਮਣ ਲੱਗ ਜਾਣਾ। ਮੈਂ ਕੁਝ ਨਾ ਦੱਸਣਾ ਤੇ ਫਿੱਕਾ ਜਿਹਾ ਹੱਸਣਾ। ਬੀਬੀ ਸਮਝ ਜਾਂਦੀ ਤੇ ਰੋਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦੀ। ਬੇਸ਼ੱਕ ਉਸਦੇ ਅੱਥਰੂ ਮਮਤਾ ਦਾ ਹੜ੍ਹ ਬਣ ਜਾਂਦੇ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਮੇਰਾ ਗ਼ਮ ਮਿਟ ਜਾਂਦਾ ਤੇ ਉਦਾਸੀ ਸਿਮਟ ਜਾਂਦੀ। ਪਰ ਇਕ ਟੀਸ ਬਚ ਜਾਂਦੀ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਦਾ, ਜਿਵੇਂ ਮੈਂ ਉਸ ਟੀਸ ਦਾ ਮੁਜੱਸਮਾ ਹੋਵਾਂ, ਜਿਸਦਾ ਕੋਈ ਇਲਾਜ ਨਾ ਹੋਵੇ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਮੰਟੋ

ਸਮਾਦਤ ਹਸਨ ਮੰਟੋ ਦੀ ਸਕੂਲੀ ਸਿੱਖਿਆ ਐਮ.ਓ. ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਹੋਈ ਸੀ। ਉਸ ਦਾ ਜਿਗਰੀ ਦੋਸਤ ਹਸਨ ਅੱਬਾਸ ਵੀ ਇਸੇ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਸੀ ਜਿਸ ਦੇ ਨਾਲ ਉਹ ਸਕੂਲ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਬਾਅਦ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੀਆਂ ਗਲੀਆਂ-ਬਾਜ਼ਾਰਾਂ ਵਿਚ ਚਹਿਲਕਦਮੀ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ। ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਉਹ ਅਕਸਰ ਲੜਕੇ-ਝਗੜਕੇ ਪਰ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਦੇ ਬਿਨਾਂ ਰਹਿ ਨਾ ਸਕਦੇ। ਸ਼ਾਮ ਵੇਲੇ ਦੋਵੇਂ ਗਲੀਆਂ-ਬਾਜ਼ਾਰਾਂ ਵਿਚ ਚਹਿਲਕਦਮੀ ਕਰਦੇ ਦਿਸਦੇ। ਆਪਣੇ ਸਹਿਪਾਠੀਆਂ ਨੂੰ ਛੇੜਨ ਵਿਚ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੇਵਜੂਹ ਉਲਝਾਉਣ ਵਿਚ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਮਜ਼ਾ ਆਉਂਦਾ। ਸ਼ਰਾਰਤ ਵਿਚ ਮਜ਼ਾ ਅਤੇ ਮਜ਼ੇ ਵਿਚ ਸ਼ਰਾਰਤ ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਸੁਭਾਅ ਵਿਚ ਕੱਟ-ਕੱਟ ਕੇ ਭਰੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਾਰਤਾਂ ਦੇ ਕੱਚੇ ਚਿੱਠੇ ਖੁੱਲ੍ਹਦਿਆਂ ਦੇਰ ਨਾ ਲੱਗਦੀ ਤੇ ਘਰ ਵਾਲੇ ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਵਿਚ ਘਿਰੇ ਰਹਿੰਦੇ। ਪਿਤਾ ਉਸ ਨੂੰ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੜਾਕੂ ਤੇ ਮਾਂ ਬਚਾਅ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ। ਮਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਆਉਣ ਨਾਲ ਗੁਲਾਮ ਹਸਨ ਹੋਰ ਵੀ ਭੜਕ ਜਾਂਦਾ ਤੇ ਮਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਚੰਗੀਆਂ-ਮਾੜੀਆਂ ਸੁਣਨੀਆਂ ਪੈਂਦੀਆਂ। ਮਾਂ ਨੂੰ ਪਿਤਾ ਦੇ ਗੁੱਸੇ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੁੰਦੇ ਦੇਖ, ਸਮਾਦਤ ਹਸਨ ਤੜਫ ਉੱਠਦਾ, ਦੰਦ ਪੀਂਹਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਪਰ ਕੁਝ ਨਾ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਪਿਤਾ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀ ਗੁੱਸਾ ਅਤੇ ਉਦਾਸੀਨਤਾ ਅਤੇ ਮਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀ ਡੂੰਘੇ

ਇਹ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਜਦੋਂ ਮੰਟੋ ਸਿਰਫ 16-17 ਸਾਲ ਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਸਕੂਲੀ ਅਤੇ ਕਾਲਜ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਸੀ, ਉਸ ਦੀ ਬਾਗੀ, ਅਵਾਰਾ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਤੇਵਰ ਇਸ ਸ਼ਹਿਰ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਰਾਸ ਆਇਆ ਤੇ ਸ਼ਹਿਰ ਉਸ ਦੇ ਵਜੂਦ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਕਿਵੇਂ ਬਣਿਆ, ਇਸ ਦੀ ਇਕ ਝਲਕ ਮੰਟੋ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਅਤੇ ਰੇਖਾ-ਚਿੱਤਰਾਂ ਤੋਂ ਇਕ ਹੱਦ ਤਕ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਉਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਜਲੂਸ ਨਿਕਲਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ, ਸਤਿਆਗ੍ਰਹਿ ਅਤੇ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਚਲਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਸਨ। ਸ਼ਰਾਰਤੀ ਅਤੇ ਬੇਚੈਨ ਮੰਟੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਘਿਰਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਪਰ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਨਾ ਲੈ ਸਕਦਾ। ਹਾਂ, ਕੁਝ ਕਰ ਗੁਜ਼ਰਨ ਦਾ ਜਜ਼ਬਾ ਉਸ ਵਿਚ ਮਚਲਦਾ ਰਹਿੰਦਾ।

ਯਾਦ ਝਰੋਖਾ

ਕੋਲ ਵਿਛੀ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ। ਮੰਟੋ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਦੇਵਿੰਦਰ ਸਤਿਆਰਥੀ (ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ, 1965) ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ, 'ਫਰਾਡ ਮੈਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰੀ ਮੰਟੋ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਬੜੀ ਮੁਹੱਬਤ ਨਾਲ।'

ਮੰਟੋ ਅਤੇ ਅਬੂ ਸਈਦ ਕੁਰੈਸ਼ੀ ਦੋਵੇਂ ਫਿਲਮੀ ਸਿਤਾਰਿਆਂ ਦੇ ਸ਼ੌਕੀਨ ਸਨ।

ਆਸ਼ਿਕ ਅਲੀ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫਰ ਦੇ ਸਟੂਡੀਓ ਵਿਚ ਉਹ ਅਕਸਰ ਜਾਂਦੇ ਜਿੱਥੇ ਬੜੀਆਂ ਕਲਾਤਮਕ ਮੁਦਰਾਵਾਂ ਵਿਚ ਸਿਨੇਮਾ ਦੇ ਅਭਿਨੇਤਾ ਅਤੇ ਅਭਿਨੇਤਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਰਹਿੰਦੀਆਂ। ਖੁਦ ਮੰਟੋ ਦੇ ਕੋਲ ਵੀ ਫਿਲਮੀ ਸਿਤਾਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਇਕ ਤੋਂ ਇਕ ਵਧੀਆ ਤਸਵੀਰਾਂ ਦਾ ਬਿਹਤਰੀਨ ਖਜ਼ਾਨਾ ਸੀ। ਇਕ ਵਾਰ ਅਬੂ ਸਈਦ ਉਸ ਦੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਅਲਮਾਰੀ ਵਿਚ ਫਿਲਮੀ ਰਸਾਲਿਆਂ ਦਾ ਅੰਬਾਰ ਦੇਖਿਆ। ਅਬੂ ਸਈਦ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਵੱਲ ਲਲਕ ਭਰੇ ਅੰਦਾਜ਼ ਵਿਚ ਦੇਖਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਦੇਖ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਕਈ ਤਸਵੀਰਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਤੋਹਫੇ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੇ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਜ਼ਾਹਿਰ ਹੈ ਕਿ ਫਿਲਮੀ ਦੁਨੀਆ ਨਾਲ ਉਸ ਦਾ ਜੁੜਾਵ ਡੂੰਘਾ ਸੀ ਜੋ ਅੱਗੇ ਚੱਲ ਕੇ ਫਿਲਮੀ ਪ੍ਰਤਿਕਾਵਾਂ ਦੇ ਸੰਪਾਦਨ ਅਤੇ ਫਿਲਮਾਂ ਦੇ ਲਈ ਕਹਾਣੀਆਂ ਲਿਖਣ ਵਿਚ ਉਸ ਦੇ ਬਹੁਤ ਕੰਮ ਆਇਆ।

ਜ਼ਾਹਿਰ ਹੈ ਅਜਿਹੇ ਲੜਕੇ ਨੂੰ ਸਕੂਲ ਜਾਂ ਕਾਲਜ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਪੜ੍ਹਨ ਵਿਚ ਭਲਾਂ ਕੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸਾਹਿਤਕ ਕਿਤਾਬਾਂ, ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਸੂਸੀ ਨਾਵਲ ਪੜ੍ਹਨ ਦਾ ਚਸਕਾ ਉਸ ਨੂੰ ਲੱਗ ਗਿਆ ਸੀ। ਪੜ੍ਹਨ ਦਾ ਆਲਮ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵੇਚਣ ਵਾਲੇ ਤੋਂ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਕਿਤਾਬਾਂ ਉਧਾਰ ਲੈ ਲੈਂਦਾ ਕਿ ਉਹ ਹੈਂਡਮਾਸਟਰ ਦਾ ਬੇਟਾ ਹੈ। ਪੜ੍ਹਨ ਦੇ ਬਾਅਦ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਨੂੰ ਸੈਕਿੰਡ ਹੈਂਡ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵੇਚ ਦਿੰਦਾ ਤੇ ਜੋ ਪੈਸੇ ਮਿਲਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਿਗਰਟ ਖਰੀਦ ਲੈਂਦਾ। ਅਬੂ ਸਈਦ ਕੁਰੈਸ਼ੀ ਨੇ ਜਦੋਂ ਉਸ ਤੋਂ ਕਾਰਨ ਪੁੱਛਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਮੈਂ ਘਟੀਆ ਕਿਸਮ ਦੀ ਸਿਗਰਟ ਨਹੀਂ ਪੀਂਦਾ। ਘਰੋਂ ਮਿਲਣ ਵਾਲੇ ਪੈਸਿਆਂ ਨਾਲ ਵਧੀਆ ਸਿਗਰਟ ਦਾ ਖਰਚ ਨਹੀਂ ਚੁੱਕਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।'

ਇਹ ਉਹ ਸਮਾਂ ਸੀ ਜਦੋਂ ਮੰਟੋ ਐਫ. ਏ. ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਦਾ ਸੀ। ਦੋ ਵਾਰ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਸੀ ਤੇ ਹੁਣ ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਉਮੀਦ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆ ਰਹੀ ਸੀ। ਕਾਲਜ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੇਖ ਕੇ ਉਸ ਦਾ ਦਿਲ ਘਬਰਾਉਂਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਸਾਥੀ ਦੋਸਤ ਵੀ ਅਜਿਹੇ ਹੀ ਸਨ। ਨਵੀਆਂ-ਨਵੀਆਂ ਸ਼ੋਖੀਆਂ ਅਤੇ ਸ਼ਰਾਰਤਾਂ ਕਰਨ ਵਿਚ ਉਸ ਦਾ ਕੋਈ ਸਾਥੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਘਰ ਵਾਲੇ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਦਾ ਨਾ ਸਮਝਦੇ। ਉਸ ਦੇ ਅੱਬਾ ਉਸ ਤੋਂ ਬੇਹੱਦ ਨਾਰਾਜ਼ ਰਹਿੰਦੇ। ਉਸ ਦਾ ਮਨ ਘਰ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਉਚਾਟ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਕੋਈ ਭਵਿੱਖ ਨਾ ਦਿੱਸਦਾ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨੀਂ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰੀ ਨਾਂ ਦੇ ਵਿਗੜੇ ਹੋਏ ਅਮੀਰਜ਼ਾਦੇ ਨਾਲ ਉਸ ਦੀ ਦੋਸਤੀ ਹੋਈ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣ ਦਾ ਚਸਕਾ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਉਹ ਕਦੇ ਚੰਗੀ, ਕਦੇ ਸਮਝੀ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣ ਲੱਗਾ। ਜੁਏ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਰਾਹਤ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀ ਪਰ ਉਥੇ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਸਕੂਲ ਨਾ ਮਿਲਿਆ। ਕਦੀ ਸ਼ਿਅਰ ਕਹਿਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ, ਇਨਕਲਾਬ ਦੇ ਸੁਪਨੇ ਦੇਖਦਾ ਤੇ ਕਦੇ ਪ੍ਰੇਮਿਕਾਵਾਂ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਵਿਚ ਗੁਆਚ ਜਾਂਦਾ। ਉਹ ਘਰ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਬਣ ਕੇ ਦਿਖਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਪਰ ਉਹ ਉਲਟੀਆਂ ਰਾਹਾਂ 'ਤੇ ਚੱਲ ਪਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਉੱਪਰ ਹੋਈ ਮਾਨਸਿਕ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਉਹ ਅਖਾੜਿਆਂ, ਖਾਨਗਾਹਾਂ ਅਤੇ ਕਬਰਸਤਾਨਾਂ ਦੇ ਵੀ ਚੱਕਰ ਕੱਟਦਾ ਰਿਹਾ। ਉਥੋਂ ਦੇ ਕਈ ਅਜੀਬ ਚਿਹਰੇ, ਤਜਰਬੇ ਅਤੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਧਸਦੇ ਗਏ- ਰਹਿਣ ਸਹਿਣ ਅਤੇ ਇਖਲਾਕੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਦੌਰ ਕਿੰਨਾ ਹੀ ਮਾੜਾ ਕਿਉਂ ਨਾ ਦਿਖਾਈ ਦੇਵੇ, ਇਹੋ ਹੀ ਉਹ ਜ਼ਮਾਨਾ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਮੰਟੋ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਕਠੋਰ

ਦੇਖਿਆ ਸੀ।
“ਇਹ ਕੌਣ ਹੈ?” ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਸਹਿਪਾਠੀ ਤੋਂ ਪੁੱਛਿਆ। ਜਵਾਬ ਮਿਲਿਆ, “ਟੋਮੀ।” ਮੈਂ ਇਹ ਨਾਂ ਸੁਣਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਕਾਲਜ ਅਤੇ ਮੁਹੱਲੇ ਵਿਚ ਇਸੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਮਸ਼ਹੂਰ ਸੀ। ਇਸ ਨਾਮਕਰਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਉਸ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਾਰਤਾਂ ਸਨ। ਖੈਰ, ਇਹ ‘ਟੋਮੀ’ ਜੋ ਉਸ ਵੇਲੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨੂੰ ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਵਿਚ ਉਤਾਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਮੈਨੂੰ ਕੁਝ ਨਿਰਾਲੇ ਰੰਗ-ਢੰਗ ਦਾ ਆਦਮੀ ਲੱਗਾ। ਮੈਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ ਕਿ ਕੋਈ ਸਮਝਦਾਰ ਆਦਮੀ ਬੋਸਕੀ ਦੇ ਪਜਾਮੇ ਅਤੇ ਲਾਲ ਧਾਰੀਆਂ ਵਾਲੀ ਕਮੀਜ਼ ਪਾ ਕੇ ਜਾਂ ਨਾਈਟ ਸੂਟ ਵਿਚ ਕਾਲਜ ਵੀ ਆ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਅਬੂ ਸਈਦ ਕੁਰੈਸ਼ੀ ਦੇ ਵਾਲਿਦ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਤੇ ਕੁਝ ਦਿਨ ਬੀਤ ਗਏ। ਇਕ ਦਿਨ ਕਿਸੇ ਤਸਵੀਰ ਦੇ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿਚ ਕੁਰੈਸ਼ੀ ਆਸ਼ਿਕ ਅਲੀ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫਰ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ‘ਤੇ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਥੋਂ ਉਸ ਦੀ ‘ਟੋਮੀ’ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਹੋ ਗਈ। ਦੇਖਦਿਆਂ ਹੀ ਕਿਹਾ, “ਦੱਸ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਕਿਵੇਂ ਆਈ, ਫਿਲਮ ਹੀ ਕਿੱਥੇ ਸੀ ਕੈਮਰੇ ਵਿਚ। ਟੋਮੀ ਭਾਵ ਮੰਟੋ ਦੇ ਨਾਲ ਅਬੂ ਸਈਦ ਦੀ ਦੋਸਤੀ ਦੀ ਇਹ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਸੀ।

ਉਹ ਦਿੱਲੀ ਤਕ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ। ਚਾਟ ਅਤੇ ਫਿਲਮਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਚਟਪਟੇਪਨ ਤੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਕਟੜਾ ਕਨੌਈਆ ਦੇ ਹੁਸਨੇ ਬਾਜ਼ਾਰ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਭੁਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਤਵਾਇਫਾਂ ਜਦੋਂ ਮੁਹੱਰਮ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਕਾਲੇ ਕੱਪੜੇ ਪਾ ਕੇ ਉੱਥੇ ਘੁੰਮਦੀਆਂ ਤਾਂ ਉਸ ਬਾਜ਼ਾਰ ਦਾ ਹੁਸਨ ਕਿਤੇ ਹੋਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਧ ਜਾਂਦਾ। ਮੰਟੋ ਨੇ ਆਪਣੇ ਦੋਸਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੁਸਨੇ ਬਾਜ਼ਾਰ ਦਾ ਦੀਦਾਰ ਨਾ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ, ਇਹ ਭਲਾ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ?

ਦੀ ਮੂਰਤੀ ਦਾ ਇਕ ਆਕਰਸ਼ਕ ਕੋਨ ‘ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਹੋਣਾ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸੂਚਕ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਕਿਸ ਗਹਿਰਾਈ ਤਕ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਅਮਲੀ ਜਾਮਾ ਪਹਿਨਾਉਣ ਲਈ ਕਾਹਲਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਸੱਤ ਸਾਲ ਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਜਲ੍ਹਿਆਂਵਾਲਾ ਬਾਗ ਦਾ ਕਤਲੇਆਮ (1919) ਉਸ ਦੇ ਅਵਚੇਤਨ ਵਿਚ ਉਤਰ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਵਚੇਤਨ ਵਿਚ ਅਟਕਿਆ ਪਿਆ ਜਲ੍ਹਿਆਂਵਾਲਾ ਬਾਗ ਉਸ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਕੁਝ ਕਰਨ ਅਤੇ ਲਿਖਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ। ਜਲ੍ਹਿਆਂਵਾਲਾ ਬਾਗ ਉਸ ਦੇ ਲਈ ਸਮਾਜਿਕ ਪਰਿਵਰਤਨ ਅਤੇ ਇਨਕਲਾਬ ਦਾ ਇਕ ਮਿਥਕ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਦੀ ਚਰਚਾ ਉਹ ਦੋਸਤਾਂ ਨਾਲ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ। ਅਵਾਰਗੀ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਮਿਥਕ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਭਟਕਣ ਤੋਂ ਵੀ ਬਚਾਇਆ। ਧਿਆਨ ਦਿਓ, ਮੰਟੋ ਠੀਕ ਸੱਤ ਸਾਲ ਦਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਜਲ੍ਹਿਆਂਵਾਲਾ ਬਾਗ ਦਾ ਹਾਦਸਾ ਹੋਇਆ। ਮੰਟੋ ਨੇ ਇਸੇ ਸੱਤ ਸਾਲ ਦੇ ਬੱਚੇ ਦੇ ਅਵਚੇਤਨ ਵਿਚ

ਮਜ਼ਾਕ ਅਤੇ ਸ਼ਰਾਰਤ ਮੰਟੋ ਵਿਚ ਪੈਦਾਇਸ਼ੀ ਸੀ। ਦੋਸਤਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਉਹ ਹਲਕੇ-ਫੁਲਕੇ ਮਜ਼ਾਕ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਪਰ ਅਜਿਹਾ ਮਜ਼ਾਕ ਨਹੀਂ ਜਿਸ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਤਕਲੀਫ ਪਹੁੰਚੇ। ਮਜ਼ਾਕ ਜਾਂ ਸ਼ਰਾਰਤ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸ਼ੌਂਧ ਮਜ਼ਾ ਲੈਣ ਦੀ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਉਸ ਵਿਚ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਅੰਤ ਤਕ ਰਹੀ। ਤੇ ਖੁਦ ਆਪਣਾ ਮਜ਼ਾਕ ਉਡਾਉਣ ਦਾ ਮਾਦਾ ਵੀ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਆਤਮ-ਵਿਅੰਗ ਦੀਆਂ ਸਿੱਧੀਆਂ-ਟੋਢੀਆਂ ਰੇ ਖਾਵਾਂ ਨਾਲ ਬਣਦੀ-ਟੁੱਟਦੀ ਰਹੀ।

ਭਾਵੇਂ ਕਿਤੇ ਵੀ ਹੋਣ, ਉਹ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਇਕੱਠੇ ਹੁੰਦੇ। ਇਕ-ਦੂਜੇ ਦੇ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ-ਜਾਂਦੇ ਅਤੇ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਹਰੇਕ ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰਦੇ। ਬਾਰੀ ਅਲੀਗ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਮੰਟੋ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਅਤੇ ਰੁਝਾਨਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਉਸ ਦੇ ਪੜ੍ਹਨ-ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਕਮਰੇ ਨੂੰ ‘ਦਾਰੁਲ ਅਹਿਮਰ’ (ਲਾਲ ਕਮਰਾ) ਦਾ ਰੁਤਬਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਸੰਨ 1931 ਦੀ ਹੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਦੋਸਤ ਅਬੂ ਸਈਦ ਕੁਰੈਸ਼ੀ ਕੁਚਾ ਵਕੀਲਾਂ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਗਿਆ ਤੇ ਮੰਟੋ ਦੇ ਕਮਰੇ ‘ਦਾਰੁਲ ਅਹਿਮਰ’ ਵਿਚ ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਦਾਖਲ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਦੇਖਿਆ, ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੀ ਕੰਧ ਦੇ ਨਾਲ ਦੋ ਖੋਖੇ ਰੱਖ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ‘ਤੇ ਗੱਦਾ ਅਤੇ ਗੱਦੇ ਦੇ ਉੱਪਰ ਮੁਲਤਾਨੀ ਖੋਸ ਵਿਛਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਾਹਮਣੇ ਉੱਤਰੀ ਕੰਧ ਦੇ ਨਾਲ ਖਿੜਕੀ ਦੇ ਕੋਲ ਪੜ੍ਹਨ-ਲਿਖਣ ਦੀ ਮੇਜ਼ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਕੰਧ ਵਿਚ ਇਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਅਲਮਾਰੀ। ਜੋ ਕਿਤਾਬਾਂ ਅਲਮਾਰੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਦੀਆਂ ਸਨ, ਮੇਜ਼ ‘ਤੇ ਕੰਧ ਦੇ ਸਹਾਰੇ ਪਈਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ। ਮੇਜ਼ ਦੇ ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਆਤਿਸ਼ਦਾਨ ਸੀ ਜਿਸ ‘ਤੇ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੂਰਤੀ ਰੱਖੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਭਗਤ ਸਿੰਘ

ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਬੁੱਤ ਦੇ ਇਕ ਪਾਸੇ ਤੇਲ ਦਾ ਟੇਬਲ ਲੈਂਪ ਸੀ ਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਪੁਰਾਣੀ ਬਨਾਵਟ ਵਾਲਾ ਟੈਲੀਫੋਨ ਦਾ ਰਿਸੀਵਰ ਪਿਆ ਸੀ। ਤੇ ਰਿਸੀਵਰ ਦੀ ਗੱਲ ਤੋਂ ਅਬੂ ਸਈਦ ਕੁਰੈਸ਼ੀ ਦਾ ਧਿਆਨ ਇਕ ਹੋਰ ਗੱਲ ਵੱਲ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਉਹ ਲਿਖਦਾ ਹੈ, ‘ਇਕ ਪਬਲਿਕ ਟੈਲੀਫੋਨ ਤੋਂ ਜਦੋਂ ਕਈ ਵਾਰ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਅਦ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨੰਬਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕਿਆ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਰਿਸੀਵਰ ਨੂੰ ਖਿੱਚ ਕੇ ਓਵਰ ਕੋਟ ਦੀ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਪਾ ਲਿਆ ਸੀ, ‘ਇਹ ਕੀ ਫਰਾਡ ਹੈ?’ ਇਹ ਪ੍ਰਸੰਗ ਹਲਕੀ ਜਿਹੀ ਤਕਲੀਫ ਦੇ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਮਜ਼ਾਕ ਵਿਚ ਲੁਕੇ ਬੋਹੀਮੀਅਨ ਟੱਚ ਨੂੰ ਜ਼ਾਹਿਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ‘ਕੀ ਫਰਾਡ ਹੈ?’ ਤੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ‘ਫਰਾਡ’ ਕਹਿਣ ਦਾ ਮੰਟੋ ਦਾ ਕਈ ਵਾਰ ਮਿੱਠਾ ਜਿਹਾ, ਕਈ ਵਾਰ ਵਿਅੰਗ ਭਰਿਆ ਅੰਦਾਜ਼ ਉਸ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਆਖਰੀ ਦੌਰ ਤਕ ਚਲਦਾ ਰਿਹਾ। ਉਸ ਦਾ ਅੰਦਰ-ਬਾਹਰ ਇਕ ਸੀ। ਉਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਿੱਧਾ-ਸਾਦਾ ਆਦਮੀ ਸੀ- ਉਸ ਉਜਲੀ ਚਾਂਦਨੀ ਵਾਂਗੂ ਜੋ ਕਮਰੇ ਦੀ ਦੱਖਣੀ ਖਿੜਕੀ ਦੇ

ਮਨਪਸੰਦ ਹੀਰੋਇਨ ਦੀ ਫਿਲਮ ਦੇਖਣ ਲਈ

ਅਬੂ ਸਈਦ ਕੁਰੈਸ਼ੀ ਅਤੇ ਹਸਨ ਅੱਬਾਸ ਜਿਹੇ ਦੋਸਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮੰਟੋ ਦੀ ਖੂਬ ਬਣਦੀ। ਮੰਟੋ ਨੂੰ ਚਾਟ ਖਾਣ ਅਤੇ ਸਿਨੇਮਾ ਦੇਖਣ ਦਾ ਚਸਕਾ ਸੀ ਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਉਸ ਦੇ ਦੋਸਤ ਵੀ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੁੰਦੇ। ਚਾਟ ਅਤੇ ਫਿਲਮਾਂ- ਤੁਸੀਂ ਹੈਰਾਨ ਨਾ ਹੋਵੋ, ਦੋਹਾਂ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚਟਪਟਾਪਨ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦਾ ਤੇ ਮਜ਼ਾ ਆਉਂਦਾ। ਜੋ ਫਿਲਮ ਚੰਗੀ ਲੱਗਦੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਉਹ ਦੋ-ਦੋ, ਤਿੰਨ-ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਦੇਖਦਾ, ਉਸ ਦੇ ਲਈ ਭਾਵੇਂ ਉਸ ਨੂੰ ਲਾਹੌਰ ਜਾਂ ਜਲੰਧਰ ਕਿਉਂ ਨਾ ਜਾਣਾ ਪਵੇ। ਆਪਣੀ ਮਨਪਸੰਦ ਹੀਰੋਇਨ ਦੀ ਫਿਲਮ ਦੇਖਣ ਲਈ

ਭਾਵੇਂ ਕਿਤੇ ਵੀ ਹੋਣ, ਉਹ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਇਕੱਠੇ ਹੁੰਦੇ। ਇਕ-ਦੂਜੇ ਦੇ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ-ਜਾਂਦੇ ਅਤੇ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਹਰੇਕ ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰਦੇ। ਬਾਰੀ ਅਲੀਗ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਮੰਟੋ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਅਤੇ ਰੁਝਾਨਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਉਸ ਦੇ ਪੜ੍ਹਨ-ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਕਮਰੇ ਨੂੰ ‘ਦਾਰੁਲ ਅਹਿਮਰ’ (ਲਾਲ ਕਮਰਾ) ਦਾ ਰੁਤਬਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਸੰਨ 1931 ਦੀ ਹੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਦੋਸਤ ਅਬੂ ਸਈਦ ਕੁਰੈਸ਼ੀ ਕੁਚਾ ਵਕੀਲਾਂ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਗਿਆ ਤੇ ਮੰਟੋ ਦੇ ਕਮਰੇ ‘ਦਾਰੁਲ ਅਹਿਮਰ’ ਵਿਚ ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਦਾਖਲ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਦੇਖਿਆ, ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੀ ਕੰਧ ਦੇ ਨਾਲ ਦੋ ਖੋਖੇ ਰੱਖ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ‘ਤੇ ਗੱਦਾ ਅਤੇ ਗੱਦੇ ਦੇ ਉੱਪਰ ਮੁਲਤਾਨੀ ਖੋਸ ਵਿਛਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਾਹਮਣੇ ਉੱਤਰੀ ਕੰਧ ਦੇ ਨਾਲ ਖਿੜਕੀ ਦੇ ਕੋਲ ਪੜ੍ਹਨ-ਲਿਖਣ ਦੀ ਮੇਜ਼ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਕੰਧ ਵਿਚ ਇਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਅਲਮਾਰੀ। ਜੋ ਕਿਤਾਬਾਂ ਅਲਮਾਰੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਦੀਆਂ ਸਨ, ਮੇਜ਼ ‘ਤੇ ਕੰਧ ਦੇ ਸਹਾਰੇ ਪਈਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ। ਮੇਜ਼ ਦੇ ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਆਤਿਸ਼ਦਾਨ ਸੀ ਜਿਸ ‘ਤੇ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੂਰਤੀ ਰੱਖੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਭਗਤ ਸਿੰਘ

ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਬੁੱਤ ਦੇ ਇਕ ਪਾਸੇ ਤੇਲ ਦਾ ਟੇਬਲ ਲੈਂਪ ਸੀ ਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਪੁਰਾਣੀ ਬਨਾਵਟ ਵਾਲਾ ਟੈਲੀਫੋਨ ਦਾ ਰਿਸੀਵਰ ਪਿਆ ਸੀ। ਤੇ ਰਿਸੀਵਰ ਦੀ ਗੱਲ ਤੋਂ ਅਬੂ ਸਈਦ ਕੁਰੈਸ਼ੀ ਦਾ ਧਿਆਨ ਇਕ ਹੋਰ ਗੱਲ ਵੱਲ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਉਹ ਲਿਖਦਾ ਹੈ, ‘ਇਕ ਪਬਲਿਕ ਟੈਲੀਫੋਨ ਤੋਂ ਜਦੋਂ ਕਈ ਵਾਰ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਅਦ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨੰਬਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕਿਆ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਰਿਸੀਵਰ ਨੂੰ ਖਿੱਚ ਕੇ ਓਵਰ ਕੋਟ ਦੀ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਪਾ ਲਿਆ ਸੀ, ‘ਇਹ ਕੀ ਫਰਾਡ ਹੈ?’ ਇਹ ਪ੍ਰਸੰਗ ਹਲਕੀ ਜਿਹੀ ਤਕਲੀਫ ਦੇ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਮਜ਼ਾਕ ਵਿਚ ਲੁਕੇ ਬੋਹੀਮੀਅਨ ਟੱਚ ਨੂੰ ਜ਼ਾਹਿਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ‘ਕੀ ਫਰਾਡ ਹੈ?’ ਤੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ‘ਫਰਾਡ’ ਕਹਿਣ ਦਾ ਮੰਟੋ ਦਾ ਕਈ ਵਾਰ ਮਿੱਠਾ ਜਿਹਾ, ਕਈ ਵਾਰ ਵਿਅੰਗ ਭਰਿਆ ਅੰਦਾਜ਼ ਉਸ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਆਖਰੀ ਦੌਰ ਤਕ ਚਲਦਾ ਰਿਹਾ। ਉਸ ਦਾ ਅੰਦਰ-ਬਾਹਰ ਇਕ ਸੀ। ਉਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਿੱਧਾ-ਸਾਦਾ ਆਦਮੀ ਸੀ- ਉਸ ਉਜਲੀ ਚਾਂਦਨੀ ਵਾਂਗੂ ਜੋ ਕਮਰੇ ਦੀ ਦੱਖਣੀ ਖਿੜਕੀ ਦੇ

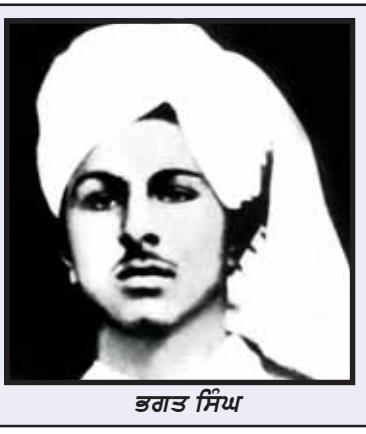
ਨਰੇਂਦਰ ਮੋਹਨ ਅਨੁਵਾਦ: ਡਾ. ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਬੱਦਨ

ਪਿਆਰ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਉਸ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨੀਂ ਜੰਮਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ। 1931 ਵਿਚ ਐਮ.ਏ.ਓ. ਕਾਲਜ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਉਸ ਦੇ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ‘ਤੇ ਵੀ ਜਿੱਥੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਦਾ ਸਿਲਸਿਲਾ ਚੱਲਦਾ ਰਿਹਾ ਉਥੇ ਮਾੜਾ-ਪਿਤਾ ਅਤੇ ਮੰਟੋ ਦੇ ਵਿਚ ਵੀ ਖਿੱਚੋਤਾਣ ਚੱਲਦੀ ਰਹੀ।

ਇਹ ਉਹ ਸਮਾਂ ਸੀ ਜਦੋਂ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅੰਦੋਲਨ ਅਤੇ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਅੰਦੋਲਨ ਆਪਣੇ ਪੂਰੇ ਉਭਾਰ ‘ਤੇ ਸੀ। ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਬਲੀਦਾਨ ਨੇ ਨਵੀਆਂ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਤੇਜ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ‘ਇਨਕਲਾਬ ਜ਼ਿੰਦਾਬਾਦ’ ਦੇ ਨਾਅਰੇ ਗਲੀ-ਕੂਚਿਆਂ ਵਿਚ ਸੁਣਾਈ ਦਿੰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ। ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੇ ਡਰ ਕਾਰਨ ਮੰਟੋ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਤਾਂ ਨਾ ਲੈ ਸਕਦਾ ਪਰ ਉਹ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਿਚ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਹੋ ਹੀ ਸਮਾਂ ਸੀ ਜਦੋਂ ਅਬੂ ਸਈਦ ਕੁਰੈਸ਼ੀ ਨਾਲ ਉਸ ਦੀ ਦੋਸਤੀ ਹੋਈ ਅਤੇ ਖੂਬ ਪ੍ਰਵਾਨ ਚੜ੍ਹੀ। ਮੰਟੋ ਅਤੇ ਅਬੂ ਸਈਦ ਕੁਰੈਸ਼ੀ ਉੱਜ ਤਾਂ ਪੜ੍ਹਦੇ-ਲਿਖਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਪਰ ਇਮਤਿਹਾਨਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਉਦਾਸੀਨ ਰਹਿੰਦੇ।

1931 ਵਿਚ ਮੰਟੋ ਨੇ ਐਫ.ਏ. ਕਰਨ ਲਈ ਐਮ.ਐਮ.ਓ. ਕਾਲਜ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਦਾਖਲਾ ਲਿਆ। ਉਸ ਦੇ ਦੋਸਤ ਵੀ ਇਸੇ ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਆ ਗਏ। ਮੰਟੋ ਨੇ ਆਪਣੇ ਦੋ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਕ ਸਨ ਫੌਜ ਸਾਹਬ ਜੋ ‘ਬਹੁਤ ਹੀ ਅਫੀਮੀ ਕਿਸਮ ਦੇ ਆਦਮੀ ਸਨ।’ ਮੰਟੋ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਫੌਜ ਸਾਹਬ ਨੇ ਉਨ੍ਹੀਂ ਦਿਨੀਂ ਅਫੀਮੀ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਬਹੁਤ ਹੀ ਖੂਬਸੂਰਤ ਗਜ਼ਲਾਂ ਲਿਖੀਆਂ। ਇਕ ਹੋਰ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸੀ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਮਹਿਮੂਦਜ਼ਫਰ ਜੋ ਬੜੇ ਖੁਸ਼ਮਿਜ਼ਾਜ਼ ਨੌਜਵਾਨ ਸਨ। ਉਹ ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਿਚ ਸਾਮਵਾਦੀ ਸਨ। ਆਪਣੇ ਅਨੌਖੇਪਨ ਕਾਰਨ ਮੰਟੋ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰਾਂ ਅਤੇ ਸਹਿਪਾਠੀਆਂ ਵਿਚ ਖੂਬ ਜਾਣਿਆ-ਪਛਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਕਾਲਜ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਮੰਟੋ ਦੇ ਬਾਰੇ ਕੁਰੈਸ਼ੀ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ‘ਇਕ ਦਿਨ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕਾਲਜ ਦੇ ਦੱਖਣੀ ਪੂਰਬੀ ਬਰਾਮਦੇ ਵਿਚ ਦੇਖਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਸੁਰਖ ਧਾਰੀਆਂ ਦੀ ਬੋਸਕੀ ਦੀ ਕਮੀਜ਼ ਪਾਈ ਹੋਈ ਸੀ ਤੇ ਚਿੱਟਾ ਬੋਸਕੀ ਦਾ ਪਜਾਮਾ। ਪੈਰਾਂ ਵਿਚ ਚੱਪਲ ਸੀ ਤੇ ਕਮੀਜ਼ ਦੇ ਉੱਪਰ ਉੱਚਾ ਜਿਹਾ ਫੈਸ਼ਨ ਦੀ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਗਰਮ ਕੋਟ ਉਹ ਮੇਰੇ ਇਕ ਹਿੰਦੂ ਸਹਿਪਾਠੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਉਤਾਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨੂੰ ਮੰਟੋ ਦੇ ਕੈਮਰੇ ਵਿਚ ਉਤਰਦੇ ਦੇਖ ਕੇ ਈਰਖਾਲਿਆਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਘੇਰ ਲਿਆ। ਮੈਂ ਮੰਟੋ ਨੂੰ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਹੀਂ

ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਬਲੀਦਾਨ ਨੇ ਨਵੀਆਂ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਤੇਜ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ‘ਇਨਕਲਾਬ ਜ਼ਿੰਦਾਬਾਦ’ ਦੇ ਨਾਅਰੇ ਗਲੀ-ਕੂਚਿਆਂ ਵਿਚ ਸੁਣਾਈ ਦਿੰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ। ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੇ ਡਰ ਕਾਰਨ ਮੰਟੋ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਤਾਂ ਨਾ ਲੈ ਸਕਦਾ ਪਰ ਉਹ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਿਚ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਹੋ ਹੀ ਸਮਾਂ ਸੀ ਜਦੋਂ ਅਬੂ ਸਈਦ ਕੁਰੈਸ਼ੀ ਨਾਲ ਉਸ ਦੀ ਦੋਸਤੀ ਹੋਈ ਅਤੇ ਖੂਬ ਪ੍ਰਵਾਨ ਚੜ੍ਹੀ। ਮੰਟੋ ਅਤੇ ਅਬੂ ਸਈਦ ਕੁਰੈਸ਼ੀ ਉੱਜ ਤਾਂ ਪੜ੍ਹਦੇ-ਲਿਖਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਪਰ ਇਮਤਿਹਾਨਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਉਦਾਸੀਨ ਰਹਿੰਦੇ।

ਭਗਤ ਸਿੰਘ

ਖੇਡਾਂ: ਕਬੱਡੀ, ਵਾਲੀਬਾਲ, ਅਥਲੈਟਿਕਸ

ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਐਂਡ ਕਲਚਰਲ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ, ਮਿਸ਼ੀਗਨ

ਸੋਹਰਤ ਦੇ ਦੀਵੇ ਵਿਚ ਖੂਨ ਜਿਗਰ ਦਾ ਪੈਂਦਾ ਏ, ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਨਾਮ ਕਮਾਉਣਾ ਸੌਖਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।
ਕਾਮਯਾਬ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਸਦਕੇ ਜਾਵਾਂ ਮੈਂ, ਬਾਹਰਲੇ ਮੁਲਕ 'ਚ ਪੈਰ ਜਮਾਉਣਾ ਸੌਖਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਮਿਸ਼ੀਗਨ ਦੇ ਭਾਰਤੀ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵਲੋਂ

15ਵਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਖੇਡ ਮੇਲਾ ਤੇ ਕਬੱਡੀ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ 16 ਜੁਲਾਈ 2022

(ਸਨਿਚਰਵਾਰ, ਸਵੇਰੇ 8 ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ 9 ਵਜੇ ਤੱਕ)

Willow Metro Park

Near Detroit Metro Airport, I-275

23200 S Huron Road, New Boston, MI 48164

ਇਨਾਮ

ਕਬੱਡੀ ਓਪਨ

ਪਹਿਲਾ ਇਨਾਮ \$21,000

ਦੂਜਾ ਇਨਾਮ \$18,000

ਤੀਜਾ ਇਨਾਮ \$16,000

ਚੌਥਾ ਇਨਾਮ \$15,000

ਵਾਲੀਬਾਲ (ਓਪਨ)

ਪਹਿਲਾ ਇਨਾਮ

\$3500

ਦੂਜਾ ਇਨਾਮ \$2500

**Free Food
& Free
Entertainment
Car Entry \$10**

ਸਭਨਾਂ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹਾ
ਸੱਦਾ

PSSCA Khed Mela Organizing Committee Members

ਸੁੱਖਾ ਸੇਖੋਂ

ਕੇਵਲ ਗਿੱਲ

ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਗਿੱਲ

ਕੁਲਬੀਰ ਗਿੱਲ

ਅਮਰਜੀਤ ਗਿੱਲ

ਰਵਿੰਦਰ ਬਿੰਦ

ਜਸਵਿੰਦਰ ਧਾਲੀਵਾਲ

ਸੁਖਵੰਤ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ

ਰਾਜ ਨਿੱਜਰ

ਅਰਜੁਨ ਗਿੱਲ

ਸੁਖਦੇਵ ਸੇਖੋਂ

ਕਰਮਬੀਰ ਸਿੰਘ

ਕਰਨ ਗਿੱਲ

ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਕਾਲ ਕਰੋ

ਜਸਵਿੰਦਰ ਧਾਲੀਵਾਲ ਫੋਨ: 734-347-1154

ਸੁਖਵੰਤ ਗਿੱਲ ਫੋਨ: 734-231-7035

ਰਾਜ ਨਿੱਜਰ ਫੋਨ: 734-637-7540

ਰਾਜ ਜਾਮਾਰਾਏ ਫੋਨ: 734-644-1010

ਸੁਖਦੇਵ ਸੇਖੋਂ ਫੋਨ: 248-431-9678

ਕਰਮਬੀਰ ਸਿੰਘ ਫੋਨ: 734-558-3151

ਇਸ ਵਰ੍ਹੇ ਵੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਸਖਤ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਸਮੇਤ ਮੇਲੇ ਦਾ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਮਾਹੌਲ ਵਿਚ ਅਨੰਦ ਮਾਣ ਸਕਣ।

15ਵਾਂ ਸਾਲਾਨਾ ਮਿਸ਼ੀਗਨ ਪੰਜਾਬੀ ਖੇਡ ਮੇਲਾ, ਮਿਤੀ: 07/16/2022, ਸਥਾਨ: ਵਿਲੋ ਮੈਟਰੋ ਪਾਰਕ

Diamond Sponsors

ਸਵ. ਸ. ਚੌਹਾਨ ਸਿੰਘ
ਸੰਧੂ

ਜਤਿੰਦਰਬੀਰ ਸਿੰਘ
ਸੰਧੂ

ਮਿਕ ਸੰਧੂ

ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ
ਗਰੇਵਾਲ

ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ
ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ

ਮਿੱਕ ਗਰੇਵਾਲ ਅਟਾਰਨੀ
ਲੈਨਸਿੰਗ

ਗਰੈਚਨ ਡੂਟਮਰ
ਗਵਰਨਰ ਮਿਸ਼ੀਗਨ

Platinum Sponsors

ਕਰਮਵੀਰ ਸਿੰਘ

ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸੇਖੋਂ

ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ
ਗਿੱਲ

ਕੁਲਬੀਰ (ਕੇ.ਬੀ.)
ਗਿੱਲ

ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ
ਵਰਲਡਵਾਈਡ
ਟਰੇਵਲ

ਨਿਰਵੈਰ ਸਿੰਘ
ਸੰਧੂ

ਐਂਡੀ ਸੰਧੂ

ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ
ਸਿੱਧੂ

ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਸੇਖੋਂ

Gold Sponsors

ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ
ਗਰੇਵਾਲ

ਰਾਜ ਸ਼ੇਰਗਿੱਲ

ਹੈਰੀ ਸੰਧੂ

ਚਰਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ
ਧਾਲੀਵਾਲ

ਜਸਵਿੰਦਰ ਸੋਨਾ
ਸੰਧੂ

ਅਮਰਾਜ ਧਾਲੀਵਾਲ
ਉਮਰਾਨਗਲ

ਸੁਖਜੀਤ ਸੁਖ
ਸਿੰਘ

ਕੁਲਦੀਪ ਕੀਪਾ
ਟਾਂਡਾ

ਰਣਜੀਤ ਰਾਣਾ
ਸੇਖੋਂ

ਅਰਵਿੰਦਰ ਹੈਪੀ
ਬਦੇਸ਼ਾ

ਟੇਨੀ ਗੁਰੋਂ

ਡਾ. ਚਮਕੌਰ ਸਿੰਘ
ਗਿੱਲ

ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ
ਬਰਾੜ

ਸ਼ਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ

ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
ਗਿੱਲ

ਚਰਨਜੀਤ
ਯੋਗੀ ਬਾਠ

ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
ਮੁੰਦਰ

ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ
ਪੰਮਾ

ਹਰਜੀਤ ਚਿੱਲੋਂ
ਕਲੀਵਲੈਂਡ

ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ
ਚਿੱਲੋਂ

ਅਮਰਦੇਵ ਸਿੰਘ
ਬਦੇਸ਼ਾ

ਹਰਦੀਪ ਦੀਪਾ
ਬਦੇਸ਼ਾ, ਸ਼ਿਕਾਗੋ

Silver Sponsors

ਪਰਦੀਪ ਸੰਘਾ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ
ਹੇਅਰ

ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ
ਧਾਲੀਵਾਲ

ਗੁਰਦਾਤਾਰ ਸਿੰਘ

ਗੁਰਭਿੰਦਰ
ਸਿੰਘ

ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ
ਬੈਨੀਪਾਲ

ਬਲਬੀਰ
ਸਿੰਘ ਬੁਆਲ

ਇੰਦਰਜੀਤ
ਸਿੰਘ ਵਿਰਕ

ਜਸਵੀਰ ਸਿੰਘ

ਜਸਪਾਲ
ਸਿੰਘ ਸੋਹਲ

ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ
ਸਰੋਤਾ

ਸੁਰਿੰਦਰ ਬੱਬੀ
ਜੱਜ

ਗੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
ਧਨੋਆ

ਸੁਖਦੀਪ ਸੁੱਖੀ
ਧਾਲੀਵਾਲ

ਇਮਰੋਜ਼ ਸਿੰਘ

ਟੇਨੀ ਭੱਟੀ

ਅਮਜਦ
ਚੌਧਰੀ

ਡਾ. ਕੁਲਜੀਤ
ਲੁਥਰਾ

ਹਰਮੋਹਨਜੀਤ
ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ

ਇੰਦਰਬੀਰ
ਬੰਟੀ ਭੰਗੂ

ਸਿਮਰ ਸਿੰਘ

ਜਗਜੀਤ
ਸਿੰਘ ਚਾਹਲ

ਸੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ
ਬੈਂਸ

ਜੋਨੀ ਸਿੰਘ

ਇਕਬਾਲ
ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ

ਦਲਜੀਤ
ਸਿੰਘ

ਤੀਰਥ
ਮਸ਼ਿਆਨਾ
ਬੋਦਲ

ਕਰਤਾਰ
ਸਿੰਘ

ਲਖਵਿੰਦਰ
ਸਿੰਘ ਭੱਟੀ

ਕੰਵਲਦੀਪ ਸਿੰਘ
ਧਾਲੀਵਾਲ

ਕੁਲਦੀਪ ਚਿੱਕੀ
ਗਿੱਲ

ਚਿੱਪੀ ਡੀਨਾ

ਗਗਨਦੀਪ
ਸਿੰਘ

ਰਾਜ ਗਰੇਵਾਲ
ਮਸਕੀਗਨ

ਮੁਖਵਿੰਦਰ
ਸਿੰਘ ਹੈਪੀ

ਨਿਰਮਲਜੀਤ
ਸਿੰਘ ਰੂਬੀ

ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ
ਸ਼ੈਲੀ

ਅਜੇ ਗਰੇਵਰ

ਮਨਜੀਤ
ਨੰਨਣ

ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ
ਸੋਹੀ

ਮਨਜਿੰਦਰ
ਸਿੰਘ
ਬੈਨੀਪਾਲ

ਸੁਖੀ ਸਿੰਘ
ਪਰਹਾਰ

ਰਾਜਬੀਰ
ਸਿੰਘ
ਬੋਪਾਰਾਏ

ਲਾਡੀ ਮੁਲਤਾਨੀ
ਲੈਨਸਿੰਗ

ਮਨਜੀਤ
ਸਿੰਘ
ਲੈਨਸਿੰਗ

ਨਿਰਮਲ
ਸਿੰਘ
ਸਮਾਘ

15ਵਾਂ ਸਾਲਾਨਾ ਮਿਸ਼ੀਗਨ ਪੰਜਾਬੀ ਖੇਡ ਮੇਲਾ, ਮਿਤੀ: 07/16/2022, ਸਥਾਨ: ਵਿਲੋ ਮੈਟਰੋ ਪਾਰਕ

Diamond Sponsors

ਦਵਿੰਦਰ ਗਰੇਵਾਲ
PRESTIGE
FREIGHT CO.

ਸੁੱਖੀ ਨਰਵਾਲ
ਮੂਨ ਸਟਾਰ

ਰਸਟੀ ਸਿੰਘ ਸੇਖੋਂ
(ਬੀ ਟੀ ਐਸ ਕੈਰੀਅਰ)

ਗੋਲਡੀ ਢਿੱਲੋਂ
ਰੋਡਐਕਸ ਐਂਡ ਫਲੈਟ ਰੇਟ
ਫੰਡਿੰਗ

ਸਨੀ ਗਿੱਲ
ਆਈਐਸਐਸਏ
ਲੋਜਿਸਟਿਕਸ

ਜੈਰੀ ਸਿੰਘ
ਆਰਟੀਆਈ ਲੈਬਜ਼
ਵਿਨੋਨੀਆ

ਕਰਨ ਗਿੱਲ
ਰਿਐਲਟਰ

Platinum Sponsors

ਇੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ
ਗਿੱਲ

ਰਸ਼ਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
ਗਿੱਲ

ਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ
ਲੋਚਮ

ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ

ਪਰਮ ਸਿੰਘ ਪੰਮਾ
ਐਨ ਪੀ ਟਰੱਕਿੰਗ

ਗੁਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਡਿੱਪਲ
7 ਸਟਾਰ ਟਰੱਕਿੰਗ

ਪਰਮੀਤ ਸਿੰਘ
7 ਸਟਾਰ ਟਰੱਕਿੰਗ

ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ
ਸਾਗੀਨਾਵ

ਇਕਬਾਲ ਬੋਪਾਰਾਏ
ਕਲੀਵਲੈਂਡ

Gold Sponsors

ਰੰਜੀਵ ਪੁਰੀ
(ਮਿਸ਼ੀਗਨ ਸਟੇਟ
ਰਿਪਰਜੇਂਟੇਟਿਵ)

ਸੁਖੀ ਗਰੇਵਾਲ

ਹਾਰਵੀ ਘੁੰਮਣ

ਐਡੀ ਉਠੀ

ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ
ਭੁੱਲਰ

ਡਾ. ਭਾਨ ਗਰਗ
(ਵਿਡਸਰ)

ਮਨਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
ਰਾਇਤ

ਡਾ. ਸੰਦੀਪ
ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ

ਰੇਨੂੰ ਤੱਖਰ

ਸੰਜੀਵ ਖੰਨਾ

ਹਰਵਿੰਦਰ ਵਾਲੀਆ
ਸਿਨਿਸਿਨੈਟੀ

ਪਾਲ ਖਲੀਲ

ਦਰਸ਼ਨ ਬਸਰਾਓਂ
ਰੇਡੀਓ ਚੰਨ ਪਰਦੇਸੀ

ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ
ਟਿਵਾਣਾ
(ਚੰਨ ਪਰਦੇਸੀ)

ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ
ਮਾਵੀ

ਡਾ. ਹਰਜਿੰਦਰ
ਸਿੰਘ ਖਹਿਰਾ

ਹੈਪੀ ਹੀਰ

ਜਸਕਰਨ ਸਿੰਘ
ਧਾਲੀਵਾਲ ਸ਼ਿਕਾਰੋ (ਕਬੱਡੀ ਮਿਲਵਾਕੀ)

ਨਵੀ ਮੁਲਤਾਨੀ
(ਕਬੱਡੀ ਮਿਲਵਾਕੀ)

ਤਾਰੀ ਡੱਬ
(ਕਬੱਡੀ
ਇੰਡੀਆਨਾ)

ਵਿੱਕੀ ਸੰਮੀਪੁਰ
(ਕਬੱਡੀ ਸ਼ਿਕਾਰੋ)

Silver Sponsors

ਬਲਵਿੰਦਰ
ਬਿੱਲ ਬਾਠ

ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ
ਮਾਨ

ਬਲਵਿੰਦਰ
ਸਿੰਘ ਰਾਏ

ਦਿਲਬਾਗ ਸਿੰਘ
ਗਿੱਲ

ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ
ਗਿੱਲ

ਤਰਲੋਚਨ
ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ

ਰੇਸ਼ਮ ਸਿੰਘ
ਗਿੱਲ

ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੁੱਗਾ

ਮਨਭੂਲ ਸਿੰਘ
ਚੱਠਾ

ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ
ਵਿਰਦੀ

ਸਤਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
ਬਿੱਲੂ

ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ

ਸਰਵਜੀਤ
ਸਿੰਘ

ਬਲਿੰਦਰਜੀਤ
ਰਾਜੂ ਅਟਵਾਲ

ਲਾਲੀ ਮਾਂਗਟ

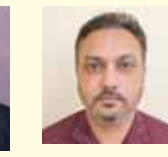
ਹਰਜਿੰਦਰ
ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ

ਜਗਦੇਵ ਦੇਬੀ
ਘੁੰਮਣ

ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ
ਮਾਂਗਟ

ਰਸ਼ਪਾਲ ਸਿੰਘ
ਸਿੱਧੂ

ਗੁਰਿੰਦਰ ਗੁਰੀ
ਮਾਂਗਟ

ਡਾ. ਭੁਪਿੰਦਰ
ਸਿੰਘ ਪੇਲੀਆ

ਡਾ. ਦੀਪਿੰਦਰ
ਸਿੰਘ

ਜਗਤਾਰ ਜੱਗਾ
ਪਾਹਲ

ਹਰਦੀਪ ਸਿੰਘ
ਬੱਲ

ਗੁਰਨਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
ਬੱਲ

ਸੁਖਰਾਜ
ਸਨੀ
ਖਹਿਰਾ

ਇੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ
ਬਠਲਾ

ਕੁਲਰਾਜ ਸਿੰਘ
ਚੰਪਾਵਾ

ਇਸ਼ਟਦੇਵ
ਸਿੰਘ ਰਾਠੌਰ

ਸਤਗੁਰੂ ਸਿੰਘ
ਘੁੰਮਣ

ਕੁਲਵੰਤ
ਸਿੰਘ ਪੱਡਾ

ਇੰਦਰਜੀਤ
ਸਿੰਘ ਪੱਡਾ

ਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਸਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ

ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸੇਖੋਂ

ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ
ਭੁੱਲਰ, ਵਿਡਸਰ

ਜੀਵਨ ਗਿੱਲ
ਵਿਡਸਰ

ਬਿਕਰਮ ਬਿਕ
ਗਰੇਵਾਲ

ਸੁਖਪਾਲ ਬੰਗਾ
ਵਿਡਸਰ

ਸਤਨਾਮ ਬਾਜਵਾ
ਵਿਡਸਰ

ਬਲਵਿੰਦਰ
ਸਿੰਘ ਸੇਖੋਂ

ਸਰਬਜੀਤ
ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ

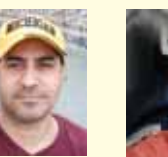
ਮਨਦੀਪ ਲੱਕੀ
ਗਿੱਲ

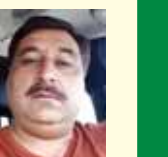
ਦੁਰਲਾਭ ਪੰਨੂ
ਵਿਡਸਰ

ਪਰਮਜੀਤ ਢਿੱਲੋਂ
ਵਿਡਸਰ

ਜਗਵਿੰਦਰ
ਸਿੰਘ ਮਾਨ

ਬਾਬਾ ਆਟੇ
ਵੈਸਟਲੈਂਡ

ਤੀਜਾ ਦਿਨ: ਤੀਜੇ ਦਿਨ ਦਾ ਪੈਂਡਾ ਬਹੁਤ ਲੰਬਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਸਵੇਰੇ ਸਾਜ਼ਰੇ ਹੀ ਚੱਲਣ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਸੀ। ਅੱਜ ਦੇ ਦਿਨ ਹੜੱਪਾ ਸੱਭਿਅਤਾ ਅਤੇ ਪਾਕ ਪੱਤਣ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਸਮਾਂ ਮਿਲਣ 'ਤੇ ਕਸੂਰ ਸ਼ਹਿਰ ਜਾਣ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਸੀ। ਪਾਕ ਪੱਤਣ ਵਿਚ ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਜੀ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਹੈ। ਜੁੰਮੇ ਦਾ ਦਿਨ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸਥਾਨਕ ਸ਼ਰਧਾਲੂ

ਸਾਡੀ ਲਹਿੰਦੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਫੇਰੀ

ਸੀ। ਅਸੀਂ ਏਮਨਾਬਾਦ, ਜੋ ਭਾਈ ਲਾਲੇ ਦਾ ਸ਼ਹਿਰ ਹੈ, ਵਿਚ ਸਥਿਤ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਰੋੜੀ ਸਾਹਿਬ, ਜਿਸ

ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ ਦੀ ਖਾਸ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ

ਦੀ ਇਮਾਰਤ ਦੀ ਮੁਰੰਮਤ ਕਰ ਕੇ ਬਿਲਕੁਲ ਓਹੀ ਮੁਢਲੀ ਸੂਰਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜੋ ਮਹਾਰਾਜਾ

ਹੇਠ ਗੁਰਦੁਆਰਾ, ਕੁਝ ਹੋਰ ਮੰਦਰ ਅਤੇ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਮਸਜਿਦਾਂ ਵੀ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ। ਸੱਤਵਾਂ ਦਿਨ: ਅੱਜ ਦੇ ਦਿਨ ਤਕਸ਼ਿਲਾ, ਜੋ ਬੋਧੀਆਂ ਵਲੋਂ ਵਸਾਇਆ ਇਕ ਸ਼ਹਿਰ ਸੀ ਅਤੇ ਜਿੱਥੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਅਸ਼ੋਕ ਵਲੋਂ ਬਣਾਏ ਕੋਈ 3000 ਸਾਲ ਪੁਰਾਣੇ ਸਤੂਪ ਵੀ ਮਿਲਦੇ ਹਨ, ਦੇਖਿਆ। ਇਸ ਥਾਂ ਤੋਂ ਮਹਾਰਾਜਾ ਅਸ਼ੋਕ ਨੇ ਬੁੱਧ ਧਰਮ ਦਾ

ਬਹੁਤ ਸਨ ਪਰ ਸਾਡੇ ਪ੍ਰਹਿਚਣ 'ਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਵਲੋਂ ਖਾਸ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਸਨ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਸਾਨੂੰ ਲੰਮੀਆਂ ਕਤਾਰਾਂ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਪਈ। ਸਕਿਉਰਿਟੀ ਚੈੱਕ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਾਨੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠੇ ਕਰ ਕੇ ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਜੀ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਫਰਜ਼ਦ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਾਏ ਗਏ। ਉਥੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਕਬਰਾਂ ਵੀ ਹਨ। ਇਕ ਹੋਰ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਵਸਤਰ ਅਤੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ਾਂ ਵੀ ਰੱਖੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਗੋਲ ਆਕਾਰ ਦੀ ਕਾਠ ਦੀ, ਜਿਸਨੂੰ ਰੋਟੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਵੀ ਸੀ।

ਇਸ ਖਿੱਤੇ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਫੈਲਾਅ ਕੀਤਾ। ਤਕਸ਼ਿਲਾ ਮਿਊਜ਼ੀਅਮ ਵਿਚ ਬੁੱਧ ਦੀਆਂ ਮੂਰਤੀਆਂ ਵੀ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਕਰੀਬਨ 3000 ਸਾਲ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਮੰਨੀਆ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਚਲਦੇ ਹੋਏ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪੰਜਾ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸਥਾਨਕ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ, ਜਿੱਥੇ 8 ਅਗਸਤ, 1922 ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸਿੱਖ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ, ਜੋ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਅਟਕ ਜੇਲ੍ਹ ਨੂੰ ਲਿਜਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ, ਗੱਡੀ ਰੋਕ ਕੇ ਲੰਗਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਵਿਚ 11 ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਜੋ ਗੱਡੀ ਨਾ ਰੁਕਣ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਗੱਡੀ ਦੀ ਲਾਈਨ 'ਤੇ ਲੰਮੇ ਪੈ ਕੇ ਜਾਨਾਂ ਗਵਾਈਆਂ, ਪਰ ਲੰਗਰ

ਪਾਕ ਪੱਤਣ ਤੋਂ ਚੱਲ ਕੇ ਅਸੀਂ ਹੜੱਪਾ ਪਹੁੰਚੇ ਜਿੱਥੇ ਜ਼ਮੀਨ 'ਚੋਂ ਖੋਦ ਕੇ ਕੱਢੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਕੰਧਾਂ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਛੋਟੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਇਕ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਵੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਂ ਨਾਨਕਸਰ ਹੈ। ਵਾਪਸ ਆਉਂਦਿਆਂ ਕਾਫੀ ਸਮਾਂ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਸੀ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਕਸੂਰ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕੇ ਜੋ ਕਿ ਬਾਬਾ ਬੁੱਲ੍ਹੇ ਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦਾ ਨਗਰ ਹੈ। ਲਾਹੌਰ ਪਹੁੰਚਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਕ ਆਡੀਟੋਰੀਅਮ ਵਿਚ ਬਾਬਾ ਬੁੱਲ੍ਹੇ ਸ਼ਾਹ ਬਾਰੇ ਇਕ ਨਾਟਕ ਦੇਖਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ ਜੋ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਕਈ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਵਲੋਂ ਰਲ ਕੇ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਮੁੜ ਬਹਾਲ ਕਰਨ ਦੇ ਵੱਡੇ

ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਚਰਨ ਛੋਹ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ, ਦੋ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਭਾਈ ਲਾਲੇ ਦੀ ਖੂਹੀ ਅਤੇ ਉਹ ਅਸਥਾਨ ਜਿੱਥੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਬਾਬਰ ਨੇ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਚੌਕੀ ਪੀਸਣ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, ਦੇ ਵੀ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ। ਫੇਰ ਸਿਆਲਕੋਟ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਖੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬਾਬੇ ਦੀ ਬੇਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ ਜਿੱਥੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਹਮਜ਼ਾ ਘਾਉਸ (ਇਕ ਪੀਰ ਜਿਸ ਨੇ ਸਿਆਲਕੋਟ ਸ਼ਹਿਰ ਵਾਸੀਆਂ ਨਾਲ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਸ਼ਹਿਰ ਤਬਾਹ ਕਰਨ ਲਈ ਚਿੱਲਾ ਰੱਖਿਆ ਸੀ) ਨੂੰ ਸਮਝਾ ਕੇ ਸਿਆਲਕੋਟ ਸ਼ਹਿਰ ਨੂੰ ਬਰਬਾਦੀ ਤੋਂ ਬਚਾਇਆ।

ਜਰਨੈਲ ਸਰਦਾਰ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਨਲੂਆ ਜੀ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਸਥਾਨ ਵੀ ਸਥਿਤ ਹੈ, ਜੋ ਇਕ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿਚ ਹੈ। ਸੋ ਗੌਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖ ਰਾਜ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਕੁਝ ਅਸਥਾਨ ਐਸੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਨੂੰ ਖਾਸ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਸਿੱਖੀ ਵਿਰਾਸਤ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਹੋ ਸਕੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਵਜ਼ੀਰਾਬਾਦ ਤੋਂ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਰੋਹਤਾਸ ਕਿਲਾ, ਜੋ ਸ਼ੇਰ ਸ਼ਾਹ ਸੂਰੀ ਦਾ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਵੀ ਦੇਖਿਆ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਮਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਅਸਥਾਨ ਵੀ ਹੈ। ਨਾਲ ਲੱਗਦੀ ਪਹਾੜੀ ਦੇ ਥੱਲੇ ਵੱਲ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਵਲੋਂ ਸਥਾਨਕ ਲੋਕਾਂ ਵਾਸਤੇ ਪਾਣੀ ਦਾ ਜ਼ਖੀਰਾ ਬਖਸ਼ਿਆ ਗਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਚੋਆ ਸਾਹਿਬ ਸੁਸ਼ੋਭਿਤ ਹੈ। ਇਸ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਖਾਸੀਅਤ ਇਹ ਹੈ ਇਸ

ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਵੇਲੇ ਸੀ। ਯਾਦ ਰੱਖਣਯੋਗ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਮਹਾਰਾਜੇ ਨੇ ਹੀ ਬਣਵਾਏ ਸਨ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰਾਤ ਨੂੰ ਇਸਲਾਮਾਬਾਦ ਪਹੁੰਚੇ ਜਿੱਥੇ ਅਗਲੀਆਂ ਤਿੰਨ ਰਾਤਾਂ ਰਹਿਣ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਛੇਵਾਂ ਦਿਨ: ਸਵੇਰੇ ਇਸਲਾਬਾਦ ਦੀ ਇਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਅਤੇ ਆਲ੍ਹਾ ਮਸੀਤ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਂ ਫੈਜ਼ਲ ਮਸੀਤ ਹੈ, ਦੇਖਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ। ਬਹੁਤ ਹੀ ਆਲੀਸ਼ਾਨ ਇਮਾਰਤ ਜੋ ਸੰਗਮਰਮਰ ਨਾਲ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਮੋਨੂਮੈਂਟ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਪਿੰਡੀ ਸ਼ਹਿਰ, ਜੋ ਕਿ ਰਾਵਲਪਿੰਡੀ ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੈ ਆਟੋ ਰਿਕਸ਼ਾ ਰਾਹੀਂ ਦੇਖਿਆ। ਇਸ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਪਾਰਸੀ ਮੰਦਰ, ਪੁਰਾਤਨ ਸੰਗਤ ਵਲੋਂ ਬਣਾਏ ਗਏ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਬੀਬੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ

ਕਰ ਕੇ ਵੀ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪੰਜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਲਈ ਪਹੁੰਚੇ, ਜਿੱਥੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਸਾਡੇ ਜਥੇ ਦਾ ਖਾਸ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਹਰ ਸਾਲ ਵਿਸਾਖੀ ਦਾ ਸਮਾਗਮ ਪੰਜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਉੱਥੇ ਦੂਰ ਦੁਰਾਡਿਓ ਸੰਗਤ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿਚ ਸ਼ਿਰਕਤ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਪਹੁੰਚੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਅਸੀਂ, ਵਲੀ ਕੰਧਾਰੀ ਦੀ ਥਾਂ, ਜੋ ਤਕਰੀਬਨ 700 ਮੀਟਰ ਦੀ ਉਚਾਈ ਅਤੇ ਤਕਰੀਬਨ 45-50 ਮਿੰਟ ਦੀ ਚੜ੍ਹਾਈ 'ਤੇ ਹੈ, ਨੂੰ ਜਾਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਪਰ ਸਥਾਨਕ ਸਕਿਉਰਿਟੀ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਮਨ੍ਹਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕੇ। ਰਾਤ ਨੂੰ ਵਾਪਸੀ 'ਤੇ ਇਸਲਾਮਾਬਾਦ ਦੇ ਹੋਟਲ ਮੈਰੀਅਟ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚੇ।

ਪੰਜਵਾਂ ਦਿਨ: ਗੁੱਜਰਾਂਵਾਲਾ ਵਿਖੇ ਰਾਤ ਗੁਜ਼ਾਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਵੇਰ ਨੂੰ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਹਵੇਲੀ ਵੇਖੀ ਜੋ ਬਹੁਤੀ ਚੰਗੀ ਹਾਲਤ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਮੰਟੋ

(ਸਫਾ 22 ਦਾ ਬਾਕੀ)

ਯਥਾਰਥ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਵਿਚ ਮਦਦ ਕੀਤੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਨੁਭਵ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾਲ ਸੰਸਾਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਨਿਕਲਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਹੀ ਬਹੁਮੁੱਲੇ ਅਨੁਭਵ ਹਾਸਿਲ ਹੋਏ ਤੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਆਪਣੇ ਅਸਲੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਨਜ਼ਰ ਆਉਣ ਲੱਗੀ। ਇਹ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਜਦੋਂ ਮੰਟੋ ਸਿਰਫ 16-17 ਸਾਲ ਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਸਕੂਲੀ ਅਤੇ ਕਾਲਜ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਸੀ, ਉਸ ਦੀ ਬਾਗੀ, ਅਵਾਰਾ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਤੇਵਰ ਇਸ ਸ਼ਹਿਰ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਰਾਸ ਆਇਆ ਤੇ ਸ਼ਹਿਰ ਉਸ ਦੇ ਵਜੂਦ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਕਿਵੇਂ ਬਣਿਆ, ਇਸ ਦੀ ਇਕ ਝਲਕ ਮੰਟੋ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਅਤੇ ਰੇਖਾ-ਚਿੱਤਰਾਂ ਤੋਂ ਇਕ ਹੱਦ ਤਕ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਉਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਜਲੂਸ ਨਿਕਲਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ, ਸਤਿਆਗ੍ਰਹਿ ਅਤੇ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਚਲਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਸਨ। ਸ਼ਰਾਰਤੀ ਅਤੇ ਬੇਚੈਨ ਮੰਟੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਘਿਰਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਪਰ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਨਾ ਲੈ ਸਕਦਾ। ਹਾਂ, ਕੁਝ ਕਰ ਗੁਜ਼ਰਨ ਦਾ ਜਜ਼ਬਾ ਉਸ ਵਿਚ ਮਚਲਦਾ ਰਹਿੰਦਾ।

ਵਿਚ ਇਸ ਟੋਲੀ ਦੀਆਂ ਸੰਗੀਤ ਅਤੇ ਸ਼ਾਇਰੀ ਦੀਆਂ ਮਹਿਫਲਾਂ ਸਜਦੀਆਂ। ਅਨਵਰ ਪੇਂਟਰ, ਆਸ਼ਿਕ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫਰ, ਬਾਲਾ, ਹੁਸੈਨ ਸਲੀਮ ਅਤੇ ਹੋਰ ਨੌਜਵਾਨ ਆਪਣਾ ਰੰਗ ਜਮਾਉਂਦੇ। ਮੰਟੋ ਸਮੇਤ ਇਹ ਮੁੰਡੇ ਅਕਸਰ ਮਿਲ ਬੈਠਦੇ ਤੇ ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਦੇ ਵਿਸ਼ਿਆਂ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰਦੇ। ਐਦਾਂ ਚੜ੍ਹਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਹੀ ਮੰਟੋ ਆਰਟਿਸਟਾਂ ਅਤੇ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ। ਉਸ ਦੇ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਦੋਸਤ ਉਮਰ ਵਿਚ ਉਸ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਸਨ। 'ਜੰਟਲਮੈਨਾਂ ਦਾ ਬਰਬ' ਕਹਾਣੀ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਤੋਂ ਕਹੀਏ ਤਾਂ 'ਹਫੀਜ਼ ਪੇਟਰ ਦੀ ਦੁਕਾਨ 'ਤੇ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ 'ਤੇ ਬਹਿਸ ਹੁੰਦੀ, ਭੰਗ ਘੋਟੀ ਜਾਂਦੀ। ਚਰਚਾ ਭਰੀਆਂ ਸਿਗਰਟਾਂ ਪੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ। ਸ਼ਰਾਬ ਦੇ ਦੌਰ ਅਕਸਰ ਚੱਲਦੇ। ਔਧੀ ਰਾਤ ਦੇ ਬਾਅਦ ਸੰਗੀਤ ਦਾ ਦੌਰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਉਹ ਸਾਰੇ ਆਰਟਿਸਟ ਸਨ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਨੌਸਿਖੀਏ, ਜ਼ਿੰਦਾਦਿਲ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੀ ਮਹਿਫਲ ਸੀ। ਜ਼ਰੂਰ ਹੀ ਇਹ ਮੰਟੋ ਦੇ ਲੇਖਕ ਬਣਨ, ਲੇਖਨ ਅਤੇ ਕਲਾ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਨ ਦੇ ਦਿਨ ਸਨ। ਇਸਵਿਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਭਾਵਾਂ, ਵਿਚਾਰਾਂ ਅਤੇ ਅਨੁਭਵਾਂ ਦੀ ਅਪਾਰ ਪੂੰਜੀ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੱਤੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਹ ਅਨੁਭਵ-ਪੂੰਜੀ ਬੇਸ਼ੱਕ ਕੱਚੇ ਮਾਲ ਵਾਂਗੂ ਸੀ ਪਰ ਜਦੋਂ

ਮੰਟੋ ਜਿਹੇ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਿਰਜਣ ਦੀ ਸਾਨ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹਾਇਆ ਤਾਂ ਕੋਈ ਉਸ ਨੂੰ ਲੇਖਕ ਬਣਨ ਤੋਂ ਰੋਕ ਨਾ ਸਕਿਆ। ਕੋਰਸ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਪੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਤੋਬਾ ਪ੍ਰੰਤੂ ਦੂਜੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਪੜ੍ਹਦੇ ਰਹਿਣ ਦੇ ਜਨੂਨ ਦੇ ਕਾਰਨ ਉਹ ਮੈਟ੍ਰਿਕ ਵਿਚ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਐਫ.ਏ. ਵਿਚ ਦੋ ਵਾਰ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋਇਆ। ਸਕੂਲੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਉਸ ਨੂੰ ਬੇਕਾਰ ਲੱਗਦੀ ਪਰ ਨਾਵਲ ਤੇ ਫਿਲਮੀ ਰਸਾਲੇ ਉਹ ਖੂਬ ਪੜ੍ਹਦਾ। ਜੁਏ ਦੀ ਲੜ ਉਸ ਨੂੰ ਲੱਗ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਆਗਾ ਹੁਸਨ ਦੇ ਸੰਸਮਰਣ ਵਿਚ ਮੰਟੋ ਨੇ ਇਸ ਪਾਸੇ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, 'ਕਟੜਾ ਜੈਮਲ ਸਿੰਘ ਵਿਚ ਦੀਨੂ ਜਾਂ ਫਜ਼ਲੂ ਘੁਮਿਆਰ ਦੀ ਦੁਕਾਨ 'ਤੇ ਇਕ ਬੈਠਕ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਦਿਨ-ਰਾਤ ਜੂਆ ਹੁੰਦਾ ਸੀ।' ਇਸ ਬੈਠਕ ਵਿਚ ਮੰਟੋ ਖੂਬ ਆਉਣ-ਜਾਣ ਲੱਗਾ ਤੇ ਜੂਆ ਖੇਡਣ ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਮਜ਼ਾ ਆਉਣ ਲੱਗਾ। ਹਰ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਅੰਦਰ ਝਾਕਣ, ਉਸ ਦੀ ਰੂਹ ਤਕ ਪਹੁੰਚਣ ਦੀ ਉਸ ਦੀ ਇੱਛਾ ਹੁੰਦੀ। ਉਹ ਖੁਦ ਤਜਰਬੇ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ, ਝੱਲਣਾ ਅਤੇ ਅਨੁਭਵ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ, ਨਤੀਜਾ ਭਾਵੇਂ ਕੁਝ ਵੀ ਹੋਵੇ। ਅਜੀਬ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੇਚੈਨੀ ਉਸ ਵਿਚ ਗਹਿਰਾਉਂਦੀ ਰਹਿੰਦੀ। 'ਅਖ਼ਤਰ ਸ਼ਿਰਾਨੀ' ਨਾਮਕ ਰੇਖਾ-ਚਿੱਤਰ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, 'ਅਵਾਰਗੀ ਦੇ ਇਸ ਜਮਾਨੇ ਵਿਚ ਤਬੀਅਤ ਹਰ ਵੇਲੇ ਉਖੜੀ ਜਿਹੀ ਰਹਿੰਦੀ। ਇਕ ਅਜੀਬ ਕਿਸਮ ਦੀ ਘੁਟਨ ਹਰ ਵੇਲੇ ਦਿਲ ਤੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿਚ ਹੁੰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ। ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਜੋ ਚੀਜ਼ ਵੀ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ ਉਸ ਨੂੰ ਚੱਖਾਂ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਬਹੁਤ ਕੌੜੀ ਹੀ ਕਿਉਂ

ਨਾ ਹੋਵੇ। ਤਕੀਆਂ ਵਿਚ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਕਬਰਸਤਾਨ ਵਿਚ ਘੁੰਮਦਾ ਸੀ। ਜਲ੍ਹਿਆਂਵਾਲਾ ਬਾਗ ਵਿਚ ਘੰਟਿਆਂਬੱਧੀ ਕਿਸੇ ਛਾਂਦਾਰ ਰੁੱਖ ਹੇਠਾਂ ਬੈਠ ਕੇ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਇਨਕਲਾਬ ਦੇ ਸੁਪਨੇ ਦੇਖਦਾ ਸੀ ਜੋ ਪਲਕ ਝਪਕਦਿਆਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸ਼ਾਸਨ ਦਾ ਤਖ਼ਤਾ ਪਲਟ ਦੇਣ। ਸਕੂਲਾਂ ਨੂੰ ਜਾਂਚੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਦੇ ਝਰਮੁਟ ਨੂੰ ਦੇਖ ਦਾਸੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਚੰਗੀ ਜਿਹੀ ਲੜਕੀ ਛਾਂਟ ਕੇ ਉਸ ਨਾਲ ਇਸ਼ਕ ਲੜਾਉਣ ਦੀਆਂ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਤਿਆਰ ਕਰਦਾ ਸੀ-ਬੰਬ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਨੁਸਖੇ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਗਵੱਈਆਂ ਦੇ ਗਾਣੇ ਸੁਣਦਾ ਤੇ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਸੰਗੀਤ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਵਿਆਕੁਲ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਉਸ ਜਮਾਨੇ ਵਿਚ ਸ਼ਿਅਰ ਕਹਿਣ ਦੀ ਵੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਫਰਜ਼ੀ ਮਸੂਕਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਲੱਗੇ ਕਾਗਜ਼ਾਂ 'ਤੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਲੰਮੇ ਮੁਹੱਬਤਨਾਮੇ ਵੀ ਲਿਖੇ ਪਰ ਬਕਵਾਸ ਸਮਝ ਕੇ ਫਾੜ ਦਿੱਤੇ। ਦੋਸਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਚਰਚਾ ਦੀਆਂ ਸਿਗਰਟਾਂ ਵੀ ਪੀਤੀਆਂ, ਕੋਕੀਨ ਖਾਧੀ, ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਤੀ ਪਰ ਮਨ ਦੀ ਬੇਚੈਨੀ ਦੂਰ ਨਾ ਹੋਈ। ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਮੰਟੋ ਦੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿਚ ਤੁਫਾਨ ਮਚਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਬੇਚੈਨ ਜਿਹਾ ਉਹ ਕਦੇ ਇਕ ਪਾਸੇ, ਕਦੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦਾ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਰੁਚੀਆਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀਆਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਇਕਸੁਰਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਕੱਲਾਪਨ ਅਤੇ ਅਜਨਬੀਪਨ ਉਸ 'ਤੇ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਾਵੀ ਸੀ। ਇਨ੍ਹੀ ਦਿਨੀਂ ਉਹ 'ਆਫੀਅਤ ਦਾ ਦੁਸ਼ਮਣ' ਅਤੇ ਅਵਾਰਗੀ ਦਾ ਆਸ਼ਨਾ' (ਗ਼ਾਲਿਬ) ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਭਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਉਹ

ਕਦੇ ਸਿਗਰਟ-ਚਰਸ ਨਾਲ ਤੇ ਕਦੇ ਕੋਕੀਨ-ਸ਼ਰਾਬ ਨਾਲ ਕਰਦਾ। ਇਸ ਹਾਲ ਵਿਚ ਵੀ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰੇਮ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਬਰਾਬਰ ਸੀ। ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਉਸ ਦੇ ਲਈ ਇਕ ਹੀ ਸਿੱਕੇ ਦੇ ਦੋ ਪਹਿਲੂ ਸਨ ਜੋ ਉਸ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਅਤੇ ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ ਕਈ-ਕਈ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਨਾਲ, ਗ਼ਜ਼ਲਾਂ ਸੁਣਨ ਦਾ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਸ਼ੌਕ ਸੀ। ਇਸੇ ਰੇਖਾ-ਚਿੱਤਰ ਵਿਚ ਅੱਗੇ ਚੱਲ ਕੇ ਮੰਟੋ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੀ.ਜੇ. ਦੇ ਹੋਟਲ ਵਿਚ ਆਸ਼ਿਕ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫਰ ਜਦੋਂ ਆਪਣੀ ਪਤਲੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਅਖ਼ਤਰ ਸ਼ਿਰਾਨੀ ਦੀ ਨਜ਼ਮ 'ਏ ਇਸ਼ਕ ਕਹੀਂ ਲੇ ਚਲ ਬੜੇ ਭਾਵ ਨਾਲ ਗਾਉਂਦਾ ਤਾਂ ਮੰਟੋ 'ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਬਹੁਤ ਅਸਰ ਹੁੰਦਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਪਰੋਸ਼ਾਨੀ ਦੇ ਆਲਮ ਵਿਚ ਮੰਟੋ ਲਿਖਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਨਜ਼ਮ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮੋਢਿਆਂ 'ਤੇ ਚੁੱਕ ਕੇ ਦੂਰ-ਦੂਰ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਅਣਦੇਖੇ ਜਜ਼ੀਰਿਆਂ ਵਿਚ ਲੈ ਜਾਂਦੀ।' ਉਹ ਸਖਤ ਯਥਾਰਥ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਤਿਲਕਦਾ ਹੋਇਆ, ਰਾਹਤ ਪਾਉਣ ਲਈ, ਸੁਪਨਿਆਂ ਵਿਚ ਗੁਆਚ ਜਾਂਦਾ ਤੇ ਸੁਪਨਿਆਂ 'ਚੋਂ ਧੜੱਕ ਹੇਠਾਂ ਆ ਡਿਗਦਾ। ਹਸਨ ਅੱਬਾਬ ਅਤੇ ਅਬੂ ਸਈਦ ਕੁਰੈਸ਼ੀ ਉਸ ਦੀ ਇਸ ਅਜੀਬ ਅਤੇ ਜਟਿਲ ਮਨੋਸਥਿਤੀ ਦੇ ਗਵਾਹ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਇਕ ਹੱਦ ਤਕ ਉਸ ਦੇ ਹਿੱਸੇਦਾਰ ਵੀ ਸਨ। ਅਵਾਰਗੀ ਵਿਚ ਉਹ ਮਜ਼ਾ ਲੈਂਦੇ ਪਰ ਉਦਾਸ ਵੀ ਹੋ ਜਾਂਦੇ। ਲੁਤਫ ਅਤੇ ਉਦਾਸੀ ਵਿਚ ਉਹ ਉੱਠਦੇ-ਡਿਗਦੇ ਰਹਿੰਦੇ। ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜੀਵਨ-ਸ਼ੈਲੀ ਬਣ ਗਈ ਸੀ।

‘ਅਮੋਲਕ ਹੀਰਾ’: ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਜੰਮੂ ਦੀ ਜਦੋ-ਜਹਿਦ ਦੀ ਦਾਸਤਾਵੇਜ਼

‘ਪੰਜਾਬੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ’ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਸੰਪਾਦਕ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਤੇਜ ਦੁਆਰਾ ਸੰਪਾਦਿਤ ਪੁਸਤਕ ‘ਅਮੋਲਕ ਹੀਰਾ: ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਜੰਮੂ ਦੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਤੇ ਯੋਗਦਾਨ’ ਜੰਮੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਜਦੋ-ਜਹਿਦ ਦੀ ਦਾਸਤਾਵੇਜ਼ ਬਿਆਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। 400 ਪੰਨਿਆਂ ਦੀ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਜੰਮੂ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੇ ਹਫ਼ਤਾਵਾਰੀ ਪਰਚੇ ‘ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼’ ਵਿਚ ਲਿਖੇ ਲੇਖ ਪਹਿਲੇ 161 ਪੰਨਿਆਂ ਵਿਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਬਾਕੀ 239

ਸਰਕਾਰੀ ਨੌਕਰੀ ਛੱਡ ਕੇ ‘ਪੰਜਾਬੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ’ ਵਿਚ ਆਇਆ ਸੀ। ਫਿਰ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਪਟਿਆਲਾ ਵਿਚ ਸਹਾਇਕ ਲੋਕ ਸੰਪਰਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਲੱਗਿਆ ਤਾਂ ਖਬਰਾਂ ਲਗਵਾਉਣ ਲਈ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ ਜਾਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਉਦੋਂ ਵੀ ਰਾਜਿੰਦਰ ਸੋਢੀ ਰਾਹੀਂ ਮੇਲ ਜੋਲ ਹੁੰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਇਕ ਦੋ ਵਾਰ ਗੁਰਦਿਆਲ ਬਲ ਨਾਲ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ।

ਹਿੱਸੇ ਵਿਚ 2010 ਵਿਚ ਛੁਪੇ ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਦੇ 6 ਲੇਖ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ, ਕਾਲਜ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ, ਐੱਮ.ਫਿਲ. ਅਤੇ ਡਾ. ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦਿਲਗੀਰ ਦੇ ਸਾਥ ਬਾਰੇ

ਲੇਖ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ‘ਪੰਜਾਬੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ’ ਵਿਚ ਜਦੋ-ਜਹਿਦ ਸੰਬੰਧੀ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ‘ਪੰਜਾਬੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ’ ਵਰਗੇ ਨਾਮੀ ਅਦਾਰੇ ਦੀ ਸੋਝੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦਾ ਪਾਜ ਉਘੜਦਾ ਹੈ। ਲੋਕ ਸੰਪਰਕ ਵਿਭਾਗ ਵਿਚ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਮੇਰਾ ‘ਪੰਜਾਬੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ’ ਦੇ ਬਹੁਤੇ ਅਮਲੇ ਨਾਲ ਵਾਹ ਪੈਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ ਪਰ ਇਹ ਲੇਖ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਕਈ ਨਾਮੀ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਦੀ ਮਿਕਨਾਤੀਸੀ ਸੋਚ ਦਾ ਵੀ ਪਤਾ ਲਗਿਆ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਅਖਬਾਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆਪਣਾ ਬਿਹਤਰੀਨ ਅਕਸ ਬਣਾਈ ਬੈਠੇ ਸਨ, ਅਸਲੀਅਤ ਕੁਝ ਹੋਰ ਸੀ। ਚਾਪਲੂਸੀ ਅਤੇ ਧੜੇਬੰਦੀ ਵੀ ਅਹੁਦਿਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਯੋਗ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਆਸਾਂ ਤੋਂ ਪਾਣੀ ਫੇਰਨ ਵਿਚ ਵੱਡਾ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਂਦੀ ਰਹੀ ਹੈ।

ਉਡੀਕ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ।

‘ਪੰਜਾਬੀ ਟਾਈਮਜ਼’ ਭਾਗ ਵਿਚ ਚੋਟੀ ਦੇ ਲੇਖਕਾਂ ਦੀਆਂ ਮਿਆਰੀ ਰਚਨਾਵਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਮੈਟਰ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਪਰਖਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਅਭੈ ਸਿੰਘ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦਾ ‘ਇਹ ਬੋਲਾ ਸੱਚ ਕੀ ਨਹੀਂ ਹੈ’ ਸਿਰਲੇਖ ਵਾਲਾ ਲੰਬਾ ਖਤ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਕੰਵਲ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਲਿਖਿਆ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਅਜਿਹੀ ਬਹਿਸ ਛਿੜਦੀ ਸੀ ਤਾਂ ਉਹ ਦੋਹਾਂ ਪੱਖਾਂ ਦੇ ਲੇਖ ਲਗਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਦਰਿਆਈ ਪਾਣੀਆਂ ਬਾਰੇ ਇੰਜ ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਵਿੱਲੋਂ ਦਾ ਲੇਖ ‘ਕਹਾਣੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਦਰਿਆਈ ਪਾਣੀਆਂ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤਕ ਬਰਬਾਦੀ ਦੀ’ ਦਾ ਵੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ‘ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼’ ਦੇ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਅਸਲੀਅਤ ਪਤਾ ਲੱਗ ਸਕੇ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਆਈ.ਸੀ.ਐਸ. ਦਾ ‘ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ 1973 ਵਾਲਾ ਮਤਾ’ ਸਿਰਲੇਖ ਵਾਲਾ ਲੇਖ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਨਾਲ ਹੀ 1978 ਵਾਲਾ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਮਤਾ ਵੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਡਾ. ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ ਦਾ ‘ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮਤਿਆਂ ਦੇ ਜਨਮ ਦੀ ਸਾਚੀ ਸਾਖੀ’ ਸਿਰਲੇਖ ਵਾਲਾ ਲੇਖ ਵੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕੀਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸਾਰੇ ਪੱਖਾਂ ਦੇ ਲੇਖ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕਰਦੇ ਸਨ ਤਾਂ ਜੋ ਪਾਠਕ ਕਿਸੇ ਭੁਲੇਖੇ ਵਿਚ ਨਾ ਰਹਿ ਜਾਣ। ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਜੰਮੂ ਭਾਵੇਂ ਕਿਸੇ ਪੱਖ ਨਾਲ ਪ੍ਰਤੀਬੱਧ ਨਹੀਂ ਸਨ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਧੜੇ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਸਨ ਪਰ ਸਿੱਖ ਮਸਲਿਆਂ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪੱਖਾਂ ਸੰਬੰਧੀ ਲੇਖ ਜ਼ਰੂਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਵੀ ਅਮਰਜੀਤ ਪਰਾਗ ਦਾ ‘ਮੁੱਦਾ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਅਕਾਂਖਿਆ ਦਾ’, ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਦੇਹਰਾਦੂਨ ਦਾ ‘ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਸਿਧਾਂਤਕ ਘੋਰਾਬੰਦੀ’ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਗੁਰਬਚਨ ਦਾ ‘ਹਿੰਦੂ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦਾ ਅਵਚੇਤਨ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ’ ਅਤੇ ਗੁਰਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ‘ਪੰਜਾਬ, ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੀ ਮੌਲਿਕਤਾ’ ਲੇਖ ਉਨ੍ਹਾਂ ‘ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼’ ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕੀਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਤੇਜ ਅਤੇ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਬਲ ਨੇ ਹੋਰ ਵੀ ਇਕ ਦਰਜਨ ਲੇਖ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਹਨ।

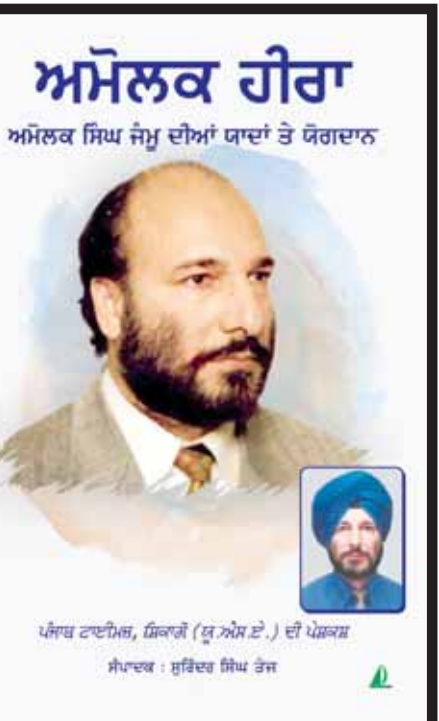
ਪੁਸਤਕ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਜੰਮੂ ਦੇ ਬਿਹਤਰੀਨ ਇਨਸਾਨ, ਪੱਤਰਕਾਰ ਅਤੇ ਸੁਜੰਗ ਸੰਪਾਦਕ ਸਨ।

ਉਜਾਗਰ ਸਿੰਘ
ਫੋਨ: +91-94178-13072

ਪੰਨਿਆਂ ਵਿਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਦਵਾਨ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ, ਲੇਖਕਾਂ ਅਤੇ ਸਾਹਿਤਕਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਅਤੇ ‘ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼’ ਦੇ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਵਿਚ ਪਾਏ ਯੋਗਦਾਨ ਬਾਰੇ ਲਿਖੇ ਗਏ ਲੇਖ ਹਨ।

ਸੰਪਾਦਕ ਨੇ ਪੁਸਤਕ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਤੌਰ ‘ਤੇ ‘ਲਿਖਤਮੁ ਖੁਦ’, ‘ਯਾਦਾਂ ਆਪਣੀ ਜੂਹ ਦੀਆਂ’, ‘ਆਗਾਜ਼ ਨਵੀਂ ਜਦੋ-ਜਹਿਦ ਦਾ’, ‘ਸਿਰਤ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਅਤੇ ‘ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਮਿਆਰ’ ਪੰਜ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡਿਆ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਜੰਮੂ ਨਾਲ ਬਹੁਤਾ ਤਾਲਮੇਲ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਪਰ ਮੇਰੇ ਬੀ.ਏ. ਤੱਕ ਦੇ ਜਮਾਤੀ ਰਾਜਿੰਦਰ ਸੋਢੀ ਜੋ ‘ਪੰਜਾਬੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ’ ਵਿਚ ਪਰੂਫ ਰੀਡਰ ਸੀ, ਨਾਲ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ ਮਿਲਦਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਜਦੋਂ ‘ਪੰਜਾਬੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ’ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ, ਉਦੋਂ ਮੈਂ ‘ਜਾਗੂਤੀ’ ਦਾ ਸਹਾਇਕ ਸੰਪਾਦਕ ਸੀ। ਰਾਜਿੰਦਰ ਸੋਢੀ ਵੀ ਸਾਹਿਤਕ ਰੁਚੀ ਕਰਕੇ ਸਕੂਲ ਵਿਚੋਂ ਲੈਬਰਟਰੀ ਅਟੈਂਡੈਂਟ ਦੀ

ਪਹਿਲੇ ਭਾਗ ‘ਲਿਖਤਮੁ ਖੁਦ’ ਵਿਚ ‘ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼’ ਦੇ ਸਾਲ 2009 ਦੇ ਅੰਕਾਂ ਵਿਚ ਸੰਪਾਦਕ ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਜੰਮੂ ਦੀ ਕਲਮ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲੀ ‘ਕਮਲਿਆਂ ਦਾ ਟੱਬਰ’ ਲੇਖ ਲੜੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਭਾਗ ਵਿਚ 7 ਲੇਖ ਹਨ। ਦੂਜੇ ਭਾਗ ਵਿਚ ‘ਯਾਦਾਂ ਆਪਣੀ ਜੂਹ ਦੀਆਂ’ ਵਿਚ 8 ਲੇਖ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਬਿਤਾਏ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਉਸ ਤੋਂ ਅਗਲੇ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੀਆਂ ਨਮਕੀਨ ਤੇ ਹੁਸੀਨ ਯਾਦਾਂ ਦਾ ਸਿਲਸਿਲਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਕੁੱਤੇਵੱਡ ਵਿਚਲੀ ਪਿੰਡਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਖੱਟੇ ਮਿੱਠੇ ਤਜਰਬੇ ਬਹੁਤ ਦਿਲਚਸਪ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਦਿਮਾਗ ਦੇ ਚਿਤਰਪਟ ‘ਤੇ ਉਕਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਅਜਿਹੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਆਮ ਹੁੰਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫੜਦਾ ਕੋਈ-ਕੋਈ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਨੇ ਫੜਿਆ ਹੈ। ਕਈ ਲੇਖ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਬਚਪਨ ਯਾਦ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਭਾਵ, ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਦੇ ਹਰ ਲੇਖ ਵਿਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਬਣੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਇਕ

ਰੋਚਿਕਤਾ ਨਾਲ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ‘ਆਗਾਜ਼ ਨਵੀਂ ਜਦੋ-ਜਹਿਦ ਦਾ’ ਭਾਗ ਵਿਚ ‘ਪੰਜਾਬੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ’ ਵਿਚ ਨੌਕਰੀ ਤੇ ਉਸ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਦੀ ਚੰਗੇਰ ਵਿਚ 9

‘ਸਿਰਤੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ’ ਵਾਲੇ ਭਾਗ ਵਿਚ 8 ਲੇਖਕਾਂ ਗੁਰਦਿਆਲ ਬੱਲ, ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ, ਸੁਰਿੰਦਰ ਸੋਹਲ, ਪ੍ਰੋ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਨੀਲਮ ਲਾਜ ਸੈਣੀ, ਮੇਜਰ ਸਿੰਘ ਕੁਲਾਰ, ਕਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਕੁਲਜੀਤ ਦਿਆਲਪੁਰੀ ਦੇ ਲੇਖ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਜੰਮੂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬਾਰੇ ਵਿਸਤਾਰ ਪੂਰਬਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਸੰਸਥਾ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਦੇ ਮਿਆਰ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਹੀ ਨਹੀਂ

ਕੀਤਾ ਸਗੋਂ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸਹੀ ਲੀਹਾਂ ‘ਤੇ ਲਿਆਉਣ ਵਿਚ ਵਡਮੁਲਾ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਪਾਦਕੀ ਸੂਝ ਦਾ ਕੋਈ ਮੁਕਾਬਲਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਜਿਹਨ ਵਿਚ ਘੁੰਮਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਦੀ ਇਕ ਹੋਰ ਕਮਾਲ ਦੀ ਗੱਲ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸੀਨ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਅਖਬਾਰ ਲਈ ਆਏ ਮੈਟਰ ਦਾ ਇਕ-ਇਕ ਸ਼ਬਦ ਬੜੀ ਨੀਝ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਦੇ ਸਨ, ਜੇਕਰ ਲੇਖਕ ਕੋਲੋਂ ਕੋਈ ਗਲਤ ਗੱਲ ਲਿਖੀ ਗਈ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਰੀਕ ਨੀਝ ਉਸ ਨੂੰ ਦਰੁਸਤ ਕਰਨ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਕ ਹੋਰ ਬਿਹਤਰੀਨ ਗੱਲ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਸਾਰੇ ਮੈਟਰ ਨੂੰ ਬਰੀਕ ਛਾਨਣੀ ਨਾਲ ਪੁਣਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਅਖਬਾਰ ਵਿਚ ਕੁਝ ਕਾਲਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਾਠਕ ਦਿਲਚਸਪੀ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਅਖਬਾਰ ਦੀ ਹਰ ਹਫ਼ਤੇ

ਮਨੁੱਖੀ ਖੁਰਾ ਤਲਾਸ਼ਦਿਆਂ

ਜਨਮ ਲੈਣ ਉਪਰੰਤ ਹੋਸ਼ ਸੰਭਾਲਦਿਆਂ ਹੀ ਇਨਸਾਨੀ ਦਿਮਾਗ ਦਾ ਅਣਗਿਣਤ ਜਿਗਿਆਸਾਵਾਂ ਨਾਲ ਟਾਕਰਾ ਹੋਣਾ ਸੁਭਾਵਕ ਹੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹੀ ਵਰਤਾਰਾ ਸਾਨੂੰ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਤੋਂ ਨਿਖੇੜਦਾ ਹੈ। ਵਨਸਪਤੀ ਅਤੇ ਜੀਵ-ਜੰਤੂ ਵੀ ਇਸ ਧਰਤੀ ਉੱਪਰਲੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ ਹਨ ਪਰ ਕੁਦਰਤ ਨੇ ਮਨੁੱਖੀ ਦਿਮਾਗ ਨੂੰ ਬੁੱਧੀਮਾਨੀ ਦਾ ਇਕ ਨਿਵੇਕਲਾ ਤੋਹਫਾ ਬਖਸ਼ਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਉਸ ਨੇ ਗਿਆਨ ਵਿਗਿਆਨ ਦੀਆਂ ਅਨੰਤ ਹੱਦਾਂ ਪਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਆਪਣੀ ਜੀਵਨ ਸ਼ੈਲੀ ‘ਚ

ਹਰਜੀਤ ਦਿਓਲ, ਬਰੈਂਪਟਨ

ਹੈਰਾਨੀਜਨਕ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਲਿਆਂਦੀਆਂ। ‘ਕਿੱਥੋਂ ਆਇਆ ਇਹ ਜਗਤ ਪਸਾਰਾ’ ਵਰਗੀ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਬੁਝਾਰਤ ਨੇ ਇਸ ਦੇ ਦਿਮਾਗ ਨੂੰ ਹਲੂਣਿਆ ਤਾਂ ਇਸ ਪ੍ਰਜਾਤੀ ਨੇ ਇਸਦਾ ਉੱਤਰ ਤਲਾਸ਼ਣ ਲਈ ਕਮਰ ਕੱਸ ਲਈ। ਅੱਜ ਤੱਕ ਦੇ ਵਿਗਿਆਨਕ ਵਿਕਾਸ ਨੇ ਸਿੱਧ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮਨੁੱਖੀ ਸਮਰੱਥਾ ਦਾ ਕੋਈ ਅੰਤ ਨਹੀਂ। ਤਸਵੀਰ ਦਾ ਇੱਕ ਦੂਜਾ ਪਾਸਾ ਵੀ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਹੈ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਰੱਬੀ ਉਲਝਣਾਂ ਵਿਚ ਫਸਣਾ ਜਿਸ ਨੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਧਰਮਾਂ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੇ ਕੇ ਮਨੁੱਖਤਾ ਨੂੰ ਕਾਲਪਨਿਕ ਗੈਬੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੇ ਭਰਮ ਜਾਲ ਵਿਚ ਫਸਾਈ ਰੱਖਿਆ। ਇਹ ਵਰਤਾਰਾ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਰੂਪ ‘ਚ ਅੱਜ ਵੀ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਖੈਰ ਆਪਾਂ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਹੈ ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਦੇ ਮੁੱਢ ਤਲਾਸ਼ਣ ਦੀ ਜਿਸ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਸਿਰਤੀ ਵਿਗਿਆਨਕਾਂ ਨੇ ਸੁਲਾਘਾਯੋਗ ਕੰਮ ਕਰ ਕੇ ਸਾਡੀਆਂ ਬੇਅੰਤ ਜਿਗਿਆਸਾਵਾਂ ਦਾ ਸਮਾਧਾਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸਗੋਂ ਸਾਨੂੰ ਰੱਬ ਅਤੇ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਮੱਕੜਜਾਲ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣ ਦਾ ਰਾਹ ਵੀ ਦਿਖਾਇਆ।

ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਵੱਡਾ ਹਿੱਸਾ ਸਮਰਪਿਤ ਕਰ ਹੈਰਾਨੀਜਨਕ ਤੱਥ ‘ਜੀਵ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ’ (ਬਿਊਰੀ ਆਫ ਐਵੋਲੂਸ਼ਨ) ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਤੋਂ ਸੋਧ ਲੈ ਪੁਰਾਤੱਤਵ ਵਿਗਿਆਨੀ ਲਗਾਤਾਰ ਨਵੀਆਂ ਜਾਣਕਾਰੀਆਂ ਨਸ਼ਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਹੋਇਆ ਜਦ ਇਸੇ ਖੋਜ ਕੜੀ ਵਿਚ ਹੋਰ ਵਾਧਾ ਕਰਦਿਆਂ ਪੁਰਾਤੱਤਵ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਨੇ ਦੱਖਣੀ ਅਫਰੀਕਾ ਵਿਚ ਇੱਕ ਐਸੀ ਫਾਸਿਲ (ਜ਼ਮੀਂਦੋਜ ਸੂਰੱਖਿਅਤ ਰਹਿ ਗਏ ਜੀਵਾਸ਼ੇਸ਼) ਸਾਈਟ ਲੱਭਣ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬੀ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਜਿੱਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੋ ਮਿਲੀਅਨ ਸਾਲ ਪੁਰਾਣੀ ਆਦਮ ਮਨੁੱਖੀ ਖੋਪੜੀ ਹਾਸਲ ਹੋਈ। ਜੀਵ ਵਿਕਾਸ ਦੀਆਂ ਲੜੀਆਂ ਵਿਚ ਵਣ ਮਾਨਸ (ਗੋਰਿੱਲਾ) ਨੂੰ ਸਾਡਾ ਆਦੀ ਪੂਰਵਜ ਹੋਣ ਦਾ ਰੁਤਬਾ ਹਾਸਲ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸਾਢੇ ਚਾਰ ਕੁ ਬਿਲੀਅਨ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਜਨਮੀ ਇਸ ਧਰਤੀ ਉੱਤੇ ਲਗਭਗ ਚਾਰ ਕੁ ਬਿਲੀਅਨ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਸਿੰਗਲ ਸੈਲ ਬੈਕਟੀਰੀਆ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਜੀਵਨ ਅਰੰਭ ਹੋਇਆ ਜੋ ਕਈ ਮਿਲੀਅਨ ਸਾਲਾਂ ਦਾ ਪੰਧ ਮੁਕਾਉਂਦਾ ਹੋਇਆ ਭਾਂਤ ਭਾਂਤ ਦੇ ਜੀਵ ਅਤੇ ਵਨਸਪਤੀਆਂ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਦਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਰੂਪ ਬਦਲਣਾ ਕੀ ਹੋਇਆ? ਇਸ ਪਿੱਛੇ ਡਾਰਵਿਨ ਨੇ ਜੋ ਸਿਧਾਂਤ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਹਨ ਅਗਲੇਰੇ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਨੇ ਉਸ ‘ਤੇ ਸਹਿਮਤੀ ਦੀ ਮੁਹਰ ਲਾਈ ਹੈ। ਪਹਿਲੇ ਸਿਧਾਂਤ ਅਨੁਸਾਰ ‘ਨਾ ਹੀ ਸਭ ਤੋਂ ਤਾਕਤਵਰ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸਭ ਤੋਂ ਬੁੱਧੀਮਾਨ ਜੀਵ ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਵਿਚ ਸਫਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਬਲਕਿ ਵਾਤਾਵਰਨ ਦੀ ਤਬਦੀਲੀ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਢਾਲ ਸਕਣ ਦੇ ਯੋਗ ਜੀਵ ਹੀ ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਬਚਾ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ।’ ਧਰਤੀ ਨੇ ਕਈ ਹਿਮਯੂਗ ਹੰਢਾਏ ਅਨੇਕਾਂ ਜਵਾਲਾਮੁਖੀਆਂ ਦੀ ਤਪਸ਼ ਝੱਲੀ, ਭੂਚਾਲਾਂ ਅਤੇ ਸੁਨਾਮੀਆਂ ਦਾ ਟਾਕਰਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਇਹ ਲਗਾਤਾਰ ਆਪਣੀ ਧਰਤੀ ‘ਤੇ ਘੁੰਮਦੀ ਰਹੀ ਅਤੇ ਇਸ ਉੱਪਰ ਪਨਪ ਰਹੇ ਜੀਵ-ਜੰਤੂ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਦਲਦੇ ਹਾਲਾਤ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਢਾਲਦੇ ਰਹੇ ਭਾਵ ਕਾਲ ਦੇ ਗਰਭ ‘ਚ ਸਮਾ ਗਏ। ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਬਚਾਉਣ ਦੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਪਾਸ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਦੂਜਾ ਸਿਧਾਂਤ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ‘ਸਰਵਾਈਵਲ ਆਫ ਫਿਟੈਸਟ’। ਕੁਦਰਤੀ ਆਫਤਾਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਉਪਰੰਤ

ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਪਸੀ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦਾ ਘੋਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਵਿਕਸਤ ਹੋ ਰਹੇ ਦਿਮਾਗ ਨੇ ਉਸ ਦਾ ਸਾਥ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਉਹ ਧਰਤੀ ‘ਤੇ ਵਿਚਰ ਰਹੇ ਸਾਰੇ ਜੀਵਾਂ ਦਾ ਸਰਤਾਜ ਬਣ ਬੈਠਾ।

ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਰ ਅਤੇ ਵਨਸਪਤੀਆਂ ਦਾ ਸੇਵਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਜੀਵ ਲੜੀ ਦੀ ਇਹ ਪ੍ਰਜਾਤੀ (ਹੰਟਰ ਗੈਦਰਰ) 1,30,000 ਤੋਂ 10,000 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਤੱਕ ਅਫਰੀਕਾ ਤੋਂ ਪਰਵਾਸ ਕਰ ਸਾਰੀ ਧਰਤੀ ‘ਤੇ ਫੈਲਦੀ ਗਈ। ਪੁਰਾਤੱਤਵ ਮਾਹਿਰ ਇਸ ਵਿਕਸਤ ਹੋ ਰਹੀ ਪ੍ਰਜਾਤੀ ਨੂੰ ਹੋਮੋ ਸੇਪੀਅਨ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਨੇੜਲੇ ਪੂਰਵਜ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਅੰਤਮ ਹਿਮ ਯੁਗ ਸਮਾਪਤ ਹੋਣ ਕੇਏ ਇਸ ਪ੍ਰਜਾਤੀ ਨੇ ਧਰਤੀ ਉੱਪਰ ਆਪਣਾ ਅਮਲਾ ਫੈਲਾ ਕਾਇਮ ਕਰਨਾ ਅਰੰਭ ਕਰ ਲਿਆ। ਇਹ ਲੋਕ ਪੱਥਰਾਂ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਆਪਣੇ ਔਜ਼ਾਰਾਂ ਅਤੇ ਹਥਿਆਰਾਂ ਲਈ ਕਰਨ ਲੱਗੇ ਸਨ ਅਤੇ ਖੋਜਾਂ ਦੱਸਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਚੱਟਾਨਾਂ ਉੱਪਰ ਚਿੱਤਰਕਾਰੀ ਦਾ ਸ਼ੌਕ ਵੀ ਰੱਖਦੇ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੁਫਾਵਾਂ ਵਿਚ ਕੀਤੀਆਂ ਚਿੱਤਰਕਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਜਾਨਵਰ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਿਕਾਰ ਵਿਧੀਆਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਛੇਤੀ ਹੀ ਆਪਣੇ ਵਿਕਸਤ ਹੋ ਰਹੇ ਦਿਮਾਗ ਸਦਕਾ ਧਰਤੀ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਨੇ ਖੇਤੀ ਕਰਨੀ ਵੀ ਸਿੱਖ ਲਈ ਅਤੇ ਘੁੰਮੰਤੂ ਜੀਵਨ ਛੱਡ ਇੱਕ ਜਗ੍ਹਾ ਸਮੂਹ ਬਣਾ ਰਹਿਣ ਲੱਗੇ। ਇਹ ਹੁਣ ਗੁਫਾਵਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਪੱਥਰਾਂ ਦੇ ਘਰ ਬਣਾਉਣ ਲੱਗੇ ਅਤੇ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਾਨਵਰਾਂ ਨੂੰ ਪਾਲਤੂ ਬਣਾਉਣਾ ਵੀ ਅਰੰਭ ਹੋ ਗਿਆ। ਅੱਗ ਅਤੇ ਪਹੀਏ ਦੀ ਖੋਜ ਹੋਣ ਬਾਅਦ ਧਰਤੀ ਦਾ ਇਹ ਬੁੱਧੀਮਾਨ ਪ੍ਰਾਣੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਤੱਕੌਰੀ ਦੀਆਂ ਪੌੜੀਆਂ ਚੜ੍ਹਦਾ ਹੋਇਆ ਕੁਝ ਕੁ ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਆ ਰਲਿਆ। ਧਰਤੀ ਉਤਲੇ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਾਣੀਆਂ ਨਾਲੋਂ ਉੱਤਮ ਬੁੱਧੀ ਦਾ ਮਾਲਕ ਮਨੁੱਖ ਜਿੱਥੇ ਅੱਜ ਵਿਗਿਆਨਕ ਖੋਜਾਂ ਸਦਕਾ ਇਸ ਧਰਤੀ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ ਉਥੇ ਧਾਰਮਿਕ ਕੱਟੜਤਾ ਦੀਆਂ ਮਾਰੂ ਬਿਰਤੀਆਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਸਭਿਅਕ ਸੰਸਾਰ ਲਈ ਵੱਡਾ ਖਤਰਾ ਬਣਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੇ ਹਿਤੈਸ਼ੀਆਂ ਅਤੇ ਸੁਝਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਪਾਸੇ ਡੂੰਘੇ ਚਿੰਤਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਸੰਪਾਦਕ ਦੀ ਡਾਕ

ਅੱਜ ਦੀ ਹਕੀਕਤ ਅਤੇ ਅਸੀਂ

‘ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼’ ਦੇ 28 ਮਈ ਵਾਲੇ ਅੰਕ ਨੰਬਰ 22 ਵਿਚ ‘ਸੰਪਾਦਕ ਦੀ ਡਾਕ’ ਅਧੀਨ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਰਾਣੂ ਦੀ ਮੇਰੀ ਲਿਖਤ ‘ਘਰਾਂ ਦੀਆਂ ਕੰਧਾਂ’ ਤੇ ਵਿਰਾਜਮਾਨ ਬਾਬਾ ਜੀ!’ (ਜੋ 21 ਮਈ ਵਾਲੇ ਅੰਕ ਨੰਬਰ 21 ਵਿਚ ਛਪੀ ਸੀ), ਬਾਰੇ ਟਿੱਪਣੀ ਛਪੀ ਹੈ। ਮੇਰੀ ਲਿਖਤ ਵਿਚ ਅੱਜ ਦੀ ਹਕੀਕਤ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤ ਦਾ ਵਿਅੰਗਮਈ ਹਵਾਲਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਗੁਰੂਆਂ ਦੀਆਂ ਸਿਖਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਦਰਕਿਨਾਰ ਕਰ ਕੇ ਸਵਾਰਥ ਦਾ ਐਸਾ ਮਾਹੌਲ ਸਿਰਜਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਗਰੀਬ ਅਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਲਈ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ। ਕਿਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਅੰਦੋਲਨਾਂ ਵਿਚ ਸਹਿਭਾਗੀ ਦੱਸਣ ਵਾਲੇ ਅੱਜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਾਜਬ ਦਿਹਾੜੀ ਦੇਣ ਲਈ ਵੀ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ, ਉਪਰੋਂ ਜਥੇਦਾਰਾਂ ਦਾ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਹਥਿਆਰਾਂ ਵੱਲ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਕੀ ਗੁਰੂਆਂ ਦੀਆਂ ਸਿਖਿਆਵਾਂ ਦਾ ਘਾਣ ਨਹੀਂ? ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਅਜਿਹਾ ਵਾਪਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਮਲਿਕ ਭਾਗੋਆਂ ਦੀ ਚੜ੍ਹਤ ਅਤੇ ਭਾਈ ਲਾਲੋਆਂ ਦੀ ਦੁਰਦਸਾ ਦਾ ਮੁੱਢ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੇਰੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨਾਲ ਅਸਹਿਮਤੀ ਰੱਖਣਾ ਬੇਸ਼ੱਕ ਸਭ ਦਾ ਹੱਕ ਹੈ ਪਰ ਨਾਲ ਹੀ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਦੀ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਵੀ ਸਭਿਅਕ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਅਹਿਮੀਅਤ ਰੱਖਦੀ ਹੈ।

-ਹਰਜੀਤ ਦਿਓਲ, ਬਰੈਂਪਟਨ (ਕੈਨੇਡਾ)

ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ

‘ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼’ ਦੇ 28 ਮਈ ਵਾਲੇ ਅੰਕ ਵਿਚ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਰਾਣੂ ਦੀ ਚਿੱਠੀ ਪੜ੍ਹੀ ਜੋ ਹਰਜੀਤ ਦਿਓਲ (ਬਰੈਂਪਟਨ, ਕੈਨੇਡਾ) ਦੇ ਲੇਖ ‘ਘਰਾਂ ਦੀਆਂ ਕੰਧਾਂ’ ਤੇ ਵਿਰਾਜਮਾਨ ਬਾਬਾ ਜੀ!’ ਬਾਰੇ ਸੀ। ਪਿਛਲੇ ਅੰਕ ਵਿਚ ਇਹ ਲੇਖ ਵੀ ਪੜ੍ਹ ਲਿਆ ਸੀ। ਪੰਜਾਬ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਮੁੱਚੇ ਭਾਰਤ ਅੰਦਰ ਅਮੀਰਾਂ ਅਤੇ ਗਰੀਬਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਪਾੜਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ, ਤੇ ਸਿੱਖ ਵੀ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ। ਹਰਜੀਤ ਦਿਓਲ ਦੀ ਲਿਖਤ ਵਿਚ ਆਰਥਿਕ ਪੱਖੋਂ ਤਿੰਨ ਵਰਗਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹੀ ਸੱਚ ਹੈ; ਕੋਈ ਮੰਨੇ, ਭਾਵੇਂ ਨਾ ਮੰਨੇ। ਜਿਸ ਦਿਹਾੜੀਦਾਰ ਦੇ ਕੋਠੇ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹਰਜੀਤ ਦਿਓਲ ਦੀ ਲਿਖਤ ਵਿਚ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਅੱਖੀਂ ਦੇਖਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤੁਸੀਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਨ ਹੋਏ ਬਗੈਰ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦੇ। ਇਹ ਹਕੀਕਤ ਹੈ। ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤਿੰਨ ਵਰਗਾਂ ਰਾਹੀਂ ਇਹ ਹਕੀਕਤ ਬਿਆਨ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਬਾਰੇ ਟੇਢੀ ਟਿੱਪਣੀ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਗਈ? ਮੇਰੀ ਸਲਾਹ ਹੈ ਕਿ ਰਾਣੂ ਜੀ ਲਹਿੰਦੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸ਼ਾਇਰ ਸਾਬਿਰ ਅਲੀ ਸਾਬਿਰ ਦੀਆਂ ਰੱਬ ਅਤੇ ਧਰਮ ਬਾਰੇ ਲਿਖੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਪੜ੍ਹ-ਸੁਣ ਲੈਣ, ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਜੋ ਕੁਝ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਸ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਵੇਗਾ।

-ਸੁਖਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਝੱਰੜ, ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ

‘ਕੋਈ ਹੋਰ ਸਕੀਮ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ...?’

ਵਿਅੰਗ

ਸ਼ਿਵਚਰਨ ਜੱਗੀ ਕੁੱਸਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਾਵਲਾਂ ਅਤੇ ਕਹਾਣੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਪੰਜਾਬੀ ਰਹਿਤਲ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਬਾਸ਼ਿਦਿਆਂ ਦੀ ਬਾਤ ਪਾਈ ਹੈ। ਸਾਧਾਰਨ ਪਾਤਰ ਉਹਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਅੰਦਰ ਸਮਾ ਕੇ ਅਸਾਧਾਰਨਤਾ ਹਾਸਲ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਦਾ ਇਹੀ ਰੰਗ ਉਸ ਦੀਆਂ ਵਿਅੰਗ ਰਚਨਾਵਾਂ ਉਤੇ ਵੀ ਸਾਫ਼ ਝਲਕਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਅੰਗ ਰਚਨਾਵਾਂ ਵਿਚ ਉਹ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਪੜ੍ਹੇ ਨਾਲ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਲਓ ਜੀ, ਸਾਡੇ ਨੇੜੇ ਤੇਤੇ ਹੀ ਪਿੰਡ ਸਲਾਵਤਪੁਰਾ ਵਿਖੇ ‘ਰੂਹਾਨੀ ਜਾਮ’ ਪਿਲਾਉਣ ਕਰਕੇ ਸਿਰਸੇ ਵਾਲੇ ਬਾਬੇ ਦਾ ਵਿਵਾਦ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਜੰਗਲ ਦੀ ਅੱਗ ਵਾਂਗੂੰ ਫੈਲਿਆ, ਤਾਂ ਸੈਂਟਰ ਗੌਰਮਿੰਟ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਗੌਰਮਿੰਟ ਤੱਕ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦਾ ਫਿਕਰ ਪੈ ਗਿਆ। ਪੈਣਾਂ ਹੀ ਸੀ! ਅੱਗੇ ਹੀ ਵਿਚਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਨੇ ਦਸ-ਪੰਦਰਾਂ ਸਾਲ ਸੰਤਾਪ ਪਿੰਡੇ ‘ਤੇ ਹੰਢਾਇਆ ਹੈ। ਇੱਕ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਸੂਗਰ ਦੇ ਮਰੀਜ਼ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਾਂਗੂੰ ਵਿਗੜਦੇ ਵੀ ਬੜੇ ਛੇਤੀ ਹਨ! ਆਮ ਤਾਂ ਗੌਰਮਿੰਟ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਬਹੁਤਾ ਕੋਈ ਫਿਕਰ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ, ਜਿਵੇਂ ਆਦੀ ਹੋਏ ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ‘ਵੈਲੀ

ਸ਼ਿਵਚਰਨ ਜੱਗੀ ਕੁੱਸਾ
ਫੋਨ: 44 78533-17891

ਪੁੱਤ’ ਦਾ ਬਹੁਤਾ ਝੋਰਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਪਰ ਐਤਕੀ ਮਸਲਾ ਸਿਰਸੇ ਵਾਲੇ ਬਾਬੇ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸਰਕਾਰ ਵੀ, ਸੱਪ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਚਿਤੀ ਦੇ ਪਿੱਟ ਸਿਆਪਾ ਕਰਨ ਵਾਂਗ, ਮਿੱਟਾਂ ਵਿਚ ਸੁਚੇਤ ਹੋ ਗਈ। ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਵੀ ਫਿਕਰ ਸੀ, ਕਿ ਜੇ ਸਾਬੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਨਾ ਸੰਭਲੇ, ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਗਵਰਨਰੀ ਰਾਜ ਹੋ ਸਕਦੇ ਅਤੇ ਸਾਡੀ ਰਾਜ-ਗੱਦੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਤਾਂ ਵਿਚਾਰੇ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਨੇ ਦਿਨ-ਰਾਤ ਇੱਕ ਕਰੀ ਰੱਖੀ ਕਿ ਬਾਪੂ ਜੀ ਦੀ ਕੁਰਸੀ ਨਾ ਚਲੀ ਜਾਵੇ। ਕਿੱਡਾ ਸਲੱਗ ਪੁੱਤ ਹੈ। ਰੱਬ ਐਹੋ ਜਿਹੇ ਪੁੱਤ ਘਰ-ਘਰ ਦੇਵੇ। ਕਿੰਨਾ ਖਿਆਲ ਕਰਦੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਬਾਪੂ ਜੀ ਦਾ! ਬਿਰਧ ਜੂ ਨੇ? ਕਾਕਾ ਜੀ ਵੀ ਕੀ ਕਰਨ...?

ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਮੈਨੂੰ ਸ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਰਾਮੁਵਾਲੀਏ ਦੀ ਗੱਲ ਯਾਦ ਆ ਗਈ, ਲਓ ਉਹ ਵੀ ਸੁਣ ਲਓ! ਉਸ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਕਿਸੇ ਕੁੜੀ ਦੇ ਜੁਆਕ ਹੋਵੇ, ਜਣੇਪਾ ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ ਸਰੂਰੀ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਉਹ ਸਵਾ ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ ਆਪਣਾ ਨਵ-ਜੰਮਿਆਂ ਬਾਲ ਲੈ ਕੇ ਪੇਕੀ ‘ਦਿਖਾਉਣ’ ਜਾਂਦੀ ਐ। ਮੋਹ-ਵੈਰਾਗ ‘ਚ ਆਇਆ ਉਸ ਕੁੜੀ ਦਾ ਸੱਤਰ ਸਾਲਾ ਬਾਪ ਆਖਦੇ, ‘ਲਿਆ ਕੁੜੀਏ, ਮੈਨੂੰ ਫੜਾ ਦੇਹ ਤੂੰ, ਮੈਂ ਇਹਦਾ ਸਿਰ ਪਲੋਸਾਂ ਤੇ ਪਿਆਰ ਦੇਵਾਂ...!’ ਤਾਂ ਡਰਦੀ ਕੁੜੀ ਅੱਗਿਓਂ ਕਹਿੰਦੀ ਐ, ‘ਨਹੀਂ ਬਾਪੂ...! ਤੂੰ ਸੱਤਰ-ਬਹੱਤਰਾ ਹੋਇਆ ਪਿਆ, ਜੁਆਕ ਨੂੰ ਸਿੱਟਦੇਗਾ...! ਜੇ ਤੂੰ ਇੱਕ ਅੱਧਾ ਰੁਪਈਆ ਦੇਣੇ ਸੁਗਨ ਦਾ, ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਉੱਈ ਫੜਾ ਦੇਹ...! ਮੈਂ ਨੂੰ ਫੜਾਉਂਦੀ ਮੰਡਾ ਤੈਨੂੰ...! ਡਰ ਲੱਗਦੇ...! ਕੋਈ ਸੱਟ ਫੇਟ ਲੱਗਜੁ ਜੁਆਕ ਦੇ...! ਜੇ ਕੋਈ ਬੱਜ ਪੈ ਗਈ, ਫੇਰ ਕੀਹਦੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਮਾਸੀ ਆਖਾਂਗੇ...?’ ਕੁੜੀ ਆਪਦਾ ਜੁਆਕ ਸੱਤਰ ਸਾਲਾ ਸਕੇ ਪਿਉ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਫੜਾਉਂਦੀ। ਤੇ ਸਾਡੇ ਪੰਜਾਬੀ ਐਡੇ ਦਰਿਆ ਦਿਲ ਨੇ ਕਿ ਪੂਰੇ ਦਾ ਪੂਰਾ ਪੰਜਾਬ ਹੀ ਨੱਬੇ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਹੱਥ ਫੜਾ ਦਿੱਤਾ...! ਪੰਜਾਬ ਖਾਣੇ ਖਸਮਾਂ ਨੂੰ! ਪਰ ਉਹ ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਸਾਂਭੇ?

ਚੰਗੇ ਭਾਗ ਸੀ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕਿ ਸਿਰਸੇ ਵਾਲੇ ਬਾਬੇ ਨੇ ‘ਰੂਹਾਨੀ ਜਾਮ’ ਪਿਲਾਉਣਾਂ ਸੀ ਅਤੇ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਵਕਤੀ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਆਏ ਅਤੇ ਦਾਲ ਵਾਲੇ ਸ਼ੋਸ਼ੇ ਵੱਲੋਂ ਖਹਿੜਾ ਛੁੱਟਣਾ ਸੀ। ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਤਾਂ ਸਿਰਸੇ ਵਾਲੇ ਸਾਧ ਦਾ ਪੰਨਵਾਦੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ! ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਇਸ ਬਾਬੇ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਕਿਵੇਂ ਕਰਨ? ਜਾਂ ਕਿਉਂ ਕਰਨ? ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦਿਮਾਗ ਫਿਰਿਐ? ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਤਾਂ ਸਿਰਸੇ ਵਾਲਾ ਬਾਬਾ ਇੱਕ ‘ਵਰਦਾਨ’ ਬਣ ਕੇ ਮਿਲਿਆ ਸੀ। ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮੋਢੇ ਨਾਲ ਮੋਢਾ ਡਾਹ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਜੀ ਵੀ ਸਾਥ ਦੇ ਰਹੇ ਸਨ। ਬੜਾ ਸਿਆਣਾ ਬਰਖ਼ੂਰਦਾਰ ਹੈ!

ਖ਼ੈਰ, ਗੱਲ ਚੱਲਦੀ ਸੀ ਡੇਰਾ ਵਾਦ-ਵਿਵਾਦ ਦੀ! ਲਓ ਜੀ, ਅਸੀਂ ਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਹਾਂ ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਦਰਦ ਆਉਣਾ ਇੱਕ ਕੁਦਰਤੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਖਾਨੇ ਐਂ, ਪੰਜਾਬ ‘ਚ

ਵਸਦੇ ਐਂ, ਤੇ ਫੇਰ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਖਾ ਕੇ ਅਸੀਂ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਈ ‘ਹਲਾਲ’ ਕਰਨੈਂ! ਨਹੀਂ ਯਾਰ, ਮੇਰੇ ਮੂੰਹੋਂ ਨਿਕਲ ਗਿਆ! ‘ਹਲਾਲ’ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਮੰਤਰੀ-ਛੱਤਰੀ ਕਰਦੇ ਐ, ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਭਲਾ ਸੋਚਣੈਂ? ਜਦੋਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸਿਰਸੇ ਵਾਲੇ ਬਾਬੇ ਬਾਰੇ ਹਾਹਾਕਾਰ ਮੱਚੀ, ਤਾਂ ਸਾਡਾ ਦਿਲ ਵੀ ਬਲੱਡ ਪ੍ਰੈਸ਼ਰ ਦੇ ਮਰੀਜ਼ ਮਾਂਗੂੰ ‘ਖੜਬੜ-ਖੜਬੜ’ ਕਰਦਾ, ਡੁਬਕੀਆਂ ਲਾਉਣ ਲੱਗ ਪਿਆ! ਕਦੇ ਘਟਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਕਰੇ ਅਤੇ ਕਦੇ ਬੜਕਾਂ ਜਿਹੀਆਂ ਮਾਰਨ ਲੱਗ ਜਾਇਆ ਕਰੇ! ਦਿਲ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਖਤਰਨਾਕ ‘ਬਾਡਰ’ ‘ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ! ਅਸੀਂ ਵੀ ਆਪਣੇ ‘ਡਮਾਕ’ ਨੂੰ ਪੁਰਾਣੇ ਰੇਡੀਓ ਵਾਂਗੂੰ ਧੱਫਾ ਜਿਹਾ ਮਾਰਿਆ ਕਿ ਕੀ ਐ, ਇਹਦੀ ਵੀ ਕੋਈ ਤਾਰ ਜੁੜ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਹੀ ਕੋਈ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਹੱਲ ਸੁੱਝ ਜਾਵੇ...?

ਲੈ ਬਈ, ਸਦਕੇ ਸਾਡੇ ‘ਲੈਕ’ ਡਮਾਕ ਦੇ! ‘ਘਿਰਤੂ-ਘਿਰਤੂ’ ਕਰਦੇ ਡਮਾਕ ਦੀ ਧੱਫਾ ਜਿਹਾ ਮਾਰਨ ਨਾਲ ਕੋਈ ਤਾਰ ਜੁੜ ਗਈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੇ ਵੀ ਇੱਕ ਸਟੇਸ਼ਨ ਫੜ ਲਿਆ ਅਤੇ ਫੂਰਨੇ ਨੂੰ ਜੱਫਾ ਜਾ ਮਾਰਿਆ! ਫੂਰਨਾ ਵੀ ਕੀ...? ਬਹੁਤ ਹੀ ਤੱਤਾ ਅਤੇ ਢੁਕਵਾਂ, ਸਿਰੇ ਦਾ...! ਲਓ ਜੀ ਅਸੀਂ ਟਿੱਡ-ਫੋਹਤੀ ਚੱਕੀ ਅਤੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਕਾਮਰੇਡ ਲਾਵਾ ਸਿੰਘ ਕੋਲ ਚਲੇ ਗਏ। ਸੀ ਤਾਂ ਲਾਵਾ ਸਿੰਘ ਅਨਪੜ੍ਹ, ਪਰ ਸਾਡੇ ਲਈ ਸੋਨੇ ਦੀ ਇੱਕ ‘ਖਾਣ’ ਸੀ। ਬੜਾ ਸਾਡੇ ਅਤੇ-ਬੁੜੇ ਕੰਮ ਆਉਂਦਾ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਉਸ ਨੂੰ ਜਾ ਦੱਸੀ। ਲਾਵਾ ਸਿੰਘ ਵੀ ਸੋਚਾਂ ਦੇ ਘਨੇੜੀ ਚੜ੍ਹਿਆ ਆਪਣੇ ਸੋਚ-ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਜਾ ਡਿੱਗਿਆ। ਕਾਮਰੇਡ ਦੇ ਘਰਵਾਲੀ ‘ਜਵਾਲਾ ਮੁਖੀ’ ਵੀ ਦੰਦਾਂ ‘ਚ ਉਂਗਲ ਲਈ, ਸ਼ਸ਼ੋਪੰਜ ਵਿਚ ਪਈ ਖੜੀ ਸੀ।

‘ਤੂੰ ਕੰਡੇ ਆਲੀ ਚਾਹ-ਚੂਹ ਪੀ ਕੇ ਡਮਾਕ ਖੁਰਚ ਕੌਮਨਸਟਾ! ਤੇਲ ਪਾਏ ਬਿਨਾ ਇੰਜਣ ਨੂੰ ਚੱਲਣਾ...!’ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ।

ਆਖਰ ਕਾਫੀ ਜੱਦੋ-ਜਹਿਦ ਬਾਅਦ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸੋਚਾਂ ਦੀ ਪਟਾਰੀ ਵਿਚੋਂ ਇੱਕ ਸੱਪ ਕੱਢਿਆ।

‘ਆਪਾਂ ਸ਼ਹਿਰ ਜਾ ਕੇ ਇੱਕ ਚਿੱਠੀ ‘ਟੈਪ’ ਕਰਾਉਨੋ ਐਂ, ਇਹ ਗੱਲ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦੱਸਣ ਆਲੀ ਨੂੰ! ਕਿਸੇ ਕੋਲੋਂ ਗੱਲ ਨਾ ਕਰੀਂ ਮੇਰਾ ਬੀਰ! ਜੇ ਤੇਰੀ ਸਕੀਮ ਪਾਸ ਹੋਗੀ, ਗੌਰਮਿਲਟ ਨੇ ਤੈਨੂੰ ਉਮਰ ਭਰ ਆਸਤੇ ‘ਪਿਲਫ਼ਣ’ ਲਾ ਦੇਣੀ ਐਂ!’ ਲਓ ਜੀ ਕਾਮਰੇਡ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਮੇਰੇ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਵਾਲ ਤੱਕਲੇ ਮਾਂਗੂੰ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਪਿੰਡੇ ‘ਤੇ ਕੁਤਕੁਤੀਆਂ ਜਿਹੀਆਂ ਨਿਕਲਣ ਲੱਗ ਪਈਆਂ।

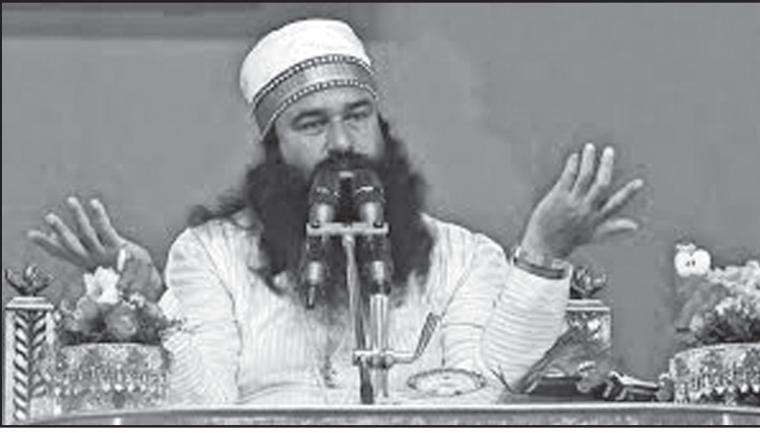
‘ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਪਿਲਸ਼ਣ ਲਾਉਣਗੇ ਕੌਮਨਸਟਾ?’ ਮੈਂ ਝੌਰ ਉਠੀ ਵਾਲੇ ਬਲਦ ਵਾਂਗ ਪੈਰਾਂ ਹੇਠੋਂ ਮਿੱਟੀ ਕੱਢੀ।

‘ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਦਸ ਪੰਦਰਾਂ ਹਜ਼ਾਰ ਤਾਂ ਲਾਉਣਗੇ ਈ, ਬੋੜੇ ਐ...? ਪੁੰਨ ਦੀ ਗਾਂ ਦੇ ਦੰਦ ਨੀ ਦੇਖੀਦੇ ਹੁੰਦੇ’ ਕਹਿ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਸਾਡਾ ਜਿੰਨ ਵਰਗਾ ਚਿਹਰਾ ਨਿਰਖਿਆ।

‘ਲਓ ਜੀ, ਫੇਰ ਤਾਂ ਸਾਡੀਆਂ ਪੈਂ ਬਾਰਾਂ ਹੋ ਗਈਆਂ...!’ ਮੈਂ ਮਨ ਵਿਚ ਹੀ ਹਿਸਾਬ-ਕਿਤਾਬ ਲਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਦਾਰੂ, ਭੁੱਕੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸੌਕੀਨ ਖਰਚਿਆਂ ਨੂੰ ਤਕਸੀਮ ਕੀਤਾ।

ਲਓ ਜੀ, ਅਸੀਂ ਪਿੰਡੋਂ ਮੋਗੇ ਆਲੀ ਬੱਸ ਫੜ ਲਈ। ਕਾਮਰੇਡ ਦੀ ਟਿਕਟ ਵੀ ਮੈਂ ਹੀ ਖਰੀਦੀ। ਕੰਮ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਸੀ। ਉਹ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਮੱਦਦ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਖ਼ੈਰ, ਕੰਮ ਤਾਂ ਇਹ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਕੁਪੱਤੀ ਜੰਨ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਭਲੇ ਮਾਣਸ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਸੀ! ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਕੀ ਫਿਕਰ-ਫਾਕਾ? ਅਸੀਂ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀਆਂ ਕਚਹਿਰੀਆਂ ‘ਚ ਜਾ ਕੇ ਕਰਤੀ ਜਿਹੀ ਚਾਹ ਪੀਤੀ, ‘ਚਾਹ ਨਾਲ ਡਮਾਕ ਖੁੱਲ੍ਹ

ਜਾਂਦੈ!’ ਕਾਮਰੇਡ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ। ਚਾਹ ਨਾਲ ਕੁਤਾਕੇਦਾਰ ਮਟਰੀ ਵੀ ਅੰਦਰ ਸੁੱਟੀ। ਭੁੱਖੇ ਵਿੱਡ ਸਾਨੂੰ ਕੀ ਸੁੱਝਣਾ ਸੀ? ਭੁੱਖੇ ਵਿੱਡ ਤਾਂ ਰੱਬ ਦੇ ਭਗਤ ਵੀ ਭਗਤੀ ਕਰਨੋਂ ਮੁਨੱਕਰ ਹੋ ਗਏ ਸਨ, ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਕਿਹੜੇ ਬਾਗ ਦੀ ਮੂਲੀ ਸੀ? ਚਲੋ ਜੀ, ਪੰਜਾਹ ਰੁਪਏ ਖਰਚ ਕੇ ਵੀ ਸੁਆਦ ਜਿਹਾ ਆ ਗਿਆ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਕਦੇ ਜੁਆਕ ਸਕੂਲ ਦੀ ਫੀਸ ਮੰਗ ਲੈਂਦਾ, ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਦੋਰਾ

ਪੈਣ ਵਾਲਾ ਹੋ ਜਾਣਾ, ‘ਸਾਲਿਆ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਐੱਲਸਪੈਲਟਰ ਬਣਨੈਂ?’ ਵਾਹੀ ‘ਚ ਈ ਠੋਡੇ ਖਾਣੇ ਐਂ, ਜਦੋਂ ਮਰਜੀ ਖਾ ਲਈ!’ ਜੁਆਕ ਨੂੰ ਸੌ-ਸੌ ਗਾਲੂ ਦੇਣੀ! ਪਰ ਅੱਜ ਪੈਸੇ ਖਰਚਦਿਆਂ ਦਿਲ ਨਹੀਂ ਘਟਦਾ ਸੀ, ਸਗੋਂ ਹੌਂਸਲਾ ਸੀ! ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਮਸਲਾ ਜਿਉਂ ਸੀ। ਚਲੋ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸਾਡੀ ‘ਪਿਲਸ਼ਣ’ ਦਾ ਮਸਲਾ ਤਾਂ ਸੀ?

ਚਲੋ ਜੀ, ਅਸੀਂ ਇੱਕ ‘ਟੈਪ’ ਕਰਨ ਆਲੇ ਕੋਲ ਚਲੇ ਗਏ। ਉਸ ਨੂੰ ਸਾਰੀ ਸਕੀਮ ਦੱਸੀ ਅਤੇ ਗੁਪਤ ਰੱਖਣ ਲਈ ਪੰਜਾਹ ਰੁਪਏ ਵੀ ‘ਝੋਕ’ ਦਿੱਤੇ! ਪੈਸੇ ਬਿਨਾ ਤਾਂ ਅੱਜ-ਕੱਲ੍ਹ ਕੋਈ ਰੱਬ ਨੂੰ ਮੱਥਾ ਨੂੰ ਟੇਕਦਾ? ਮੈਂ, ਕਾਮਰੇਡ ਅਤੇ ‘ਟੈਪ’ ਕਰਨ ਆਲੇ-ਤਿੰਨਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਹਿੰਦੀ ‘ਇਕੱਤਰ’ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਜੀ ਨੂੰ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖਣ ਲੱਗ ਪਏ! ਕਾਮਰੇਡ ਅਤੇ ਮੈਂ ਲਿਖਵਾ ਰਹੇ ਸੀ ਅਤੇ ‘ਟੈਪ’ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਆਪਣੀਆਂ ਉਂਗਲਾਂ ਦੇ ਜੋਹਰ ਦਿਖਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ‘ਟਿੱਕ-ਟਿੱਕ’ ਸਾਡੇ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀਆਂ ਕੁਤਕੁਤੀਆਂ ਕੱਢੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ।

‘ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਕੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਜੀ, ਸਾਸਰੀਕਾਲ, ਨਸਿੰਸਕਾਰ, ਸਲਾਮ ਔਰ ਜੈ ਹਿੰਦ ਜੀ...! ਹਮ ਯਹਾਂ ਪਰ ਰਾਜੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹਾਂ ਔਰ ਹਮ ਆਪ ਕੀ ਰਾਜੀ ਖੁਸ਼ੀ ਰੱਬ ਪਾਸੋਂ ਨੇਕ ਚਾਹਤੇ ਹੋਂ ਜੀ। ਸਭ ਰਾਜੀ ਖੁਸ਼ੀ ਕੇ ਬਾਅਦ ਸਮਾਚਾਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਹਮ ਆਪ ਕੀ ਬਹੁਤ ਕਦਰ ਕਰਤੇ ਹੈਂ, ਆਪ ਵਾਕਿਆ ਹੀ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਕੇ ਅੱਛੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਹੈਂ ਜੀ। ਆਪ ਕੇ ਫੈਸਲੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਕੇ ਹਿਤੋਂ ਕੇ ਹੱਕ ਮੇਂ ਜਾਤੇ ਹੈਂ, ਔਰ ਆਪ ਸਮਝਦਾਰ ਹੈਂ ਜੀ। ਦੂਸਰੇ ਮੰਤਰੀਓਂ ਕੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਿੱਦਤਮਾਰ ਨਹੀਂ! ਚਲੋ ਮੰਤਰੀ ਤੋਂ ਹੁਏ ਛੋਟੇ ਲੋਕ, ਪਰ ਆਪ ਤੋਂ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਕੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਜੀ ਹੈਂ ਜੀ। ਦੂਸਰੇ ਮੰਤਰੀਓਂ ਕੀ ਬਾਤ ਛੋੜੋ, ਵੋਹ ਤੋਂ ਜੀ ਕਹਿਨਾ ਕੁਛ ਔਰ ਕਰਨਾ ਕੁਛ...! ਆਪ ਬੜੇ ਸੁਲਝੇ ਇਨਸਾਨ ਹੈਂ ਜੀ।’

‘ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਜੀ ਮੇਰਾ ਨਾਮ ਸੱਜਣ ਸਿੰਘ ਹੈ, ਸੱਜਣ ਸਿੰਘ ਉਰਫ਼ ਬੱਕਰੀਆਂ ਵਾਲਾ ਕਰਕੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੈ ਜੀ। ਸੱਜਣ ਬੱਕਰੀਆਂ ਵਾਲਾ ਅਪਨੇ ਦੇਸ਼ ਪੰਜਾਬ ਕੇ ਲਿਏ ਬਹੁਤ ਈਮਾਨਦਾਰ ਹੈ ਜੀ! ਹਮ ਦੇਸ਼ ਕੇ ਲਿਏ ਦੁਸ਼ਮਣ ਕਾ ਖੂਨ ਪੀ ਭੀ ਸਕਤੇ ਹੈਂ ਔਰ ਦੇਸ਼ ਕੇ ਲਿਏ ਅਪਨਾ ਖੂਨ ਵਹਾ ਭੀ ਸਕਤੇ ਹੈਂ! ਆਹ ਜੋ ਸਿਰਸੇ ਵਾਲੇ ਬਾਬਾ ਨੇ ਜੋ ਰੱਖਤ ਪਾਯਾ ਹੈ, ਉਸ ਕੇ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਆਪ ਕੇ ਏਕ ਸਲਾਹ ਦੇਣੀ ਚਾਹਤਾ ਹੂੰ! ਆਪ ਹਮ ਕੇ ਆ ਕਰ ਮਿਲੋਂ ਜੀ! ਕਾਮ ਸੁਧਰ ਜਾਏਗਾ ਜੀ। ਆਪ ਫਿਕਰ ਮੱਤ ਕਰਨਾ! ਹਮ ਆਪਕੇ ਨਾਲ ਹੈਂ। ਜਦੋਂ ਆਖੇਗੇ, ਹਮ ਚਾਰ ਬੱਕਰੀਆਂ ਬੇਚ

ਡਾਲੇਗੇ ਜੀ! ਹਮ ਬਹੁਤ ਦਿਲ ਦਰਿਆ ਹਾਂ ਜੀ! ਖਰਚੇ ਕਾ ਫਿਕਰ ਨਾ ਕਰਨਾ! ਹਮਾਰੀ ਏਕ ਏਕ ਬੱਕਰੀ ਪਾਂਚ-ਪਾਂਚ ਹਜ਼ਾਰ ਮੇ ਬਿਕਤੀ ਹੈ! ਏਕ-ਦੋ ਬੱਕਰਾ ਵੀ ਪਾਲਾ ਹੁਆ ਹੈ। ਉਸ ਕੇ ਬੇਚ ਕਰ ਵੀ ਹਮ ਅਪਨੇ ਪੰਜਾਬ ਪਰ ਲਾ ਦੇਂਗੇ! ਹਮ ਆਪ ਕੇ ਉਪਰ ਸੇ ਸਾਰਾ ਬੱਕਰੀਆਂ ਵਾਲਾ ਵਾਤਾ ਵਾਰ ਦੇਂਗੇ ਜੀ! ਹਮ ਕੇ ਲੋਕ ‘ਫਾਟੇ ਚੂਕ’ ਪੰਜਾਬੀ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ, ਔਰ ਹਮ ਕੂਤੀਓਂ ਕੇ ਕੰਧੋਂ ਪਰ

ਚਾਹਤ ਦੇਤੇ ਹੈਂ ਜੀ! ਹਮ ਬੱਕਰੀ ਕੇ ਵੀ ‘ਗੂਲੋਂ’ ਪਰ ਚਾੜ੍ਹਨੇ ਲੱਗੇ ਦੇਖਤੇ ਵਿਚਾਰਤੇ ਨਹੀਂ ਜੀ! ਲੇਕਿਨ ਹਮਾਰੀ ਪਿਲਸ਼ਣ ਕਾ ਖਿਆਲ ਰੱਖਨਾ ਜੀ! ਜਬ ਯੇ ਪੰਗਾ ਖੁਤਮ ਹੋ ਗਯਾ, ਮੁਝੇ ਪਿਲਸ਼ਣ ਜਰੂਰ ਬਰ ਜਰੂਰ ਚਾਲੂ ਕਰਵਾ ਦੇਣੀ ਜੀ! ਹਮ ਆਪ ਕੇ ਏਕ ਗੁਪਤ ਸਲਾਹ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਯੇਹ ਗੁਪਤ ਸਲਾਹ ਆਪ ਕੇ ਇਕੱਲੇ ਕੇ ਸੁਨਾਨੀ ਪੜਨੀ ਹੈ ਜੀ! ਹਮਾਰੀ ਰੈਅ ਜਰੂਰ ਲੋਨੀ ਜੀ ਔਰ ਇਸ ਕੇ ਖੁਤ ਨਹੀਂ, ਤਾਰ ਸਮਝਨਾ। ਖੁਤ ਕਾ ਜਵਾਬ ਆਤੀ ਡਾਕ ਮੇ ਦੇਣਾ...!’ ਖ਼ੈਰ, ਅਸੀਂ ਸਾਰੀ ਰਾਜੀ-ਖੁਸ਼ੀ ਲਿਖ ਕੇ ਆਪਣੀ ਰੈਅ ਗੁਪਤ, ਰਾਖਵੀਂ ਰੱਖ ਲਈ। ਮਨ-ਮੰਦਰ ਅੰਦਰ!

ਸ਼ਹਿਰੋਂ ਤੁਰਦਿਆਂ ਅਸੀਂ ਠੇਕੇ ਤੋਂ ਮੋਟੇ ਸੰਤਰੇ ਦੀ ਬੋਤਲ ਲੈ ਲਈ। ਮੈਂ ਅਤੇ ਕਾਮਰੇਡ ‘ਸੰਧੂਰੀ’ ਜਿਹੇ ਹੋ ਕੇ ਘਰੇ ਆਏ। ਘਰਵਾਲੀ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਅੱਜ ਰੋਟੀ ਖਾਣ ਨੂੰ ਦਿਲ ਨਾ ਕਰੇ। ਆਪਣੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਬੱਕਰੀਆਂ ਅਤੇ ਪਠੋਰੇ, ਪਠੋਰੀਆਂ ਨੂੰ ਪਲੋਸ-ਪਲੋਸ ਕੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਹੜੀ ਦੀ, ਕਦੋਂ ‘ਬਲੀ’ ਦੇਣੀ ਪੈ ਜਾਵੇ? ਖ਼ੈਰ ਜੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਜੀ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਸਾਡੀ ਚਿੱਠੀ ਪਹੁੰਚਣ ਦੀ ਦੇਰ ਸੀ ਕਿ ਸਿਆਸਤ ‘ਚ ਤਾਂ ਭੂਚਾਲ ਆ ਗਿਆ...! ਤਾਰਾਂ ਖੜਕ ਪਈਆਂ। ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਜੀ ਨੇ ਸਿੱਧੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਗਵਰਨਰ ਨੂੰ ‘ਤਾਰ’ ਮਾਰੀ! ਗਵਰਨਰ ਨੇ ਜਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਐਸ. ਪੀ. ਨੂੰ ਅਤੇ ਐਸ. ਪੀ. ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਐੱਸ. ਐੱਸ. ਪੀ., ਡੀ. ਸੀ. ਅਤੇ ਡੀ. ਐਸ. ਪੀ. ਨੂੰ ਫ਼ੋਨ ਖੜਕਾ ਦਿੱਤੇ! ਸਾਰਾ ਠਾਣਾ ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ ਆ ਵੇਰੀ ਹੋਇਆ। ਸੱਜਣ ਸਿੰਘ ਉਰਫ਼ ਬੱਕਰੀਆਂ ਆਲੇ ਦੀ ਭਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ। ਬੜੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਈ ਕਿ ਚਲੋ ਸਾਡੀ ਪੁੱਛ ਦੱਸ ਤਾਂ ਹੋਈ? ਅਫ਼ਸਰ ‘ਸਰਦਾਰ ਜੀ’ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਗੱਲ ਨਾ ਕਰੇ! ਪਿੰਡ ਦੀ ਪੰਚਾਇਤ ਸਮੇਤ ਮੈਨੂੰ ਬੜੀ ਸ਼ਾਨ, ਬੜੀ ਠਾਠ ਨਾਲ ਠਾਣੇ ਲੈ ਗਏ ਅਤੇ ਚਾਹ ਪਾਣੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਡੀ. ਐੱਸ. ਪੀ. ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸਭਾ ਲਾ ਲਈ।

‘ਹਾਂ ਬਈ ਸੱਜਣ ਸਿਆ...! ਕੀ ਨੁਸਕਾ ਐ ਤੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਇਸ ਵਾਦ-ਵਿਵਾਦ ਦੇ ਹੱਲ ਦਾ?’ ਡੀ. ਐੱਸ. ਪੀ. ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਬੜੇ ਪਿਆਰ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਪੁੱਛਿਆ।

‘ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਸਾਹਿਬ ਆਪ ਨੂੰ ਆਏ?’ ਮੈਂ ਬੜੀ ਹੈਰਾਨੀ ਨਾਲ ਪੁੱਛਿਆ।

‘ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲੋਂ ਟਾਈਮ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਮੇਰੀ ਡਿਊਟੀ ਲਾਈ ਐ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ!’ ਉਸ ਨੇ ਹੱਸ ਕੇ ਕਿਹਾ। ਮੈਨੂੰ ਬੜਾ ਗੁੱਸਾ ਆਇਆ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲੱਗੀ ਪਈ ਐ ਅਤੇ ਇਹ ਹੱਸਣ ਲੱਗ ਪਿਆ? ‘ਤੁਸੀਂ ਜੀ ਮਾੜਾ ਜਿਆ ਪੜਦੇ ਨਾਲ ਪੁੱਛੋ!’

ਐਡਾ ਵੱਡਾ ਨੁਕਸਾ, ਤੇ ਜਬਾਬ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਈ ਮੰਗੀ ਜਾਨੇ ਐਂ? ਮੇਰੀ ‘ਪਿਲਸ਼ਣ’ ਦਾ ਵੀ ਖਿਆਲ ਕਰੋ!’ ਮੈਂ ਅਫ਼ਸਰ ਦੇ ਕੰਨ ਕੋਲ ਹੋ ਕੇ ਕਿਹਾ।

‘ਚਲੋ ਆਪਾਂ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਚੱਲ ਵੜਦੇ ਹਾਂ!’ ਕਹਿ ਕੇ ਡੀ. ਐੱਸ. ਪੀ. ਸਾਹਿਬ ਮੈਨੂੰ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਲੈ ਗਏ।

‘ਹਾਂ ਹੁਣ ਦੱਸ...? ਐਥੇ ਆਪਾਂ ‘ਕੱਲੇ ਈ ਐਂ!’ ਉਸ ਨੇ ਆਖਿਆ।

‘ਕਿਸੇ ਕੋਲੋਂ ਗੱਲ ਨਾ ਕਰਿਓ ਸਰਕਾਰ! ਮੇਰੀ ਪਿਲਸ਼ਣ ਦਾ ਸੁਆਲ ਐਂ!’

‘ਜਮਾਂ ਈ ਨੂੰ ਕਰਦਾ, ਤੂੰ ਗੱਲ ਕਰ, ਹੱਲ ਦੱਸ...?’

ਮੈਂ ਆਸਾ-ਪਾਸਾ ਨਿਰਖ, ਸੁੰਘ ਕੇ ਕਹਿਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ।

‘ਜਨਾਬ ਸਿਰਸੇ ਵਾਲੇ ਬਾਬੇ ਦਾ ਇੱਕੋ ਹੀ ਹੱਲ ਐ ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ...!’

‘ਦੱਸ ਵੀ...? ਸਾਡਾ ਕਾਲਜਾ ਕਿਉਂ ਕੱਢੀ ਜਾਨੈਂ?’ ਅਫ਼ਸਰ ਵੀ ਮੇਰੇ ਹੋਰ ਨੇੜੇ ਹੋ ਗਿਆ।

‘ਉਹਨੂੰ ਸਮੂਹ ਸੰਗਤ ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਤੋਂ ਮੁਆਫ਼ੀ ਮੰਗ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਐ ਤੇ ਮੁੜ ਕੇ ਐਹੋ ਜੀ ਘਤਿੱਤ ਨੂੰ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ...! ਕੰਮ ਸਾਰਾ ਈ ਲੋਟ ਆਜੁ ਸਰਕਾਰ...! ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਬੜੀ ਭੋਲੀ ਤੇ ਬਗ਼ਸ਼ਣਹਾਰ ਐ...! ਪਲ ‘ਚ ਭਾਵਾਂ ਛੱਡਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦੀ ਐ ਤੇ ਅਗਲੇ ਮਿਲਟ ‘ਚ ਸ਼ਾਂਤ ਵੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਐ, ਸਰਕਾਰ...!’

‘ਆਹੀ ਹੱਲ ਸੀ ਤੇਰੇ ਕੋਲੋਂ?’ ਉਹ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ।

‘ਇਹ ਹੱਲ ਕੋਈ ਛੋਟਾ ਮੋਟੈ ਜੀ? ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦਾ ਸੁਆਲ ਐਂ!’ ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਤਾਂ ਡੀ. ਐੱਸ. ਪੀ. ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਭਰਿੰਡਾਂ ਵਾਂਗੂੰ ਸਿਪਾਹੀ ਇਕੱਠੇ ਕਰ ਲਏ।

‘ਇਹ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਜੱਥੇਦਾਰ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕ ਵੀ ਪਿੱਟੀ ਜਾਂਦੇ ਐ, ਓਦਣ ਦੇ! ਤੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਕੋਈ ਨਵਾਂ ਹੱਲ ਐ ਇਹੋ? ਉਏ ਮੁੰਡਿਓ...! ਇਹਨੂੰ ਕੰਜਰ ਨੂੰ ਕੁੱਟੋ ਘੱਟ, ਤੇ ਘੜੀਸੋ ਜਾਏ! ਤੇ ਫੇਰ ਇਹਨੂੰ ਕਿਸੇ ਕਮਲਿਆਂ ਦੇ ਹਸਪਤਾਲ ‘ਚ ਸਿੱਟ ਦਿਓ ਅਤੇ ਡਾਕਟਰ ਤੋਂ ਰਿਪੋਰਟ ਲਓ ਕਿ ਇਹ ਬੰਦਾ ਦਿਮਾਗੀ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਪਾਗਲ ਐ! ਧਿਆਨ ਰੱਖਿਓ, ਇਹ ਰਿਪੋਰਟ ‘ਉਪਰ’ ਜਾਣੀ ਐਂ!’

ਲਓ ਜੀ, ਗੋਡੇ, ਕੂਹਣੀਆਂ ਤੇ ਘਸ਼ਨ ਮਾਰ-ਮਾਰ ਮੇਰਾ ਤਾਂ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗਾਹ...! ਬੱਖੀਆਂ ਕਰਤੀਆਂ ਪੋਲੀਆਂ...! ਕੱਢਤਾ ਕਰੁੰਬਰ...! ਮੇਰੇ ਤਾਂ ਹੱਡ ਲਾ ਦਿੱਤੇ ਟੱਸ-ਟੱਸ ਕਰਨ ਪੜਦੇ ਰਹੇ...! ਮੈਂ ਬਬੇਰੀ ਹਾਲ ਦੁਹਾਈ ਪਾਈ ਬਈ ਜੇ ਥੋੜ੍ਹਾ ਮੇਰਾ ਨੁਕਸਾ ਨਹੀਂ ਢਿੱਟ, ਤਾਂ ਮੈਂ ਇਹਨੂੰ ਮੱਤ ਕੇ ਲੈ ਜਾਨੈਂ, ਪਰ ਮੇਰੇ ‘ਚ ਚਿੱਠ ਨਾ ਪਾਓ! ਮੈਂ ਭੁੱਲ ਗਿਆ...! ਮੇਰੀ ਭਿਆ...! ਚਾਹੇ ਬਾਪੂ ਕਹਾਲੋ...! ਮੈਂ ਸੋਚਿਆ ਬਈ ਇਹ ‘ਰਿਪੋਟ’ ਉਪਰ ਭੇਜਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਤੇ ਮੈਨੂੰ ਨਾ ‘ਉਪਰ’ ਧਰਮਰਾਜ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਭੇਜ ਦੇਣ! ਚਲੋ ਜੀ, ਮੇਰੇ ਸਰੀਰ ਦਾ ਭੁੱਗਾ ਕੁੱਟ ਕੇ, ਚਿੱਤ ਖੁਸ਼ ਕਰਕੇ, ਤਸੱਲੀ ਕਰਕੇ ਸਹੁਰੇ ਮੈਨੂੰ ਕਮਲਿਆਂ ਆਲੇ ਹਸਪਤਾਲ ਸਿੱਟ ਆਏ! ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਕਮਲਿਆਂ ਦੇ ਹਸਪਤਾਲ ਆਲੇ ਡਾਕਟਰ ਦੀਆਂ ਮਿੰਨਤਾਂ-ਤਰਲੇ, ਬੰਨ੍ਹ-ਸੁੱਬ ਕਰਕੇ ਖਹਿੜਾ ਛੁਡਾਇਆ। ਤੇ ਫੇਰ ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਪੁਲਸ ਨੂੰ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ। ਪੁਲਸ ਆਲੇ ਤਾਂ ਖਸਮਾਂ ਨੂੰ ਖਾਣੇ ਨਿੱਤ ਮੇਰੇ ਘਰੇ ਭੂਤ ਮਾਂਗੂੰ ਆ ਵੱਜਿਆ ਕਰਨ, ਅਖੇ ਕੋਈ ਹੋਰ ਸਕੀਮ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ...? ਮੈਂ ਹੱਥ ਜੋੜਿਆ ਕਰਾਂ ਬਈ ਸਰਕਾਰ ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਬਗ਼ਸ਼ੋ...! ਗਲਤੀ ਕਰ ਬੈਠਾ...! ਪੜਦੇ ਵਾਤੇ ‘ਚ ਖੜ੍ਹੇ ਪਠੋਰਿਆਂ ‘ਚੋਂ ਇੱਕ-ਅੱਧਾ ਜਿਪਸੀ ‘ਚ ਲੱਦ ਕੇ ਲੈ ਤੁਰਿਆ ਕਰਨ, ਜਿਵੇਂ ਬਾਪੂ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਐ! ਜਦੋਂ ਪਠੋਰੇ ਮੁੱਕ ਗਏ, ਫੇਰ ਵਿਚਾਰੀਆਂ ਬੱਕਰੀਆਂ ਨੂੰ ਆ ਚਿੱਬਤੇ। ਜਦ ਬੱਕਰੀਆਂ ਨਿੱਬਤ ਗਈਆਂ, ਫੇਰ ਮੇਰੇ ਬੋਕ ਨੂੰ ਵੀ ਜੀਪ ‘ਚ ਚਾੜ੍ਹ ਕੇ ਲੈ ਗਏ। ਲਓ ਜੀ, ਸਾਬੋਂ ਆਪਣਾ ਵਾਤਾ ਪੰਜਾਬ ‘ਤੇ ਜਾਂ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਸਾਹਿਬਾਨ ਤੋਂ ਤਾਂ ਵਾਰਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ। ਪਰ ਪੁਲਸ ਵਾਲੇ ਚੁਸਤ ਮੀਰਜ਼ਾਦੇ ਮਾਂਗੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਵਾਤੇ ਦੀਆਂ ‘ਵੇਲਾਂ’ ਕਰਵਾ ਕੇ ਲੈ ਗਏ! ਲਓ ਜੀ, ਹੁਣ ਸਾਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਮਸਲੇ ਦਾ ਹੱਲ ਤਾਂ ਕੀ ਲੱਭਣਾ ਸੀ? ਹੁਣ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਸਾਡੇ ਜੁਆਕਾਂ ਦੀ ਰੋਟੀ ਦਾ ਵੀ ਹੱਲ ਨੂੰ ਲੱਭਦਾ...! ਸਾਡਾ ਬੋਕ ਵਿਚਾਰਾ ਨਿੱਤ ਸਾਡੇ ਕੰਨਾਂ ਵਿਚ ਮਿਆਕਦਾ ਸੁਣਦੈ!

ਭਗਤ ਭੀਖਨ ਜੀ

ਭਗਤ ਭੀਖਨ ਜੀ ਭਾਰਤ ਦੀ ਮੱਧ-ਯੁਗ ਦੀ ਭਗਤੀ ਲਹਿਰ ਦੇ ਸੰਤ ਹੋਏ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਮਾਂ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ 1480-1573 ਈਸਵੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਭਗਤ ਜੀ ਬਾਰੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵਿਚ ਬਹੁਤੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੋ ਸ਼ਬਦ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਸੇ ਨਾਮ ਦੇ ਦੋ ਭਗਤ ਹੋਏ ਹਨ: ਭਗਤ ਭੀਖਨ ਅਤੇ ਭੀਖਨ ਸੂਫੀ। ਭਗਤ ਭੀਖਨ ਜੀ ਦੀ ਭਗਤ ਰਵਿਦਾਸ ਅਤੇ ਭਗਤ ਪੰਨਾ ਜੀ ਦੀ ਪ੍ਰੇਮ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਿਚ ਹੀ ਭਗਤ ਸਨ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੋ ਸ਼ਬਦਾਂ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਭਗਤੀ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਸਨ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਹ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਲਈ ਰੋਗਾਂ ਦਾ ਦਾਰੂ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਭਗਤ ਜੀ ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਸ਼ਬਦ ਰਾਗ ਸੋਰਠਿ ਵਿਚ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪਤਾ

ਡਾ. ਗੁਰਨਾਮ ਕੌਰ, ਕੈਨੇਡਾ

ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਮਿਹਰ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪਹਿਲਾ ਸ਼ਬਦ ਹੈ: ਨੈਨਹੁ ਨੀਰੁ ਬਹੈ ਤਨੁ ਖੀਨਾ ਭਏ ਕੇਸ ਦੁਧ ਵਾਨੀ॥

ਰੂਪਾ ਕੰਠੁ ਸਬਦੁ ਨਹੀਂ ਉਚਰੈ ਅਬ ਕਿਆ ਕਰਹਿ ਪਰਾਨੀ॥ 1॥
 ਰਾਮ ਰਾਇ ਹੋਹਿ ਬੈਦ ਬਨਵਾਰੀ॥
 ਅਪਨੇ ਸੰਤਹ ਲੇਹੁ ਉਬਾਰੀ॥ 1॥ ਰਹਾਉ॥
 ਮਾਥੇ ਪੀਰ ਸਰੀਰਿ ਜਲਨ ਹੈ ਕਰਕ ਕਰੇਜੇ ਮਾਰੀ॥
 ਐਸੀ ਬੇਦਨ ਉਪਜਿ ਖਰੀ ਭਈ ਵਾ ਕਾ ਅਉਖਧੁ ਨਾਹੀ॥ 2॥
 ਹਰਿ ਕਾ ਨਾਮੁ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਜਲੁ ਨਿਰਮਲੁ ਇਹੁ ਅਉਖਧੁ ਜਗਿ ਸਾਰਾ॥
 ਗੁਰ ਪਰਸਾਦਿ ਕਹੈ ਜਨੁ ਭੀਖਨੁ ਪਾਵਉ ਮੋਖ ਦੁਆਰਾ॥ 3॥ 1॥
 (ਪੰ.659)

ਭਗਤ ਭੀਖਨ ਜੀ ਇਥੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਿਤ ਹਨ ਕਿ ਬੁਢਾਪਾ ਆ ਜਾਣ ਕਰਕੇ ਸਰੀਰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਅੱਖਾਂ ਵਿਚੋਂ ਪਾਣੀ ਵਗ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੇਸ ਤੇਰੇ ਦੁੱਧ ਵਾਂਗ ਚਿੱਟੇ ਹੋ ਗਏ ਹਨ; ਅਰਥਾਤ ਬੁਢਾਪੇ ਕਾਰਨ ਸਰੀਰ ਦਾ ਸਾਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੀ ਨਿਰਬਲ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਬਲਗਮ ਨਾਲ ਸੰਘ ਰੁਕ ਗਿਆ ਹੈ (ਬੁਢਾਪੇ ਦੀਆਂ ਰੋਸ਼ੇ ਵਰਗੀਆਂ ਅਲਾਮਤਾਂ ਕਰਕੇ ਗਲਾ ਰੁਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ) ਅਤੇ ਆਵਾਜ਼ ਵੀ ਸਾਫ਼ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਦੀ।

ਭਗਤ ਜੀ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੋ ਜੀਵ! ਅਜੇ ਵੀ ਤੂੰ ਸਰੀਰ ਦੇ ਮੋਹ ਵਿਚ ਫਸਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ? ਤੂੰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ? ਭਗਤ ਜੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਅੱਗੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਆਪਣੇ ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਬਚਾ ਲੈ। ਹੋ ਸੋਹਣੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਹੋ ਸੋਹਣੇ ਰਾਮ! ਜੇ ਤੂੰ ਹਕੀਮ ਬਣੇ ਤਾਂ ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਬਚਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਭਗਤ ਜੀ ਜੀਵ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਬੁਢਾਪਾ ਆ ਜਾਣ ਕਰਕੇ ਤੇਰੇ ਸਿਰ ਵਿਚ ਦਰਦ ਟਿਕਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਸੜਨ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਕਲੇਜੇ ਵਿਚ ਪੀੜ ਉਠਦੀ ਹੈ। ਬੁਢਾਪੇ ਕਰਕੇ ਸਾਰੇ ਜਿਸਮ ਵਿਚ ਐਸਾ ਵੱਡਾ ਰੋਗ ਉਠ ਖਲੋਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਕੋਈ ਇਲਾਜ ਨਹੀਂ ਹੈ। (ਪ੍ਰੰਤੂ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਇਹ ਦੁਖਾਂਤ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸਭ ਕੁੱਝ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਸ ਦਾ ਸਰੀਰ ਨਾਲੋਂ ਮੋਹ ਨਹੀਂ ਟੁੱਟਦਾ)।

ਇਸ ਸਾਰੇ ਰੋਗ ਦਾ ਦਰਦ, ਸਰੀਰਕ ਮੋਹ ਨੂੰ ਮਿਟਾਉਣ ਦਾ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਤਮ ਇਲਾਜ ਇੱਕੋ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਹੈ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਨਾਮ-ਰੂਪ ਨਿਰਮਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤ-ਜਲ। ਇਹੀ ਸਾਰੇ ਦੁੱਖਾਂ ਦਾ ਦਾਰੂ ਹੈ। ਭਗਤ ਭੀਖਨ ਜੀ ਫਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗੁਰੂ ਦੀ ਮਿਹਰ ਸਦਕਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਦਾ ਇਹ ਰਸਤਾ ਲੱਭ ਲਿਆ ਹੈ; ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਰੀਰਕ ਮੋਹ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾ ਲਿਆ ਹੈ।

ਅਸੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਭਗਤ ਭੀਖਨ ਜੀ ਜੀਵ ਨੂੰ ਯਾਦ ਦੁਆਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਮਰ ਲੰਘਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਬੁਢਾਪਾ ਆ ਗਿਆ ਹੈ; ਜੋ ਸਮਾਂ ਬਚਦਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਵੱਲ ਲਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਨਾਮ ਅਜਿਹੀ ਦਵਾਈ

ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਜਾਣ ਤੱਕ ਦੇ ਦੁੱਖ ਨੂੰ ਵੀ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ, ਨੌਵੀਂ ਨਾਨਕ ਜੋਤਿ ਨੇ ਵੀ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਆਗਾਹ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਹੋ ਮਨੁੱਖ! ਬੁਢਾਪਾ ਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਕੁੱਝ ਸੁਝਦਾ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਮੌਤ ਦਾ ਸਮਾਂ ਨੇੜੇ ਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਬਾਵਰੇ ਮਨੁੱਖ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਿਉਂ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ? ਨਾਮ ਸਾਰੇ ਦੁੱਖਾਂ ਦਾ ਦਾਰੂ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਅੱਗੇ ਫਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਬੁਢਾਪਾ ਆ ਜਾਣ 'ਤੇ ਸਿਰ ਕੰਬ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪੈਰ ਡਗਮਗਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਅੱਖਾਂ ਤੋਂ ਬੁਢਾਪੇ ਕਾਰਨ ਜੋੜ ਚਲੀ ਗਈ ਹੈ। ਹਾਲਤ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ, ਫਿਰ ਵੀ ਤੂੰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਰਸ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦਾ? ਕਿਉਂ ਨਾਮ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ (ਜਦੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਅੰਤਮ ਸਮਾਂ ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਹੈ):

ਬਿਰਧਿ ਭਇਓ ਸੂਝੈ ਨਹੀ ਕਾਲੁ ਪਹੁਚਿਓ ਆਨਿ॥
 ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਨਰ ਬਾਵਰੇ ਕਿਉ ਨ ਭਜੈ ਭਗਵਾਨੁ॥ 4॥ (ਪੰ.1426)
 ਸਿਰੁ ਕੰਪਿਓ ਪਗ ਡਗਮਗੇ ਨੈਨ ਜੋਤਿ ਤੇ ਹੀਨ॥
 ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਇਹ ਬਿਧਿ ਭਈ ਤਉ ਨ ਹਰਿ ਰਸਿ ਲੀਨ॥ 47॥ (ਪੰ.1428)

ਰਾਗੁ ਸੋਰਠਿ ਵਿਚ ਹੀ ਭਗਤ ਭੀਖਨ ਜੀ ਦਾ ਦੂਸਰਾ ਸ਼ਬਦ ਹੈ ਜੋ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ 'ਤੇ ਚਾਨਣਾ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਨਾਮ ਮਨੁੱਖ ਲਈ ਬੇਸ਼ਕੀਮਤੀ ਰਤਨ ਹੈ, ਅਮੋਲਕ ਹੀਰਾ ਹੈ:

ਐਸਾ ਨਾਮੁ ਰਤਨੁ ਨਿਰਮੋਲਕੁ ਪੁੰਨਿ ਪਦਾਰਥੁ ਪਾਇਆ॥
 ਅਨਿਕ ਜਤਨ ਕਰਿ ਹਿਰਦੈ ਰਾਖਿਆ ਰਤਨੁ ਨ ਛੁਪੈ ਛੁਪਾਇਆ॥ 1॥
 ਹਰਿ ਗੁਨ ਕਹਤੇ ਕਹਨੁ ਨ ਜਾਈ॥
 ਜੈਸੇ ਗੂੰਗੇ ਕੀ ਮਠਿਆਈ॥ 1॥ ਰਹਾਉ॥
 ਰਸਨਾ ਰਮਤ ਸੁਨਤ ਸੁਖੁ ਸ੍ਰਵਨਾ ਚਿਤ ਚੇਤੇ ਸੁਖੁ ਹੋਈ॥
 ਕਹੁ ਭੀਖਨ ਦੁਇ ਨੈਨ ਸੰਤੋਖੇ ਜਹ ਦੇਖਾਂ ਤਹਿ ਸੋਈ॥ 2॥ 2॥

ਭਗਤ ਜੀ ਪਰਮਾਤਮਾ-ਨਾਮ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਦੱਸਦੇ ਹੋਏ ਇਸ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਅਜਿਹੇ ਰਤਨ ਨਾਲ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਦਾ ਮੁੱਲ ਆਂਕਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਜੋ ਨਿਰਮੋਲਕ ਹੈ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਚੰਗੇ ਭਾਗਾਂ, ਚੰਗੀ ਕਿਸਮਤ ਨਾਲ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਅਜਿਹਾ ਰਤਨ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਜੇ ਅਨੇਕਾਂ ਉਪਰਾਲੇ ਕਰ ਕੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਛੁਪਾ ਕੇ ਵੀ ਰੱਖੀਏ ਤਾਂ ਵੀ ਇਹ ਛੁਪਦਾ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਲੁਕਾਇਆਂ ਲੁਕਦਾ ਨਹੀਂ। ਭਗਤ ਜੀ ਨੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਸਿਫਤਿ-ਸਾਲਾਹ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਇੱਥੇ ਗੂੰਗੇ ਦੇ ਗੁਣ ਖਾਣ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਗੂੰਗਾ ਗੁੜ ਖਾ ਲੈਂਦਾ, ਉਸ ਦਾ ਸੁਆਦ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਨਾ ਬੋਲ ਸਕਣ ਕਰਕੇ ਦੱਸ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਕਿ ਗੁੜ ਦਾ ਸੁਆਦ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਗਾਇਨ ਕਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਨੰਦ ਮਾਣਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਉਸ ਰਹੱਸਮਈ ਅਨੰਦ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰ ਕੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਇਹ ਅਨੰਦ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਹੈ।

ਇਸ ਰਤਨ-ਰੂਪ ਨਾਮ ਦਾ ਜਦੋਂ ਆਪਣੀ ਜੀਭ ਨਾਲ ਜਾਪ ਕਰੀਦਾ ਹੈ, ਸਿਮਰਨ ਕਰੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੀਭ ਨੂੰ ਸੁਆਦ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਅਨੰਦ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਕੰਨਾਂ ਨੂੰ ਸੁਖ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਭਗਤ ਭੀਖਨ ਜੀ ਆਪਣੇ ਆਪੇ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਭੀਖਨ ਤੂੰ ਵੀ ਆਖ ਕਿ ਇਸ ਨਾਮ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨੂੰ ਠੰਢਕ ਪਹੁੰਚ ਗਈ ਅਤੇ ਮੈਂ ਜਿਸ ਪਾਸੇ ਵੀ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਹੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਵਿਆਪਕਤਾ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਲੇਖ ਦੇ ਅਰੰਭ ਵਿਚ ਹੀ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਭੀਖਨ ਨਾਮ ਦੇ ਦੋ ਭਗਤ ਹੋਏ ਹਨ: ਭਗਤ ਭੀਖਨ ਅਤੇ ਭੀਖਨ ਸੂਫੀ। ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਭਗਤ ਭੀਖਨ ਜੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਟੀਕਾ ਕਰਦਿਆਂ 'ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਰਪਣ' ਵਿਚ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ "ਭਗਤ-ਬਾਣੀ

ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਸੱਜਣ ਭਗਤ ਭੀਖਨ ਜੀ ਬਾਰੇ ਇਉਂ ਲਿਖਦੇ ਹਨ "ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਭਗਤ ਭੀਖਨ ਜੀ ਇਬਰਾਹੀਮ ਦੇ ਸ਼ਿਸ਼ ਸਨ; ਪਰ ਇਹ ਖੋਜ ਸੱਚੀ ਸਿਧ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਆਮ ਤੌਰ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦਿਹਾਂਤ ਸੰਮਤ 1625 ਦੇ ਗਿਰਦੇ ਮੰਨੀਦਾ ਹੈ। ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਭੀਖਨ ਜੀ ਕੋਈ ਬੇ-ਮਲੂਮ ਭਗਤ ਜਾਪਦੇ ਹਨ। ਭਗਤ-ਮੰਡਲੀ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਖਾਸ

ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ਸਿਧ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਇਸ ਨਾਲੋਂ ਜੱਲਣ, ਕਾਹਨਾ, ਛੱਜੂ ਆਦਿ ਭੀ ਵਧ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹਨ। ਆਪ ਅਸਲੋਂ ਸੂਫੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਫਕੀਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਨ। ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਸ਼ੇਖ ਫਰੀਦ ਜੀ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਦੇਂਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਇਹ ਪੁਸ਼ਟੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਵੈਸੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹਿੰਦੂ ਬੈਰਾਗੀ ਸਾਧੂਆਂ ਨਾਲ ਮਿਲਦੀ ਹੈ, ਇਸਲਾਮ ਸ਼ਰਹ ਦਾ ਇਕ ਲਫਜ਼ ਭੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਜਾਪਦਾ। ਇਸਲਾਮ ਮਤ ਛੱਡ ਕੇ ਜੀਵ-ਅਹਿੰਸਕ ਸਾਧਾਂ ਨਾਲ ਵਿਚਰਦੇ ਰਹੇ। ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਦੋ ਸ਼ਬਦ ਭਗਤ ਬਾਣੀ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਵਿਖੇ ਆਏ ਹਨ, ਜਿਹਾ ਕਿ-
 ਨੈਨਹੁਮੇਖ ਦੁਆਰਾ। " -ਸੋਰਠਿ।
 "ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਗਤ ਜੀ ਬੁਢੇਪੇ ਅਥਵਾ ਮੌਤ ਦੇ ਨੇੜੇ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਕਾਫੀ ਘਾਬਰ ਗਏ ਹਨ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਬਨਵਾਰੀ (ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ) ਜੀ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਵਾਸਤੇ ਕੱਢਦੇ ਹਨ ਪਰ ਗੁਰਮਤਿ ਅੰਦਰ ਮੌਤ ਨੂੰ ਇਕ ਖੇਡ ਸਮਝਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਜੰਮਣ ਮਰਨ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰੀ ਖੇਡ ਸਮਝ ਕੇ ਕੋਈ ਵਕਅਤ ਨਹੀਂ ਦਿਤੀ ਜਾਂਦੀ। ...ਖਾਲਸੇ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਮੌਤ ਖੇਡ ਅਤੇ ਇਕ ਬਾਜ਼ੀ ਹੈ।"
 ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਰੋਧੀ

ਸੱਜਣ ਨੇ ਭੀਖਨ ਜੀ ਬਾਰੇ ਹੇਠ-ਲਿਖੀ ਖੋਜ ਕੀਤੀ ਹੈ:
 1. ਭੀਖਨ ਜੀ ਸੂਫੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਫਕੀਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਨ। ਇਸਲਾਮ ਛੱਡ ਕੇ ਜੀਵ-ਅਹਿੰਸਕ ਸਾਧਾਂ ਨਾਲ ਵਿਚਰਦੇ ਰਹੇ।
 2. ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹਿੰਦੂ ਬੈਰਾਗੀ ਸਾਧੂਆਂ ਨਾਲ ਮਿਲਦੀ ਹੈ।

3. ਬੁਢੇਪੇ ਤੇ ਮੌਤ ਤੋਂ ਘਾਬਰ ਕੇ ਭੀਖਨ ਜੀ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਰਾਹੀਂ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਅਗੇ ਵਾਸਤੇ ਕੱਢਦੇ ਹਨ।
 ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਇਸ ਖੋਜ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਨਤੀਜਾ ਕੱਢਦੇ ਹਨ ਕਿ:

1. ਵਿਰੋਧੀ ਸੱਜਣ ਨੇ ਆਪ ਹੀ ਤਰਦੀਦ ਕਰ ਦਿਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਵਿਚ "ਇਸਲਾਮੀ ਸ਼ਰਹ ਦਾ ਇਕ ਲਫਜ਼ ਭੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਜਾਪਦਾ।" ਪਰ ਇਹ ਤਰਦੀਦ ਭੀ ਖੁਲ੍ਹ ਕੇ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਅਜੇ ਭੀ ਲਫਜ਼ "ਮਿਲਦਾ ਜਾਪਦਾ" ਹੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ। ...ਆਪੇ ਹੀ ਘੜੇ ਹੋਏ ਸ਼ੱਕ ਨੂੰ ਪਾਠਕ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਟਿਕਾਈ ਰੱਖਣ ਵਾਸਤੇ। ਸਾਰੇ ਹੀ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਕਿਤੇ ਇੱਕ ਭੀ ਐਸਾ ਲਫਜ਼ ਨਹੀਂ, ਜਿਥੋਂ ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਭੀਖਨ ਜੀ ਕਿਸੇ ਮੁਸਲਮਾਨੀ ਘਰ ਵਿਚ ਜੰਮੇ ਪਠੇ ਸਨ।
 2. ਕੋਈ ਲਫਜ਼ ਐਸੇ ਨਹੀਂ ਜਿਥੋਂ ਇਹ ਸਾਬਤ ਹੋ ਸਕੇ ਕਿ ਭੀਖਨ ਜੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹਿੰਦੂ ਬੈਰਾਗੀ ਸਾਧੂਆਂ ਨਾਲ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਲਫਜ਼ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਵੇਖੋ-
 ਨੈਨ, ਨੀਰੁ, ਤਨੁ, ਖੀਨ, ਕੇਸ, ਦੁਧਵਾਨੀ,

ਰੂਪਾ, ਕੰਠੁ, ਸਬਦੁ, ਉਚਰੈ, ਪਰਾਨੀ, ਰਾਮਰਾਇ, ਬੈਦ ਬਨਵਾਰੀ, ਸੰਤਹ, ਉਬਾਰੀ, ਮਾਥੇ, ਪੀਰ, ਜਲਨਿ, ਕਰਕ, ਕਰੇਜੇ, ਬੇਦਨ, ਅਉਖਧੁ, ਹਰਿ ਕਾ ਨਾਮੁ, ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਜਲੁ, ਨਿਰਮਲ, ਜਗਿ, ਪਰਸਾਦਿ, ਪਾਵਉ, ਮੋਖ ਦੁਆਰਾ" ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਫਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਇਹ ਤਾਂ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਭੀਖਨ ਜੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਨਹੀਂ ਹਨ; ਪਰ ਇਹ ਕਿੱਥੋਂ ਲੱਭ ਲਿਆ ਕਿ ਉਹ ਬੈਰਾਗੀ ਸਾਧੂ ਸਨ? ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਆਪਣੀ ਮੁਖ-ਵਾਕ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਇਹ ਸਾਰੇ ਲਫਜ਼ ਅਨੇਕਾਂ ਵਾਰੀ ਆਏ ਹਨ। ਪਰ ਕੋਈ ਸਿੱਖ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਹਿੰਦੂ ਬੈਰਾਗੀ ਸਾਧੂਆਂ ਨਾਲ ਮਿਲਦੀ ਹੈ।

3. ਲਫਜ਼ 'ਬਨਵਾਰੀ' ਦਾ ਅਰਥ ਵਿਰੋਧੀ ਸੱਜਣ ਨੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪਰ ਬਾਕੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸ਼ਬਦ ਵਲੋਂ ਅੱਖਾਂ ਨਹੀਂ ਮੀਟੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ। ਲਫਜ਼ 'ਰਾਮਰਾਇ' ਦਾ ਅਰਥ ਕਿਸੇ ਭੀ ਖਿੱਚ ਘਸੀਟ ਨਾਲ 'ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ' ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਉਸ 'ਬਨਵਾਰੀ' ਵਾਸਤੇ ਅਖੀਰ ਤੇ ਲਫਜ਼ 'ਹਰਿ' ਭੀ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

4. ਇਹ ਆਖਣਾ ਕਿ ਭੀਖਨ ਜੀ ਨੇ ਬੁਢੇਪੇ ਮੌਤ ਤੋਂ ਘਾਬਰ ਕੇ ਵਾਸਤੇ ਕੱਢੇ ਹਨ, ਇਹ ਤਾਂ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਨਿਰਾਦਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਤੇ, ਕਿਸੇ ਭੀ ਗੁਰਸਿੱਖ ਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਸੋਭਦੀ ਨਹੀਂ, ਫਿਰ ਇਹ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਦਰਜ ਹੋਏ ਸ਼ਬਦ ਉਤੇ ਮਖੋਲ ਉਡਾ ਕੇ ਲੱਖਾਂ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਜ਼ਖਮੀ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਪ੍ਰੋ. ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਸਮੇਟਦੇ ਹੋਏ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ "ਭੀਖਨ ਜੀ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਆਖਦੇ ਹਨ, "ਗੁਰ ਪਰਸਾਦਿ ਕਹੈ ਜਨੁ ਭੀਖਨੁ ਪਾਵਉ ਮੋਖ ਦੁਆਰਾ", ਭਾਵ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਮੈਂ ਮੋਖ ਦਾ ਰਾਹ ਲੱਭ ਲਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਕਿਹੜਾ ਰਾਹ ਹੈ? ਇਹ ਭੀ ਭੀਖਨ ਜੀ ਆਪ ਹੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ "ਹਰਿ ਕਾ ਨਾਮੁ" ਤੇ, ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਗਤ ਵਿਚ ਇਕੋ ਇੱਕ ਇਲਾਜ ਹੈ ਉਸ ਦਾ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਖ਼ਲਾਸੀ ਪਾਉਣ ਦਾ ਰਸਤਾ ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਲੱਭ ਲਿਆ ਹੈ। ਵਿਰੋਧੀ ਸੱਜਣ ਨੇ ਭੀਖਨ ਜੀ ਦੇ ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਸਾਇਦ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਜੇ ਉਸ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਦੇ ਤਾਂ ਲਫਜ਼ 'ਬਨਵਾਰੀ' ਦਾ ਅਰਥ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਾਂਹ ਪੈਂਦੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ 'ਬਨਵਾਰੀ' ਉਹ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਹ "ਜਹ ਦੇਖਾ ਤਹ ਸੋਈ" ਆਖਦੇ ਹਨ।"

ਭਗਤ ਭੀਖਨ ਜੀ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਚਰਚਾ ਦਾ ਉਲੇਖ ਕਰਨ ਦਾ ਮਕਸਦ ਇਸ ਤੱਥ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਸਬੰਧ ਉਸ ਇੱਕ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਨਾਲ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਅਵਤਾਰ, ਦੇਵੀ-ਦੇਵਤੇ ਆਦਿ ਦੀ ਪੂਜਾ ਅਰਚਨਾ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬਨਵਾਰੀ, ਗੋਬਿੰਦ, ਗੋਪਾਲ, ਬੀਨਲ, ਰਾਮ ਆਦਿ ਸ਼ਬਦ ਪਰਮਾਤਮਾ ਲਈ ਵਰਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਅਵਤਾਰ ਜਾਂ ਦੇਵਤੇ ਆਦਿ ਲਈ ਨਹੀਂ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਉਹ ਬਾਣੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜੋ ਗੁਰੂਆਂ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨਾਲ ਸੁਮੇਲ ਰੱਖਦੀ ਹੈ।

ਜੂਨ ਚੁਰਾਸੀ ਦਾ ਕਾਲਾ ਹਫ਼ਤਾ

ਤ੍ਰਾਹ ਤ੍ਰਾਹ ਪੰਜਾਬ ਕਰੇ,
 ਹਰਿਮੰਦਰ ਨੇ ਦੱਬੇ ਆਣ।
 ਅਚਾਨਕ ਕਰਫਿਉ ਲਾ,
 ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਕਰ'ਤਾ ਘਾਣ।
 ਪੁਰਬ ਪੰਚਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ,
 ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਿਨ ਮਨਾਉਣ।
 ਸੰਗਤ ਦੱਬੀ ਅਣਭੋਲ,
 ਦੇਹ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹ ਫੁਰਮਾਣ।

ਮੋਟਰ ਬਾਈਕ ਨਾ ਕਾਰ।
 ਬੱਸਾਂ ਗੱਡੀਆਂ ਬੰਦ ਸਨ,
 ਨਾ ਲੋਕੀਂ ਦਿਸਦੇ ਬਾਹਰ।
 ਦੁਕਾਨਾਂ ਫੜੀਆਂ ਬੰਦ ਸਭ,
 ਕੁੱਲ ਬੰਦ ਹੋਏ ਬਾਜ਼ਾਰ।
 ਸੜਕਾਂ ਹੋਈਆਂ ਸੁੰਨੀਆ,
 ਨਾ ਦਿਸੇ ਕੋਈ ਵਿਚਕਾਰ।

ਟੈਂਕ ਤੋਪਾਂ ਤੜ ਤੜ ਚੱਲੀਆਂ,
 ਲੱਗਦੇ ਲੋਥਾਂ ਦੇ ਔਬਾਰ।

ਦਨਦਨਾਂਦੀ ਪੁਲਿਸ ਸੀ,
 ਜਾਂ ਫੌਜੀਆਂ ਦੀ ਮੋਟਰਕਾਰ।
 ਬਕਤਰਬੰਦ ਸਨ ਗੱਡੀਆਂ,
 ਤੇ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਸਵਾਰ।
 ਲੋਕੀਂ ਇੱਥੇ ਸਨ ਨੁੱਤਿਉ,
 ਜਿਉਂ ਖੁਰੀਆਂ ਲਾਏ ਲੁਹਾਰ।

ਢੇਰੀ ਹੋਇਆ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ,
 ਸਰੋਵਰ ਹੋ ਗਿਆ ਲਾਲ।
 ਫੁਲਣੀ ਕੀਤਾ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ,
 ਅੰਦਰ ਫੱਟਣ ਸੀ ਬੋਹਾਲ।
 ਅੰਕੜੇ ਸਰਕਾਰੀ ਚੁੱਪ ਹਨ,
 ਕਿੰਨੇ ਮਰੇ ਕਿੰਨੇ ਫਤੇ ਨਾਲ।
 ਤੋਸ਼ਾਖਾਨਾ ਅਜਾਇਬ ਘਰ,
 ਸਭ ਲੁੱਟਿਆ ਗਿਆ ਮਾਲ।

ਪਹਿਲਾ ਹਫ਼ਤਾ ਜੂਨ ਦਾ,
 ਬਣਿਆ ਪੰਥ ਲਈ ਦੁਰਕਾਰ।
 ਹੱਲਾ ਹੋ ਗਿਆ ਤਖ਼ਤ 'ਤੇ,
 ਉੱਤੋਂ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤੇ ਸਰਕਾਰ।
 ਖਾੜਕੂ ਤਾਂ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਸਨ,
 ਫਸੇ ਮੁਸਾਫਿਰ ਵਿਚਕਾਰ।

ਸੰਗਤ ਸਣੇ ਖਾੜਕੂ ਨੁੜ ਲਏ,
 ਸੁੱਟ ਦਿੱਤੇ ਜੋਧਪੁਰ ਜੈਲੂ।
 ਸੁਣੀ ਨਾ ਕੋਈ ਦਲੀਲ ਅਪੀਲ,
 ਅੰਨ੍ਹੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਖੇਲੂ।
 ਸੜ ਰਹੇ ਹਨ ਪੈਂਤੀ ਸਾਲ ਤੋਂ,
 ਨਾ ਹੋਏ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਮੇਲ
 ਧੋਖੇਬਾਜ਼ ਨੇਤਾ ਨੇ ਪਾਸ ਹੋਏ,
 ਮਨੁੱਖਤਾ ਹੋ ਗਈ ਫੇਲੂ।

-ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਨੂਰਪੁਰੀ

ਸ਼ਹੀਦ ਉਧਮ ਸਿੰਘ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਸਕੂਲ ਤੇ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ

ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੀ ਸੱਜਰੀ ਫੇਰੀ ਸਮੇਂ ਉਥੋਂ ਦੇ ਖਾਲਸਾ ਯਤੀਮਖਾਨਾ ਵਿਚ ਸ਼ਹੀਦ ਉਧਮ ਸਿੰਘ ਯਾਦਗਾਰੀ ਸਕੂਲ ਤੇ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਵੱਖਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ। ਏਸ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਅਕਾਦਮਿਕ ਤੇ ਵਿਹਾਰਕ ਸਿੱਖਿਆ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੰਪਿਊਟਰ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇਣ ਦਾ ਯੋਗ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੈ। ਇਸ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਵਿਚ 15000 ਪੁਸਤਕਾਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਕੇ ਬੱਚੇ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਚੇਤੇ ਰਹੇ ਕਿ ਇਹ ਯਤੀਮਖਾਨਾ 1904 ਵਿਚ ਚੀਫ ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਵਲੋਂ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿਚ 1907 ਤੋਂ 1919 ਤਕ ਉਧਮ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪਾਲਣ ਪੋਸ਼ਣ ਹੋਇਆ। ਏਥੋਂ ਦੀ ਗੁਰੂਤੀ ਸਦਕਾ ਹੀ ਉਧਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਜਲ੍ਹਿਆਂਵਾਲਾ ਬਾਗ ਦੇ ਕਤਲੇਆਮ ਦਾ ਬਦਲਾ ਲਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਅਮਰ ਸ਼ਹੀਦ ਦੀ ਪਦਵੀ ਦਿਵਾਈ।

ਇਸ ਯਤੀਮਖਾਨੇ ਦੇ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਉਣ ਦਾ ਕਿੱਸਾ ਵੀ ਘੱਟ ਰੋਚਕ ਨਹੀਂ। ਹੋਇਆ ਇੰਜ ਕਿ ਜਦੋਂ 1904 ਵਿਚ ਦੀਵਾਨ ਦਾ ਇਕ ਮੋਢੀ ਮੈਂਬਰ ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਸਿੰਧ (ਪਾਕਿਸਤਾਨ) ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਥੇ ਉਸਨੂੰ ਇਕ ਲਾਵਾਰਸ ਬੱਚਾ ਨਜ਼ਰੀ ਪਿਆ ਤੇ ਉਹ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਲੈ ਆਇਆ ਜਿਸ ਦੇ ਪਾਲਣ-ਪੋਸ਼ਣ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਸਿੱਖੀ ਭਾਵਨਾ ਸਦਕਾ ਹੀ ਇਸ ਯਤੀਮਖਾਨੇ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਹੋਈ, ਜਿੱਥੇ ਅੱਜ 350 ਬੱਚੇ ਪਰਵਰਿਸ਼ ਹਾਸਲ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਲਈ 60 ਹਵਾਦਾਰ ਕਮਰੇ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਬਾਲ ਭਵਨ ਤੇ ਖੇਡਣ ਲਈ ਸਟੇਡੀਅਮ ਹੈ। ਭਵਨ ਵਿਚ ਡੀਪ ਫਰੀਜ਼ਰ ਤੇ ਵਾਟਰ ਕੂਲਰ ਦੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਹਨ ਤੇ ਸਟੇਡੀਅਮ ਵਿਚ 200 ਮੀਟਰ ਦਾ ਟਰੈਕ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਾਸਕਟਬਾਲ, ਹੈਂਡਬਾਲ, ਵਾਲੀਬਾਲ ਤੇ ਬੈਡਮਿੰਟਨ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਹਨ।

ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਏਥੇ 1979 ਵਿਚ ਸਥਾਪਤ ਹੋਏ ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਗੁਰਮਤਿ ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਸ਼ਬਦ ਕੀਰਤਨ, ਤਬਲਾ, ਹਾਰਮੋਨੀਅਮ, ਦਿਲਰੁਬਾ, ਤਾਨਪੁਰਾ ਦੀ ਸਿਖਲਾਈ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾ ਗੁਰਮਤਿ ਕੋਰਸ ਕਰਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਸਰਮ ਦੇ ਆਧੁਨਿਕ ਸਹੂਲਤਾਂ ਵਾਲੇ

ਗੈਸਟ ਹਾਊਸ ਦਾ ਨਾਂ ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਂ ਉੱਤੇ ਹੈ ਤੇ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਬਲਾਕ ਭਾਈ ਘਨੋਈਆ ਦੇ ਨਾਂ ਵਾਲਾ। ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਗੁਰ-ਮਰਯਾਦਾ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਲਈ ਏਸ ਕੰਪਲੈਕਸ ਵਿਚ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਵੀ ਹੈ ਤੇ ਅੱਠ ਨੌਕਰਾਂ ਵਾਲਾ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਕੇਂਦਰ ਵੀ।

ਇਹ ਗੱਲ ਵੀ ਨੋਟ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਆਸਰਮ ਵਿਚ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਸਤੀਆਂ ਵਿਚ ਅੰਤਰ-ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ਵਾਲੇ ਕੀਰਤਨੀਏ, ਸੰਗੀਤਕਾਰ, ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਤੇ ਸੈਨਿਕ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

ਭਾਈ ਸੰਤਾ ਸਿੰਘ, ਭਾਈ ਸਮੁੰਦ ਸਿੰਘ, ਭਾਈ ਗੋਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਭਾਈ ਗੁਰਮੇਜ ਸਿੰਘ, ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਐਸ. ਐਸ. ਅਮੋਲ ਤੇ ਮੇਜਰ ਜਨਰਲ ਸੁਬੋਗ ਸਿੰਘ ਵਰਗੇ ਮਹਾਰਾਜੇ ਏਥੋਂ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਹਨ। ਇਸ ਦੀ ਉੱਤਮਤਾਈ ਏਨੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ ਕਿ ਸੱਤ ਸਮੁੰਦਰ ਪਾਰ ਦੇ ਦਾਨੀ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਆਪਣੀ ਦਸਾਂ ਨਹੁੰਆਂ ਦੀ ਕਮਾਈ ਵਿਚੋਂ ਇਹਦੇ ਲਈ ਮਾਇਕ ਸਹਾਇਤਾ ਦਿੰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਅਜਿਹੇ ਆਸਰਮ ਨੂੰ ਸੁਚੱਜੇ ਤੇ ਸੁਚਾਰੂ ਢੰਗ ਨਾਲ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਨੇਕ ਦਿਲ, ਵਿਦਵਾਨ ਤੇ ਇਮਾਨਦਾਰ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸੂਰੂ ਤੋਂ ਹੁਣ ਤਕ ਅਜਿਹਾ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਮਹਾਪੁਰਖਾਂ ਵਿਚ ਸ. ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਜੀਠੀਆ, ਸ. ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਅਟਾਰੀ, ਦੀਵਾਨ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਸੋਢੀ, ਸ. ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਆਦਿ ਕਈ ਹਸਤੀਆਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ਼ਹੀਦ ਉਧਮ ਸਿੰਘ ਦੀ

ਭਾਵਨਾ ਉੱਤੇ ਫੁੱਲ ਚੜਾਏ ਹਨ। ਮੇਰੇ ਨਿੱਜ ਨੂੰ ਏਸ ਗੱਲ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰਾ ਮਿੱਤਰ ਡਾ. ਐਸ. ਐਸ. ਡੀਨਾ ਇਸ ਵਧੀਆ ਧਾਰਨਾ ਵਾਲੀ ਸੰਸਥਾ ਨੂੰ ਆਨਰੇਰੀ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ

ਪਟਿਆਲਾ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਾਉਂਦੀ ਰਹੀ ਹੈ ਜਿਥੇ ਹਰਵਿੰਦਰ ਖਾਲਸਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲੋਂ ਪੜ੍ਹਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ 1953 ਵਿਚ 36 ਦਿਨ ਬਸੀ ਪਠਾਣਾ ਦੀ ਪੁਰਾਣੀ ਜੇਲ੍ਹ

ਦੇ ਇਕ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਕੈਦ ਕੱਟੀ ਸੀ। ਕਾਰਨ ਇਹ ਕਿ ਤਤਕਾਲੀ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਪੰਥ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਮੰਗਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮੰਨ ਰਹੀ ਤੇ ਪੈਪਸੂ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮੈਂਬਰ ਪੰਡਤ ਨਹਿਰੂ ਨਾਲ ਸਖਤ ਨਾਰਾਜ਼ ਸਨ। ਫੇਰ ਜਦੋਂ ਪੰਡਤ ਨਹਿਰੂ ਨੇ ਫਤਹਿਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਆ ਕੇ ਆਪਣੀ ਮਜਬੂਰੀ ਦੱਸਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਅਕਾਲੀ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੇ ਪੰਡਤ ਨਹਿਰੂ ਨੂੰ ਬੋਲਣ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਉਹ ਜੀਪ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਵਾਪਸ ਚਲੇ ਗਏ ਸਨ। ਇਸ ਜੁਰਮ ਹੇਠ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸਵਾ ਮਹੀਨਾ ਜੇਲ੍ਹ ਕੱਟਣੀ ਪਈ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ ਤੇ ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਦਿਲੀ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। 1975 ਦੀ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਸਮੇਂ 19 ਮਹੀਨੇ ਜੇਲ੍ਹ ਕਢਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ ਸਭ ਤੋਂ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸੀ।

28 ਜਨਵਰੀ 1912 ਨੂੰ ਕਿਲ੍ਹਾ ਸ਼ਿਵਦੇਵ ਸਿੰਘ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸ਼ੇਖੂਪੁਰਾ (ਪਾਕਿਸਤਾਨ) ਵਿਚ ਜਨਮੇ ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਰੋਜ਼ੀ ਰੋਟੀ ਲਈ ਖਾਲਸਾ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਾਇਆ ਤੇ ਏਧਰ ਆ ਕੇ ਪੰਜਾਬੀ

ਭਾਈਚਾਰੇ ਲਈ ਕਪੂਰਥਲਾ ਵਿਖੇ ਉੱਚ ਵਿਦਿਅਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕਰਵਾਈ। ਬੰਬਈ ਵਿਖੇ 1937 ਰੁਹ-ਏ-ਰਵਾਂ ਵੀ ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ ਹੀ ਸਨ। ਦੇਸ਼ ਵੰਡ ਦੇ ਹਨੇਰੇ ਕਾਲ ਵਿਚ ਚਾਲੀ ਖਾਲੀ ਬੱਸਾਂ ਤੇ ਟਰੱਕਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰ ਕੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਹਿੰਦੂ-ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਏਧਰ ਲਿਆਉਣ

ਭਾਈਚਾਰੇ ਲਈ ਕਪੂਰਥਲਾ ਵਿਖੇ ਉੱਚ ਵਿਦਿਅਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕਰਵਾਈ।

ਅਕਾਲੀ ਨੇਤਾ ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਚੇਤੇ ਕਰਦਿਆਂ

27 ਮਈ ਨੂੰ ਅਕਾਲੀ ਨੇਤਾ ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਫਾਨੀ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਕੁਝ ਕੀਤਿਆਂ 25 ਸਾਲ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਮੇਰੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਿੱਧੀ ਮਿਲਣੀ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਪਰ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨੇੜਿਓਂ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ, ਹਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੇਟੀ ਉਪਦਿਰਜੀਤ ਕੌਰ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ। ਉਪਦਿਰਜੀਤ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਟੀ

ਤੇ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਮਧਰੇ ਕੱਦ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਵਿਅੰਗਮਈ ਫਿਲਮ 'ਮਾਹੀ ਮੇਰਾ ਨਿੱਕਾ ਜਿਹਾ'

ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਸਿਨੇਮਾ ਦੇ ਵਿਸ਼ਾ ਵਸਤੂ ਅਤੇ ਸੁਹਜ ਸੁਆਦ ਵਿਚ ਚੰਗਾ ਬਦਲਾਓ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਮਾਜ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਪਰਿਵਾਰਕ ਫਿਲਮਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਸਿਨੇਮੇ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਅਜਿਹੀ ਹੀ ਇਕ ਨਵੀਂ ਫਿਲਮ 'ਮਾਹੀ ਮੇਰਾ ਨਿੱਕਾ ਜਿਹਾ' ਦਾ ਬੀਤੇ ਦਿਨੀਂ

ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਵੀ ਕਮਾਲ ਦੀ ਅਦਾਕਾਰੀ ਕਰਦਿਆਂ ਆਪਣੇ ਕਿਰਦਾਰ 'ਚ ਜਾਨ ਪਾਈ ਹੈ। ਪਿਓ-ਪੁੱਤ ਦੀ ਜੋੜੀ ਜਸਵਿੰਦਰ ਭੱਲਾ ਤੇ ਪੁਖਰਾਜ ਭੱਲਾ ਵੀ ਇਸ ਫਿਲਮ ਦੀ ਸ਼ਾਨ ਬਣੇ ਹਨ। ਜਿੱਥੇ

ਦੇਵਗਨ, ਸੀਮਾ ਕੌਸ਼ਲ, ਕਰਨਵੀਰ ਦਿਓਲ, ਸੁੱਖੀ ਚਹਿਲ, ਏਕਤਾ ਖੇੜਾ, ਹਨੀ ਮੱਟੂ, ਜੱਗੀ ਧੂਰੀ, ਅਸ਼ੋਕ ਪਾਠਕ ਆਦਿ ਨੇ ਅਹਿਮ ਕਿਰਦਾਰ ਨਿਭਾਏ ਹਨ। 'ਲਾਵਾਂ ਫੇਰੇ, ਮਿੱਦੇ

ਪੁਖਰਾਜ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਨਾਇਕ ਦੇ ਰੁਮਾਂਟਿਕਤਾ ਭਰੇ ਕਿਰਦਾਰਾਂ ਵਿਚ ਪਛਾਣ ਗੂੜ੍ਹੀ ਕਰੇਗਾ ਉਥੇ ਹੀ ਜਸਵਿੰਦਰ ਭੱਲਾ ਝੋਲਾ ਛਾਪ ਡਾਕਟਰਾਂ ਵਲੋਂ ਕੱਦ ਵਧਾਉਣ ਦੇ ਨਸ਼ਟੇ ਦਿੰਦਾ ਨਜ਼ਰ ਆਵੇਗਾ। ਨਿਰਮਾਤਾ ਰੰਜੀਵ ਸਿੰਗਲਾ ਦੀ ਇਸ ਫਿਲਮ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨ ਸਤਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇਵ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਫਿਲਮ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਜਗਦੇਵ ਸੇਖੋਂ ਨੇ ਲਿਖੀ ਹੈ। ਸਕਰੀਨ ਪਲੇਅ ਅਮਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਜਦਕਿ ਡਾਇਲਾਗ ਅਮਨ ਸਿੰਘ ਤੇ ਭਿੰਦੀ ਤੋਲਾਵਾਲ ਦੇ ਹਨ। ਫਿਲਮ 'ਚ ਪੁਖਰਾਜ ਭੱਲਾ, ਹਸ਼ੀਨੀ ਚੌਹਾਨ, ਜਸਵਿੰਦਰ ਭੱਲਾ, ਅਨੀਤਾ

ਤਸੀਲਦਾਰਨੀ, ਕੁੜੀਆਂ ਜਵਾਨ-ਬਾਪੂ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ' ਅਤੇ 'ਹੋਟਰਜ਼' ਵਰਗੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਨਿਰਮਾਤਾ ਰੰਜੀਵ ਸਿੰਗਲਾ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਫਿਲਮ ਆਮ ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮਾਂ ਤੋਂ ਹਟ ਕੇ ਰੁਮਾਂਟਿਕ ਤੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਕਾਮੇਡੀ ਦਾ ਮਨੋਰੰਜਨ ਭਰਿਆ ਡਰਾਮਾ ਹੈ ਜੋ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦਾ ਖੂਬ ਮਨੋਰੰਜਨ ਕਰੇਗੀ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਦਾ ਸੰਗੀਤ ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਜੱਗੀ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਕਮਲ ਖਾਂ, ਪ੍ਰਭ ਗਰੇਵਾਲ ਤੇ ਗੁਰਲੇਜ਼ ਅਖਤਰ ਨੇ ਪਲੇਅ ਬੈਕ ਗਾਇਆ ਹੈ।

ਸੁਰਜੀਤ ਜੱਸਲ
ਫੋਨ: 98146-07737

ਟਰੇਲਰ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜੋ ਹਲਕੀ ਫੁਲਕੀ ਕਾਮੇਡੀ ਵਾਲੀ ਰੁਮਾਂਟਿਕਤਾ ਭਰੀ ਪਰਿਵਾਰਕ ਕਹਾਣੀ ਹੈ। 'ਮਾਹੀ ਮੇਰਾ ਨਿੱਕਾ ਜਿਹਾ' ਫਿਲਮ 'ਰੰਜੀਵ ਸਿੰਗਲਾ' ਪ੍ਰੋਡਕਸ਼ਨ ਦੇ ਬੈਨਰ ਵਲੋਂ ਬਣਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਮਧਰੇ ਕੱਦ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਵਿਅੰਗਮਈ ਫਿਲਮ ਇਹ ਦੱਸਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਉਸਦਾ ਕੱਦ, ਰੰਗ-ਰੂਪ ਜਾਂ ਪਹਿਰਾਵਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਬਲਕਿ ਉਸਦਾ ਚੰਗਾ ਸੁਭਾਅ, ਚੰਗੀ ਕਾਬਲੀਅਤ ਭਰੇ ਗੁਣ ਹੀ ਉਸਦੀ ਅਸਲ ਪਹਿਚਾਣ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਰੰਜੀਵ ਸਿੰਗਲਾ ਪ੍ਰੋਡਕਸ਼ਨ ਦੀ ਇਹ ਫਿਲਮ ਪਰਿਵਾਰਕ ਨੌਕ-ਝੋਕ ਆਧਾਰਤ ਮਨੋਰੰਜਨ ਭਰਪੂਰ ਕਹਾਣੀ ਹੈ।

3 ਜੂਨ ਨੂੰ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਇਸ ਫਿਲਮ ਦੇ ਟਰੇਲਰ ਨੂੰ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦਾ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਮਧਰੇ ਕੱਦ ਵਾਲੇ ਪਤੀ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਪਤਨੀ ਆਪਣੀ ਧੀ ਲਈ ਉੱਚੇ ਲੰਮੇ, ਸੋਹਣੇ ਸੁਨੱਖੇ ਗੱਭਰੂ ਮੁੰਡੇ ਦੀ ਭਾਲ ਕਰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਹੋ ਕੁਝ ਹੋਰ ਹੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਨੀਤਾ ਦੇਵਗਨ ਪੰਜਾਬੀ ਸਿਨੇਮੇ ਦੀ ਸਿਰਮੋਰ ਅਦਾਕਾਰਾ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਇਸ

ਨਿੱਕਾ ਸੁੱਕ
ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ
ਫੋਨ: 91-98157-78469
Sandhugulzar@yahoo.com

ਵਾਲੇ ਵੀ ਉਹੀਓ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦਲੇਰੀ ਤੇ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਦਾ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਚੇਤੇ ਰਹੇ ਕਿ ਆਪਣੀ ਈਮਾਨਦਾਰੀ, ਸਲੀਕੇ ਤੇ ਸਿਦਕ ਸਦਕਾ ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ ਕਪੂਰਥਲਾ ਤੋਂ ਪੰਜ ਵਾਰ ਵਿਧਾਇਕ ਚੁਣ ਗਏ ਅਤੇ 1969 ਵਿਚ ਮਾਲ ਮੰਤਰੀ ਪੰਜਾਬ ਤੇ 1977 ਵਿਚ ਵਿਕਾਸ ਮੰਤਰੀ ਪੰਜਾਬ ਰਹੇ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਪੁੱਤਰੀ ਬੀਬੀ ਉਪਦਿਰਜੀਤ ਕੌਰ ਨੂੰ ਨੇੜਿਓਂ ਜਾਣਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਵਾਲੇ ਗੁਣ ਹਨ। ਉਸ ਨੇ ਖੁਦ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਤਕਨੀਕੀ ਸਿੱਖਿਆ, ਕਲਚਰ, ਸ਼ਹਿਰੀ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਫਿਰ ਸਿੱਖਿਆ, ਸਿਵਲ ਏਵੀਏਸ਼ਨ ਅਤੇ ਵਿਜ਼ੀਲੈਂਸ ਅਤੇ ਨਿਆਂ ਅਤੇ 2010 ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਮਹਿਲਾ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਿਭਾਈ ਹੈ।

ਮੇਰੇ ਮਿੱਤਰ ਹਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ 'ਅਨੇਖਾ ਅਕਾਲੀ ਯੋਧਾ ਸ. ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ' (ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਲੋਧੀ, ਪੰਨੇ 164, ਮੁੱਲ 750 ਰੁ.) ਸਚਿੱਤਰ ਪੁਸਤਕ ਛਪਵਾ ਕੇ ਚੰਗੇ ਅਕਾਲੀ ਨੇਤਾ ਨੂੰ ਮੁੜ ਚੇਤੇ ਕਰਵਾਇਆ ਹੈ। ਸਵਾਗਤ ਹੈ।

ਅੰਤਿਕਾ
ਸੁਚਿੰਦਰ ਸੋਹਲ
ਬਿਰਖ ਦਾ ਤਾਂ ਧਰਮ ਹੈ
ਹਰ ਹਾਲ ਵਿਚ ਵੰਡਣਾ ਸਕੂਨ
ਛਾਂ 'ਚ ਬਹਿ, ਜਾਂ ਸੇਕ ਲੈ,
ਜਾਂ ਫਿਰ ਬਣਾ ਇਸਦਾ ਰਬਾਬ।

ਟੈਕਸਾਸ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ

ਬਾਂਦਰਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਆ ਗਈ, ਇਕ ਤੀਲੀਆਂ ਦੀ ਡੱਬੀ ਜੰਗਲ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਾ ਕੇ, ਸਾਰਾ ਜੰਗਲ ਉਜਾੜ ਦਿੱਤਾ ਬਹੁਦ ਬਣਾਇਆ ਖੁਦ ਹੀ, ਖੁਦ ਹੀ ਬੈਠਾ ਉਸ ਉੱਪਰ ਹੁਣ ਭਾਲੇ ਕਿਤਾਬੋਂ ਸ਼ਾਂਤੀ, ਜਿਸਦਾ ਵਰਕਾ ਪਾੜ ਦਿੱਤਾ।

ਸਿਰ ਫਿਰਿਆਂ ਦੇ ਟੋਲੇ ਘੁੰਮਦੇ, ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਹੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੇ ਭੰਡਾਰ ਖਰੀਦੋ, ਮੁੱਲ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਏਹ ਧੰਦੇ, ਉੱਚੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕੁੱਲੀਆਂ ਨੰਨ੍ਹੀਆਂ ਨੰਨ੍ਹੀਆਂ ਜਿੰਦਾਂ ਨੂੰ, ਫਿਰ ਬਲੀ ਹੈ ਚਾੜ੍ਹ ਦਿੱਤਾ।

ਹੋਰ ਕਦੋਂ ਤਕ ਮਾਵਾਂ ਹੁਣ ਏਹ, ਸਦਮੇ ਸਹਿਣਗੀਆਂ ਰੋਕੋ ? ਨਹੀਂ ਤੇ ਫਿਰ ਕਿਤੇ ਏਹ, ਚੀਕਾਂ ਪੈਣਗੀਆਂ ਮਾਸੂਮ ਨੇ ਬੱਚੇ ਸਹਿਮੇ ਸਹਿਮੇ, ਮਾਂ-ਪਿਓ ਡਰੇ ਹੋਏ ਨਿੱਤ ਦੇ ਖੂਨ ਖੁਰਾਬਿਆਂ, ਡਰ ਹੈ ਮਨਾਂ 'ਚ ਵਾੜ ਦਿੱਤਾ। ਹਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਹਫੜਾ-ਦਫੜੀ, ਦੌੜ ਜਿਹੀ ਲੱਗੀ ਹੈ ਬੜਾ ਕਮਾਇਆ ਪੈਸਾ, ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤਣਾਅ ਨਾਲ ਲੱਦੀ ਹੈ। ਸਮਾਂ ਹੀ ਹੈ ਨਹੀਂ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਦੇਖੋ ਹੈ ਰੁੱਝਿਆ ਵਿਕਸਿਤ ਦੇਸ਼ਾਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ, ਪੈਰੀਂ ਲਤਾੜ ਦਿੱਤਾ।

ਮਾਇਆ ਵਿਚ ਸੁੱਖ ਲੱਭਦੇ ਲੱਭਦੇ, ਰਿਸ਼ਤੇ ਟੁੱਟਦੇ ਗਏ ਬੱਚੇ ਛੁੱਟ ਗਏ ਸਾਬੋਂ, ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਖੁਦ ਤੋਂ ਛੁੱਟਦੇ ਗਏ। ਬੋਦਲਾਂ ਦੇ ਸੁੱਖਵਿੰਦਰਾ ਭਾਲਦੈਂ,

ਸੁੱਖ ਰੱਬ ਤੋਂ ਟੁੱਟ ਕੇ ਆਧੁਨਿਕ ਹੋਏ ਇਨਸਾਨ, ਦਿਲਾਂ 'ਚੋਂ ਰੱਬ ਉਖਾੜ ਦਿੱਤਾ।
-ਸੁੱਖਵਿੰਦਰ ਬੋਦਲਾਂਵਾਲਾ
ਫੋਨ: 360 281 2624

ਸੰਧੂ ਮੁਸੇਵਾਲਾ

ਗੁੰਡਾਗਰਦੀ ਖੋਹ ਲਿਆ, ਮਾਂ ਦਾ ਪੁੱਤ ਦਲੇਰ। ਸਿੰਧੂ ਮੁਸੇਵਾਲਾ ਮੁੜ ਨੂੰ ਜੰਮਣਾ ਫੇਰ। ਨਿੱਕੀ ਉਮਰੇ ਨਾਮੂਣਾ, ਵੱਡਾ ਗਿਆ ਸੀ ਖੱਟ। ਮਿਊਜ਼ਿਕ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਉਹ, ਯੂੜਾਂ ਰਿਹਾ ਸੀ ਪੱਟ। ਪੰਗਤੀਧਾਰੀ ਰੂਪ ਦਾ ਕਰਦਾ ਸੀ ਉਹ ਮਾਣ। ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਵਿਚ ਵੱਖਰੀ ਰੱਖਦਾ ਸੀ ਪਹਿਚਾਣ। ਗਹਿਰੀ ਸਾਜਿਸ਼ ਖਾ ਲਿਆ, ਦਿਨ-ਦੀਵੇ 'ਸੁੱਭਦੀਪ'। ਸਦਾ-ਸਦਾ ਲਈ ਬੁੱਝ ਗਿਆ ਇਕਲੌਤਾ ਇਹ ਦੀਪ। ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਵਿਚ ਫੈਨ ਸੀ, ਉਹਦੇ ਲੱਖ ਕਰੋੜ। ਉਸਨੂੰ ਮਿਲਣੇ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਲੱਗੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੋੜ। ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਉਹ ਲੰਘਿਆ ਮੁਸਕਲ ਬੜੇ ਹਾਲਾਤ। ਗਾਇਕੀ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਉਸ ਬਹੁਤਿਆਂ ਨੂੰ ਪਾਈ ਮਾਤ। ਲੀਡਰ ਲਾਹੌਰ ਲੈਣ ਲਈ, ਦਿੰਦੇ ਬੇ-ਤੁਕੇ ਬਿਆਨ। ਪੁੱਤ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਤੁਰ ਗਿਆ, ਉਹ ਹੋਏ ਬੈਠੇ ਬੇ-ਜਾਨ। ਅਮਨ-ਸ਼ਾਂਤੀ ਵਾਸਤੇ ਸਭ ਰਲ-ਮਿਲ ਕਰੇ ਦੁਆ। ਮਾਵਾਂ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤ ਨਾ ਕਿਤੇ ਹੋਰ ਵੀ ਬਹਿਣ ਗੁਆ।
-ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨਾਗਰਾ
'ਮਹਿੰਦਪੁਰੀ'
ਫੋਨ: +13604481989

ਮੇਰੀ ਫਿਲਮੀ ਆਤਮ-ਕਥਾ

ਬਲਰਾਜ ਸਾਹਨੀ

ਬੰਬਈ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਬਾਤਾਂ

ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਅਦਾਕਾਰ ਬਲਰਾਜ ਸਾਹਨੀ ਲਿਖਾਰੀ ਵੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਫਿਲਮੀ ਰੁਝੇਵਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਲਿਖਣ ਲਈ ਸਮਾਂ ਕੱਢਿਆ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਜਗਤ ਦੀ ਝੋਲੀ ਵਾਰਤਕ ਦੀਆਂ ਕਈ ਕਿਤਾਬਾਂ ਪਾਈਆਂ। ਅਦਾਕਾਰੀ ਦੀ ਦੁਨੀਆ ਵਿਚ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਿਕੇਤਨ ਵਿਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਪੜ੍ਹਾਉਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਇਥੇ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਰਾਬਿੰਦਰਨਾਥ ਟੈਗੋਰ ਤੋਂ ਸਬਕ ਮਿਲਿਆ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਬੰਦਾ ਆਪਣੀ ਮਾਂ-ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਹੀ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਆਹਲਾ ਫੰਗ ਨਾਲ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਪਾਠਕਾਂ ਨਾਲ ਉਸ ਦੀ ਲੰਮੀ ਅਤੇ ਦਿਲਚਸਪ ਲਿਖਤ 'ਮੇਰੀ ਫਿਲਮੀ ਆਤਮ-ਕਥਾ' ਸਾਂਝੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ।

'ਧਰਤੀ ਕੇ ਲਾਲ' ਬਣਨ ਤੀਕਰ ਸਾਡੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਜੀਵਨ ਦਾ ਨਕਸ਼ਾ ਬਿਲਕੁਲ ਬਦਲ ਚੁਕਿਆ ਸੀ। ਕਦੇ ਅਸੀਂ ਦਸ-ਦਸ ਦੇ ਨੋਟਾਂ ਨੂੰ ਦੀਦੇ ਪਾੜ-ਪਾੜ ਕੇ ਵੇਖਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਾਂ, ਤੇ ਹੁਣ ਸੌ-ਸੌ ਦੇ ਨੋਟਾਂ ਦੀਆਂ ਦੱਬੀਆਂ ਕੇਵਲ ਮੁਟਿਆਈ ਵੇਖ ਕੇ ਭਾਂਪ ਛਡਦੇ ਸਾਂ। ਵਧੇਰੀ ਕਮਾਈ ਦਮੋ ਦੀ ਸੀ ਪਰ ਉਹਨੂੰ ਨਾ ਪੈਸੇ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਦਾ ਸ਼ੌਕ ਸੀ, ਨਾ ਆਪਣੇ ਸੁੱਖ ਅਰਾਮ ਦਾ ਖਿਆਲ। ਬੇਗਮ ਪਾਰਾ, ਨੂਰ ਜਹਾਨ, ਬੇਬੀ ਨਸੀਮ ਉਹਦੇ ਹਾਣ ਦੀਆਂ ਐਕਟਰੈਸਾਂ ਸਨ, ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਉਸ ਦੀ ਚੰਗੀ ਦੋਸਤੀ ਵੀ ਸੀ। ਉਹ ਸਭ ਵੱਡੀਆਂ-ਵੱਡੀਆਂ ਮੋਟਰਾਂ ਵਿਚ ਉਡਦੀਆਂ-ਫਿਰਦੀਆਂ ਪਰ ਦਮੋ ਲਈ ਬੱਸ ਤੇ ਰੇਲ ਗੱਡੀ ਦੀ ਸਵਾਰੀ ਹੀ ਕਾਫੀ ਸੀ। ਖੱਦਰ ਦਾ ਚਿੱਟਾ ਸੂਟ ਉਸ ਦਾ ਪਹਿਰਾਵਾ ਸੀ। ਘਰ ਚਲਾਉਣ ਜੋਗੇ ਲੋੜੀਂਦੇ ਪੈਸੇ ਰੱਖ ਕੇ ਬਾਕੀ ਸਭ ਉਹ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਨੂੰ ਭੇਟਾ ਕਰ ਆਉਂਦੀ।

ਉਦੋਂ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਦੇ ਜੋਸ਼ ਵੀ ਤਾਂ ਬਥੇਰੇ ਸਨ। ਫਿਜ਼ਾ ਵਿਚ ਜੁਆਰ-ਭਾਟਾ ਜਿਹਾ ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਹ ਰਾਤ ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਭੁਲਦੀ, ਜਦੋਂ ਨੇੜਾ ਜੀ ਦੇ ਸਮਰਥਕਾਂ ਨੇ ਗੁੱਸਾ ਖਾ ਕੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਤਾਦਾਦ ਵਿਚ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਉਪਰ ਹਮਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇਮਾਰਤ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਸੱਠ-ਸੱਤਰ ਬੰਦੇ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਚੋਖੀ ਸੰਖਿਆ ਔਰਤਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਸੀ। ਬੜਾ ਭਿਆਨਕ ਸਾਕਾ ਸੀ ਉਹ। ਇਮਾਰਤ ਦੀਆਂ ਪੌੜੀਆਂ ਕਾਮਰੇਡਾਂ ਦੇ ਲਹੂ ਨਾਲ ਰੰਗੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਮੇਰੀ ਆਪਣੀ ਬੁਸ਼-ਸ਼ਰਤ ਤੇ ਪਤਲੂਨ ਲਹੂ ਨਾਲ ਤਰ-ਬਤਰ ਸੀ, ਤੇ ਜਨੂਨੀ ਜਿਹੀ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਮੈਂ ਕੂਕਦਾ ਫਿਰਦਾ ਸਾਂ, "ਘਬਰਾਓ ਨਹੀਂ, ਕਾਮਰੇਡ ਇਹ ਮੇਰਾ ਲਹੂ ਨਹੀਂ!" ਕਾਫੀ ਚਿਰ ਮੈਨੂੰ ਸੱਚਮੁੱਚ ਇਹੀ ਯਕੀਨ ਰਿਹਾ ਕਿ ਖੂਨ ਹੋਰਨਾਂ ਸਾਥੀਆਂ ਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਸਹਾਰਾ ਦੇ ਕੇ ਉਪਰ ਵਾਲੀ ਮੰਜ਼ਲ 'ਤੇ ਲਿਆ ਰਿਹਾ ਸਾਂ। ਮਗਰੋਂ ਪਤਾ ਚੱਲਿਆ ਕਿ ਉਸ ਵਿਚ ਕੁਝ ਹਿੱਸਾ ਮੇਰਾ ਆਪਣਾ ਵੀ ਸੀ। ਇਕ ਪੱਥਰ ਮੇਰੇ ਸਿਰ ਉਤੇ ਵੱਜਾ ਸੀ ਜਿਸ ਦਾ ਨਿੱਕਾ ਜਿਹਾ ਚਟਾਕ, ਇਕ ਵਡ-ਮੁੱਲੀ ਸੁਗਾਤ ਵਾਂਗ, ਟੋਟਣੀ ਦੇ ਐਨ ਵਿਚਕਾਰ ਹਾਲਾਂ ਵੀ ਸੁਭਾਇਮਾਨ ਹੈ।

ਫੇਰ, ਯਾਦ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਜਹਾਜ਼ੀਆਂ ਦੀ ਬਗਾਵਤ! ਉਹ ਵੀ ਇਕ ਸਮਾਂ ਸੀ। ਸਾਰਾ ਬੰਬਈ ਸ਼ਹਿਰ, ਕੀ ਹਿੰਦੂ, ਕੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਤੇ ਕੀ ਪਾਰਸੀ, ਇਕਮੁੱਠ ਹੋ ਕੇ ਗੋਰਿਆਂ 'ਤੇ ਟੁੱਟ ਪਿਆ ਸੀ ਸਗੋਂ ਬਹਾਦਰੀ ਦੇ ਕਾਰਨਾਮਿਆਂ ਦੀਆਂ ਖਬਰਾਂ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਆ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਘਰ-ਘਰ ਉਤੇ ਕਾਂਗਰਸ, ਲੀਗ ਤੇ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਝੰਡੇ ਲਹਿਰਾ ਰਹੇ ਸਨ - ਬਾਗੀ ਜਹਾਜ਼ੀਆਂ ਦੀ ਰੀਸੋ-ਰੀਸੀ। ਟਰੱਕਾਂ ਉਤੇ ਚੜ੍ਹੇ ਹੋਏ ਗੋਰੇ ਬਿਨਾ ਸੂਚਨਾ ਦਿੱਤੇ, ਦਹਿਸ਼ਤ ਫੈਲਾਉਣ ਲਈ, ਰਾਹ-ਜਾਂਦਿਆਂ ਉਪਰ ਸਰੀਰ

ਦੇ ਅੰਦਰ ਫਟਣ ਵਾਲੀਆਂ ਡਮ-ਡਮ ਗੋਲੀਆਂ ਚਲਾ ਕੇ ਲੰਘ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਪਰ ਜਨਤਾ ਦੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਕੀ ਆਖ! ਏਧਰ ਗੋਲੀ ਚਲਦੀ, ਉਧਰ ਸੜਕਾਂ ਉਤੇ ਫੇਰ ਆਵਾਜਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ, ਜਿਵੇਂ ਕੁਝ ਹੋਇਆ ਈ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਤੁਰਦਾ ਆਂਧਰਾ ਦਾ ਇਕ ਕਾਮਰੇਡ ਉਛਲ-ਉਛਲ ਕੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਇਕੋ ਗੱਲ ਦੁਹਰਾਈ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, "ਪੀਪਲ ਆਰ ਇਨ ਦਿ ਸਟਰੀਟਸ ਕਾਮਰੇਡ, ਦਿਸ ਇਜ਼ ਏ ਰੈਵੋਲੂਸ਼ਨਰੀ ਸਿਚੁਏਸ਼ਨ!" (ਲੋਕ ਸੜਕਾਂ ਉਤੇ ਆਏ ਹੋਏ ਹਨ ਕਾਮਰੇਡ, ਇਹ ਇਨਕਲਾਬੀ ਪਰਿਸਥਿਤੀ ਹੈ)। ਅਚਨਚੇਤ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਰਫਤਾਰ ਨਾਲ ਲੋਕੀਂ ਨੱਠਣ ਲਗ ਪਏ। ਮੇਰਾ ਸਾਥੀ ਤੇ ਮੈਂ ਇਕ ਦੁਕਾਨ ਦੇ ਬੜੇ ਹੇਠ ਵੜ ਗਏ ਸਾਂ। ਬੰਬਈ ਦੇ ਲੋਕ ਵੀ ਅਜੀਬ ਹਨ। ਬਾਰਸ਼ ਦੇ ਮੌਸਮ ਵਿਚ ਝੜੀ ਪੈਣ ਤੋਂ ਬਿੰਦ ਕੁ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨੱਠ ਕੇ ਪਨਾਹ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਖੋਰੇ ਉਸੇ ਅਭਿਆਸ ਤੋਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸੂਹ ਲਗ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਗੋਲੀ ਚੱਲਣ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਲੁਕਣ ਦੀ ਦੇਰ ਸੀ ਕਿ ਤੜ-ਤੜ ਗੋਲੀ ਚੱਲ ਪਈ। ਫੇਰ ਬਿੰਦ ਕੁ ਬਾਅਦ ਰੁਕ ਵੀ ਗਈ ਸੀ, ਬਾਰਸ਼ ਵੀ ਬੰਬਈ ਇਵੇਂ ਹੀ ਰੁਕ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਦੋ ਦੁਕਾਨਾਂ ਛੱਡ ਕੇ ਅਗਲੀ ਦੁਕਾਨ ਦੇ ਬੜੇ ਹੇਠਾਂ, ਸਾਡੇ ਵਾਂਗ ਹੀ, ਇਕ ਕਾਲਜ ਦੀ ਕੂੜੀ ਨੇ ਪਨਾਹ ਲਈ ਹੋਈ ਸੀ। ਖੋਰੇ ਕਿਤਨੀਆਂ ਗੋਲੀਆਂ ਉਹਨੂੰ ਇਕੱਠੀਆਂ ਵਿੰਨ੍ਹ ਗਈਆਂ। ਉਹ ਉੱਥੇ ਹੀ ਪਈ-ਪਈ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ। ਅਸੀਂ ਲਾਸ਼ ਨੂੰ ਚੁਕ ਕੇ ਗਿਰਨੀ ਕਾਮਗਾਰ ਯੂਨੀਅਨ ਦੇ ਦਫਤਰ ਲੈ ਗਏ। ਉਥੇ ਰੇਲਵੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਦੀਆਂ ਗਰਮ-ਗਰਮ ਬਹਿਸਾਂ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਸਨ ਕਿ ਰੇਲ ਦੀਆਂ ਪਟੜੀਆਂ ਪੁੱਟੀਆਂ ਜਾਣ ਕਿ ਨਾ।

ਭਾਵੇਂ ਠੀਕ ਭਾਵੇਂ ਗਲਤ, ਮੈਂ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਇਹੀ ਸੋਚਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਾਡੇ ਲੀਡਰਾਂ ਨੇ ਜਨਤਾ ਦਾ ਸਾਥ ਨਾ ਛੱਡਿਆ ਹੁੰਦਾ, ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਬਗਾਵਤ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕੀਤੀ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦਾ ਤੰਬੂ ਉਸੇ ਮੌਕੇ ਉਤੇ ਉਖੜ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਇਨਕਲਾਬੀ ਜਜ਼ਬਾ ਉਦੋਂ ਅਖੀਰ ਉਤੇ ਪੁੱਜਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਜਹਾਜ਼ੀਆਂ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਵਿਚ ਹਵਾਈ ਫੌਜ ਦੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਦਸਤਿਆਂ ਨੇ ਵੀ ਹੜਤਾਲ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਬੰਬਈ ਦੀ ਪੁਲਿਸ ਵੀ ਵਿਟਰ ਗਈ। ਨੇੜਾ ਜੀ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦ ਹਿੰਦ ਫੌਜ ਦੀਆਂ ਲੀਹਾਂ ਉਤੇ ਤੁਰ ਕੇ ਸਰਕਾਰੀ ਫੌਜਾਂ ਦਾ ਬਗਾਵਤੀ ਪਰਚਮ ਚੁੱਕ ਲੈਣਾ ਵੀ ਕੋਈ ਅਚੰਭੇ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਫੇਰ ਨਾ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਬਟਵਾਰਾ ਹੁੰਦਾ, ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਪੁਰਾਣੀ ਰਿਸ਼ਵਤਖੋਰ ਨੌਕਰਸ਼ਾਹੀ ਦਾ ਢਾਂਚਾ ਸਲਾਮਤ ਰਹਿੰਦਾ ਜਿਸ ਨੇ ਅੱਜ ਜਨਤਾ ਦਾ ਨੌਕ ਵਿਚ ਦਮ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਪਰ ਲੀਡਰਾਂ ਨੇ ਜਨਤਾ ਦਾ ਸਾਥ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ, ਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਦੀ ਕੱਛ ਵਿਚ ਜਾ ਬੈਠੇ। ਇਸ ਗੱਲ

ਲਈ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਦੇਣਾ ਵਾਜਬ ਨਹੀਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਤਾਂ ਸਦਾ ਤੋਂ ਅਹਿੰਸਾ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਪਰਮ-ਧਰਮ ਤੇ ਜੀਵਨ ਸਿਧਾਂਤ ਮੰਨਦੇ ਆਏ ਸਨ ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਹ ਕਿਸੇ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਤਿਆਗ ਨਹੀਂ ਸਨ ਸਕਦੇ। ਇਕ ਵਾਰ ਨਹੀਂ, ਕਈ ਵਾਰ ਉਹ ਕਾਂਗਰਸ ਅੱਗੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਸਨ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਰਾਜਨੀਤਕ ਅਗਵਾਈ ਤੋਂ ਸੁਬਕਦੋਸ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਪਰ ਨਹਿਰੂ ਸਮੇਤ ਸਾਰੇ ਕਾਂਗਰਸੀ ਲੀਡਰਾਂ ਨੂੰ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਦੇ ਕੰਧਾਤੇ ਚੜ੍ਹਨ ਦੀ ਆਦਤ ਪੈ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਆਪਣੇ ਦਮ ਉਤੇ ਕੋਈ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਉਹ ਜਾਣਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਜੇ ਦੂਰ-ਦਰਸੀ ਨਹਿਰੂ ਹੀ ਵੇਖ ਲੈਂਦਾ ਕਿ ਇਨਕਲਾਬ ਦੇ ਹੜ ਨੂੰ ਠੱਲ੍ਹ ਪਾਉਣ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਕਿਤਨੇ

ਬਲਰਾਜ ਸਾਹਨੀ: ਸ਼ਾਹਾਨਾ ਅਦਾਕਾਰੀ, ਸ਼ਾਹਾਨਾ ਅੰਦਾਜ਼।

ਭਿਆਨਕ ਨਿਕਲਣਗੇ, ਜਿਵੇਂ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਉਹਨੇ ਆਪ ਕਬੂਲ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਕੁੱਦ ਪੈਂਦਾ। ਉਹ ਆਦਮੀ ਨਿਡਰ ਸੀ ਪਰ ਉਸ ਵੇਲੇ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਇਨਕਲਾਬੀ ਚੇਤਨਾ ਨੇ ਵੀ ਅੱਖਾਂ ਮੀਟ ਲਈਆਂ ਸਨ। ਨੇੜਾ ਜੀ ਦਾ ਖਿਆਲ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਕਾਸ਼, ਉਹ ਜ਼ਿੰਦਾ ਹੁੰਦੇ! ਏਸੇ ਘੜੀ ਦੀ ਉਡੀਕ ਲਈ ਤਾਂ ਉਹ ਆਪਣੀ ਆਤਮਾ ਤੀਕਰ ਗਿਰਵੀ ਰੱਖ ਕੇ ਜਰਮਨ ਫਾਸ਼ਿਸਟਾਂ ਤੇ ਜਾਪਾਨੀਆਂ ਨਾਲ ਜਾ ਰਲੇ ਸਨ। ਉਹਨਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਟਲਣਾ।

ਪਰ ਨਿਸਚਿਤ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਾਰੀ ਰਾਜਨੀਤਕ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਅਮੀਰ ਤਬਕੇ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਰਹੀ ਹੈ, ਤੇ ਇਨਕਲਾਬ ਨੂੰ ਤੋੜ ਪੁਚਾਉਣ ਦੀ ਤਾਂਘ ਕੇਵਲ ਮਿਹਨਤਕਸ਼ ਤਬਕੇ ਨੂੰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ

ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਅਹਿਮ ਜਥੇਬੰਦੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਸੀ ਪਰ ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਹ ਵੀ ਕਾਂਗਰਸ ਤੇ ਲੀਗ ਦੀ ਪਿਛਲੱਗ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿ ਗਈ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਅੱਗੇ ਵਧ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਦੋਵਾਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਤੋਂ ਲੀਡਰੀ ਖੋਹ ਲੈਣ ਦਾ ਉਹ ਬੇਸ਼-ਕੀਮਤ ਮੌਕਾ ਸੀ ਪਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਜੂਏ ਦਾ ਦਾਅ ਖੇਡਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੁੰਦੀ। ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਇਕਸਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਤੇ ਜੰਗ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਕਰਨ ਕਰਕੇ ਉਸ ਉੱਪਰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦੇਸ਼-ਧ੍ਰੋਹੀ ਹੋਣ ਦਾ ਲਾਂਛਨ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਗੱਲ ਮੰਨਣ ਦੀ ਥਾਂ ਜਨਤਾ ਉਲਟੀ ਉਸੇ ਨੂੰ ਹੀ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਪਰ ਉਸੇ ਮਾਤਰਾ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਲੋਹਾ ਲੈ ਕੇ ਪਾਰਟੀ ਦੇਸ਼-ਧ੍ਰੋਹੀ ਹੋਣ ਦੇ ਲਾਂਛਨ ਤੋਂ ਸਦਾ ਲਈ ਮੁਕਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ। ਇਹਨਾਂ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਇਤਿਹਾਸ ਹੀ ਕਰੇਗਾ।

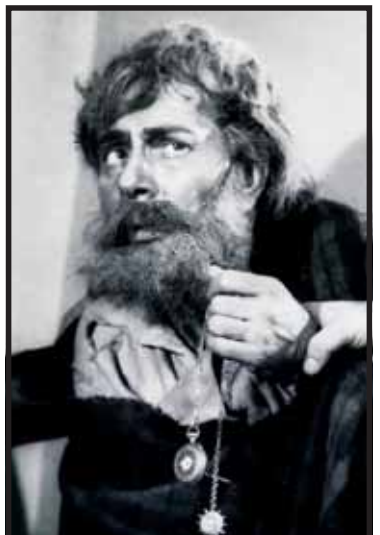
ਸਰਦਾਰ ਵੱਲਭ ਭਾਈ ਪਟੇਲ ਤੇ ਕਾਇਦ-ਆਜ਼ਮ ਮੁਹੰਮਦ ਅਲੀ ਜਿਨਾਹ, ਦੋਵੇਂ ਮਿਲ ਕੇ ਬਾਗੀ ਜਹਾਜ਼ੀਆਂ ਤੋਂ ਹਥਿਆਰ ਸੁਟਵਾਉਣ ਲਈ ਬਹੁਤੇ। ਅੱਖੇ ਵੇਲੇ ਕੰਮ ਆਉਣ ਦੇ ਉਪਕਾਰ ਬਦਲੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਸ ਵਿਚ ਹੀ ਲੜਾ ਦਿੱਤਾ। ਜਿਹੜਾ ਇਨਕਲਾਬੀ ਹੜ੍ਹ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸਾਮਰਾਜ ਦੇ ਲਹੂ ਦਾ ਪਿਆਸਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਬਾਂਦਰ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਨੱਠਣ ਲਈ ਰਾਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲੱਭਦਾ, ਉਹੀ ਲੜਦੀਆਂ ਬਿੱਲੀਆਂ ਦਾ ਮੁਨਸ਼ਫ ਬਣ ਕੇ ਬਹਿ ਗਿਆ। ਵੇਖਦਿਆਂ-ਵੇਖਦਿਆਂ ਇਨਕਲਾਬੀ ਲੜਾਈਆਂ ਫਿਰਕੂ ਫਸਾਦਾਂ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲ ਹੋ ਗਈਆਂ।

ਜਦੋਂ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਸਿਆਸਤਦਾਨ ਬਲਕਿ ਗਾਂਧੀ ਵੀ ਭੰਬਲ-ਭੁਸਿਆਂ ਵਿਚ ਪਏ ਹੋਏ ਸਨ ਤਾਂ ਭਲਾ ਅਸੀਂ ਕੱਲ੍ਹ ਦੇ ਛੋਕਰੇ ਕਿਹੜੇ ਬਾਗ ਦੀ ਮੁਲੀ ਸਾਂ? ਸਾਨੂੰ ਕੀ ਪਤਾ ਕਿ ਕੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤੇ ਕਿਉਂ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਜੇ ਵੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਸਾਡਾ ਜਵਾਨੀ ਦਾ ਜੋਸ਼ ਉਸ ਵਿਚ ਕੁੱਦ ਪੈਣ ਲਈ ਬੇਕਰਾਰ ਸੀ। ਤੂਫਾਨਾਂ ਵਿਚ ਪਈ ਜੀਵਨ ਕਿਸ਼ਤੀ ਟੁੱਟ ਵੀ ਸਕਦੀ ਸੀ, ਡੁੱਬ ਵੀ ਸਕਦੀ ਸੀ, ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸਾਨੂੰ ਨਾ ਪਤਾ ਸੀ, ਨਾ ਪਰਵਾਹ। ਆਪਣੀ ਥਾਂ ਇਕ ਫਿਲਮ ਸਟਾਰ ਦਾ ਜੀਵਨ ਵੀ ਨਿੱਕੇ-ਮੋਟੇ ਤੂਫਾਨ ਤੋਂ ਘਟ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਸਾਡਾ ਘਰ ਉਹਨੀਂ ਦਿਨੀਂ ਇਕ ਪਾਸੇ ਕਾਮਰੇਡਾਂ ਦਾ ਕੈਂਪ, ਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਫਿਲਮੀ ਅਦਾਕਾਰਾਂ, ਪ੍ਰੋਡਿਊਸਰਾਂ, ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ, ਫੋਟੋਗਰਾਫਰਾਂ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਘੁੰਮਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਆਕਰਸ਼ਣ ਕੇਂਦਰ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਏਸ ਹਫੜਾ-ਦਫੜੀ ਤੋਂ ਆਂਢੀ-ਗੁਆਂਢੀ ਵੀ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਸਨ, ਤੇ ਮੇਰੇ ਨਿੱਕੇ-ਨਿੱਕੇ ਬੱਚਿਆਂ ਉਤੇ ਵੀ ਬੁਰਾ ਅਸਰ ਪੈ ਰਿਹਾ ਸੀ ਪਰ ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਸਿਆਣਾ ਬੰਦਾ ਰਾਹ ਪਾਉਣ ਵਾਲਾ

ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਵਡ-ਵਡੇਰਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਾਡੇ ਨੇੜੇ (ਜੇ ਹੁੰਦਾ ਵੀ ਤਾਂ ਅਸਾਂ ਉਹਦੀ ਸੁਣਨੀ ਕਿਥੇ ਸੀ)। ਬੰਬਈ ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਹਰ ਆਦਮੀ ਆਪਣੀ ਦੁਨੀਆ ਵਿਚ ਗੁਆਚਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਗੁਆਂਢੀ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਦੀ ਖਬਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਵੱਡੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦਾ ਦਸਤੂਰ ਹਰ ਥਾਂ ਇਹੀ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਲੰਡਨ ਦੇ ਤਜਰਬੇ ਤੋਂ ਜਾਣ ਗਏ ਸਾਂ ਪਰ ਲੰਡਨ ਤੇ ਬੰਬਈ ਦਾ ਬੜਾ ਫਰਕ ਸੀ। ਲੰਡਨ ਵਿਚ ਹਰ ਕਿਸਮ ਦੀ ਸਰਬਜਨਕ ਸ਼ਹਿਰੀ ਸਹੂਲਤ ਨਿਰਵਿਘਨ ਤੇ ਨਿਰਬਿਲਮ ਮੁਯੱਸਰ ਹੈ। ਆਵਾਜਾਈ ਦੇ ਚੰਗੇ ਤੋਂ ਚੰਗੇ ਸਾਧਨ, ਚੰਗੀ ਖੁਰਾਕ, ਸਾਫ-ਸੁਥਰਾ ਰਹਿਣ-ਸਹਿਣ, ਵਿਨੋ-ਪੂਰਨ ਸਲੂਕ, ਚੱਪੇ-ਚੱਪੇ 'ਤੇ ਹਸਪਤਾਲ, ਦਿਨੋ-ਰਾਤੀਂ ਮੁਸਤੈਦ ਨਾਗਰਿਕ ਸੇਵਾ ਵਿਭਾਗ, ਸ਼ਰੀਫ ਪੁਲਿਸ, ਸੜਕਾਂ ਉਤੇ ਥਾਂ-ਥਾਂ ਪਬਲਿਕ ਟੈਲੀਫੋਨ। ਇਸ ਦੇ ਵਿਪਰੀਤ ਬੰਬਈ ਵਿਚ ਵੱਡੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਾਲੀਆਂ ਵਿਖਮਤਾਵਾਂ ਤਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਮੌਜੂਦ ਹਨ ਪਰ ਸਹੂਲਤਾਂ ਨਾ ਹੋਣ ਬਰਾਬਰ ਸਨ। ਨਿੱਕੀ ਜਿਹੀ ਦੁਰਘਟਨਾ ਅੱਖ ਦੇ ਫੋਰ ਵਿਚ ਦੁਖਾਂਤ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਤੇ ਇਹੀ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਹੋਣਾ ਲਿਖਿਆ ਸੀ।

ਉੱਘੇ ਅਮੀਰ ਘਰਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਵੀ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਦੋਸਤੀਆਂ ਪਾਉਣ ਲਈ ਤਰਲੋਮੰਛੀ ਸਨ। ਫਿਲਮ ਸਟਾਰ ਨਾਲ ਉੱਠਣ ਬੈਠਣ ਵਿਚ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਮਾਣ ਵਧਦਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਹੋਡੀਆਂ ਜਿਹੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਤੋਂ ਵਿਰਕਤ ਹੋ ਕੇ ਅਸੀਂ ਕੰਨੀ ਕਤਰਾਉਂਦੇ, ਉਹ ਇਪਟਾ ਜਾਂ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਚੰਦਾ ਦੇ ਕੇ ਲਲਚਾ ਛੱਡਦੇ। ਐਕਟਰ ਤੇ ਖਾਸ ਕਰ ਕੇ ਐਕਟਰੈਸ ਬੁਜਰਵਾ ਸਮਾਜ ਲਈ ਖਿੱਡਣਾ ਹੈ, ਇਸ ਹਕੀਕਤ ਦਾ ਸਾਨੂੰ ਉੱਕਾ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਐਕਟਰੈਸ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਮਾਣ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਅੰਸ਼ ਤ੍ਰਿਸਕਾਰ ਦਾ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਤਾ। ਹਾਂ, ਇਕ ਵਾਰੀ ਜਦੋਂ ਅਖਬਾਰ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਿਆ ਕਿ ਰੇਸ ਵਿਚ ਦੌੜਨ ਵਾਲੀਆਂ ਘੋੜੀਆਂ ਦੇ ਨਾਂ ਬੇਗਮ ਪਾਰਾ, ਨਰਗਿਸ, ਦਮਯੰਤੀ ਰਖੇ ਗਏ ਹਨ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਬੜਾ ਗੁੱਸਾ ਚੜ੍ਹਿਆ ਸੀ।

ਮੇਰਾ ਕਰਤੱਵ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਦੀ ਢਾਲ ਬਣਦਾ। ਉਸ ਦੇ ਕਲਾਤਮਿਕ ਜੀਵਨ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਦਾ, ਰੱਖਿਆ ਕਰਦਾ। ਉਹਨੂੰ ਫਜ਼ੂਲ ਝਮੇਲਿਆਂ ਤੋਂ ਬਚਾਉਂਦਾ, ਪਰਿਵਾਰਕ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਆਪਣੇ ਉੱਪਰ ਲੈਂਦਾ ਪਰ ਮੇਰੀ ਸੰਕੀਰਨ ਚੇਤਨਾ ਤਾਂ ਅੰਦਰੋਂ ਅੰਦਰ ਦਮੋ ਦੀ ਸੁਹਰਤ ਤੇ ਕਾਮਯਾਬੀ ਤੋਂ ਖਾਰ ਖਾਂਦੀ ਸੀ। ਉਹ ਸਟੂਡੀਓ ਤੋਂ ਥੱਕੀ-ਟੁੱਟੀ ਆਉਂਦੀ, ਮੈਂ ਉਸ ਨਾਲ ਇੰਜ ਸਲੂਕ ਕਰਦਾ, ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਕੋਈ ਕਸੂਰ ਕਰਕੇ ਆਈ ਹੋਵੇ। ਉਸ ਤੋਂ ਝੱਟ ਘਰੇਲੂ ਕੰਮਾਂ ਵਿਚ ਜੁਟਣ ਦੀ ਆਸ ਕਰਦਾ ਜੋ ਮੇਰੀ ਨਿਗਾਹ ਵਿਚ ਉਸ ਦਾ ਅਸਲੀ ਕੰਮ ਸੀ। ਆਪਣੀ ਵਡਿਆਈ ਦਾ ਵਿਖਾਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਮੈਂ ਇਪਟਾ ਤੇ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਬੋਲੋਲੇ ਰੁਝੇਵੇਂ ਵੀ ਸਹੇੜ ਲੈਂਦਾ। ਮੈਂ ਮਰਦ ਸਾਂ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸੰਸਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਮੈਂ ਪਿ-ਲਾਆ ਸਾਂ, ਉਹਨਾਂ ਵਿਚ ਮਰਦ ਹਰ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਉੱਚਾ ਹੈ; ਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸੰਸਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਦਮੋ ਪਲੀ ਸੀ, ਉਹਨਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪਤੀ-ਪਰਾਇਣਤਾ ਤੀਵੀਂ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਵਿਚਾਰੀ ਖਿੜੇ ਮੱਥੇ ਆਪਣੀ ਸਮਰੱਥਾ ਤੋਂ ਬਾਹਰੇ ਭਾਰ ਸਹਿੰਦੀ ਗਈ। ਇਹਨਾਂ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰ ਕੇ ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਚੀਸਾਂ ਉੱਠਦੀਆਂ ਹਨ। ਦਮੋ ਇਕ ਅਨਮੋਲ ਹੀਰਾ ਸੀ ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨੇ ਇਕ ਬੇ-ਕਦਰੇ ਤੇ ਨਾ-ਸ਼ੁਕਰੇ ਇਨਸਾਨ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਛੱਡਿਆ ਸੀ। ਇਕ ਝੱਖੜ ਜਿਹਾ ਝੁਲਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਸਾਡੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ। (ਚੱਲਦਾ)

ਅਦਾਕਾਰੀ ਦੇ ਜਲਵੇ: ਵੱਖ-ਵੱਖ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਬਲਰਾਜ ਸਾਹਨੀ ਕੁਝ ਹੋਰ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਨਾਲ।

XPressCargo

Tel.: 317-426-5410

Ext. 2001 & 2403

100% ਓਨਰ ਆਪਰੇਟਰ ਕੰਪਨੀ

Pay Every Week

Pay Single 60 Cent + Team 70 Cent

100% OWNER OPERATOR COMPANY

**IN TO MI BACK TO IN OR IN TO OH TO LOUISVILLE
KY/BOWLING KY BACK TO IN (EVERYDAY HOME)**

**ਸਾਰਾ ਸਾਲ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਪੱਕੇ ਰੀਫਰ ਅਤੇ ਡਰਾਈ ਵੈਨ ਦੇ ਲੋਡ
ਹਨ ਅਤੇ ਲੋਡ Same Location ਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ।**

- ਫਿਊਲ ਐਡਵਾਂਸ ਤੇ ਕੋਈ ਵਾਧੂ ਚਾਰਜ ਨਹੀਂ
- ਸਾਰੇ ਲੰਪਰ ਫੀਸ ਕੰਪਨੀ ਪੇ ਕਰੇਗੀ ।
- ਟਰੱਕ ਦੀ ਲਾਇਸੈਂਸ ਪਲੇਟ
- ਟਰੱਕ ਫਿਜ਼ੀਕਲ ਡੈਮੇਜ ਇੰਸੂਰੈਂਸ
- ਟਰੱਕ ਅਤੇ ਟਰੇਲਰ ਰੈਂਟਲ ਜਾਂ ਲੀਜ਼ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹੋ
- ਟਾਇਰਾਂ ਅਤੇ Oil Change ਤੇ ਸਪੈਸ਼ਲ ਡਿਸਕਾਉਂਟ

ਅਸੀਂ ਵੇਅਰ ਹਾਊਸ ਅਤੇ ਲੋਡ ਸਟੈਗ ਕਰਦੇ ਹਾਂ

CA >> IN, OH, KY, PA, MD, VA
IN >> KS, TN, WI, MI, KY, IL, GA

ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਸਾਰੀਆਂ ਲੋਕੇਸ਼ਨਾਂ ਤੋਂ ਵਾਪਸੀ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਤੱਕ ਪੱਕੇ ਲੋਡ ਹਨ

ਅਸੀਂ 2016 ਅਤੇ 2017 ਦੇ USED ਟਰੱਕ ਵੀ ਸੇਲ ਕਰਦੇ ਹਾਂ

Hiring Owner Operators and Drivers

ਸਾਡੇ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਕਮਰਸ਼ੀਲ ਲਾਇਸੈਂਸ ਲਈ ਕਾਲ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ ।

2330 Enterprise Park Dr., Indianapolis, IN 46218

Online Application @ www.xpresscargoinc.com

**ਸਿੰਗਲ ਅਤੇ ਟੀਮ ਡਰਾਈਵਰਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ
ਵੀਕਲੀ ਹੋਮ**

ਵੇਅਰ ਹਾਊਸ ਅਤੇ 24/7 ਘੰਟੇ ਰਿਪੋਅਰ ਸ਼ਾਪ ਖੁੱਲੀ ਹੈ